Adevĕrul literar și artistic

Anul XVIII * Seria III * No. 848
Duminică 7 Martie 1937

7 Lei exemplarul în țară
14 lei exemplarul în străinătate

O sută de ani dela nașterea lui Creangă

„Incet, pe cer, se sue...”

In 1891, la un an şi jumătate după moartea lui Ion Creangă, la începutul verii, învățătorul meu Mihai Busuioc din Paşcani îmi vorbea întâia oară de marele scriitor dela Humuleşti.

Până în acea zi luminată de Mai, nu auzisem de această minune. Şi nici încă nu-mi dădeam samă, din ceeace spunea învățătorul meu, de valoarea descoperirii. Cu anii, trebuia să adâncesc singur mina și să-i cern aurul.

Mă aflam, cu tovarăşii mei copii, în cerdacul şcolii, la soare. Ne ocupam, sub privegherea d-lui Busuioc, cu împletitul panerelor de mlajă. Mânuiam cu puțină îndămânare nuieluşele subțiri aduse din Lunca Siretului şi eram din ce în ce mai atent la ceeace citea învățătorul. D. Busuioc citea „Punguța cu doi bani”. Mi-a plăcut. Pe urmă d. Busuioc a citit „Ivan Turbincă”. Am rămas pe gânduri, lăsând cu totul deoparte mlaja și abandonând fundul panerului.

Invățătorul nostru a dat o mică lămurire despre acest autor puţin cunoscut, care a alcătuit cele mai frumoase povești, cum n'a mai scris nimeni la noi, și care își istorisește într'un fel cu totul deosebit amintirile din copilărie.

După câțiva ani, au apărut în „Biblioteca pentru toți” cinci volumașe, cuprinzând aproape întreaga operă a lui Creangă. Cu un leu și cincizeci de bani am devenit bogat și fericit, împărtășind multor colegi dela gimnaziul din Fălticeni entuziasmul meu, precum și bogăția mea neistovită. Bogăția aceasta o împrăștiam citind, fără oboseală, celor care voiau să mă asculte, fie „Capra cu trei iezi”, fie un capitol din „Amintiri”. Astfel am început a mă pătrunde de opera lui Creangă înainte de a cunoaște pe Eminescu.

Cât am petrecut în Iași, la liceul Național, n'am avut putința să identific mormântul dela „Eternitate” al povestitorului. N'avea cine să ne îndemne și să ne călăuzească la locul lui de odihnă, pe toți cei cari îl admiram. In micile societăți culturale din preajma anului 1900, liceenii au avut de multe ori prilejul să m'audă citind și iar citind paginile maistrului meu. La cimitirul așa de frumos și așa de înflorit din Dealul Tătărașilor, locul umilit unde dormea Ion Creangă nu era însemnat măcar de o tablă comemorativă.

Intr'o vacanță de iarnă, fiind în petrecere la Ciohoreni, în ținutul Sucevei și imprietenindu-mă cu vreo câțiva flăcăi, am petrecut foarte bine. Am văzut cum se pun la cale datinele cu plugușorul și cu Irozii, cu ursul și cu capra. Am participat eu însumi la toate. Și ca să-mi arăt mulțumirea către unii din acei prieteni ai mei, le-am împrumutat operele lui Creangă, îndemnându-i să le citească și prevestindu-le o mare plăcere.

Au venit a doua zi, ca să mă caute, dezamăgiți. Erau lucruri grele de citit pentru ei. Atunci am constatat că Creangă nu e autor popular. E mai ales autor pentru intelectuali — lucru pe care încă nu l-au descoperit cei care fac categorisiri literare.

In 1908, am asistat în Humuleşti la o pomenire a lui Ion Creangă. S'au rostit discursuri oficiale. Eu am intrat în legătură cu localnicii din Humuleşti, m'am interesat de oamenii pomeniți în „Amintiri” şi de ceeace îşi mai aduceau aminte bătrânii satului despre trecerea pe la apa Ozanei a minunatului fecior al Smarandei Creangă.

Nimeni nu-şi aducea aminte despre ceva deosebit. Toţi copiii sunt la fel. Toate zilele şi anotimpurile se urmează asemănându-se. Poveştile se spun din veci. Clăcile și șezătorile se urmează cu aceiași rânduială. Vorbele au aceiași semnificație. S'ar fi auzit despre acel fecior, Nică a lui Ştefan a Petrei, cum că s'ar fi bucurat de mila celor mari, fiind diacon la Iași. Dar după aceea, ţinându-se de răutăţi, a fost răspopit.

Voiam să văd casa unde copilărise Creangă.

— Ce să vezi domnia-ta? O casă ca toate casele. Adicătelea acuma ai putea s'o vezi, căci nepoţii au schimbat-o, i-au făcut fereşti nouă, au cumpărat „grandirop” şi gramofon.

— Vreau să văd stâlpul hornului.

— Care stâlp al hotnului?

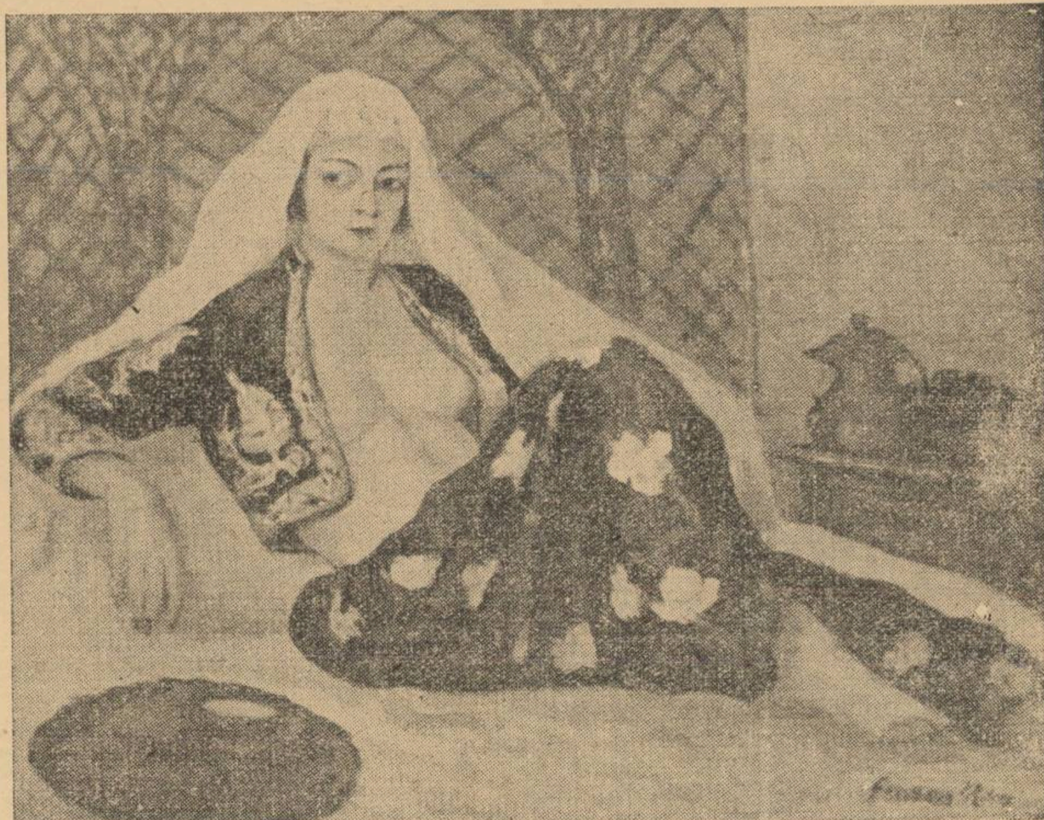
— Stâlpul de care lega Ionică o aţă cu motocei la capăt, de crăpau mâţele jucându-se cu ei.

Oamenii m'au lăsat privindu-mă cu îndoială. Eram pe semne cam „săltat”. De carte prea multă, se vede.

Soarta scriitorului meu a continuat să fie precară până în ultimul timp. Căsuța din mahalaua Țicăului, din Iași, unde Creangă a petrecut ultimii săi ani, a început a fi îngrijită. Pe mormântul dela „Eternitate” s'a ridicat un bust. S'a înălțat deasemenea un bust în apropierea lui Eminescu și a teiului lui Eminescu, la Copou. Un comitet de Nemțeni, cu prilejul împlinirii a 100 de ani dela naștere, au hotărît erijarea altui monument la Humulești. „Cartea Românească” a tipărit o frumoasă ediție ilustrată: acesta e monumentul cel mai frumos.

După atâția ani, am impresia că abia acum începe să se înalțe stâlpul de lumină al marelui nostru maistru.

MIHAIL SADOVEANU

Getta Holban-Peters — Odaliscă

Dimineața

S'a spart cupola nopții și țăndări cad
grămadă
Prin goluri de 'ntuneric fâșii s'aprind
și pier,
Pe piedestalul umed ard valuri de
zăpadă,
Și apele tăcute s'au ridicat la cer...

Se leagănă copacii pe câmpurile joase
Și fierbe miezul rumen în rodul plin
și greu,
Cu pântecele supte trec ciutele sfioase,
Și 'n limba unui clopot se roagă
Dumnezeu

CONSTANTIN SALCIA

Mai încet...

Cine sădește aforisme, le culege numai din pieptul său. Nu împotriva cuiva, ci numai împotriva sa, nimerește vorbele cele mai potrivite.

Se cunosc multe cazuri. Printre cărți or fi și mai multe. Nu e nevoie să le căutăm. Nici să le înșirăm. Ne ajunge primul care ne întâmpină singur, de bună voie.

Ne-a eșit, tocmai, în cale un profesor german. Om activ și agitat. Știe multe și se amestecă peste tot. Veșnic ocupat și preocupat. Sare fără preget de pe un mal pe celalt, căci trebue să fie pretutindeni de față. Nu-și îngădue o clipă de odihnă și un pic de răgaz.

Și tocmai acest profesor sârguincios a spus cândva că — un om civilizat trebue să aibă, întotdeauna, timp.

Fiindcă un ins care se grăbește nu este, nu poate să fie, un suflet ales.

Oricât ne-am căzni, nu ni-l putem închipui pe Iohann Wolfgang von Goethe, biciuind caii — ca să ajungă mai repede în Italia.

Incercați, dacă sunteți în stare, să vi-l imaginați pe Voltaire, galopând pe o motocicletă. Cine ar crede, dacă i s'ar povesti, că Heine a fost văzut sorbind vin de Moselle și citind ziarul de seară? Pare neîndoios că un Anatole France, sau un Gide ar renunța mai degrabă la pălăria care i-a smuls-o vântul, decât s'o fugărească.

Apropos: l-ați văzut vreodată pe Enescu — cât pășește de tacticos.

Firește, nu e cine știe ce delict să alergi după un tramvai, dar presupunerea că un Creangă sau un Eminescu ar putea să se preteze la așa ceva, ne este insuportabilă.

...Și totuși, alergătura fără rost pare atât de naturală încât șoferul crede că glumești și-i dă zor, când îl îndemni: — mai încet, domnule, mai încet, e timp!...

Iuțeala care ne frământă conține un grăunte de aviditate degradantă.

Se distinge, în gestiunea noastră, cam aceiași deosebire ca între *a mânca* și a *devora*.

Pe semne că obiceiul englez de a iscodi pe cineva după felul cum își potolește pofta de mâncare, se altoiește pe imperativul acestui popor de a păstra măsura în toate.

In fond, nu e vorba de mânuirea tacâmului, ci de examinarea unei acțiuni banale în timpul căreia se produce o involuntară absență și slăbire a controlului de sine.

Anglo-saxonul, de pe linia nivelului la care a ajuns societatea engleză, vrea să știe dacă are de-aface cu un primitiv sau cu un ins organizat. Căci, dacă la începutul lumii a fost cuvântul, sau chemarea nevoii, — la începutul civilizației a fost ritmul. Drumul dela întuneric spre lumină n'a fost parcurs în dezordine năvalnică, ci în tact. Civilizația s'a închegat încet, cu răgaz, fără grabă.

In cercurile maturizate de practica vieții, elogiul vitezii sau abuzul de activitate provoacă ironii îndreptățite.

Lauda tânărului studios, care citește toată ziua, întâmpină replica: — și când gândește, mă rog?

Poate că, într'adevăr, nu e de prisos să ne mai lăsăm și puțin timp de gândire. Mai cu seamă acum, în epoca sportului, n'ar fi rău să ne întrebăm, dacă îmbulzeala, în care riscăm să ne strivim reciproc, este de vre-un folos?

Toți vor să ajungă cât mai repede, dar e oare destul să ne grăbim ca să ajungem?

E viteza un câștig de timp? Nu cumva cheltuim inutil timpul pe viteză?

Să nu ne înșelăm: timpul care nu stă pe loc, n'are niciun preț.

In actuala ambianță, viața se deapănă vertiginos și tot atât de confuz ca imaginile de pe panglica filmului ce curge după miezul nopții, când operatorul obosit sporește viteza, pentru a-și scurta serviciul suplimentar.

Cert e că încetineala vremii e un bun real. Cine s'a pătruns de acest adevăr urcă scările pe jos; și se oprește, uneori, ca — să-i mai furi puțin din timp...,

F. DIMA

Medalioane

Prof. Dragomir Hurmuzescu

In numărul de faţă vom încerca să înfăţişăm personalitatea d-lui Prof. Dragomir Hurmuzescu, actualul decan al Facultăţii de Ştiinţe din Bucureşti şi unul din cei mai vechi şi mai valoroşi muncitori în câmpul ştiinţei româneşti.

Născut în Bucureşti, în 1865, d. Hurmuzescu şi-a făcut studiile secundare la liceul „Sfântul Sava". Invăţământul superior l-a început la Facultatea de Ştiinţe din Bucureşti, continuându-l apoi la Paris, unde şi-a trecut în 1891 licenţa în fizico-chimie, fiind clasificat primul în promoţia sa. Lucrează apoi în „Laboratoire de recherches de physique", sub direcţia celebrului fizician francez prof. G. Lippmann, dând la iveală o serie de lucrări deosebit de interesante în domeniul electricităţii. Astfel, publică un studiu asupra câmpului electrostatic al maşinilor electrostatice, în care, examinând posibilităţile de izolare, ajunge să breveteze un izolant denumit „dielectrina". Rezultatele obţinute au fost aplicate la realizarea unor aparate electrometre şi electroscoape speciale, construite, pe baza unui brevet, de casa „Albergnat" din Paris. D. Hurmuzescu se ocupă apoi de acţiunea câmpurilor magnetice asupra pilelor cu electrozi de fier ce se magnetizează. Rezultatul acestor cercetări l-a fixat în lucrarea sa „Forţa electromotrice de magnetizare", care a fost punctul de plecare în numeroase studii ale fizicienilor francezi. Aprofundarea problemei a sugerat chiar tema a două teze de doctorat.

Urmează apoi o interesantă lucrare asupra raportului *v* între unităţile electrostatice şi cele electromagnetice, raport, a cărui valoare teoretică, dată de Maxwell, coincide cu viteza de propagare a undelor luminoase şi a celor electromagnetice. Acest studiu constitue teza de doctorat a d-lui Hurmuzescu, trecută cu succes la Sorbona, în Aprilie 1916.

Intre timp, graţie aparatelor pomenite, realizate după anumite principii şi procedee, d. Hurmuzescu descoperă, împreună cu prof. Benoist, (de la Facultatea de Ştiinţe din Paris) o interesantă proprietate a razelor X, (Röntgen), atunci abia apărute pe terenul ştiinţei experimentale. E vorba de efectul de ionizare, produs de aceste raze care provoacă descărcarea corpilor electrizaţi. Descoperirea a stârnit o deosebită vâlvă în cercurile ştiinţifice, ea constituind o metodă de cercetări mult mai importantă decât acea cunoscută până atunci. Intr'adevăr, punerea în evidenţă a razelor X se făcea la început utilizând influenţa lor asupra plăcilor fotografice şi corpurilor luminiscente.

Metoda, rezultată din această descoperire, a fost repede adoptată în ştiinţă şi a condus la folosirea unui aparat special denumit „electroscopul Hurmuzescu", foarte răspândit pe atunci în toate şcoalele din Franţa.

PROF. DRAGOMIR HURMUZESCU

In Aprilie 1896, d. Hurmuzescu se reîntoarce în ţară, unde introduce metodele şi experienţele sale asupra razelor X, prezentând pentru prima dată aceste fenomene într'o conferinţă publică, ţinută în luna Mai a aceluiaş an, în amfiteatrul „Şcoalei de Poduri şi Şosele" din Bucureşti. Numit în toamna anului 1896 profesor la Facultatea de Ştiinţe din Iaşi, la catedra de „căldură şi electricitate", instalează în noua universitate, astfel amenajată, primul laborator de fizică cu mijloacele puse la dispoziţie de ministrul Spiru Haret.

In acest laborator, pe lângă experienţele de fizică, în legătură cu cursul său, d. Hurmuzescu ţine o serie de prelegeri şi conferinţe, aducând la cunoştinţa publicului, profesorilor şi mai ales medicilor, modalităţile practice de a utiliza razele X pentru observaţiuni anatomice. Totodată instalează în serviciul doctorului Sculy, un aparat de radioscopie şi radiografie, pentru cercetări medicale. Totuş, laboratorul de fizică era foarte des întrebuinţat de medicii, care nu posedau o instalaţie proprie de raze X.

D. Hurmuzescu organizează apoi o serie de cursuri practice asupra electricităţii şi extinde cursurile Facultăţii la probleme practice, creiând astfel primele începuturi ale studiului electricităţii aplicate la noi în ţară. In 1909, cu învoirea ministerului şi colaborarea mai multor colegi, aceste cursuri se transformă într'un învăţământ al electrotechnicii. In 1910 ia fiinţă astfel la Iaşi primul Institut Electrotechnic. După trei ani, d. Hurmuzescu este chemat la Bucureşti de către Facultatea de Ştiinţe, pentru a înfiinţa aci un Institut Electrotechnic.

Venit în capitala ţării, d. Hurmuzescu se ocupă în special cu organizarea noului Institut. Războiul însă întrerupe această activitate, care e reluată apoi în 1919 cu mai multe mijloace, învăţământul fiind consolidat prin colaborarea unui număr de profesori şi conferenţiari plătiţi (profesorii la aceste cursuri erau până atunci benevoli).

Cu concursul d-lui conferenţiar ing. E. Petraşcu, d. prof. Hurmuzescu contribue într'o mare măsură la dezvoltarea nouei aplicaţii a undelor electrice: radiodifuziunea. La Institutul Electrotechnic din str. Victor Emanuel No. 16 s'a realizat un aparat de recepţie, unde pentru prima oară, la noi în ţară, publicul a putut asculta emisiunile de radio. Impreună cu o serie de prieteni ai radiofoniei, d. Hurmuzescu a înfiinţat prima organizaţie a amatorilor radiofonişti români şi a făcut să apară o revistă de propagandă. Obiectivul urmărit era promovarea şi răspândirea minunatei invenţiuni la noi în ţară. In acest scop, a instalat, la Institutul Electrotechnic, pentru demonstraţiuni, primul post de radiodifuziune. Perseverenţa luptei dusă pe acest teren a fost încununată de succes. S'a obţinut astfel: 1) trecerea prin parlament a legii radiodifuziunii, 2) realizarea Societăţii de Radiodifuziune. Institutul Electrotechnic a continuat cercetările pe acest tărim, studiând, pe rând, diferitele probleme desbătute în occident asupra undelor hertziene mijlocii, scurte şi ultrascurte. Această râvnă lăudabilă a d-lui prof. Hurmuzescu justifică porecla de „părintele radiofoniei", care i-a fost dată.

Pe terenul ştiinţific, d-sa a publicat mai multe lucrări, aprofundând în special teoria „magnetonului" (ultima părticică dintr'un magnet).

Conferenţiar remarcabil, el a rostit numeroase prelegeri interesante la Soc. Română de Fizică, Universitatea liberă, Ateneul Român, microfon, etc. Ca întemeietor al Institutului Electrotechnic, a reuşit să organizeze acest aşezământ de cultură, apărându-l împotriva celor care, dintr'o înţelegere greşită, ar fi dorit să împiedice sau să reducă acest învăţământ, atât de util pentru nevoile industriei şi apărării naţionale.

In rezumat, d. prof. Hurmuzescu are la activul său trei merite extraordinare de precursor: 1) A introdus prima oară în România aplicaţiile razelor X, pe care le-a valorificat chiar prin descoperiri proprii; 2) a popularizat cel dintâiu aplicaţiile undelor electrice la noi în ţară; 3) a creat învăţământul superior al electricităţii aplicate, în cadrul universităţii româneşti.

ING. I. ŞERBAN

Actualităţi ştiinţifice

Coada şopârlei

Coada şopârlei constitue un adevărat mister pentru naturalişti. Intr'adevăr, se ştie că atunci când urmăreşti o şopârlă şi crezi că ai prins-o, te trezeşti că în realitate ţii în mână numai coada animalului. Şopârla îşi practică un fel de „autoamputare", şi — fapt şi mai surprinzător — coada continuă multă vreme să execute o serie de contracţiuni şi mişcări de încolăcire.

Cum se explică acest fenomen ciudat? Problema a fost reluată de curând de un naturalist german din Lipsca, care fără s'o rezolve definitiv, a făcut totuş câteva constatări remarcabile. Astfel, el a stabilit în mod neîndoelnic că porţiunea din măduva spinării tăiată, care se găseşte în coadă, menţine multă vreme automatic muşchii într'o încordare spasmodică. Fireşte, rămâne încă de rezolvat misterul mecanismului intim care explică această soluţie ingenioasă a şopârlei, atunci când e ameninţată să cadă în mâinile inamicului.

Războiul microbilor la primitivi

Se vorbeşte adesea despre microbi ca armă teribilă de luptă în războiul viitor care, nu va cruţa nici un mijloc de exterminare. Mecanismul ar fi, pare-se, destul de simplu. Avioanele vor asvârli din văzduh fiole cu culturi de microbi, extrem de virulenţi, infectând atmosfera pe teritoriul inamic şi propagând astfel epidemii cumplite în massele populaţiei.

Cu toată rafinăria perversă a acestui ultramodern mijloc de distrucţie, care — alături de gazele toxice şi razele morţii — reprezintă ultimul cuvânt în arsenalul ştiinţei distrugătoare, se pare că „războiul microbian" nu e o inovaţie a civilizaţiei noastre. Il găsim practicat de multă vreme la triburile primitive din Africa, Polinezia şi America centrală şi meridonială. Intr'adevăr, profesorul suedez Santesson, care a procedat la examenul ştiinţific al săgeţilor folosite de indigenii acestor regiuni, în luptele dintre triburi, a ajuns la unele rezultate foarte interesante.

El a dovedit că indienii din America posedă în această materie cunoştinţe destul de înaintate de chimie empirică. Otrava, cu care-şi îmbibă săgeţilor destinate duşmanilor primitivi, o fabrică din diverse plante şi animale veninoase, folosind în acelaş timp şi bacili de tetanos. Virulenţa microbilor ei obişnuesc s'o încerce în prealabil asupra unui animal de experienţă.

I. S.

A apărut
POEME DE ESENIN
TRADUSE DE
GEORGE LESNEA
Editura „Socec" Iaşi
142 pagini 50 Lei

Vorbe... vorbe... vorbe...

Deosebirea claselor sociale este în fond, o varietate de boală: unii au gută, alții tuberculoză

Blegului îi spunem bun.

Naționalismul e singurul sistem ca să-ți vinzi, fără riscuri, patria.

E înduioșător numărul prietenilor care îmi cer să mor pe baricade...

O iubeam atât de mult, încât, uneori, mi se părea că e îndrăgostită de mine...

Ințeleg naționalismul până la frenezie, dar nu până la panică.

Estetul scit nu percepe decât pitorescul mizeriei.

Fiecare om se naște cu otrava fanteziei. Construind opere de imaginație, artistul o cheltuiește și se purifică. Omul politic, financiarul, economistul, neputând elimina această otravă în specialitatea lor, care e aridă, o folosesc când sunt chemați să ne guverneze. Și iată haosul de care ne mirăm.

Majoritar e cine are bani. Omul sărac — cheme-l Zelig, Ianoș sau Ion — rămâne minoritar toată viața.

Subt cuvânt că sânt vremuri tulburi, le tulburăm, fiecare. Subt cuvânt că e criză, o agravăm. Fiindcă e viața grea, o îngreuiem. Dacă ne-am purta, fiecare, ca în epoci normale, veacul s'ar normaliza.

Nu te culca pe lauri. Gloria încetează în momentul când ai uitat că ești un permanent debutant.

Ciudat. Nu ne mai e atâta frică de moarte. Poate greutățile tot mai mari ale vieții, poate inflația de morți a războiului universal...

Sântem singura țară unde se practică naționalismul pesimist.

Fiindcă a rămas necunoscut, se crede tânăr.

Țara jumătăților. Am cunoscut numai o semi-sclavie, de aceia n'am cucerit o libertate totală.

Nu-mi place să mi se spună „maestre" fiindcă degenerează curând în „meștere", pe urmă în „șefule".

Cineva constata, cu părere de rău, că „tradiția Caragiale" se pierde. Inregistrez cu inima ușoară, acest declin. „Stilul" marelui comic nu e tot ceia ce avem noi mai de preț. Caragiale a dăruit teatrului românesc o colecție de bădărani și de pușlamale care sânt ușor de jucat, fiindcă, în afară de un talent natural, nu cer interpretului nici o înfrigurare, nici o transfigurare.

Cel ce n'are aspirațiile și reacțiunile noastre proprii, ni se pare artificios, convențional.

Scriitorule, să nu te superi când penița e veche și lunecă greu: îți dă răgaz să cauți cuvântul mai de preț.

Cea mai lungă epocă din istoria omenirii ni se pare, fiecăruia, vremea pe care o mai avem până la moarte.

Insurându-te, aruncă lancia și la scutul, fiindc'ai intrat în defensivă. Trebuie să-ți aperi căminul. Trebuie să te aperi împotriva căminului.

Ce pasăre frumoasă! zise vânătorul împușcând-o.

Dacă în loc de „comunism" ai spune „Legea Voevozilor" sau „Archanghelul de foc", într'o lună ți s'ar așterne toată țara la picioare.

Are un cavalerism suspect: elogiază numai pe cei doborîți. Nu i-am văzut niciodată admirația, generozitatea, mergând spre un învingător.

Ia-ți garanții față de omul cel mai cinstit: garanțiile stimulează onestitatea.

Nu dispera, iubite vechi confrate! In goana după noutate a generației tinere, poate că ne va veni și nouă rândul: cei ce ne-au urmat s'au învechit așa de mult!

Ospitalitatea e un atribut al popoarelor inferioare.

Cea mai mare tristețe — simbol al veacului meschin pe care-l străbatem — e dispariția chibriturilor de pe mesele cafenelelor.

Stilul e un vehicul: trebue să ducă repede la țintă. Unii au rămas în carosele înflorite și daurite ale regilor Franței.

Dacă religiile ar fi perfecte, n'ar exista decât una singură.

Extremismul de dreapta, extremismul de stânga, sânt mult mai slabe decât ne închipuim. Formidabil a rămas, într'adevăr extremismul fanariot.

Te rog să nu-mi spui „cucoane", fiindcă pe dumneata te degradează, dar mie nu-mi face nici o plăcere.

Nu din perversitate, dar pentru că ceilalți nu suportă adevărul, — mințim.

Când scrii c'am fost plătit, iei gestului meu frumusețea absurdității sale.

Generația de azi intră în viață asemeni clientului care nimerește la restaurant când au început să se șteargă anumite feluri de pe listă.

Intelectualii români au oroarea comunismului: le e frică să nu le confiște castelele din Spania.

M'aș integra bucuros în ritmul nouei generații, dar mi-e frică să n'adorm.

Omul din țările mici își petrece vremea pledându-și patriotismul. Englezul spune simplu:

— Am pașaport britanic!

Rugul trece, luminița rămâne.

La noi nu poți realiza o solidaritate nici măcar în ură.

In Orient ești femeie „frumoasă" numai dac'ai depășit un anumit număr de kilograme.

N'am auzit încă, de-o femeie slabă căreia să i se spună frumoasă, tot așa sânt mari numai scriitorii prolifici.

Iți fac prea multă cinste, numindu-te „conservator", „reacționar", „om de dreapta". Ai, pur și simplu, o mentalitate de pensionar.

Sântem născuți să ne creiăm sclavii. Libertatea e tristă fiindcă înseamnă singurătate. Omul fuge de el însuși.

N'ar fi prea trist să ne tragem din agila maimuță. Dar ne tragem, cu certitudine, din oameni pe care îi călca tramvaiul cu cai.

Prea multe lichele. Mi-e dor de-o canalie.

La o anumită vârstă, părul negru e indecent.

Cuvântul dor *reprezintă realități ale sufletului românesc.* Voință, *simple deziderate.*

Despoții nu vor sfetnici: vor complici.

Nu te grăbi să-i dai sfaturi. Nu ți-a cerut decât aprobarea propriilor sale intenții. Sfaturi dau numai imbecilii.

De când i-am „împrumutat" o mie de lei este cu mine de-o distincție, de-o demnitate feroce. Zeilor, ce-aș putea face să-mi regăsesc prietenul familiar de odinioară?

Unde e forță și opinia publică e forte, pasionată și activă. Vezi stadioanele. Spectatorii luptelor spirituale sânt blegi.

Cânele este animalul cu aspectele cele mai multiple. De la cal până la păiajen, trecând prin ursul polar și leul de la tropice el îmbracă formele altor viețuitoare. Imită capul lui Bismark sau al lui Clémenceau. Profil de balenă. Privirea tivită cu roșu a popândăului. Felinul joguarului.

Iată de ce se înțelege atât de bine cu cellalt cameleon: omul.

Indrăgostit de libertate, gelos de independența opiniei mele, sânt gata, la cea dintâi tentativă de acaparare a celor ce-și închipuie că gândesc ca ei, — să trec de partea cealaltă.

Nu-mi socotesc ziua împlinită dacă n'am dăruit unui sărac câțiva bănuți, unui prieten câteva gânduri, unei femei câteva cuvinte frumoase și unui a-tot-puternic câteva jigniri.

Dacă face de zece ori această socoteală, i se pare că iese mai ieftin.

In viață, ca și în tren, oamenii așezați confortabil sânt ostili celor ce stau în picioare, — când ar trebui să se întâmple contrariul.

Romantism înseamnă la g[illegible] vis și la francez elocvență.

Nu te supăra, scumpe confrate, n'am talent. Fără mine, care ți-ar fi meritul?

Văzută prin desmățul nostru, anumită discreție, anumită manieră a occidentalilor, pare ipocrizie.

Când cineva face o glumă pe socoteala mea, ca să-l pedepsesc, o popularizez și o atribui altuia.

Cine muncește, n'are vreme de naționalism: îl face.

Și din „Marseilleză", orientalul face doină sau maneà.

VICTOR EFTIMIU

D. Halippa și naționalismul

In numărul de pe Ianuarie-Februarie al revistei „Viața Basarabiei", d. Pan Halippa, conducătorul acestei reviste, face o mărturisire de credință, care trebue reținută.

In urma unor declarații făcute în Parlamentul țării, cu privire la situația precară a țărănimii, se știe căror atacuri a fost supus reprezentantul Basarabiei în Senat. La noi, lucrul acesta nu trebue să surprindă, căci nu e nou.

Până la unire, poporul dintre Prut și Nistru a avut o situație specială. Condițiile de cruntă asuprire națională, în care a trăit acest popor, ca toate naționalitățile din fostul imperiu țarist, au făcut ca, până în clipa de față, Basarabia să rămână partea cea mai înapoiată a țării.

Dacă sub raportul participării la viața culturală a maselor largi populare, Basarabia nu se deosebește mult de situația din provinciile fostului Vechi Regat, aceleași condiții de inferiorizare a nivelului de viață a poporului provocând aceleași consecințe pretutindeni, sub raportul existenței unei culturi naționale, provincia de peste Prut se găsește mult în urmă.

Lucrul este explicabil. In Basarabia s'a putut vorbi de începuturile unei culturi naționale târziu, abia după anul 1906, când frământările sociale, provocate de revoluție, au dat naștere tendințelor de autonomie culturală a diferitelor popoare din imperiul țarist.

Aspirația unui popor către o viață culturală națională, cu școli în limba accesibilă acelui popor, este firească. Dar firească este și contopirea aspirațiilor de acest soi cu revendicările de ordin social. O aspirație atrage pe alta. Amândouă fac parte din problema scutürării de orice fel de jug, la care tinde orice popor. Din acest punct de vedere se poate vorbi de o revoluție socială ca fiind, în același timp, o revoluție națională.

In Vechiul Regat, lucrul n'a fost înțeles de unii și de aici a luat naștere o adevărată tragedie, ale cărei ecouri îndepărtate le mai auzim și astăzi.

In ce constă neînțelegerea, de unde isvorăște tragedia?

Pentru unii naționaliști din Vechiul Regat, în concepția cărora naționalismul se confunda cu antisemitismul, îndemnurile la asasinat în masă contra populației evreești ale unui basarabean, vrednic stâlp al țarismului, erau adevăratele manifestări naționale. Denunțurile acestuia contra primelor încercări de înfăptuire a unei culturi în limba poporului erau salutate și încurajate. Mişcarea națională reală, pentru care sfărâmarea jugului național era legată de sfărâmarea jugului social, era taxată „manevră jidovească".

Am avut „trădători". S'au încercat asasinate morale. Astăzi, mai avem „înstrăinați de sufletul nației".

In pomenita revistă, d. Pan Halippa mărturisește că nu și-a renegat trecutul de naționalist. Naționalismul totdeauna l-a conceput ca o ridicare a poporului, atât sub raportul stării economice cât și sub acela al stării culturale. Și cheamă în ajutor faptele trecutului. Totdeauna a gândit la fel.

Pentru cine cunoaște rolul jucat înainte de unire și în timpul unirii de fruntașii vieţii publice din Basarabia, această mărturisire este curios că mai trebuia să fie făcută.

După atâția ani de lupte și jertfe, constatarea d-lui Halippa apare ca o mustrare aspră: „Țărănimea noastră rămâne tot săracă, tot neștiutoare de carte, tot neorganizată economicește și politicește și deci tot în imposibilitate de a face pași siguri pe calea progresului general".

AL. ANTOHI

Inchinare

Mi-ai dăruit dorințe noi de viață
Și m'ai adus din valuri la liman,
Chemându-mă la tineresc elan,
Ca primăvara iarba de sub ghiață.

Ai risipit din mine nori și ceață
Aduși de vântul unui Zeu dușman,
Și-ai redeschis în sufletul sărman
Ferestre largi spre cer de dimineață

Deaceia vin la tine să mă 'nchin
Și să-ți aduc, sfios, prinosul plin
Și 'naripat al re'nvierii mele;

Precum străbunii noștri pe altar
Fum înălțau la cer din holde grele,
Din harul tău primește astăzi dar.

MIHAI STURDZA

Cronica şcolară

Ion Nisipeanu, Ion Popescu şi Alexandru Ionescu: Carte de limba română pentru clasa II a şcoalelor secundare Ediţia I-a, Bucureşti, 1935

Autorii acestei cărţi didactice păstrând, şi pentru clasa II-a, acelaşi plan de lucru, este natural ca să găsim aceleaşi lipsuri şi aceleaşi calităţi caşi la manualul pentru clasa I-a. Deaceia şi noi vom înregistra observaţiile, pe care le avem de făcut, după normele fixate atunci când am cercetat manualul pentru clasa I-a.

Şi aici, autorii n'au respectat cerinţele Programelor analitice care spun că „la fiecare bucată să se indice numele autorului şi opera din care este extrasă". Ba încă, după o elementară statistică, putem spune că această nerespectare a Programelor analitice a devenit regulă generală în această privinţă, căci din 68 de bucăţi numai 18 au menţionate autorul şi opera, iar două n'au subscrise nici autorul nici opera(cf. pag. 39 şi 161). „Antologia literară" este alcătuită după aceleaşi criterii caşi la clasa I-a. Aşa ne explicăm dece galeria scriitorilor „care n'au reuşit să se facă cunoscuţi îndeajuns" s'a mai îmbogăţit şi cu următoarele nume: Emil Riegler, Ion Chiru-Nanov, Ion Adam, A. Mândru, I. Timus, N. Dunăreanu, Dumitru Stănescu, Al. G. Doinaru, I. Ionescu-Boteni şi Bucura Dumbravă (care are talent, dar nu ştie bine româneşte). Oricâtă grijă ar pune autorii în alegerea fragmentelor din operele autorilor citaţi mai sus, ele „nu vor îndeplini condiţiile estetice ale unei opere literare", căci sânt scrise fără talent, într'o limbă neliterară şi neartistică.

Un alt defect al celor mai multe din aceste bucăţi de lectură este şi caracterul lor prea ocazional, însuşire care le face să-şi piardă valoarea care a fost actuală odinioară, nu în momentul de faţă. Tot ce este ocazional este făcut în grabă, cu anumit scop, care dispare odată cu împrejurarea care l-a produs şi deci nu are o valoare eternă, — condiţie care se cere, atunci când este vorba de opere literare scrise cu talent. Ca exemple de bucăţi ocazionale citām: „Regele" (pag. 8) de Corneliu Moldovanu, „Coborîrea din cer" (pag. 14) de Cezar Petrescu, „Generalul Berthelot, plugar român" (pag. 38) de?.., „Mărire vouă" (pag. 39) de G. Tutoveanu, „Moş Crăciun 1917" (pag. 72) de Nichifor Crainic, „Colindul Doamnei" (pag. 77) de I. U. Soricu, „Moartea Voevodului" (pag. 178) de Victor Eftimiu, ş. a.

Tot Programele analitice în vigoare cer ca întocmirea acestei „antologii literare" să se facă din „mici descrieri cu caracter literar, privitoare la ţara noastră şi din schiţe şi povestiri din viaţa poporului nostru".

Aşa fiind lucrurile, nu vedem cu care scop s'au introdus şi descrieri ştiinţifice ca „Progresele aeronautice de d. General Gorsky, „Mânăstirea Bixad" de d. I. Simionescu, „J. Fabre" tot de d. I. Simionescu, etc.

Apoi ce caută aici descrieri şi povestiri privitoare la viaţa din Japonia (cf. „Sărbători şi petrecerile copiilor la Japoneji" de I. Timuş, (pag. 79), la viaţa din Suedia (cf. „ Noaptea sfântă" de Selma Lagerlöff, pag. 65), la viaţa şi obiceiurile din Danemarca (cf. „Fetiţa şi Chibriturile" de H. C. Andersen, pag. 74), la viaţa din Turcia (cf. „Raţa lui Nastratin Hogea" de An. Pann, pag. 100), la viaţa din Franţa (cf. „J. H. Fabre" de I. Simionescu, pag. 102). Primele trei bucăţi puteau foarte bine să lipsească, deoarece Programa analitică cere numai „cel puţin 40 de bucăţi", iar din operele lui Anton Pann şi Ioan Simionescu se găsesc destule fragmente care să conţie descrieri şi povestiri privitoare la viaţa poporului nostru. Aşa de pildă în locul lui „J. H. Fabre", extras din „Oameni aleşi" de I. Simionescu, vol. I: „Străinii", se puteau alege tot aşa de bine fragmente în legătură cu viaţa lui: Gh. Lazăr, Spiru Haret, Mihail Kogălniceanu, N. Grigorescu, Petru Poni... din al doilea volum al d-lui I. Simionescu: „Oameni aleşi", vol II: „Românii".

Să subliniem şi faptul că titlurile bucăţilor de lectură nu sânt cele mai potrivit alese de autori. Titlul oricărei compoziţii trebue să fie cât mai scurt, deci să fie exprimat prin cât mai puţine cuvinte care să conţină ideia sau ideile principale în jurul cărora se desfăşură întreaga descriere sau povestire. Idealul este, prin urmare, ca titlul să fie exprimat printr'un singur cuvânt şi numai când acest cuvânt nu exprimă complect ideia principală, să formulăm titlul cu două sau mai multe cuvinte, cu propoziţii eliptice sau cu propoziţii complecte, formate din vorbe uzuale, pentruca elevii să se poată familiariza repede cu ele. Ţinând samă de aceste considerente, titluri ca: „Ţara. Poporul!" (pag. 22), „Tata-Mare" (pag. 32), „Părintele Duhu" (pag. 40), „Sărbători şi petrecerile (?) copiilor la Japoneji" (pag. 79), „Poşta" lui Creangă" (pag. 163)... sânt nefericit fixate de autori.

In ce priveşte aranjamentul bucăţilor, observăm că la paginile 150-153 sânt înşirate numai compoziţii în versuri. Acest procedeu distonează cu restul bucăţilor din manual şi nu găsim serioasă motivarea autorilor că s'a procedat aşa fiindcă aceste poezii: „pot servi ca introducere a elevului în producţiunile poetice populare". (Citatul este riguros exact şi se află în manual la pag. 151). Este o motivare cam sibilică şi lăsăm la aprecierea cititorilor diferitele interpretări ale acestui citat.

Ultima observaţie în legătură cu această „antologie literară" este aceia că nu găsim aici niciun fragment din „Poveştile" lui Ion Creangă şi ale lui Ioan Slavici. Tot aşa nu găsim nicio poezie din colecţia „Ostaşii noştri" a lui V. Alecsandri şi nici din „Legendele" lui D. Bolintineanu nu s'a ales nimic. Insistăm asupra acestor opere, deoarece ele sânt recomandate, în Programele analitice, ca lectură particulară pentru clasa a II-a, aşa că mai uşor vine unui elev să citească şi să interpreteze compoziţiile care alcătuiesc aceste volume, atunci când a citit şi interpretat o povestire sau o poezie, din aceste colecţii, în clasă, cu profesorul respectiv.

G. AGAVRILOAEI

Ce ceteste tineretul

Am primit şi la redacţie un răspuns la anchetă. Este un tânăr care s'a sesizat de răspunsul reprodus de noi dat de un alt tânăr. Apropierea dintre bibliotecă şi cimitir nu vrea s'o lase trecută cu vederea şi citează „cu emoţie" un pasaj din spusele cărturarului Miron Costin: „Puternicul Dumnezeu, cinstite şi iubite cetitorule, să-ţi dăruească după aceste cumplite vremi cândva şi mai slobode veacuri, între care, pe lângă alte trebi, să aibi vreme şi cu cetitul cărţilor a face iscusită zăbavă, că nu este alta mai frumoasă şi mai de folos în toată viaţa omului zăbavă, decât cetitul cărţilor..."

La facultatea de Drept, unde se pregătesc şi oţelesc viitorii luptători la bara justiţiei, larma sălilor elegante, de curând amenajate, e asurzitoare. Lumea se plimbă, fumează şi rezolvă controverse juridice în discuţii. Aici este imperiul fără de sfârşit al textelor de legi, interpretate, comentate şi întoarse pe o faţă şi pe alta.

Vocaţia timpurie a tinerilor jurişti îţi descoperă în fiecare din ei un viitor auxiliar indispensabil al justiţiei, un autentic „maestru" în faşă. Şi toţi se comportă ca atare.

Domneşte o oarecare agitaţie, un mârâit surd. Prin facultăţi se servesc de la o vreme oarecari argumente, ceva mai „tari". Nu e nimic! Palatul de Justiţie are nevoe de servitori ai dreptăţii bine pregătiţi în direcţia aceasta.

Desigur, e riscant să joci rolul de anchetator într'o asemenea atmosferă. Cine ştie datorită căror împrejurări te poţi trezi pe o bancă de acuzare şi sancţionat în virtutea unui drept penal cutumiar, pe lângă care proaspătul şi asprul nostru drept penal este o jucărie.

Imi închipui, că „zelosul" meu profesor de istoria dreptului va fi jubilând dela catedră văzând că anumite sancţiuni, „coborîte din rai" şi frecvente în trecutul nostru istoric, de care era îndrăgostit, le vede astăzi renăscând, cel puţin pe calea cutumei. Dreptul scris însă aşa ia naştere. E normal ca dela început să fie consacrate anumite situaţii în fapt şi numai după accia vine legiuitorul şi le toarnă în tipare imuabile de drept scris. A trecut vremea când imitam ca nişte caraghioşi. Astăzi trebue să avem propriile noastre isvoare. Şi este îmbucurător că tineretul cel dintâi a simţit acest imperios comandament.

Acestea gândind păşesc spre bibliotecă. Poate voi găsi vreun întârziat de la ritmul general al vremii.

Un grup de tineri discută agitaţi. E prea mare tentaţia de a trage cu urechea ca să mi-o pot înfrânge.

— Spânzuraţi, domnule, spânzuraţi, nu schingiuiţi! Asta le trebue...

Cineva din grup nu pare îndeajuns de convins.

— Totuşi ei se adresează nevoilor studenţeşti şi nu poţi nega că studenţimea n'are nevoi.

Focul e aprins.

— Nevoi? Care nevoi, ce nevoi? Studenţimea română creştină nu poate avea nevoi. Ea trebue să lupte pentru idealuri înalte, nu pentru interese meschine.

Când atenţia ţi-e încordată într'o direcţie unde poţi deveni inoportun, nu se poate să nu fii observat. Am citit distrat un anunţ şi am intrat. Ameninţările fără ţintă precisă, se pot transforma uneori în realitate...

Mai târziu am aflat că e vorba de nişte revendicări „mărunte" care abat masa studenţească dela „menirea" ei.

Cursuri de drept, colecţii de legi, coduri, coduri... Unde să mă îndrept? Tot întâmplarea e salvatoarea mea.

A început să-mi vorbească rar şi apăsat, fără să mă întrebe, fără să se mire, continuând parcă o conversaţie de mult începută.

— E nemaipomenit cum ne înşeală oamenii aceştia. Uite cât de clare sunt documentele, din care se vede că în trecut am avut anumite raporturi sociale consfinţite în texte de drept. Uite, domnule, aşazisul aşezământ dat de Mihai Viteazul, pe care savanţii noştri îl ocolesc pierzându-se în controverse teoretice, iar la istoria vechiului drept românesc învăţăm papagaliceşte câteva consideraţii generale, pe care le cunoaştem încă din şcoala primară. Nu! Nu mă las! Am să scriu o istorie a vechiului drept românesc să le dau la cap.

Mi-am amintit că trecusem şi eu cândva examenul de istoria vechiului drept românesc. Din toată strădania de atunci, cu comprese reci la cap şi nopţi nedormite, mi-a rămas în minte doar faptul că era un curs cu multe pagini. Am o mare consideraţie pentru cărţile mari. Ca să-l impresionez, sau, poate, să-l provoc, i-am indicat acel curs.

— Cine, Berechet? Berechet, care martirizează studenţimea, punând-o să memorizeze câte file şi câte rânduri conţine fiecare pravilă, cum atârnă peceţile documentelor domneşti şi ce mărimi de unghi deschid întorsăturile caligrafice ale semnăturilor cutărui, sau cutărui dregător? Asta e istorie? Nu, nu mă convingi!...

O studentă care a auzit despre anchetă, mă invită pe sală, pentrucă aici nu se poate vorbi. Afară aflu misterul. Fata nu poate vorbi decât tare, însoţindu-şi cuvintele de gesturi largi. Adevărat joc de scenă.

— Ultima carte pe care am avut răgazul s'o citesc este a lui Damian Stănoiu. Am urmărit evoluţia acestui scriitor şi cred că a pătruns într'un domeniu unde tipurile îi scapă, n'are îndestule mijloace să le înţeleagă. Ceia ce-mi place totuşi în „Căsătoria de probă" este...

— Numai proba, — a isbucnit complectarea neaşteptată a unuia dintre colegii săi care nu mai conteneau salutând-o.

— Ticule, eşti un... Şi s'au retras la o parte să lichideze diferendul.

Incontestabil că ar fi interesant să aflăm ce place unei fete din „Căsătoria de probă". Dar lichidarea se prelungeşte. Se pare chiar că mânia a trecut.

— Ceiace mă interesează în literatura română,—îmi răspunde un tânăr care a urmărit scena râzând şi mă însoţeşte spre eşire, dându-mi explicaţii amănunţite asupra cazului, — este modul în care se oglindesc în ea scenele dramei noastre sociale. Dacă unii dintre tinerii noştri scriitori pipăe abia, neîncrezători încă, rana socială şi deci nu putem avea încă o judecată definitivă, întoarcerea scriitorului spre dramele sociale ale trecutului poate fi un indiciu că anumite laturi ale problemei sociale încep să-l preocupe. Le simte plutind în aer, ar spune alţii. Neputând însă privi fenomenele prezentului într'o perspectivă istorică, se întoarce în trecut, mai bine zis, la acele fapte din trecut, care prezintă o asemănare cu cele din zilele noastre. Nu-ţi poţi închipui câtă nerăbdare am să văd ce crede Cezar Petrescu despre *1907*. Felul în care marele nostru romancier va privi pe 1907, cred că ne va permite să înţelegem cum priveşte şi pe 1937.

La Drept însă voi reveni. Nu se poate ca tocmai colegii mei, despre care am o impresie excelentă, să fie prezentaţi în culori aşa de şterse.

ALN.

Din veacul al 17-lea literar românesc

Potopul şi încetarea lui

Din slova chirilică cea cu aruncături (în caturi) a Bibliei lui Şerban, transcriem versetele 17—24 ale cap. VII şi întreg capitolul al optulea din Facerea.

Ca să nu fie împiedicaţi cititorii, de câte un cuvânt neînţeles sau de vreo formă, azi neîntrebuinţată — încât ar putea să li se pară greşită — dăm în capul desprinderilor ce urmează, unele lămuriri. (Prin aceasta, zugrăvirea minunată a potopului şi ceea a încetării lui, nu vor mai fi întrerupte de căutarea, în notele dela sfârşit, a explicărilor cuvenite):

Ca termen necunoscut. îl avem pe *a zbeà* (cap. VIII, versetul 3): „Şi să zbea apa, mergând pe pământ să zbea". Cuvântul însamnă: a scădea, a se micşora, a se pierde scurgându-se.

I. A. Candrea (care în Dicţionarul său etimologic, pune acest verb la litera *s*, sau mai bine: la grupul consonantic *sb)* arată că vorba e de origine latină. Vine dela *exbibere.*

A unsprezecelea, ca numeral ordinal feminin în loc de a unsprezecea („iară la a unsprăzeacelea lună...") se întrebuința des în secolul al 17-lea şi chiar şi într'al 18-lea.

Intâlnind verbul: *a se întări*, în versetele 18 şi 19 din cap. VII („Şi să întăria apa... iară apa se întărea foarte, foarte pe pământ...") cititorul va şti că aici cuvântul are sensul de: a creşte, a spori. Cum apa este supusă fenomenului solidificării, prin îngheţ,— lămurirea noastră nu e de prisos.

Cuvântul: *rădicarea* din versetu 23 capitolul VII, înseamnă generaţie: „Şi să stinse toată rădicarea, care era asupra feaţii a tot pământul...". Bibliile de după ceea a lui Şerban traduc prin: „...tot trupul viu".

CAP. VII

...17. Şi să făcu potopul, patruzeci de zile şi patruzeci de nopţi pre pământ, şi să prea înmulţi apa şi rădică chivotul, şi-l înălţă de pre pământ.

17. Şi să întăria apa, şi să înmulţea foarte pre pământ, şi plutia chivotul deasupra apei.

19. Iară apa să întărea foarte foarte pre pământ şi acoperi toţi munţii cei înalţi, care era supt ceriu.

20. Si muri tot trupul ce să mişca pre pământ, al pasărilor şi al dobitoacelor, şi al hiarălor, şi tot târîtoriul ce să mişca pre pământ.

22. Şi tot omul, şi toate câte au suflare de viaţă, şi tot carele era pe uscat au murit.

23. Şi să stinse toată rădicarea, carea era asupra feaţii atot pământul, den om până în dobitoc, şi târîtoarele, şi pasările ceriului depre pământ să stinseră, şi rămase sângur Noe, şi cei ce era cu dânsul în chivot.

24. Şi să înălţă apa depre pământ o sută cincizeci de zile.

CAP. VIII

1. Şi-şi aduse Dumnezău aminte de Noe, şi toate hiarăle, şi de toate dobitoacele, şi de toate pasările şi de toate jigăniile târîtoare câte era cu dânsul în chivot, şi aduse Dumnezău vânt pre pământ, şi încetâ apa.

2. Şi să descoperiră izvoarăle celui fără fund şi jghiaburile ceriului, şi să opri ploaia din ceriu.

3. Şi să zbea apa, mergând pe pământ să zbea, şi să împuţina apa după o sută cincizeci de zile.

4. Şi şăzu chivotul în luna a şaptea în douăzeci şi şapte de zile ale lunii, pe munţii lui Ararat.

5. Iară apa mergând să împuţina până la zecea lună, iar la a unsprăzeacelea lună, în zioa den tâiu a lunii să iviră capetele munţilor.

6. Şi fu după patruzeci de zile şi deşchise Noe fereastra chivotului carea o a făcut.

7. Şi trimise corbul să vază doară au încetat apa; şi eşind afară nu s'au mai întors până a să usca apa depre pământ.

8. Şi trimise porumbul după dânsul să vază doară au încetat apa depre pământ.

9. Şi neaflând porumbul odihnă picioarelor lui s'au întors la dânsul la chivot, pentrucă apa era preste toată faţa a tot pământul, şi întinzându-şi mâna luo pre dânsul şi-l băgă în chivot.

10. Şi îngăduind încă şapte zile, iarăşi trimise afară pe porumb din chivot.

11. Şi să întoarse porumbul la dânsul de către sară şi avea frunză de maslin stâlpare în gura lui, şi cunoscu Noe că au încetat apa depre pământ.

12. Şi mai aşteptând şi alte şapte zile, iarăşi au trimis porumbul, şi nu mai adaose a se întoarce către dânsul iarăşi.

13. Şi fu după şase sute şi unu de ani întru una a lunii, lipsi apa depre pământ şi descoperi Noe acoperemântul chivotului care au făcut, şi văzu cum au lipsit apa depre faţa pământului.

14. Şi întru a doao lună în douozeci şi şapte ale lunii, s'au uscat pământul.

15. Şi zise Domnul Dumnezău către Noe zicând: „Eşi din chivot tu şi fămeaia ta, şi feciorii tăi, şi fămeile feciorilor tăi cu tine.

16. Şi tot trupul den pasări până în dobitoace şi tot târîtoriul ce să târaşte pre pământ, scoate afară cu tine, şi vă creaşteţi şi vă înmulţiţi pre pământ".

17. Şi ieşi Noe, şi muiarea lui şi feciorii lui, şi muierile feciorilor lui cu dânsul.

18. Ş toate hiarăle, şi toate dobitoacele, şi tot târîtoriul, şi toată pasărea ce să mişcă pre pământ după fealiul lor, au ieşit den chivot.

19. Şi zidi Noe jârtăvnic lui Dumnezău, şi luo den toate dobitoacele ceale curate şi den toate pasările ceale curate şi aduse pentru arderea de tot pre jârtăvnic.

20. Şi mirosi Domnul miroase bine mirositoare, şi zise Domnul Dumnezău: „Cugetându-mă, nu voiu mai adaoge de acum a blestema pământul pentru faptele oamenilor, pentru că zace cugetul omului pre ceale rele den tinereaţe; deci nu voiu mai adaoge a omorî tot trupul viu, după cum am făcut.

21. Toate zilele pământului, sămânţă şi seacere, frig şi zăduh, vară şi primăvară, zioa şi noaptea nu vor mai înceta".

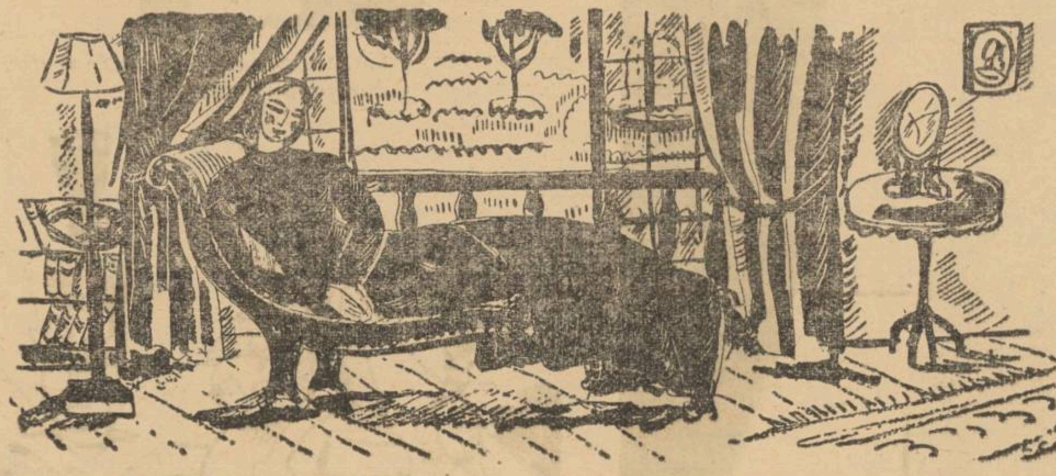
Atragem luarea-aminte asupra expresiei perifrastice: „izvoarăle *celui fără fund...*" (am mai întâlnit-o în versetul 2 al capitolului întâi din Facerea: „Şi întunearec zăcea deasupra preste *cel fără fund*"). Ea înlocuia — nu fără frumuseţe —: prăpastia sau Adâncul.

Incă ceva asupra căruia trebue să se oprească atenţia cititorului este întrebuinţarea verbului *a adaoge* cu înţelesul de repeţire, de începere din nou:

„...Cugetându-mă, nu voiu mai adaoge de acum a blestema pământul pentru faptele oamenilor...; deci nu voiu mai adaoge a omorî tot trupul viu".

Şi *a se cugeta* ca formă reflexivă în felul lui: *a se gândi*, merită a fi reţinut. Bibliile nouă traduc prin: a socândi, a chibzui . Cât despre *jărtvnie* este forma primă, venită din paleoslavă, a ceeace mai târziu s'a zis: jertfelnic.

BARBU LAZAREANU

Contribuţii

Câteva date despre familia Caragiale

Pornirea lui Matei Caragiale, fiul mai mare al genialului dramaturg, de a-şi descoperi o ascendenţă nobilă, lucru care se vede, cu prisosinţă, din „jurnalul" său, publicat în cuprinsul „Operelor", apărute recent, sub îngrijirea, atât de devotată, a d-lui Perpessicius trebuie socotită ca o îndeletnicire nevinovată a unui om, în multe privinţe, original.

Deocamdată, ne lipseşte o biografie, mai cuprinzătoare, asupra familiei Caragiale, venită se pare din Macedonia şi care a jucat un rol atât de însemnat, în teatrul şi literatura românească.

Voi da câteva date asupra acestei familii, din amănuntele pe care mi le-au povestit Al. Davila, unul din prietenii intimi ai lui Ion Luca Caragiale, Const. I. Nottara, deasemenea amic apropiat al părintelui lui Matei, precum şi d. Paul Gusty, care l-a cunoscut şi văzut jucând pe Costache Carageally, unchiul marelui dramaturg şi primul nostru actor mare.

Bunicul lui Ion Luca Caragiale a fost *Natis Caragiale*, slujbaş la Curtea domnească a lui Caragea, unde se pare că se bucura de trecere şi impunea, prin asemănarea numelui său cu acela al Domnitorului.

Acest Natis a avut trei fii: pe Costache, pe Luca şi pe Iorgu.

Costache, unul dintre cei mai culţi oameni ai timpului său, înainte de a fi actor, fusese profesor la Şcoala elinească dela Măgureanu.

Paul Gusty l-a vizitat, nu mult înainte de a muri. Locuia pe vremea aceia pe strada Brezoianu, în nişte case care se aflau unde este acum depozitul de mobile „Brezoi".

Avea un birou mare cu o bibliotecă orânduită cu multă grijă în care prima „monsieur Voltaire".

Costache Carageally (astfel semna el), ţinea în căsătorie pe o Iasomia Coengiopol, dintr'o familie burgheză, scăpătată. In casa lor se vorbea, adeseori, greceşte, mai ales când soţii aveau să-şi spue secrete şi se fereau de copii. Aceştia, când se adresau tatălui îi spuneau „babacă".

Autorul „Scrisorii pierdute" nu prea a fost apropiat de Costache Carageally. El făcea mai mare haz de unchiu-său, Iorgu, pe care, dealtfel, îl pomeneşte adeseori în „Insemnările unui sufleur".

Şi în casa lui Iorgu se vorbea, câteodată, greceşte şi acesta, mucalit, spunea, în derâdere, ginerelui său: „actor, cică ăsta-i actor!"...

Ginerele său nu era altul decât cunoscutul actor Vasile Toneanu aşa că d. Costică Toneanu, actorul de astăzi, este nepotul lui Iorgu Carageale.

Tatăl lui Ion Caragiale a fost şi el actor, unii spun fără prea mare talent, deşi numeroase cronici din „Curierul românesc" îi laudă jocul.

In ceeace priveşte pe Matei Caragiale, el este rodul iubirii dintre Ion Luca Caragiale, fost funcţionar la Regia Monopolurilor Statului şi o funcţionară inferioară a aceleiaşi instituţii. Lucrul acesta a fost împărtăşit de Caragiale prietenilor săi.

IOAN MASSOFF

Cronici

Fata Radului

„Având Radu-Vodă o fată din trupul lui, zicu să fi fugit cu o slugă".
(Neculce: **O samă de cuvinte**)

...Şi-aveau o fată Radul-Voevod
Din hire cam liubavă şi zgulbie
Care-au fugit cu-un om dela moşie,
De s'au făcut de vorbă la norod.

Vodă, mâncat de scârbă şi mânie,
Şi-au blestemat afurisitul rod
Şi au tocmit de oameni un năvod
La blăstemaţi poteca să le-aţie...

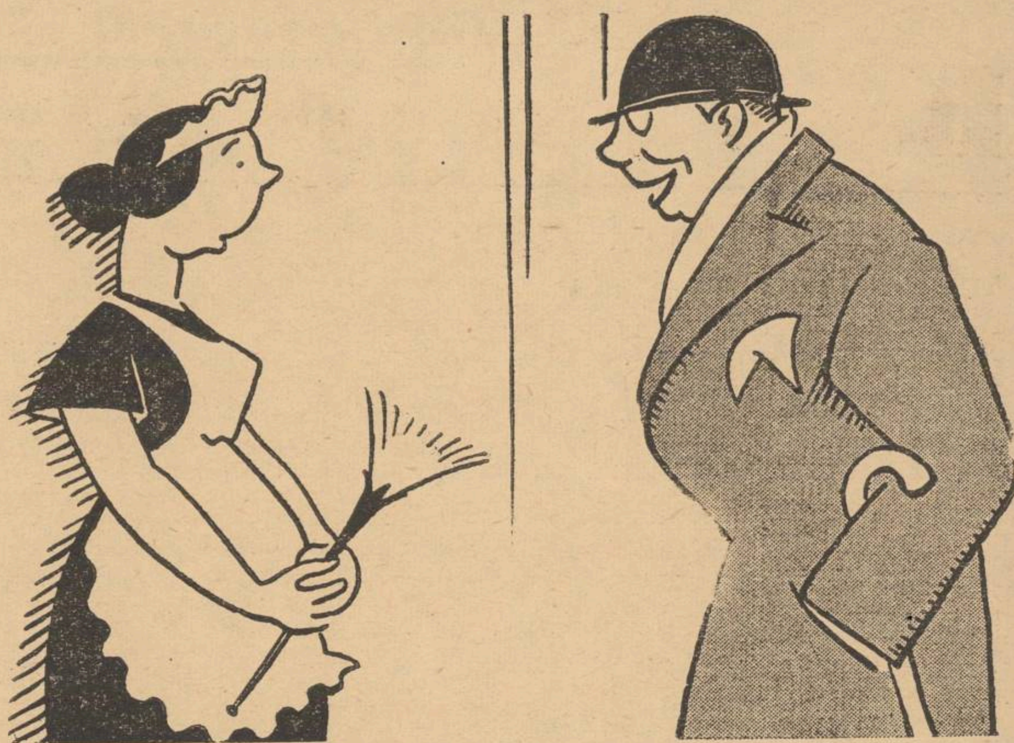
...Umblat-au mult iscoada... Insfârşit
Sub Podul-cel de lut, dela Dumbrava,
Au dat peste culcuşul tăinuit...

Sluga-au plătit cu capul ei, isprava
Iară pre fata rea au surgunit,
La maici, în munţi, departe de
Suceava..

EMIL BAICOIANU

— E curios cum mă prinde tot ce pun!...

— Care e ziua de primire a doamnei?
— Noaptea, boierule.

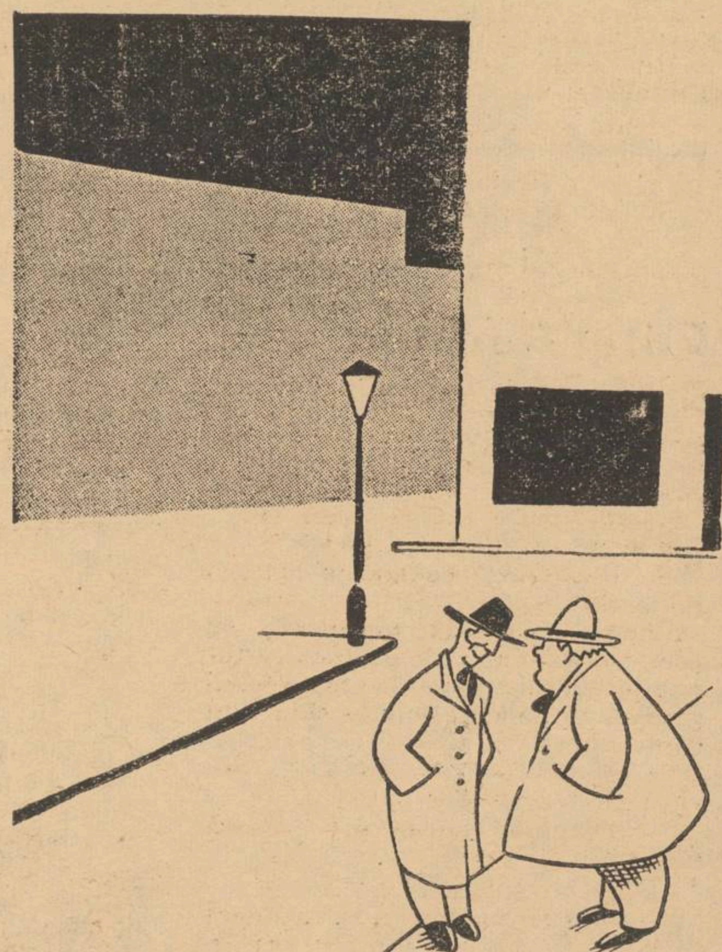
ŞI PE VREMEA IMPERIULUI...

— Pentru bravura dvs. Majestatea Sa Împăratul m'a făcut duce de Moralţii.

A LA MANIERE DE REMBRANDT

Rondul de noapte.

— Te-am votat. Vei fi ales, prinţul prozei.
— Păi n'am scris decât versuri.
— Habar n'ai. Te ignori.

K y n e g e t i k o s

Omul adevărat al Naturii care să-i fi rămas credincios până la urmă, nu mai trebue căutat zadarnic printre citadini, căci acesta nu-i nici vilegiaturistul care pleacă vara undeva la munte, nici sezonistul care vine să se dogorească la mare dintr'o preferinţă nobilă şi aristocratică pentru razele ultraviolete. Cel dintâi e bolnav de piept sau beteag din cauza reumatismelor, iar cel de-al doilea e preocupat de nudism şi snobism, de pijamale solare şi de trupuri lascive de şocolată. Nici unul, nici celălalt nu iubesc Natura.

— „Ce aer curat e la Predeal, unde am venit să ne odihnim pentru câteva zile", scria un bucureştean unei prietene care făcea plaja la Eforie: „Miţi, Tanţi sunt cu noi. *Şi ei ca şi noi petrecem bine în compania tinerilor"...*

— „Ce minunată e marea!" exclama cealaltă mai sensitiv, când i-a răspuns în grabă. „Pe plajă sunt numai costume: femei şi bărbaţi tineri, *goi şi iar goi...* Ah. goliciunea!... Ce fericită mă simt aici!..."

Punct. Sunt scrisori de oameni „bine" şi „intelectuali". Toată această lume de vilegiaturişti e doritoare de petreceri în „compania tinerilor", îmbrăcaţi la munte şi dezbrăcaţi la mare. Oriunde,—ce însemnătate are? — Natura poate servi drept decor.

Cine dintre d-voastră, onoraţi cititori, peregrinând cu trenul sau călătorind la ţară, nu aţi zărit printre neguri, la orizont, o siluetă mobilă, neobosită, care rătăceşte încoace şi încolo, luptând cu abisul, cu zloata şi cu închipuirea ? In zile de iarnă, când trenul întârzie printre staţii şi geamurile sunt poleite cu un smalţ alb de gheaţă, privirile noastre întâlnesc prin vagoane sau pe peronul gării, forfotind în grrabă, oameni îmbrăcaţi cu scurte şi cu bocanci în picioare, purtând după ei câte-un câne mare, cu botul ascuţit şi urechile blegi. Se duc cu bagaje sumare atârnate după gât, unde trenul îi poartă şi se dau jos în gări izolate. Sunt veseli, glumesc şi stau în picioare pe culuar. Un grup de oameni aparte, care poartă cu ei o lume de gânduri şi de fantezie. Sunt vânători.

I-aţi văzut adeseori si cuprinşi de alte preocupări, n'aţi zăbovit cu mintea o clipă ca să urmăriţi cu imaginaţia drumul lor mai departe.

Trenul se pierde în zare, cu suspine prelungi şi cu o clădăraie de fum după el, — o coadă imensă de vulpe, ce se topeşte pe un fundal de opal, străveziu ca sticla. In gară e linişte şi pustă de stepă. Linii paralele şi vagoane de marfă. Peste calea ferată, un han cu o firmă albastră, o căruţă cu cai şi un şopron de scânduri. In colo nici o mişcare, nici un semn de viaţă. Un clopot mare, ruginit si crescut în zid parc'ar fi o ciupercă sau chiar o umbrelă de ploaie, emite trei sunete de înştiinţare pentru o gară fără călători. Cine ştie, poate soseşte vreun tren. E frig de moarte şi zăpada picată 'n spre ziuă a aşternut deodată un peisagiu de iarnă.

Câmpul e aproape tot înălbit. Ici, colo, bolovani mari de pământ, răsturnaţi lacom în toamnă de plugul febril, presară cu puncte negre în chip uniform, întinderea albă.

— Ssssţ, Leda! Vin aici", — întrerupe tăcerea un glas.

— „Ce parte cuprindem?" se aude un altul.

— „La dreapta spre sat".

Şi grupul de vânători, patru la număr, în linie, cu intervale între ei, pornesc încet înainte, precedaţi de câni şi de închipuire. Ochiul lor e ager ca scânteia scăpărată din cremene. In mâni ţin pusca cu grijă, — o unealtă de preţ care îi dedublează. Cortegiul are un pic de solemnitate şi de monotonie,— ca o companie de onoare după rămăşiţele unui defunct. Bietul defunct, în devenire! Şi undeva după un boţ de pământ, cu botul între lăbuţe, strâns ghem ca un şomoiog de paie şi ocrotit numai de urechi care au funcţiune de seismograf, prietenul nostru al tuturora, înfrăţiţi întru cinegetie, — iepuraşul, sărmanul de el, stă gata să sară la cel mai mic sgomot ca o minge nervoasă de foot-ball.

...Un foc de puşcă răsună şi undeva, spre aripa stângă, un urechiat nu se

mai opreşte: fuge de rupe pământul!

— „Noroc să fie!"

— „Noroc şi altul în loc!"—răspunde cel cu focul în vânt, care s'a dovedit a fi primul brânzoi.

In timpul acesta, sălbăteciunea execută o traectorie măiastră pe şesul care uşor se înalţă şi dispare în zare. Cânii chefnesc pe urma proaspătă şi abia revin, după o sumedenie de apeluri şi de interjecţii.

După o clipă, vânătorii distraţi, afară de unul, pornesc mai departe, plini de încredere şi de voie bună „căci nu se ştie de unde poate să sară alt iepure".

Şi jocul începe d'a capo, în acelaşi tempo. Fiecare cută de teren, muşuroi de pământ, ori „ciurlan" vagabond ascunde câte un urechiat, care va trece la geantă. Dar, noroc că puşca va scuipa alicele când prea strâns grămadă, când prea împrăştiate şi mai rar drept în ţintă. Aşadar, fiecare dintre ei va avea ocazia să devie în continuare, brânzoi numărul doi, brânzoi numărul trei şi brânzoi numărul patru. Desigur, se poate ca uneori întâmplarea să-şi aibă tâlcul ei, adică să se împuşte atâtia iepuri cât nu poate fiecare să ducă. Atunci, vai şi amar de spinarea cărăuşe, dacă n'are cine să-i poarte!

Orele trec aşa de repede ca şi focurile care se succed. Cartuşiera, pe nesimţite, rămâne ştirbă ca Baba Cloanţa. Şi vremea se'ntunecă. Nu mai e mult până să se facă noapte. Umbrele înserării cuprind câmpul albit, bolovanii de lut şi oamenii. Pe urma luminii care dispare, tăcerea coboară în suflete şi destinde nervii încordaţi. Cele două cartuşe din ţeavă pe care le-a prins întunericul, trec la locul cilindric din cartuşieră. In sat, s'au aprins luminile.

Aici toate se află rostite şi intrate pe un făgaş de mai înainte chibzuit. Moş Uzum, Comănici, Neculai Drăghiţă, Costică Vintilă Petcu, Evdochin Feclist Lipoveanul şi alţii, — toţi vânători emeriţi, buni trăgaci, figuri impersonale de ţărani cu fără prea mare prestigiu în sat şi reputaţie mai întinsă, — au ţinut sfat de cu ziuă asupra celor de trebuinţă, când vor sosi boierii dela oraş pentu goana de a doua zi din pădurile Sevendic şi Cluci. Şi astfel au adunat grămadă la un loc, pe o masă lungă în salonul de dans, la câirciumarul Bădică, găini fripte şi ouă fierte, brânză cu smântână, lapte covăsit şi ciuşcă bulgărească. Drojdie sau trăscău — cum îi mai spun ei — ca şi vin din cel mai bun, negru ca sângele de viţă indigenă, fiecare se prinsese s'aducă în vremea mesei câte o pârnaie. Cât despre gonaci, la sigur puteau să scoată, când se crapă de ziuă, o sută, două sute, câţi pofteau boierii. Cine n'ar fi voit să iasă pentru un pol de parale pe zi, numai ca să strige prin pădure, hi!ho! lupu, mă! şi să lovească cu băţul pe la bărbia sălciilor, să scocioare dihăniile!

Planul şi lucrurile întocmite din fir în păr, lipseau doar musafirii. Dar, iată-i, că sosesc. Câtă bucurie şi de o parte şi de cealaltă! Unii că-i văd sosiţi, iar ceilalţi că n'au rămas păcăliţi, după cum li s'a mai întâmplat de atâtea ori la alte goane, când cei doi, trei vânători din sat, au dat bir cu fugiţii.

Duşi în grabă pe la gazdele lor, unde fiecare îşi lasă bagajul, iepur'i da-

că îi are, cânii şi puşca, îşi dau întâlnire apoi la Bădică. Informaţiile asupra vânatului sânt îmbucurătoare. Gheorghe a lui Moş Călin Dache a dat peste un lup dormind într'un hăţiş, subt un rug de mure. Nici că s'a sinchisit dihania, de om. S'a sculat de jos, a făcut ochii mari şi ascuţind urechile a rupt-o uşor la fugă, în desiş. Şi tot aşa în pădurea Lâgei, la hotar cu Toader, cu câteva zile în urmă, un hăitiş de lupi a urlat toată noaptea. Câinii de la stâna lui Cojocaru i-au simţit şi le-au ţinut piept până la ziuă, când spurcăciunile şi-au pierdut urma.

Şi tot aşa, fel de fel de ştiinţe, de mărturii oculare: împăinienesc mintea celor patru vânători, căci iau loc la masa primitoare a cârciumarului, alături de alţi camarazi sosiţi atunci cu maşinile.

Găinile fripte stau alături de ouăle fierte şi ciuşcă; laptele covăsit şi brânza cu smântână se servesc mai la urmă, —după cum crede amfitrionul a şti gustul boierilor.

Se înfulecă cu lăcomie din toate, se toarnă în gâtlejuri drojdie şi vin, una înaintea celuilalt sau invers mai la coada mesei, după cum are chef fiecare să-şi guste recolta din toamnă. Limbile se desleagă şi stacanele cu vin unele după altele.

Toţi vânătorii sânt veseli. Dar, ce veseli: Un taraf de lăutari — o vioară, un ţambal şi un contra-bas — contrabalansează spiritele şi sentimentele.

Se spun snoave, fel şi chipuri de poveşti vânătoreşti, amintiri, lucruri uitate de mult, readuse în memorie doar de asemenea petreceri care merg drept la inimă. Căci, — după cum afirmă şi Odobescu în Pseudo- Kynegeticos, — „celor ce sânt Achili şi Diomezi pe câmpul de bătaie, se cade să le iertăm a fi şi Homeri, când încep a rapsodia pe lira Caliopei".

Ei între ei, vânătorii nu mai contenesc cu glumele şi calambururile, presărate cu fel de fel de ironii usturătoare. Vinul şi vânătoarea fac pe oameni sinceri.

— Să-mi daţi voie, începe Costică al lui Vintilă Petcu ca să aţâţe pe mosafirii de la oraş, să vă povestesc o întâmplare de vânătoare cu nişte boieri ca d-voastră care veniseră să împuşte păsări în halta Ciobanului.

— „Dar ce fel de păsări, măi nene?" îl întrerupse cineva.

— „Sălbatice"...

— „Bine, zi mai departe".

—...„Povestea o ştiu de la Moş Tudor Ciocoi, Dumnezeu să-i ierte...

„Cinci vânători, de unde până unde, aflaseră ei că într'un ostrov se adunau toamna gâşte şi raţe cu miile. Aşa într'o zi, două maşini s'au oprit în bătătura moşului. Din ele s'au dat jos oameni de ispravă, câni mari şi lăţoşi ca batalii, pachete, coşuri cu merinde, haine cu blană, cutii cu cartuşe şi fel de fel de puşti".

— „Noroc, Moşule, i-au zis ei. Sântem vânători. Fiindcă avem ştiinţă că şi d-ta te îndeletniceşti cu acest nărav, am venit să te rugăm, să mergi cu noi în ochiul de baltă dela marginea satului. Acolo sânt gâşte şi raţe, berechet. Dacă vom face o treabă bună, vezi bine, te-om cinsti la urmă"...

„Zis şi făcut. Au scoborît dar în grabă ţâfna de deal pe care se afla aşezat satul şi au intrat îndată în stuhăriş. Soarele nu mai avea mult până să asfinţească. Şi se vede că au făcut treabă bună, căci s'au întors cu genţile doldora de vânat !"

„Seara, în timpul mesei, ce credeţi că s'a întâmplat ?... Tocmai când veselia era în toi, cineva dintre locuitori care stătea mai la o parte, şopti lui Moş Tudor câteva vorbe neînţelese, care atraseră luarea aminte a unuia dintre vânătorii străini".

— Ce e ? Ce vrea omul acesta să-ţi spună ?" îi zise el.

Moş Tudor drept răspuns, îi făcu de câteva ori cu ochiul şi vru aşa la întâmplare să îndruge ceva. Dar pace! Boierul n'a priceput şi a ţinut sus şi tare să afle secretul. Secretul"...

— „Iacă, vrea să ştie. zise el neavând încotro, cum am vânat noi gâştele pe care le avem în geantă"...

— „Gâştele... cum le-am vânat... Nu înţeleg nimic".

— „Mai bine, boierule!" îi zise el făcându-i cu ochiul.

— „Cum mai bine ?"

(urmare în pag. 10)

* Fragment din volumul cu acelaşi titlu ce se află sub presă, în editura „Adevĕrul".

— „Iaca aşa. El crede că sunt ale lui”.

— „Cum ale lui, împuşcate de noi ?”

— „Zice că sunt de casă”...

— „Altă comedie! Ascultă, omule, eşti beat sau te faci ?”

— „Nu sunt nici beat, nici nu mă fac. Aduceţi păsările să vedem cine are dreptate”.

Şi după câteva minute, opt gâşte mari, grase şi cam negricioase, fură scoase din genţi şi întinse pe masă.

— „Asta nu-i sălbatică, măi fârtate? Hm... ce zici ?”

— „Ce să zic, dacă e gâsca mea”...

— „Dar nu vezi ce neagră e?”

— „Văd. Şi mai văd că e prea grasă..

— „Altceva ce mai vezi ?”... îi zise acesta în bătaie de joc.

— „Iacă ce mai văd: Şi ţăranul ridică în sus un picior al gâştei crestat între degete. Fiecare din ele poartă semnul acesta, făcut de nevastă-mea când erau mici ca să le cunoaştem din ale vecinilor. Iacă şi a doua, iacă şi a treia, iacă şi a patra.. Ţii, parcă-i un făcut... Toate-s ale noastre... Ce-o să zică Catrina, când o auzi... Va boci toată ziua...”

— Mare mehenghiu mai eşti tu măi Costică!” îi taie vorba unul. „Ne-ai dus cu povestea ca să ne spui la urmă, că noi ăştia dela oraş, împuşcăm toate orăteniile din ogrăzile oamenilor... Bine, măi, oare aşa de ageamii să ne crezi tu pe noi!... Să fi spus că am vânat, haide, din greşală, o gâscă, două, fie trei... dar, opt, măi băete!... Atunci ce să mai zicem noi despre voi, care împuşcaţi iepuri în Iulie, cu puii în burtă!...”

Şi râsul general se porneşte după asemenea înţepături piperate, care dau naştere la altele în replică. Tot aşa mereu, una câte una, se serveşte fiecărula buţada care i se potriveşte...

A doua zi, dis-de-dimineaţă, gonacii se găsesc strânşi la locul hotărît, adică în faţa cârciumii. Ei au fost preveniţi şi din ajun, dar înainte de a se face ziuă doi dintre vânătorii satului au mers pe la casa fiecăruia şi i-au trezit din somn: „hai, băieţi, sculaţi, e timpul să plecăm”.

Şi cu toţi grămadă la un loc, se îndreaptă spre pădure copii de la vreo zece ani în sus, flăcăi şi oameni bătrâni, conduşi de către un pădurar sau locuitor care cunoaşte rostul pădurii. Vânătorii vin după el.

— „Ne oprim aici”, grăeşte mai marele lor.

Boierii se aşează în faţa noastră, la răscrucea celor două drumuri. Acum nu mai vorbeşte nimeni.

— „Luaţi seama să mergeţi în linie şi să vă vedeţi unul pe altul. Fiecare strigă şi loveşte cu băţul în copaci. La tărişul din Ciribaşa, vă strângeţi mai aproape şi călcaţi cu ochii în patru să nu scăpăm vreo vulpe. Ştiţi cât de hoaţe sunt. Se 'nfăşură printre noi şi o sbugheşte în urmă”.

— „Noi mergem cum ne spui matale, dar pe acolo sunt rugi mai înalţi ca omul şi ne-om rupe hainele”, întrerupse un copilandru cu faţa bălană, încăltat cu nişte opinci mari ca ale lui tată-său.

— „Voi ăştia mai mici, veţi ţinea poala gonacilor. La margine, cât mai la marginea lor, pe unde tărişul se subţiază. Băgaţi de seamă că poate să dăm şi de hăitiş. Lupul e hoţ, cum aude sgomot sare cel dintâi. Şi dacă se 'ntâmplă să simtă ceva înainte, atunci el cată în lături sau fuge înapoi. De aceia, să nu lăsaţi loc prea mare între voi, pe care să nu puteţi a-l cerceta cu privirea. Vă mai spun iarăşi, să fiţi cu luare aminte şi să vă aruncaţi ochii şi prin copaci. Vreun jder sau pisică sălbatică poate să-şi râdă de voi”.

— „Să-şi râdă de noi ?! Vom vedea, care pe care...” ia vorba din nou piciul de-o şchioapă.

In vremea aceasta, boierii sunt gata pe linia lor şi în aerul rece de dimineaţă, undele poartă un semnal răguşit scos dintr'o ţeavă de puşcă de dibăcia vreunuia dintre vânători.

— „Acum, înainte băieţi!”

Şi gonacii îşi iau fiecare locul din mers, cu glume, cu chiote şi cu imprecaţii trimise jivinelor. Hi! Hou! Hi! Hou! Lupu, mă! Strigătele se amestecă cu fluerături şi ciocănituri prin scorburile copacilor, devenind din ce în ce mai ascuţite şi mai cuprinzătoare de spaimă.

— „Aţine-te, Mitule, la stânga!... Vulpea, vulpea n'o lăsa să treacă la tăriş!... Haiti, s'a dus!...

— „Iaca Lupu! Lupu, mă!... Lupu, lupu a apucat spre tine, Şerbane, strigă un glas răguşit şi în acelaş timp pierit de neaşteptata întâlnire cu el.

Totdeodată, un fior de panică străbate toată ceata gonacilor, care se trezesc că ţipă din răsputeri cu ciudă, fie că au văzut, fie că n'au văzut cu toţi, lupul.

Dincolo, în tabăra cealaltă, a vânătorilor, toată tălăzuirea aceasta de voci se înregistrează fidel, la acelaş potenţial de emoţie. Fiecare puşcaş ascuns la locul lui după un boschet, coamă de şanţ sau trunchi de copac, strânge arma cu încordare şi aşteaptă cu înfrigurare apariţia vânatului. Orice sgomot din jurul lui e o naivă prezumţie. O uşoară tremurare de ramuri, un fâşiit printre frunzele moarte ori un troznet de vreascuri uscate, sunt tot atâtea dovezi că pădurea mişună de sălbăticiuni. Iar loviturile de securi ce par a se auzi de departe, nu sunt decât harnica îndeletnicire din spatele lui, a ciocănitoarei care culege viermişori şi insecte de pe coaja copacilor.

Clipele de aşteptare îi turbură sufletul. O pilă care îi ascute nervii continuu şi-i oţeleşte umărul drept. Puşca e o unealtă umanizată, care tresare la fiecare respiraţie şi mişcare a corpului.

Iată, departe se zăreşte ceva: un iepure, oare ?... Nu se poate distinge. Vine încet şi parcă-şi numără paşii. Cât ai clipi din ochi, dispare într'o insulă mică de iarbă. Spre dreapta se aude primul foc. O rupe la fugă. Dar, ce fugă!?... Al doilea pocnet răsună înfundat şi o vulpe roşie, mare cât un cotei de curte, sare de-o palmă în sus şi rămâne trăznită pe loc.

A treia detunătură se-aude, a patra, a cincea... Numărul lor nu se mai poate ţinea în seamă, îl vor mărturisi la urmă locurile goale din cartuşiere.

Repetiţia focurilor, care însemnează tot atâtea jivine scăpate sau împuşcate, dă alai gonacilor care strigă şi chiuie din ce în ce mai tare, de asurzesc pădurea. E interesantă de tot această slobozire de entuziasm, pe care mulţimea focurilor o pricinueşte la fel şi în partea puşcaşilor. E oare strecurarea în subconştient a forţei brutale care ridică moralul şi creiază acea stare propulsivă de spirit care se cheamă curajul ?

Toată lumea e mulţumită: fiecare dintre gonaci a strigat cât l-a ţinut gura de mare, fiecare dintre vânători a avut prilejul să tragă în câte-o ţintă mobilă.

Rezultatul ?

— „Dumneata, boierule, ai avut norocul să împuşti vulpea stârnită de mine din cătunul Ciribaşii?”

— „Ce vulpe, mă ?” răspunde un altul. I-am făcut legătoarea la gât de-o cunoşti c'aia e ? Tu nu vezi că s'au împuşcat alte două ? Care-o fi a ta ?”...

Asupra iepurilor nu se tocmeşte nici unul că i-ar fi isgonit. Bietul iepure, pe el nu-l ia nimeni în seamă când se află alături de vulpe. Se poartă însă vorbă aprinsă despre lupul care a fost văzut de câţiva.

— „Era cât un mânzat de mare”, afirma unul.

— „Ba cât buhaiul satului”, comenta în zeflemea altul.

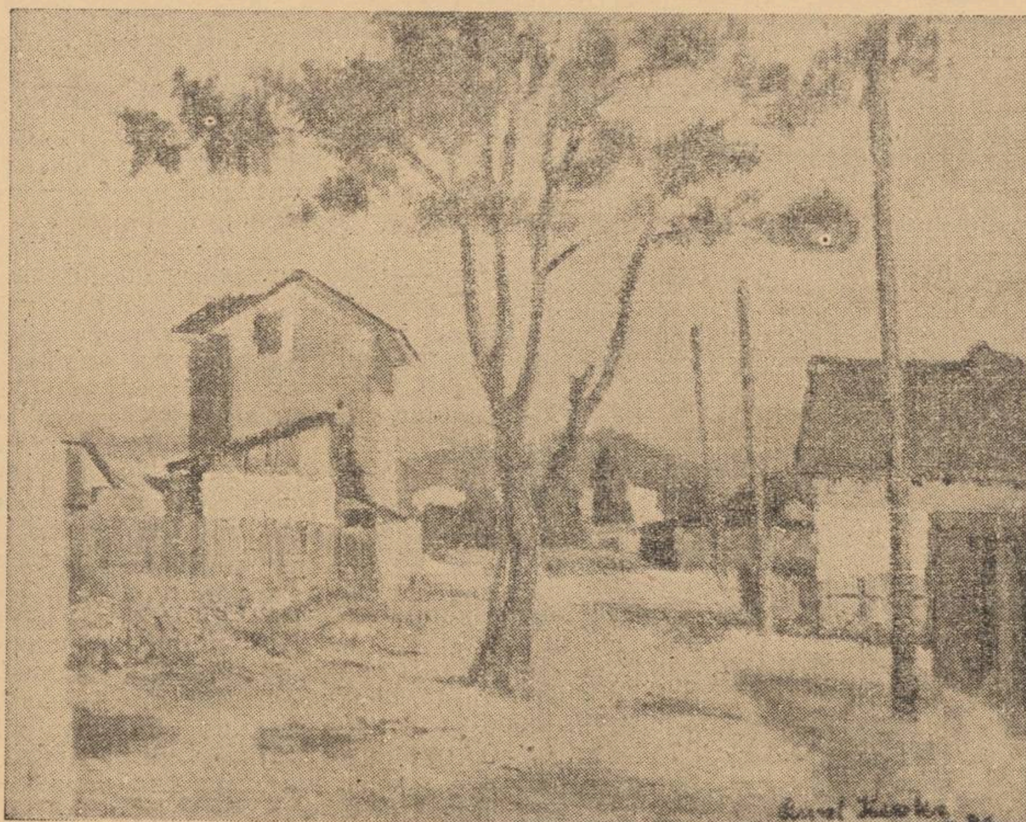
— „Ce vorbeşti prostii, măi Ilie... Parc'aşi avea vreun interes să mint. Adu-ţi aminte de lupii de anul trecut, care au spart perdeaua lui Zăvedei al lui Moş Troacă... Ştii, ţi-aduci aminte că am sărit amândoi să-i dăm ajutor... Cât de mari erau ? Mă tem dacă ăsta de-acum n'o fi unul din ei”...

— „O fi, tot ce se poate... Căci tu eşti tare meşter, cunoşti lupul după blană şi mers”...

Şi vorbele curg astfel amestecate cu fel de fel de glume şi ironii, până ce intervine vreun vânător şi închide gura la toţi, căci cu atâta hărmălaie se duce tot vânatul.

Goana a doua se execută apoi în acelaşi ritm şi tot după acelaşi tipic. Fiecare îşi cunoaşte de mai înainte datoria lui. Gonacii rămân pe loc, iar vânătorii se strecoară tăcuţi pe o potecă, cu puştile descărcate, unul după altul şi se pierd în pădurea cea mare. La locul ştiut se opresc, se înşiruie după cum cade sorţul sau dacă acesta nu se trage, după cum se înţeleg să urmeze, la rând.

VALERIAN PETRESCU

Aurel Kessler — Peisaj

Ceva despre cultul morţilor la primitivi

Problema existenţei dincolo de termenul ei fatal este una din principalele preocupări ale omului, de când a început să cugete.

Incetarea existenţei e un lucru pe care primitivul nu-l poate concepe. Tot astfel cum îşi închipuie că în dosul fiecărui fenomen natural se află o făptură căreia imaginaţia sa îi împrumută chip asemănător omului, primitivul crede că omul dispărut prin moarte continuă să trăiască într'o altă lume păstrând obiceiurile şi nevoile pământeşti. Prin urmare, cultul morţilor la populaţiile primitive, constă în cea mai mare parte în înzestrarea morţilor cu cele necesare sub raport vestimentar şi alimentar, apoi în luarea unor măsuri menite să împiedice revenirea celor decedaţi, aceste vizite fiind considerate ca indezirabile. Frica revenirii celor decedaţi e foarte puternică, iar sălbatecii întrebuinţează pentru a-i ţine departe persuasiunea, viclenia, chiar şi forţa.

Motivul acestor reveniri e bazat mai ales pe instinctul de proprietate. Spiritele celor morţi se simt atrase de avutul ce l-au lăsat urmaşilor. Se vede că din sfera lor jinduesc acest avut; şi din această cauză molestează pe cei vii. Pentru a scăpa de aceste necazuri, primitivii recurg la un mijloc simplu şi drastic. Avutul celui decedat e distrus. Pe drumul lung pe care trebue să-l parcurgă i se dă de-ale mâncării, haine, bani, arme, etc. Bine înţeles că toate acestea sunt numai o parte a averii: ceeace rămâne e nimicit. Se arde garderoba, se sparg obiectele casnice, uneltele de muncă, se frâng armele. Uneori şi casa în care a locuit defunctul e dărâmată. Copacii din livadă se tae, cânele sau porcul e înjunghiat. In cazul decesului unui om de vază femeile sale sunt silite să-l urmeze pe calea veşniciei. Aşa că cel mort nu va mai fi ispitit să se amestece în treburile celor vii.

Aceste obiceiuri sunt răspândite, bine-înţeles cu nenumărate variante în cele patru continente locuite de populaţii sălbatece.

După cum relevă antropologul englez Sir James Frazer, acumularea de averi e împiedicată de această credinţă. Superstiţia devine un obstacol al progresului economic, care e suportul civilizaţiei. Triburile care au păstrat obiceiurile pomenite mai sus au rămas mai toate pe o treaptă foarte joasă a civilizaţiei. Din contra acele triburi care conservă şi transmit prin moştenire bunurile strânse sunt mult mai susceptibile de a progresa. Oamenii primitivi care practică astfel cultul celor morţi, n'au nici o ambiţie ce ar depăşi necesităţile personale reduse. Fiecare generaţie trăeşte pentru ea, prezentul e totul în ochii lor, interesele lor sânt strâmte. Generaţiile se succed fără a adăoga ceva la patrimoniul colectiv.

Superstiţiile atotputernice, nutrite de acel sentiment predominant la sălbateci, *frica*, împing interesele materiale pe al doilea plan şi condamnă acele rase să rămâe permanent în starea lor primitivă.

Ls.

sunt şi rămân neîntrecute

Cereţi ultimele noutăţi:

AVENTURIERA de Jack London

O FEMEIE INFERNALĂ de Ag. Christie

MAREA TAINĂ de S. d'Agraives

INVITAŢII MORTULUI de Al. Colter

Cereţi ultimele noutăţi;

Funcționara de bancă

Viața se face tot mai grea cu fiecare săptămână, în fiecare ceas, mai ales când simți că îmbătrânești, când oboseala te îndeamnă, în fiecare moment, să stai pe un scaun, să nu te mai gândești la nimic. Când fiecare sforțare e un junghiu, care te amețește, te îndoae.

Când alături de suferința fizică se adaugă și regretul unor zile care „trebuiau" să fie frumoase și sentimentul ireparabilului, pe care ți-l dă timpul, existența devine o realitate numai prin durerea care o întreține.

Și totuș nici un protest. Nici un gest care să dovedească fărâmițarea interioară, nici o vorbă care să desnoade năduful, să curme chinul lăuntric.

A rămas acelaș om, aceeaș femee, aceeaș funcționară de bancă cum o cunoscuseră camarazii cu 30 de ani în urmă. Calmă și binevoitoare, cu vorba blândă, înceată și cu mersul domol.

Fusese tuturor simpatică dela început și de atunci nu avusese nimeni o vorbă împotrivă-i. Purta în priviri sensul iubirii de mamă și atunci când a murit unul dintre funcționarii băncii ochii i s'au umplut de lacrimi.

Totuș nu-i fusese nimeni prieten, nimeni nu-i câștigase simpatia și nimeni nu-i făcuse curte.

E adevărat că ar fi putut fi oricând un bun amic, dar nici odată amantă. Era tandră și atrăgătoare, dar într'un fel în care mângâerea bărbatului ar fi părut impertinență, iar vorba de dragoste insultă.

Poate chiar nici n'ar fi înțeles, dacă cineva i-ar fi spus un cuvânt de dragoste.

Fiindcă Maria Damian nu-și aparținea sie-și. Era funcționara băncii de credit mărunt și nimic altceva.

Dar dacă totuș i-ar fi spus cineva o vorbă de dragoste, ochii ei albaștri, ar fi protestat, negreșit, mirați; iar un zâmbet trist, zâmbetul neînțelegerii, s'ar fi ivit la colțul gurii întrebător.

„Trebușoara" aceasta n'a făcut-o însă nimeni. Sau „poate" nimeni, fiindcă, deși avea glasul cald și deși vorba-i prietenoasă mângâia diminutiv toate „lucrușoarele", totuș împrăștia în jurul ei atâta sfială!

Unii dintre vechii ei camarazi spun că fusese frumoasă. Era pe atunci mult mai slabă, cu un bust sculptural, iar cozile părului ei blond formau o cunună de care se minunaseră cândva multe cucoane.

Multora păruse prezența ei în bancă fără rost, mai ales că făcea o muncă de care și un bărbat priceput s'ar fi temut. Nimeni n'ar fi putut-o înlocui. Era necesară...

Vremurile însă se înăspresc în fiecare săptămână ce trece, mai ales când îmbătrânește omul.

Când s'a terminat războiul, lumea înebunise de-a binelea. Își schimbase ca prin farmec și sufletul și înfățișarea. Unii se întorseseră ciuntiți, alții ruinați, dar cei mai mulți adevărate secături. Faptul acesta îl puteau observa — ce e drept — foarte puțini, fiindcă oamenii trăiau de-avalma. Beau, cântau, făceau combinații comerciale și politice, se înjurau sau își dădeau până la pământ binețe.

Totuș, Maria Damian, care viețuise alături, care nu cunoscuse decât traiul domol al aceluiași sens, se obișnuise repede cu ei, încât „ceilalți", care rămăseseră vagi amintiri, îi păreau uneori caraghioși cu formalismele lor.

Când izbucni însă, după câțiva ani, criza, lupta civilă, războiul intim, pentru pâne, purtat în fiecare suflet sărăcit, i se păru Măriucăi înfricoșător; dar „toate acestea" se petreceau în afară de ea și de bancă.

E adevărat că acum, în urmă, platitudinea bătrâneței o apăra ca o chiurasă, dar, dar...

De eri Măriuca era tristă. Nespus de tristă. S'a stricat ceva în ritmul vieții ei, fiindcă ceasurile au trecut până la amiaz înfricoșător de greu.

După 30 de ani Maria Damian, funcționară la bancă, se dovedise că lucrează prea încet. Enervant de încet. Și nici nu știa (aceasta e ceva extraordinar!) să întrebuințeze mașina de calculat.

O retrogradă ! O vechitură.

După 30 de ani, Măriuca se vedea „definitiv" de prisos și faptul acesta îi da impresia stupidă că până aci fusese „tolerată"'.

Sta de o parte stingheră. Pentru prima oară după 30 de ani.

Locul ei fusese luat de o dudue „licențiată în Academie", blondă, oxigenată, fardată cu multă artă. Degetele ei subțiri și îngrijite alergau elegant pe clapele „mașinei" ca picioarele unui păianjen.

Măriuca, așezată alături, o fura din când în când cu coada ochiului; iar fruntea-i încrețită ca un portativ, se întreba adânc, tăcut, mirată.

I se părea că visează. Fiindcă nu se putea găsi „de prisos".

Nu voia. Nu voia cu nici un preț, după ce-i servise băncii vreme de 30 de ani...

Un băiat îi puse în mână un peteç de hârtie. E acela la care „trebuia" să se aștepte.

Il desfăcu calmă. Il citi...

„Acum" e de prisos. E bătrână. S'a isprăvit.

Intoarse capul. Simți nevoia să se privească într'o oglindă și îi păru rău, pentru prima oară după 30 de ani de serviciu, că nu avea una.

Nu mai e nici o îndoială : a fost scoasă la pensie.

Măriuca, pentru care nu exista decât banca, a fost scoasă la pensie ! Ce prostie ! Scoasă la pensie !

Se sculă domol, își îmbrăcă haina și își puse cu scârbă pălăria pe cap.

Din urmă n'o privi nimeni. Nici un cap nu se întoarse. Nimic...

●

Peste un ceas, două trebuia cu orice preț să se întoarcă.

Nu putea să plece așa fără nici o vorbă. Nu putea...

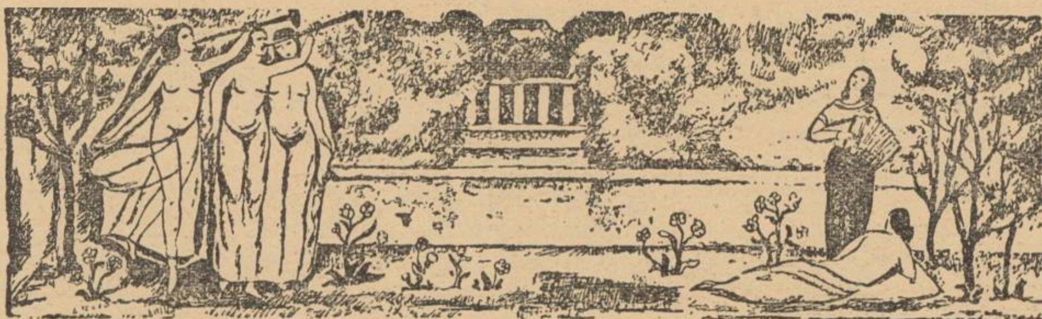
Dar dacă se întorcea atunci trebuia să se petreacă ceva grozav cu ea.

Simțea această nevoe. Să apară cu totul transfigurată, să fie veselă și fericită, să râdă, cum nu o văzuse nimeni timp de 30 de ani. Și privirile să-i fie luminate.

Să se fardeze tare, să-și facă părul „permanent", să-și înroșească unghiile și să-și pue o rochie nouă maron, cu dantele. Să fie frumoasă — așa cum ar fi trebuit să fie acum 30 de ani.

Pe urmă să intre în bancă, să arunce o privire de sus și să pătrundă în biroul directorului și să-i spună : Ai fost cam pripit cu mine, directore dragă.... sau altceva asemănător și tare, tare, să simtă, să-l doară.

N. PAPADOPOL

Mâncare și muzică

După cinci ore de lucru, în biroul ministerului, ce plăcut sună ora unu — ora libertății. Repede: pălăria, paltonul și spre restaurant! Pe drum, spre a-ți mări apetitul, iți alcătuești în minte, un menu dintre cele mai plăcute: un borș de miel, puțin acrișor, puțin picant; o friptură cu sos și cremă caramel, urmată de o cafeluță și țigara respectivă. Simți în cerul gurii umezeală, o senzație de gol în stomac și grăbești pasul.

In sala restaurantului, arhiplină, predomină mirosul de carne friptă și sosuri grase — miros ce în clipa aceasta pare cel mai plăcut parfum. Te așezi, bine dispus, la o masă și îți comanzi, flămând, „borșulețul". Apoi, așteptând să fii servit, desfaci răbdător ziarul. Dar alături o mână a întors butonul aparatului de radio și, din cutia de lemn cafeniu ese, mânat parcă de duhuri rele, un potop de sunete, care, la prima atingere cu timpanul, îți produce o senzație neplăcută de zguduitură. Insă, curând ciudatele sunete se aliniază, se conturează, pătrunzându-ți nu numai în urechi, ci și în creer, în suflet, în întreaga-ți ființă. Intr'un colț al inimii s'a mișcat o păsărică, adormită demult acolo, care-și deschide aripele gata să zboare. Dece ți-ai ridicat ochii de pe ziar și ai căutat înălțimile albastre? Da, e așa de senin cerul azi și tu nici nu l-ai observat!...

Și, alături, muzica continuă să curgă, pârâu cu sclipiri de argint, ale cărui valuri te înconjoară, izolându-te de restul lumii. Nu te pricepi la muzică. Nu știi de cine e această minunată simfonie. O guști așa cum sorbi parfumul unei flori, fără să-i cauți numele și origina. Asculți, nu cu inteligența critică, ci cu sufletul, cu nervii, cu întreaga-ți ființă. Valul acesta de armonie îți pare acum plânsul unui suflet singuratic, îndepărtat, stingher; apoi sunetele devin strigăte de revoltă, amenințări, blesteme; și dintr'o dată totul se contopește într'un murmur de pace senină, de fericire dumnezeiască. Sub vraja acestor melodii, ce se desfac și se încheagă mereu, cu ochii închiși, urmărești o lume de basm, fragmente de film, de lecturi poetice:

...Amurg de primăvară pe malul unui pârâu, deasupra căruia se apleacă vișini încărcați de floare. O cărărue ce se strecoară printre brazi mândri, până sus, pe vârful unui munte, de unde — în cenușiul serii de vară — vezi înșirându-se în vale, sate mici, câmpuri, râuri, orașe viu luminate. Valurile mării dormind sub razele albe de lună. Un răsărit de soare, care înfășoară în purpură alei de tineri mesteacăni. Ruine albe printre copaci seculari. Nesfârșitul pustiu african încremenit sub luciul stelelor ecuatoriale. Peisagii exotice, temple indiene, păduri virgine, tot ce ai dori să vezi, tot ce n'ai să poți vedea vreodată... Un tren care pleacă în amurg, dintr'o gară mică, spre zări pline de culoare și poezie, ducând — în vagoanele-i viu luminate — o lume tânără, veselă, fericită — pe care o privești, dornic, cum dispare în zarea cenușie, pe când tu rămâi pe micul peron de provincie, slab luminat, purtând pe umeri povara unei singurătăți fără sfârșit... Și toate dorurile neprecise, toate visurile neîmplinite, toate năzuințele spre acel ceva măreț, pe care nu știi unde și cum îl poți găsi — îți plâng acum în inimă — de nu mai știi dacă-i muzica tristă, nostalgică, îndurerată de alături, sau ceiace asculți e plânsul propriului tău suflet.

— „Borșulețul" vă rog: e acrișor, pipărat, cu nițel „ardeiaș" — cum l-ați comandat!

Tresari. Te reculegi. Mesteci în silă pânea și sorbi, fără entuziasm, din farfuria care-ți aburește în față. Dar n'are nici un gust azi mult doritul „borșuleț"! Ce nesuferit a devenit mirosul de carne friptă din aer! Cum mai înfulecă toți oamenii în juru-ți, clănțănindu-și măselele, sorbind prelung cu buze unse de grăsime! Ce hidos e omul la masă și cât de aproape e de străbunu-i patruped! Și muzica asta ce nu mai contenește!...

Plătești în fugă și părăsești restaurantul cu stomacul aproape gol, dar cu sufletul plin de păreri de rău nedefinite, de nostalgii și doruri vagi...

LUCREȚIA DASCALESCU

José Maria de Heredia

Pe o marmură sfărâmată

Azi mușchiul îi ascunde privirea întristată,
Căci, în pustiul codru, ar căuta în van
Fecioara ce-i turnase din vinul diafan
Prin locul drag pe unde a colindat odată.

Hameiul și Calinul cu edera bogată
Ce se 'nfășoară 'n jurul acestui zeu sărman,
Uitând de-a fost pe vremuri Pan, Hermes sau Silvan,
Pun verzile lor coarne pe fruntea-i mutilată

Privește! Dezmierdându-l al razelor tezaur,
Pe fruntea lui cea cărnă au pus doi lobi de aur, —
Iar vița'nsângerată surâde ca o buză;

Și vraje uimitoare, frunzișul cel sglobiu
Cu umbra ce se mișcă și raza cea difuză,
Din marmura 'n ruină făcură un zeu viu.

ION PAVELESCU

Ion Dragoslav

Evocare

Baba Turcească

— Iţi mai aduci aminte de Dragoslav? — m'a întrebat acum câteva zile tatăl meu.

— Cum să nu-mi aduc aminte?... Am răspuns mirată.

— Dracu' slab... Ivanciuc... Strada Boian... Merele... Râsul lui... Poveştile... Duelul cu Beldiceanu... Toate îmi sunt clare încă în minte şi-i greu să le uit.

Dacă aşi sta să caut bine prin blocurile vechi cu desene şi hârtii, aşi da de sigur de foaia aceia groasă pe care mâna pictorului Aurel Băeşu transpusese trăsăturile lui Ion Dragoslav, într'un portret cât se poate de asemănător.

„Baba turcească" — aşa poreclisem noi desenul acela care închipuia pe scriitorul moldovean, din pricină că fineţa creionului trasase tot felul de linii subţirele în chip de creţuri şi cute pe faţa slabă şi scorojită ca a unei babe de cel puţin o sută de ani; doi ochi mari bulbucaţi gata parcă să iasă afară din cap, un păr spăriat şi sălbatec, o bărbie adusă puţin înainte cu tot cu falcă ca la o bătrânică fără dinţi, un nas osos şi mare şi-o faţă plină de riduri şi creţuri de parcă pielea spânzura pentrucă fusese pe vremuri întinsă pe-un chip mai rotofei. Două cute adânc săpate, de-oparte şi de alta a gurii, dau o expresie de tristeţe şi amărăciune adâncă. Figura lui Dragoslav privea parcă îngrozită cu ochii holbaţi verzi ca iarba şi părul ridicat măciucă în vârful capului, gândind cu amar la nenorocul şi dezamăgirile pe care i le hărăzise soarta.

Dracu' slab

Chipul acesta de babă speriată sta pe-un trup tot aşa de slab şi osos ca şi faţa. Uscat şi deşirat, avea mâni ciotoroase, cu vine aparente ca nişte sfori. Gâtul se ţuguia, cu omuşorul rotund şi mare, ca un ou veşnic în mişcare subt piele. Mergea parcă uşor adus de spate, ca o coromâslă ce se'ndoaie de greutate.

„Dracu' slab" aşa îl porecliseră prietinii şi tovarăşii lui, făcând haz de înfăţişarea-i anapoda şi excesiv de slabă.

— Ce pseudonim să-mi aleg? — venise el cu rugăminte la Mihail Sadoveanu, când începuse a publica primele rânduri de proză.

— Cum să-ţi spunem oare? Cum să-ţi spunem...

Sadoveanu se gândea, cu sprânceana încruntată.

— Aha! Am găsit.

Şi ridicase ochii-i albaştri încreţiţi de râs:

— Dracu' slab... Dragoslav. Ion Dragoslav!

Şi aşa-i rămăsese pentru totdeauna numele: Ion Dragoslav; cu toate că-l chema altfel.

Ivanciuc

Cum îl chema în realitate pe Dragoslav, puţini ştiau, — numai cei din oraşul în care copilărise şi trăise.

Şi noi copiii ştiam şi de câte ori „baba turcească" urca pe strada Rădăşeni la livada lui Sadoveanu şi intra pe poartă, începeam a sări ca nişte draci, într'un picior, înconjurându-l şi ţipând:

— Ivanciuc! Ciuc! Ciuc! Ciuc!

Ne ascundeam apoi pe după casă — pe atunci eram plozi obraznici şi răi — şi ne iţiiam pe după colţuri. Il pândeam pe mosafir care, fără să se supere ne striga să ieşim şi să venim să ne vadă dac'am mai crescut şi să ne spuie poveşti.

— Ivanciuc! Ciuc! Ciuc! strigam noi iar, fără milă, ascunzându-ne.

De ce ni se părea nouă că Ivanciuc — adică *Ivan Ciuk* — e o vorbă de ocară, e greu de lămurit. Pe Dragoslav aşa îl chema: Ivan Ciuc, că tatăl său fusese Rutean. Nouă ni se părea că Dragoslav e numele lui adevărat, iar Ivanciuc — într'un cuvânt e o poreclă de ruşine.

Dealtfel toată lumea îi spunea Ivanciuc, cum ar fi spus Ionescu. Şi cei care-l ştiau dinainte de-a deveni scriitor, se încăpăţânau să-l numească aşa şi să nu-i deie numele lui nobil de cărturar: Ion Dragoslav.

Strada Boian

Şcoala mea primară era pe strada Boian — o uliţă lungă care venea din deal, deşălându-se pe la jumătatea ei şi apoi curgând lin, în pantă dreaptă.— De multe ori, în loc să iau drumul obişnuit, o apucam pe uliţa Petrari şi ajungând în capul străzii Boian o porneam la vale, întins, pe drumul ei care se întindea înainte-mi imens nesfârşit. Partea din deal a acestei hudiţi o cunoşteam mai puţin. Casele îmi erau străine, duşmane. Le priveam chioriş şi treceam repede, căci nu se ştie ce câne îmi putea sări în cale ori ce dihanie de om să mă sperie.

Printre cele câteva case din capăt, era una care îmi atrăgea atenţia pentrucă avea o sumedenie de păpuşi în geam: şi mai mari şi mai mici, de faianţă şi de cârpă, de marmură şi de gumă, de celuloid, de toate soiurile.

Erau păpuşile nepoatelor lui Dragoslav. Şi Dragoslav locuia tot acolo, la un loc cu păpuşile.

Uneori, în după amiezi de iarnă, când mă întorceam acasă pe 'nserat, pe drumul acela care era mai scurt, vedeam o luminiţă roşcată sclipind la unul din geamurile casei cu păpuşi.

„Desigur Ivanciuc care scrie poveşti" — îmi spuneam eu...

Şi mi se părea nu ştiu cum nepotrivit ca cineva să scrie la lumină de lampă, când toate geamurile erau împodobite cu păpuşi pentru copii.

Poveştile şi cărţile lui Dragoslav

Cu toate că săream într'un picior strigând „Ivanciuc-ciuc-ciuc", cu toţii aveam dragoste pentru cel care scria poveşti şi poezii, credinţi şi superstiţii. Şi cunoşteam bine tot ceeace scrisese el.

Povestea Lăcrămioarei o cetisem de multe ori şi eram impresionată de buţile acelea cu lacrimi pe care le plânge mama nenorocită. Povestea lui Pătru şi Gelu, care au fost sortiţi să se prefacă în „pătrunjel". Povestea Rochiţii-Rândunicii. Şi alte multe pe care nu mi le mai aduc aminte, dar pe care atunci le ceteam cu multă plăcere, căci erau scrise uşor, într'un ton de povestire sfătoasă a unui unchieş care stă la gura sobei şi spune nepoţeilor câte 'n lună şi 'n soare.

„Un al doilea Creangă" au spus unii oameni pe al cărui cuvânt se poate pune temeiu, despre Dragoslav.

Adevărat că povestirea acestui scriitor talentat dar primitiv aminteşte de sfătoşenia şi pitorescul artistic al lui Creangă. Nu se poate însă asemui opera acestor doi scriitori. Creangă e un meşter desăvârşit care îşi cizelează fraza cu un gust rafinat de adevărat artist. Ion Dragoslav e ca un pârâu care curge viorii prin ierburi, amestecat cu mâl şi cioate. Înzestrat cu mult talent, n'avea discernământul trebuincios ca să facă din ceiace scria o adevărată operă de artă.

Totuşi, paginile lui în care dă la lumină tot felul de superstiţii şi credinţi populare şi amintirile-i pline de suflet sincer primitiv au farmec.

Vine vântul de la cramă
Şi miroase-a băutură...

Imi amintesc că răceam noi prin grădină un început de poezie de-a lui Dragoslav. Găsisem pe biurou la tata volumaşul de versuri de culoare roşcată şi-l răsfoisem, cu mai puţin entuziasm ca pe „Poveştile Florilor" şi „Sfărimăturile lui Dalib", „Băutură" rima cu „bătătură" şi nu ni se părea nouă de loc poetic. Pe atunci aveam nouă ori zece ani.

Merele

Un lucru care ne impresiona grozav pe noi copiii, era când mânca Dragoslav mere.

Venea câteodată spre toamnă, când merii vremelnici îşi coceau fructele albe şi rozate ca obrajii de lapte ai unor copii blonzi. In livada tihnită şi melancolică a lunei Septembrie, Dragoslav trecea pela toţi copacii — ca 'n poveste — şi le cerea în dar câte un măr sau două. Şi le vîră pe toate prin buzunare, până nu mai încăpeau, de devenea plin de bolfe enorme care-l făceau să pară gras şi voluminos.

In acelaşi timp, subt ochii noştri uimiţi şi admirativi, începea a „infulica" c'o plăcere nemaipomenită de nici nu mai putea vorbi ori râde, aşa era de ocupat.

— Cum poţi mata mânca atâtea mere? — îl întreba Didica cea mititică, înălţând spre el ochii mari albaştri. — Nu-ţi vine rău?

Dragoslav boldea ochii verzi de broscoi şi-şi umfla obrajii, mormăind. N'avea cum răspunde. Îi încleştase merele fălcile.

Râsul lui

Când îl apuca râsul câteodată, parcă pornise un potop de ploaie, cu clăbuci, furtună, cascade de pâraie şi bolborosiri de uluce.

Dragoslav începea dintr'odată să se frigă şi să sughiţe, gâfâind. Ochii i se umflau în cap, gura-i ajungea la urechi,pielea obrajilor tremura ca scutură de-un cutremur şi hohotul se pornea nesfârşit, hurducat, ca o criză de epilepsie.

Noi rămâneam întâiu în admiraţie, cu ochii fixi, ca la o arătare. Curând, însă, ne porneam şi noi pe râs, fiecare în felul său, râzând mai ales de râsul lui Dragoslav care era contagios şi comic. Şi corul se prelungea mult timp, până în sfârşit Ivanciuc se oprea obosit, oftând, îşi ştergea ochii de lacrimi şi spunea cu satisfacţie.

— Bre, da' grozav am mai râs.

Duelul

Avea o slăbiciune. Ii plăcea să ofteze după câte o duduie frumoasă pe care avea naivitatea să creadă că-l distinge în mod deosebit. Afară de asta, n'avea deloc fire de cavaler îndrăzneţ şi războinic, din contra, era blajin şi temător. Şi prietenii profitau de slăbiciunile aceste ale lui ca să se distreze uşor pe socoteala lui.

Aşa, odată, scriitorul Nicuşor Beldiceanu l-a ameninţat că-l provoacă la duel dacă mai face serenade unei anumite domnişoare pe care o admira el.

— Să ştii că te 'mpuşc! ameninţase farseurul, aruncându-i o mănuşă veche în faţă.

Şi Dragoslav, îngrozit, o luase la goană, dispărând din raza vederii lui Beldiceanu, deşi avea un picior care-l durea şi din a cărui pricină umbla şchiop.

Dar nu-i uitase niciodată prietenului gluma asta care-l pusese într'o postură ridicolă.

Moartea lui la Bucureşti

Şi era bun Dragoslav. Ii văd bine ochii lui bulbucaţi şi speriaţi în figura-i de „babă turcească", arătând naivitate şi simpleţe.

Niciodată n'a cunoscut ce-i invidia, răutatea, ura. Niciodată n'a făcut nimănui nici un rău. N'a batjocorit, n'a trădat crezul lui artistic, nu s'a întinat cu nimic urât şi josnic.

Şi-a scris poveştile şi amintirile lui, a trecut prin viaţă curat şi sincer.

Norocul nu l-a cunoscut însă niciodată şi nici mulţămirea unui cămin cald şi-a unui trai fără grijă.

A murit sărac, la Bucureşti, de ftizie poate. Vestea morţii lui mi-a venit într'o bună zi, pe când lumina soarelui, lucea peste livezile din Folticeni şi peste casa cu păpuşi din capul Uliţei Boian.

— Cum să nu mi-l aduc aminte, tată?

PROFIRA SADOVEANU

Sărbătorirea Convorbirilor Literare

La Fundaţia Regele Carol I, amicii şi colaboratorii Convorbirilor Literare au sărbătorit cei şaptezeci de ani de existenţă ai revistei.

Directorul revistei, d. Al. Tzigara-Samurcaş, a făcut o expunere asupra rolului „Junimei" şi al „Convorbirilor Literare" în cultura românească şi a adus la cunoştinţă celor prezenţi cuprinsul volumului jubiliar al revistei în curs de tipărire, consacrat celor şapte decenii de convorbirism. Deasemeni, a anunţat şi apariţia volumului de bibliografie sistematică, cuprinzând întregul material publicat în „Convorbiri Literare" dela apariţie şi până azi.

Totodată d-sa relevă coincidenţa dintre sărbătorirea Convorbirilor şi centenarul naşterii genialului povestitor Ion Creangă, unul dintre cei mai statornici colaboratori ai acestei reviste.

In cuvinte alese, d. Al. Iordan caracterizează personalitatea lui Ion Creangă, arată legăturile lui cu „Junimea" şi scoate în evidenţă valoarea operei marelui povestitor.

Camaradul Strul

...Aici eşti, camarade? Tiii dar bun adăpost ai. Culcuş de pae, şubă bună. Mă miram eu cum de ai putut-o duce cu viforul de azi noapte. Dar cum, numai cu o mănuşe? Unde ţi-e cealaltă? Uite-o chiar lângă tine... Trage-ţi, omule, mănuşa şi bagă mâna în buzunarul şubei. Te-au apucat căldurile? Nu poţi? Ce'nseamnă „nu pot"? Vrei să ţi se facă pumnul butuc? Uite cât de încleştat e. S'a şi făcut? Ei... dar stăm rău atunci, foarte rău, camarade. Ia încearcă de te ridică niţeluş în picioare. Hai, hai, nu te lăsa. Am să te ajut şi eu. Fă o sforţare. Saltă-te o lecuţă să te pot petrece pe după mijloc. Acum... Hooop! Sus! sus! Nu te lăsa atât de moale pe mine!

Păi bine, camarade, când ai văzut că te pridideşte frigul, de ce n'ai anunţat? Ce-ai mai aşteptat? Nu ştii de copilul, care până nu plânge, nu capătă lapte? Ai îngheţat încet, încet, până ce la postul de comandă au văzut că nu mai răspunzi la apel. Şi ce vifor a fost... mamă Doamne! Am rebegit de tot, numai căutându-te. Nici tu urmă de pârtie, nici şoseaua nu se mai deosebeşte; să mai fi întârziat o oră, două, te acoperea omătul... Dar ia trage o gură de coniac din gamelă. Aşa! Uite şi mosorul cu cablu d'abea se mai vede. Şi-i toarnă mereu de sus... Aparatul telefonic unde-i? Sub şubă? Bravo! Ai fost băiat deştept. Bateria este bună... Să le comunic.

...Allo.. allo.. domnu locotenent? S'trăiţi, am dat de telefonist.. da, da, trăeşte, dar a îngheţat bocnă. Nu poate să se mişte. Am încercat dar fără folos... abea de mai vorbeşte. Telefonul l-a ferit sub şubă şi merge, după cum vedeţi. Cum, să-l fricţionez? Unde să-l dezbrac, domnule locotenent? Ar fi bine să trimeteţi dumneavoastră pe cineva să-l ridice... E ziuă şi ne reperează inamicul? Am înţeles. Dar eu ziceam că tot mai bine ar fi fost să... Da, domnule locotenent. Am înţeles. Am să-l aduc eu la noapte, când ne veţi trimite schimbul. S'trăiţi!

...Ei, frate Ştrul, trebue să petrecem toată ziua aici. N'avem ce face. Nu se poate traversa ziua şoseaua şi nici prin păduricea pe unde-ai întins tu cablul nu se poate trece, că ne curăţă inamicul. Dar cum s'o însera şi ne vine schimbul o pornim amândoi, înapoi, spre tranşee. Să vezi: cum tragi o duşcă de rachiu, înviezi nu altceva. Punem vre-o doi, trei camarazi mâna pe tine şi mi-ţi tragem o frecătură, de-ai să ne pomeneşti. De nu te-oi ridica drept ca lumânarea, să nu-mi spui mie pe nume. Numai eu îţi ştiu leacul...

Ia dă mâna 'ncoace... Stai că o iau eu. Aşa. Să te frecţionez niţeluş, şi, după o jumătate ceas, cânţi la pian cu ea. Ţi-a amorţit şi spatele? Să te întorc pe partea cealaltă? Incet... Binişor... E bine acum? Vezi... Acuşi trece şi ziua. Ce crezi? Ce's zece ceasuri? O nimica toată... La Iaşi, îţi aduci aminte? Când am fost în permisie. Cum au trecut trei zile, nici nu ne-am dat bine seama. Şi trei zile fac doară şaptezeci şi două de ore. Ne-am dat jos din tren şi am năvălit în prima cârciumă ce ne-a eşit în cale. Mai ştii ce am mâncat? Tu ai fi avut plăcere de nişte ouă umări în unt, iar eu aşi fi dat cu capela de podea pentru o strachină de sarmale. Ne-am mulţumit însă cu pastramă de capră şi vin fiert. Ne-am plimbat prin oraş. Ce de lume, ce de lume, de prin toate colţurile ţării.

Căutam vre un cunoscut, cineva care să ne mai spuie vreo veste de pe-acasă Eu n'am avut noroc. Cine să se fi rătăcit pe acolo, din satul mic, pierdut în munţi? Tu însă te-ai întâlnit cu bătrânelul acela, cu paltonul roş. Intâi nu te-a recunoscut. Se uita lung la tine, ca la o altă aia... Apoi, printre cutele aspre de pe faţă, făcute de vânt, prin barba nerasă şi pielea tăbăcită de ger şi ploi, patronul magazinului de mărunţişuri a recunoscut trăsăturile fostului băiat de prăvălie.

— Tu eşti, Strule?

— Eu stăpâne...

— Ţţţ... să mă fi omorît cineva şi n'aşi fi crezut... Parcă eşti „scos din mormânt"...

Eu nu eram însă tot aşa? Nedormit, nebărbierit, ca din tranşee... Ne-a invitat acasă la el. O odăiţă mică, la mahala, unde se aciuiase cu soţia. Am mâncat cu toţii. Ce cald şi bine era! Faţa de masă albă, supa aurie, care fumega în farfurii... Măi camarade! Camarade Ştrul! Supa cu orez, să ştii dela mine, este cea mai bună mâncare. Când am să mă întorc acasă, numai supă cu orez am să le spun să-mi facă. Ce grasă şi aromitoare era! Parc'o văd şi acum înaintea ochilor... Tu mă îmbiai mereu să mănânc... dar parcă nu prea aveai poftă. Eu, uite aici pe zăpadă şi în frigul ăsta care ne'mpunge în coaste, mă prind că-ţi mănânc zece porţii... Bine am petrecut. Lampa arunca o lumină atât de dulce şi bătrânul cu vorba molcomă, ne povestea atât de frumos despre regii şi sfinţii d'altă-dată, încât ne temeam să mai rostim vre-o vorbă, să nu stricăm farmecul serii.

Aveau şi ei un fiu şi a învăţat atâta carte... Şi tot ar mai fi vrut să înveţe, dacă nu venea războiul. „Domnul Simon vroia să iasă avocat", — m'ai lămurit tu. Il aşteptau în fiecare zi să le sosească de pe front, în concediu. Nu m'am putut stăpâni şi i-am întrebat:

— In care regiment luptă domnul Simon?

— In 40 Călugăreni. Ai auzit ceva de regimentul ăsta? — mă informă şi întrebă totdeodată, grijulie, bătrâna.

Am tresărit şi am vrut să le spun ceva... Ce? Nici eu nu ştiu! Dar m'au oprit ochii ei blânzi şi un semn al tău pe sub masă...

Hei... când om mai căpăta vre-o permisie, ne repezim pe la ei. Mi-ai promis-o dealtminteri, camarade. Am să le aduc o jumătate oca de zahăr. Trebue să le mulţumesc. Dar nu mă întrebi de unde am făcut rost de zahăr? Ai să te prăpădeşti de râs, când ţi-oi povesti... Nu poţi să vorbeşti? Ei, ia încearcă. Vorbeşte, sileşte-te să vorbeşti, mai rău este dacă te laşi aşa. Caută să te mişti. Uite că tot frecându-ţi mâna, m'am încălzit şi eu. Ia mişcă degetele. Merge? Tot nu poţi? Afurisit îngheţ, Doamne! Ce ne mai trebuia? După ce eram atât de amărâţi? Mai trage o duşcă din gamelă. Hai, mai soarbe o gură. Cum? Lasă, nu te îngriji, de mine. Mai am destul. Unde vezi tu că a rămas pe fund? Măă.. dar tu priveşti şi prin gamelă? De ce n'ai spus-o mai din vreme, nenişorule, să te fi făcut observator la baloane captive, nu telefonist? Bea, camarade! Nu'nţelegi că mie nu-mi trebue?... Ia ascultă, ostaş, înţelegi ce-ţi spun ori imediat îmi faci treizeci de culcări? Bea, camarade, bea, frate Strul, ca să poţi rezista pân'la noapte. Aşa... Trage!... Mai... Mai... că-ţi face bine. Dumnezeu să-i dea sănătate căpitanului francez, care mi l-a dăruit. Ce spui?... Ei... Uite omul lui Dumnezeu, că trag şi eu o înghiţitură, numai să scap de gura ta... Simţi cum îţi umblă prin vine? Stai să-ţi strâng şuba pe piept, că iar te-ai desvelit. Trece si ziua la iuţeală. Cum? Să-ţi pun mânile peste grumazul meu? Vrei să le încălzeşti? Ce modă mai e şi asta? Stai cu mânile în şubă, nu le mai scoate afară. Nu vrei? Ce să mă rogi? Uite îţi fac şi plăcerea asta, dar să ştii că mai rău ai să îngheţi aşa! Auzi! Să-si scoată mânile afară, când nici nu le simte, de îngheţate ce-i sunt. Aşa!... Acum îţi este mai bine? De ce nu vrei să mai asculţi când... Ce faci, camarade? Mă săruţi?... D'aia mi-ai cerut... Plângi? Asta ce mai e? Te rog! Până aici. Nu e voe de plâns. Nu mai plânge, camarade, nu înţelegi? De când nu se mai execută ordinul sergentului? Nu mai plânge, zău, frate Strul, nu mai plânge că... n'am batistă... şi... şi... uite acum ai să spui că plâng şi eu... dar nu... tot afurisitul de ger, vinovatul... Frumos din partea noastră. Două babe ce'şi smorcăe ochii la trei sute de paşi de inamic. Halal să ne fie. Aferim d'aşa ostaşi!...

„Mori? Cine moare? Telefonistul n'are voe să moară! Nu ştii consemnul? Nu poate să ne răpue nemţii, dar un pui de ger? Măi frate-meu, când orbecăiam prin întuneric, căutându-te şi simţeam cum mă tae Crivăţul în două, ştii ce gândeam? De ce nu se transformă el în inamic, să mi-ţi-l pocnesc eu acolo între ochi, de să se ducă deaberbeleacul, până'n tranşeia duşmanului. Să ştie el, hainul, şi altădată, când s'o mai lega d'un ostaş ce-şi caută camaradul prin zăpada până'n brâu şi nici tutun n'are el...

...Iar mori? De câte ori crezi că ai să mori, camarade? Odată, măi băete, numai odată. Aşa că te rog să nu-mi mai vorbeşti de moarte, că mă supăr. Nu vine ea moartea în bârlogul nostru. Uite ici... cinci încărcătoare şi patru grenade. Ii ajunge cred. Nu pune ea mâna pe tine, cât te păzesc eu. Nu mă sperie. Cu mine nu se joacă dumneaei. Numai ce m'oi uita odată urît la ea şi i-oi trage o încărcătură între coastele ei uscate, se sperie şi nu mai dă pe aici, nici s'o rogi... Zâmbeşti, ai? Şi mai zici că mori? Ai văzut tu vreodată mort zâmbind? Nu se moare aşa cu una cu două. Nu se „dezertează" camarade. Te judecă consiliul de război. Mai avem câteva ore şi s'a înserat. Imediat pică şi schimbul. Gata, la drum, băeţi. Bag un încărcător întreg în armă, nu de alta, dar să fim asiguraţi. Pun arma mea şi a ta pe umeri în bandulieră, te iau de subţiori şi... cu cântecul şi cadenţa înainte, marş!... Iar vrei să-mi spui ceva? Nu poţi să respiri? Lasă să-mi apropii urechea de gura ta. Spune!... Nu te forţa, că aud... Iar de moarte? Să ştii că nu te mai ascult!... Ei hai, spune-mi, nu te mai uita atât de rugător la mine. Da! Da! S'a făcut! Am să mă duc. Am să-i spun... sigur c'am să-i spun... Iţi jur! Nu uit eu adresa... Bine, am să-mi notez strada şi numărul... Ce să-mi mulţumeşti? Ţi-am promis. Atâta tot. Dar te rog şi eu ceva. Mai trage o înghiţitură. Pân'la fund. Tot... tot... că mă supăr. Noroc să ne dea Dumnezeu! Să vezi cum ai să râzi mâne de toate prostiile ce mi le-ai spus.

...Nu cred să mai avem de aşteptat decât vreo câteva ceasuri, şi ne pomenim cu schimbul. Pe cine o să trimeată? Pe Matei, pe el trebue să-l trimeată, că e rândul lui. O cam chiuleşte prietenul nostru, dar n'are să-i meargă. Ii predăm imediat aparatul şi mosorul cu cablu, apoi... Să ne vedem sănătoşi, până mâne seară, don căprar Matei... Gamela ţi-e plină? Noi îţi lăsăm culcuşul cald...

La început, nici n'ai să simţi că pui piciorul pe pământ. Din ce în ce însă, tot mergând, se pune sângele în mişcare. Să vezi ce de înţepături... Mii de ace au să te străpungă, dar când vom sosi în tranşee, te-ai desmorţit aproape de tot. Imediat ne strigăm camarazii: — Dascălu, Nicula, Liţă al Floarei... Uitasem să-ţi spun: pe Liţă al Floarii, gornistul dela a patra, l-a mutat de eri la noi, la specialitate. Goarna şi-o păstrează învelită bine în ladă. Nu mai umblă cu ea, până la liberare. Unde am rămas?... Aha!... Şi cum îţi spusei, chem camarazii şi te ducem la adăpostul nou. N'ai dormit încă în el. Pături pe pereţi, pat de scânduri, pae proaspete, şube cât pofteşti şi cald... cald... atât de cald... mă rog, hotel de clasa întâia...

— Duşe! Unde-i Duşe? Pe Duşe bucătarul îl trimit din pământ să-ţi facă rost de un ceai ferbinte. Cu Duşe a fost aseară una bună. Zice domnul locotenent:

— Duşe! Din pământ, din iarbă verde să-mi aduci o lămâe, că tare mi-e rău. Ai înţeles?

— Am înţeles s'trăiţi.

După un ceas Duşe tot nu se arată. Din nou îl cheamă domnul locotenent:

— Duşe! Ai făcut rost?

— Păi de un' să fac don locotinent? se bozumflă el. Din pământ şi iarbă verde? Că nu se vede pic de pământ şi neam de iarbă verde, cu atâta zăpadă...

Am râs de ne-am strâmbat cu toţii până ce... Dar de ce te uiţi aşa? Răspunde-mi, n'auzi? Ce te uiţi, frate Strul, cu ochii holbaţi la mine? De ce taci şi nu-mi vorbeşti?... Camarade!... Camarade!...

●

...Auzi, sună liberarea, frate Strul In groapa care ţi-e adăpost, de atâtea luni, cântecul vesel al goarnei nu pătrunde? Melodia aceasta dulce, ce am aşteptat-o atât de mult, nu-ţi spune nimic?

...E Pace, camarade. Războiul s'a sfârşit. Pomii cu frunzele, pământul şi iarba, sufletele toate, strigă într'un glas: Pace! Inimile tuturor ostaşilor svâcnesc de bucurie. In grabă îşi adună lădiţele, cu centura le agaţă de umeri şi năvălesc spre gări. Nu mai este loc de atâta ostăşime. Gem vagoanele şi ciorchinele omenesc, îngrămădit în ele, iar, prin ferestrele larg deschise, se aud cântecele lor...

...E Pace, camarade. Ascultă, cum sună de frumos Liţă al Floarii, liberarea ...Hai, sări din mormânt! Strânge'n grabă zdrenţele putrede ale mantalei şi trage-ţi bocancii roşi de viermi... Hai, nu te lăsa. Incearcă, ca atunci lângă postul telefonic când te rugam...

...Dar nu. Tu n'ai să poţi veni, oricât de mult te-aşi ruga. Nu pentru tine zice atât de vesel trâmbiţa de alamă... E Pace, camarade, şi tu putrezeşti în pământ. E primăvară, e cald, şi-i atât de bine să trăeşti. De ce sună însă pentru mine atât de tristă goarna şi de ce-mi vine să plâng, când ar trebui să râd...

...Nici tata nu s'a mai întors, camarade Strul. Cercul morţii, din care făcuse un pas să evadeze, s'a redeschis din nou, ca să se închidă de astădată, în faţa lui. A căzut şi el ca mulţi alţii, atunci când scurtul armistiţiu s'a sfârşit. Moartea perfidă şi neînfricată nu s'a temut de încărcătoarele lui pline şi nici de cele patru grenade...

Târziu de tot, am găsit în livretul lui militar, însemnarea cu ultima ta rugăminte. Şi m'am dus în locul lui, pe ulicioara strâmtă şi noroioasă dar n'am mai găsit pe nimeni. Cineva mi-a spus că mama ta, singura ta fiinţă în lume, care te-a iubit, a murit scurt timp după ce a aflat trista veste. Nimeni care să te jelească, nimeni să-ţi aprindă o lumânare.

Mi-am luat cu această obligaţie, camarade.

Am să-ţi caut mormântul şi am să-i aprind la căpătâi candela recunoştinţei, iar din sămânţa adevărului ce am să-ţi presar în groapă, poate va creşte floarea albă, a dreptăţii...

Căci nici în viaţă, nici după moarte, n'ai avut parte de ea. Şi totuşi tu ai fost ostaş şi ai murit pentru mine, pentru noi, şi se cuvine să te bucuri de aceiaşi cinste ca şi a celorlalţi eroi.

De aceia, camarade Ştrul, în faţa mormântului tău, de erou, *îţi prezint inima pentru onor...*

MARIA ARSENE

Cronica modei

Cum să împăcăm necesitatea vieţii de toate zilele, datoriile noastre de gospodine şi mame de familie cu cerinţele frumuseţii, ale îngrijirii trupului şi chipului nostru? Căci oricât ar fi de grea viaţa şi munca unei gospodine, datoria ei de fiecare minut este să nu se lase biruită şi să lupte să rămână atrăgătoare, îngrijită şi demnă de locul pe care-l are în viaţa casnică şi socială. Iată un program ce poate fi modificat după împrejurări.

Deşteptarea cel mai târziu la opt dimineaţa, dacă nu trebue să pregătiţi dejunul de dimineaţă şi să vă ocupaţi de plecarea copiilor la şcoală. Din pat, treceţi la bae, daţi drumul ferestrei şi faceţi câteva exerciţii fizice, ca să vă desmorţiţi muşchii. Frecaţi-vă pe tot corpul cu un prosop ud, pieptănaţi-vă şi periaţi-vă părul, punându-l sub o reţea până ce vă coafaţi. Spălaţi-vă mânile punând pe ele o cremă spre a le apăra şi a le ţinea moi şi netede, cu toate ocupaţiile gospodăriei ce va trebui să le aveţi. Dacă vă sunt buzele uscate, puneţi puţin unt de cacao sau altă cremă grasă.

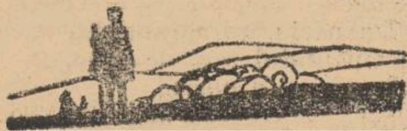
Ţinuta cea mai raţională pentru menaj este fără îndoială rochia-şorţ, din pânză de culoare deschisă, cu mânecile scurte. Dacă avem două-trei rochii de aceste, ca să le putem spăla, putem să fim întotdeauna prezentabile şi curate. Unele tinere îşi fac aceste rochii din pânză înflorată în forma unui combinezon de aviator, încheiat cu şliţ şi strâns la mijloc cu o centură.

Sub rochia-şorţ se poartă un soutien-gorge, iar în zilele de iarnă un uşurel combinezon de lână. In locul pantofilor de dimineaţă, sandale cu şosete de aţă sau de lână.

Când avem de spălat ceva sau de îmbăiat copiii, să punem un şorţ de cauciuc peste rochia-şorţ. Mănuşile sânt de recomandat, dacă le puteţi suferi, sau dacă nu, aveţi grijă de curăţirea mânilor şi a unghiilor. Pe cap, vălul scurt al surorii de ocrotire, sau o batistă cu flori, un fular de mătasă, asortat cu şorţul, pentru a vă apăra de praf şi a vă păzi de mirosul de bucătărie.

La unsprezece, menajul, în ce priveşte ocupaţiile grele, trebue să fie terminat şi atunci femeia grijulie procedează la adevărata-i toaletă. Dacă e cu putinţă să se ia o bae călduţă, sau dacă nu, un lighean mare sau aşa zisul „tub" pe englezeşte. O săpuneală viguroasă cu peria pe tot corpul şi o fricţiune cu apă de colonia cu o mănuşă aspră. In special mânile şi unghiile trebue bine frecate cu peria. Apoi ne coafăm, pieptănând părul în senzul ondulaţiilor. In casă şi mai ales dacă trebue să mai supraveghem mâncarea, nu-i nevoe să ne fardăm prea mult. Dăm cu puţin ruj pe umerii obrazului şi ne pudrăm cu o pudră în tonul feţii, dăm cu perioara puţin mastic pe gene şi sprâncene şi insistăm ceva mai mult în coloratul buzelor care trebue să lumineze întreaga noastră faţă. Schimbăm rochia-şorţ cu o rochie de interior în care să ne primim copiii şi bărbatul, ca şi când nici nu am fi dat pe la bucătărie, căci masa ne-a fost pregătită de o zână binevoitoare, care a dispărut îndată ce totul a fost gata. Pentru aceasta însă trebue ca energia necesară să fie susţinută şi împrospătată de o mare dragoste pentru familie şi de adevăratul spirit de sacrificiu al femeii ca soţie şi mamă. E nevoe în acelaş timp de ceeace numim „rost" în treburile casei şi un solid simţ practic...

BITRIX

Cronica cinematografului

„Primejdie"

Filmul „Dangereous" este important mai mult prin ce a încercat decât prin ce a reuşit. Mă grăbesc însă să spun că, reuşite şi încercări, împreună, sunt de o calitate artistică deosebit de mare.

S'a încercat a se face mai multe lucruri. Mai întâi: prezentarea unei femei decăzute. Dar decăzută în adevăratul înţeles al cuvântului, nu în înţelesul curent şi oarecum american al femeii bogate devenită săracă sau al femeii socialmente stimată devenită obiect de dispreţ. Nu-i vorba aci de pura şi simplă declasare sau calicire, ci de o decădere personală, o decădere a calităţii reale a persoanei. Eroina filmului nostru era o mare actriţă, mondial celebră. La un moment dat, nu mai joacă. Nu mai poate juca. Nu mai poate face nimic, nimic alt decât să bea. Ceeace a scăzut e valoarea omenească, nu valoarea formal socială. Femeea noastră s'a prostit, s'a abrutizat. Şi Bete Davis a fost aleasă pentru a întruchipa această ruină (probabil că privirea ei basedowiană a fost motivul hotărîtor al alegerii; ceeace nu înseamnă că Bete Davis nu are un foarte considerabil talent).

Al doilea merit al filmului: s'a încercat a se pune pe ecran o idee nu numai interesantă, dar profund adevărată. Titlul povestei este nu „Patima" (cum în mod infailibil idiot a fost tradus în româneşte) ci „Dangereous", adică „Primejdie!". Este semnalul care se instalează în preajma curenţilor de mare voltaj, sau pe marginea prăpastiilor, etc. In filmul nostru primejdia era acea femee de care vorbeam. Ea — ni se spune asta în felurite chipuri—aduce nenorocire; „poartă ghinion". De ce ? O vom afla tocmai la sfârşit. Deocamdată, chestiunea cu purtatul ghinionului ne indispune. Căci ne aşteptăm să întâlnim pentru a mia oară concepţia aceea asupra vieţii, concepţie practicată în cinematograful prost şi potrivit căreia destinul nostru depinde de şansă şi de „stea" bună sau rea.

Dar încetul cu încetul descoperim că-i vorba de cu totul altceva. Femeea aceea nu poate aduce decât nenorocire, nu din motive cabalistice, ci din simpla pricină a firii sale. *Este (ne spune partenerul ei, Franchot Tone) una din acele fiinţe „care, nu-şi plătesc datoriile", care vor în viaţă, să trişeze, adică să câştige fără a fi mizat. Iată de ce toate întreprinderile ei trebue să rateze. Şi iată de ce, în sfârşit, ratând ea, se prăbuşesc şi cei ce se află în orbita ei morală. Este aci o fatalitate de natură psihologică, nu un hazard orb de genul ruletei.*

Cum anume funcţionează acest determinism caracterologic — nu vă voi spune, ci vă voi trimite direct la film, care conţine, întru realizarea acestei idei, o mulţime de găsiri interesante.

Am spus totuşi că filmul nu-i reuşit. Am înţeles prin asta că s'ar fi putut, cu aceeaş idee, face un film de o valoare imensă, un film din acele ce marchează un hotar în Istoria unei arte.

La războiu...

„La războ" — îmi amintea colegul meu d. Carnabel, „ce sont toujours les mêmes qui meurent". Amintitul confrate avea impresia că, în sălbateca şarjă a brigadei 27 (în româneşte 41), cădeau mereu aceleaş persoane.

Desigur procedeul a fost întrebuinţat. Căderile au fost, probabil toate, fotografiate din cele patru puncte cardinale, acest cadril de simultaneităţi fiind pe urmă desfăşurat în timp. Dar alături de asta, s'a mai recurs la alte mijloace, căci altminteri trucajul ar fi fost prea aparent. Am auzit diferite persoane emiţând ipoteza că s'a tras cu gloanţe reale în cai, „căci prea cădeau bine". Desigur, moartea unui cal—şi chiar a unei herghelii întregi—nu este un impediment moral pentru realizatorii unui film. Dar pericolul de a nimeri alături, găurind persoana călăreţului, constituia un obstacol (pe care perfecţionarea societăţilor de asigurări n'ar fi fost suficientă pentru a-l înlătura). Enigma acelor căderi enorme pe care le-a văzut spectatorul se poate, cred, dezlega altfel. Aţi observat oare că de cele mai multe ori cavalerii cad cât doi? *Aţi observat, apoi, că aceste căderi în binom sunt aproape* la fel ? *Anume: ambii cai se frâng dela genunchii picioarelor anterioare şi dau cu capul de pământ (eventual, când elanul e foarte mare, e-*

xecută o tumbă complectă care nu trebue să ne înşele asupra identităţii punctului de plecare al căderii. Toate acestea dovedesc că s'au aranjat, din loc în loc, mici trape, acoperite, gropi mascate cu frunze (cum sunt cursele pentru tigri). Călăreţul ştia dinainte că la locul cutare calul va cădea, şi mai ştia şi că această cădere se va face precis în cutare fel. Aceasta permite acrobatului nostru să facă un salt pecât de spectaculos pe atâta de inofensiv. Iar căderea în dublet se datoreşte faptului că zisa groapă nu se putea face de o lărgime exact egală cu distanţa dintre picioarele anterioare ale unui singur cal, ci ceva mai mare. De unde căderea în doi.

Insfârşit, sistemul de accident de călărie cel mai important şi care a dat cel mai tare impresia de real este sistemul... accidentului real, al accidentului nu construit experimental ci al accidentului realmente accidental. Căci este imposibil ca într'o cavalcadă nebună ca aceea din „Light Brigade" să nu avem alături de căderile „din ordin", şi căderi — ca să zicem aşa: „din convingere". Şi acestea sunt probabil cele mai „frumoase" din toate (limbajul technic are adesea ceva feroce inuman).

Repetăm şi aci: şarja dela sfârşitul filmului a fost un spectacol cinematografic de mare calitate, care răscumpără inepţia filmului şi legitimează unanimul lui succes. Putem adăoga privitor la şarjă: în momentul când caii înaintează în trap mărunt şi rapid, se văd mici muşuroaie între brigadă şi obiectivul fotografic, moviliţe care au de scop menţinerea alinierii.

D. I. SUCHIANU

Viaţa teatrală

„Scurt circuit" de d. G. Costăchescu, la Teatrul Vesel

Rupând cu tradiţia, Teatrul Vesel ne-a prezentat Sâmbăta trecută o comedie originală, datorită d-lui Gh. Costăchescu şi intitulată „Scurt circuit".

Primele două acte nu fac decât să prepare un conflict, pe care credem cu toţii că-l bănuim. Spre surprinderea noastră, actul al treilea — care se desfăşoară într'un ritm dramatic mai accentuat, deviază dela axa principală, pe care celelalte două o creaseră, spre a ilustra un conflict de care suntem străini. Cu alte cuvinte, primele două acte devin inutile, dacă urmărim desfăşurarea conflictului din actul al treilea şi invers, acest din urmă act devine inutil, dacă rămânem la punctul de vedere iniţial al autorului. Ceeace este mai grav însă, în această ipoteză, este lipsa de concluzie a acţiunii iniţiale.

Suntem severi cu d-l Gh. Costăchescu şi am dori să fim şi mai severi, dacă s'ar putea, întrucât aptitudinile d-sale de autor dramatic ni se par evidente şi — ca atare — lucrările acestui om de teatru merită toată atenţiunea cuvenită. Cu o experienţă mai bogată şi cu eforturi mai concentrate, d-l Gh. Costăchescu, dacă va stărui, va fi desigur unul dintre bunii şi serioşii noştri făuritori de piese. Pentru aceasta însă, d-sa va trebui să caute crearea unor adevărate personagii de teatru şi nu să recurgă, cu atâta uşurinţă, la schiţarea unor tipuri pur convenţionale, din galeria atât de uzată a burgheziei româneşti. Un pensionar care este terorizat de nevastă, un tată sever cu fiul său, fiindcă este profesor de liceu, o mamă care-şi adoră copilul, o fetiţă care place la toată lumea şi un licean timid, nu pot aduce nicio rază proaspătă de lumină, într'o literatură dramatică ce vrea cu tot dinadinsul să rămână în umbră.

Din înşirarea personagiilor, se poate uşor deduce subiectul. Fata care place tuturor va „electriza" întreaga familie, producând acel „Scurt circuit" de care pomeneşte titlul. Graţie Rodicăi — este numele tinerei fete — toţi îşi vor da sentimentele pe faţă: tatăl şi fiul vor deveni prieteni, scoţând masca ce-i îndepărta unul de celălalt. Rodica se va mărita cu băiatul pensionarului, după o serie de încurcături care acaparează tot actul al treilea, accentuând, după cum pomeneam la începutul acestei cronici, un conflict la care, logic, nu ne puteam aştepta.

In mânuirea acestui ultim act, autorul a dat dovadă de un simţ excelent al situaţiilor dramatice. Lipsa de meşteşug însă, l-a făcut să dea importanţă tocmai unui incident, care, în economia întregii comedii, nu-şi găseşte rostul.

Dialogul d-lui Gh. Costăchescu este ceiace rămâne mai bun din toată lucrarea. Adesea sclipitor de vervă şi putere de observare, el îşi păstrează, dealungul celor trei acte, o expresivitate clară şi sigură.

Distribuţia nu a fost prea fericit aleasă. Deşi toţi actorii erau de mâna întâia, totuşi aceasta nu a împiedicat anumite contraste izbitoare. Aşa, spre exemplu, d-nii R. Bulfinsky, Al. Ghibericon şi d-na Aura Fotino nu vor putea niciodată să strălucească pe scena Teatrului Vesel, fiindcă sunt prea voluminoşi.

In schimb d-na Marietta Deculescu şi d-nii M. Axente — un debut, aş putea spune, senzaţional.

Regia d-lui I. Sahighian nu s'a văzut.

Spectacolul dela Teatrul Vesel merită totuşi să fie încurajat şi deci văzut.

GH. NENIŞIOR

Jerome K. Jerome

Reparatorul de biciclete

Am cunoscut odată un om în Folkestone; făcusem cunoştinţă cu el la curse. Intr'o sară mi-a propus să-l întovărăşesc a doua zi dimineaţă la o plimbare cu bicicleta şi am primit. M'am sculat desdedimineaţă (nu mi-a venit deloc uşor) şi m'am simţit foarte mulţumit de mine. Cunoştinţa mea sosi cu jumătate de oră întârziere; eu îl aşteptam în grădină. Ziua se arăta minunată.

— Frumoasă bicicletă ai! îmi spune el. Cum merge?

— Ei! răspund eu, ca mai toate bicicletele: dimineaţa-i mai sprintenă, după amiază mai greoaie.

El o apucă de roata de dinainte şi de furcă, scuturând-o cu violenţă.

— De ce faci asta? il mustru eu, ai să mi-o strici.

Nu pricepeam deloc dece o scutura aşa; doar bicicleta nu-i făcuse nimic. Şi dacă în adevăr avea nevoie să fie scuturată, numai eu aveam dreptul să fac asta. L-aşi fi lăsat să-mi bată cânele?

—Roata din faţă are un joc, spuse el.

— Ba n'are, dacă n'o scuturi.

Adevărat că roata era în foarte bună stare; în nici un caz nu putea fi vorba de joc.

— E foarte primejdios, hotărî el. Ai o şurupelniţă?

Ar fi trebuit să fiu energic dar am crezut că'n adevăr se pricepe. M'am dus să văd dacă găsesc aşa ceva în lada de unelte. Când m'am întors el era instalat la pământ cu roata de dinainte între picioare. Se juca cu dânsa făcându-i vânt cu mâna. Restul bicicletei zăcea jos pe prundiş, lângă dânsul.

— S'a întâmplat ceva cu roata de dinainte.

— Cam aşa s'ar părea, nu? am răspuns eu (dar era dintre oamenii aceia care nu pricep ironiile.)

— Mi se pare că-i discentrată.

— Nu-ţi fă sânge rău pentru asta, ai să oboseşti. Hai să punem roata la locul ei şi să plecăm.

— Mai bine să descoperim întâiu ce i s'a întâmplat, tot e demontată.

Aşa fel vorbea, parcă avea aerul să spuie că roata se demontase singură, din întâmplare.

Şi înainte de a-l putea împiedica desfăcu ceva nu ştiu pe unde şi o mulţime de bile începură a curge împrăştiindu-se pe alee în toate părţile. Trebuie să fi fost vreo duzină de toate.

— Opreşte-le! strigă el, opreşte-le Să nu cumva să se piardă vreuna (părea tare îngrijorat de asta).

Ne-am târît pe burtă vreo jumătate de ceas până am găsit şase. Amicul spera că nu s'a pierdut niciuna căci asta ar fi putut provoca tulburări grave în funcţionarea maşinii. Imi lămuri că-i lucrul de căpetenie când desfaci o bicicletă să fii cu grijă să nu se piardă vreuna din bile şi să le pui numaidecât pe toate la loc. I-am făgăduit că-i voiu urma sfatul dacă voiu demonta vreodată o bicicletă.

Am pus în siguranţă bilele în pălăria mea şi pălăria pe scările dela uşa de intrare. Trebuie să recunosc c'a fost un lucru nechibzuit din partea mea. Ba chiar o mare prostie. Şi eu de obiceiu nu-s un zăpăcit; de sigur că atunci am fost influenţat de dânsul.

După asta îmi spuse că trebue să verifice lanţul, cât mai are vreme, punându-se pe dată la lucru. Am încercat zadarnic să-l fac să renunţe. I-am repetat sfatul solemn pe care mi-l dase un prieten cu experienţă:

— Dacă vreodată ai neplăceri cu angrenajul vinde-ţi bicicleta şi cumpără alta. Are să te coste mai ieftin.

— Numai nepricepuţii vorbesc aşa, spuse el. Nimic nu-i mai uşor decât să desfaci lanţul.

Trebuii să recunosc că are dreptate. In mai puţin de cinci minute angrenajul zăcea la pământ lângă dânsul, desfăcut în două bucăţi, iar el se târa pe jos în căutarea şurupurilor.

— Totdeauna şurupurile dispar într'un mod cu totul misterios, mormăi el.

Umblam încă în patru labe după şurupuri când Ethelberta ieşi din casă. Păru surprinsă că ne vede acolo; crezuse că suntem plecaţi de câteva ceasuri. Tovarăşul meu îi explică:

— Nu mai avem mult de-acum înainte. Am ajutat soţului dumneavoastră să-şi verifice maşina. E o bicicletă foarte bună dar are nevoie din când în când de-o revizie.

Ethelberta ne sfătui:

— Dacă vreţi să vă curăţiţi duceţi-vă mai bine în spălătorie; slujnicele deabea au isprăvit de făcut curăţenie prin odăi.

Şi mai adăugă că are să se ducă probabil cu Kate la canotaj, dar cu siguranţă că se'ntoarce până la ora prânzului. Aşi fi dat şi-o liră ca să pot pleca cu dânsa. Mă săturasem până în gât să mă uit cum îmi desface bicicleta idiotul acela.

Raţiunea îmi şoptea mereu la ureche: „Opreşte-l până n'apucă să ţi-o strice de tot. Ai dreptul să-ţi aperi bunul tău contra ticăloşiilor unui nebun. Apucă-l de ceafă şi zvârle-l în drum c'un picior undeva".

Dar fiindcă-s slab din fire când e vorba să jignesc oamenii în amorul lor propriu l-am lăsat s'o pipăe şi s'o scuture înainte.

Incetă de-a mai căuta şurupurile. Imi lămuri că de multe ori şurupurile apar singure ca prin farmec tocmai când te aştepţi mai puţin şi c'ar fi mai bine să vedem ce-i cu lanţul. Intâiu îl strânse aşa de tare că nu se mai mişca deloc; după aceia îi dădu drumul până ajunse de două ori mai larg decât fusese la început. Apoi propuse să punem roata de dinainte la loc.

Am dat într'o parte furca şi el începu a se frământa în jurul roţii. După zece minute l-am pus să-mi ţie el furca şi-am început a mă necăji să aşez eu roata; deci am schimbat rolurile. După o clipă m'am pomenit că dă drumul bicicletei şi face o mică plimbare înt jurul croquet-ului strângându-şi mânile între pulpele picioarelor. Imi explica în acelaşi timp c'ar fi bine să fii totdeauna cu mare băgare de seamă să nu-ţi prinzi degetele între furcă şi spiţele roţii. I-am răspuns că-s convins din proprie experienţă, că are dreptate. După ce se legă la mână cu nişte cârpe, izbutirăm să aşezăm roata la loc. Dar în aceeaşi clipă izbucni în hohote de râs.

— Ce găseşti caraghios? l-am întrebat eu.

—Doamne, cât îs de prost!

Era cea dintâiu vorbă cuminte pe care-o rostea. L-am întrebat cărui lucru se datoreşte această descoperire. El îmi răspunse cu răceală.

— Am uitat bilele.

M'am uitat după pălărie: zăcea răsturnată pe alee şi căţelul favorit al Ethelbertei se'ndeletnicea să'nghită bilele cât putea mai iute.

— Nenorocitul se sinucide! strigă Ebbsen (Nu l-am mai văzut de-atunci, mulţumesc lui Dumnezeu! dar parcă îmi amintesc că-l chema Ebbsen). Bilele sânt din oţel masiv!

— Nu duc eu grija cânelui, am răspuns eu. A mai mâncat săptămâna asta un şiret de ghete şi-o cutie de ace. Scapă el, cu ajutorul lui Dumnezeu. Căţeii tineri par să aibă nevoie de asemenea întăritoare. Nu, mie de bicicletă mi-i în grijă.

Tovarăşul meu părea foarte bine dispus.

— Insfârşit, hai să punem la loc ce-a mai rămas şi-apoi cum o vrea Dumnezeu!

Am găsit unsprezece bile. Am pus şase de-o parte şi cinci de cealaltă şi peste o jumătate de oră roata era iarăşi la locul ei. Nu-i nevoie să mai adaog că acum juca de-al binelea; şi un copil şi-ar fi dat seama.

Ebbsen spuse că deocamdată nu se putea face mai mult.

Părea că'ncepuse a obosi. Dacă l'aşi fi lăsat probabil că s'ar fi dus acasă. Dar eram foarte hotărât să-l opresc şi să-l silesc să-şi isprăvească treaba; îmi trecuse gustul de plimbare. Izbutise să-mi distrugă complect mândria ce-o aveam pentru maşina mea. Singurul lucru care mă mai interesa era să-l văd necăjindu-se, zgâriindu-se, pălindu-se, înţepându-se. I-am înviorat mintea obosită cu o cană de bere şi câteva complimente potrivite. I-am spus:

— In adevăr mă instruesc privind cum lucrezi. Sunt reconfortat şi fascinat nu numai de îndemânarea şi hărnicia dumitale ci mai ales când văd încrederea neclintită pe care o ai în dumneata şi curajul neexplicabil în reuşită.

Incurajat astfel, se apucă din nou să aşeze angrenajul. Rezemă bicicleta de peretele casei şi lucră pe-o parte, apoi o rezemă de un copac şi lucră de cealaltă parte. După asta m'a pus să i-o ţin iar el se lungi la pământ cu capul între roţi, lucrând de jos în sus, pe când uleiul curgea pe dânsul. Insfârşit îmi luă din mână bicicleta şi se gheboşi asupra ei ca un sac deşertat, îşi pierdu cumpătul, lunecă şi căzu în cap. De trei ori la rând zise:

— Mulţumesc lui Dumnezeu! însfârşit l-am pus la loc.

Şi de două ori înjură:

— Dracul să-l ia! tot nu l-am pus cumsecade!

Mai bine nu vă mai repet cum a spus a treia oară.

La urmă îşi pierdu răbdarea şi cercă să brutalizeze maşina. Dar observai cu uimire şi plăcere că bicicleta se arăta isteaţă aşa că până la urmă se încăerară, nici mai mult nici mai puţin, la o luptă în toată regula. La un moment dat, bicicleta era trântită pe prundiş şi el deasupra. După o clipă îşi schimbară poziţia tocmai pe dos; era el, la rândul lui, la pământ subt bicicletă. Dar îndată după asta îl văzui ridicându-se triumfător ţinând-o strâns între picioare. Dar victoria fu de scurtă durată. Bicicleta isbuti să scape, printr'o mişcare iute şi neaşteptată şi întorcându-se asupra lui îl lovi din toate puterile cu ghidonul în cap.

Erau ceasurile unu fără un sfert când se ridică de jos murdar, zbârlit şi mânjit de sânge. Işi şterse fruntea, zicând:

— Cred că-i de-ajuns pe azi.

Şi bicicleta părea că-i sătulă până peste cap. Era greu de spus care din amândoi e mai pedepsit.

L-am dus în spălătorie unde se curăţi pe cât putu, cu săpun şi sodă. După asta l-am trimis acasă.

Am pus bicicleta într'o căruţă şi-am dus-o la reparatorul cel mai apropiat. Maistrul se apropie şi-o privi.

— Ce vrei să fac cu ea? mă întrebă el.

— Aşi vrea să mi-o faci iarăşi cum a fost, pe cât e cu putinţă.

— E cam stricată, mă lămuri el. Dar n'are aface, tot am să'ncerc.

Şi'ncercă s'o repare ceeace mă costă două lire şi zece. Dar bicicleta nu mai era aceeaşi — aşa că la sfârşitul sezonului am încredinţat-o unui vânzător. Nu vroiam să înşel lumea; de aceea am scris pe anunţ că bicicleta e de anul trecut. Dar vânzătorul mă sfătui să nu pun data.

— In meseria noastră nu ne interesează să ştim ce-i adevărat şi ce nu-i. Lucrul principal e să-i poţi face pe muşterii să creadă ceeace vrei. Intre noi fie zis, bicicleta dumitale nu prea pare să fie de anul trecut: după înfăţişare i-ai da cel puţin zece ani. Mai bine să nu punem pe afiş data. Să încercăm s'o vindem cum om putea.

Am lăsat afacerea în seama lui şi-a izbutit să mi-o vândă cu cinci lire — lucru care m'a mirat mult.

In româneşte de T. S.

N. Brana — Compoziţie

Contesa Reinhard prin Bucureştii anului 1806

Bucureştii de acum o sută treizeci şi mai bine de ani au avut un oaspe ilustru, în persoana contelui Charles-Frédéric Reinhard, unul dintre colaboratorii devotaţi şi distinşi ai lui Talleyrand.

Numele lui Reinhard a figurat în analele diplomaţiei franceze timp de patruzeci de ani, din 1792 până în 1832.

El trecu prin Bucureşti în vara anului 1806, venind dela Hamburg, unde-şi exercitase ultima funcţiune şi îndreptându-se spre Iaşi, reşedinţa nouei şi importantei sale misiuni de consul general în Moldova, ce-i fusese încredinţată de marele Napoleon Bonaparte.

In Bucureşti, împreună cu familia şi suita sa, a fost pentru două zile oaspele lui Alexandru Ispilanti, domnitorul de atunci al Munteniei.

Răsfoind jurnalul doamnei Reinhard *, găsim o scrisoare trimisă de soţia diplomatului mamei sale în cap. IV, consacrat misiunii din Moldova a soţului său. Impresiile aşternute par a fi însă tot atât de grăbite ca şi trecerei suitei franceze prin capitala noastră. Putem culege totuşi câteva relaţii despre Bucureştii din vara anului 1806.

Suita franceză intră în Valahia, ne spune d-na Reinhard, prin defileul Câineni sau Turnu Roşu, venind dela Sibiu.

De primirea oficială, pe care Vodă-Ipsilanti le-o pregătise, distinşii călători se eschivară, sub pretextul unei oboseli copleşitoare.

D-na Reinhard declară că nu se aştepta să găsească străzile pardosite cu bârne groase de lemn. Dar, din păcate, acestea erau atât de prost netezite şi aşezate, încât biata lor trăsură, parcurgându-le, scârţâia, de par-că se desnoda din încheeturi. Trebuiră să meargă pe strada principală (?) în tot lungul ei, ceeace constitui un adevărat calvar din cauza sdruncinăturilor care se ţineau lanţ până au descins la casa care le era destinată pentru găzduire.

Reflecţiile doamnei Reinhard asupra confortului descoperit în apartamentele ce le fuseseră rezervate, sunt dintre cele mai maliţioase. Astfel, ea observă că în dormitor lipseau paturile, căci divanurile pe care se mânca şi se bea, serveau în acelaş timp şi de paturi. De aici trage concluzia că patul era o mobilă necunoscută nouă până atunci, ceeace constitue de sigur o aserţiune.

Tot aşa, nu mică îi fu mirarea, când nu găsi în camera sa nici o oglindă, în care să se privească, după cum nici soţul ei nu găsi niciun birou la care să s'aşeze pentru a-şi lucra corespondenţa. Scurta lor şedere în Bucureşti a fost împărţită între o plimbare „la Izvoare" (probabil la Herăstrău), o audienţă la curtea domnească şi un prânz ce le-a fost oferit de Vodă-Ipsilante în palatul său.

„Pentru a mă conforma obiceiurilor locale, spune ea cu privire la cea dintâi, mă dusei la „Izvoare" la apusul soarelui. Aceasta este promenada principală, unde se întâlneşte toată societatea elegantă. Aici, după ce am coborît din trăsură şi ne-am aşezat jos, pe pământul moale, căci folosinţa băncilor este necunoscută pe aici, ne făcu plăcere să privim cu băgare de seamă la marea varietate a costumelor. Femeile poartă o toaletă greacă, care n'o aminteşte însă întru nimic pe aceea a statuilor antice. Jupa este făcută din stofă de mătase sau din muselină şi are o trenă de blană, iar un fişiu care se încrucişează pe piept se pierde uşor în jupă.

Ziua de 15 Iulie 1806 fu rezervată de oaspeţii francezi vizitei la curtea domnească a lui Vodă Ipsilante. Protocolul la care vizitatorii trebuiră să se supună cu ocazia acestei audienţe de rigoare, fu atât de costisitor şi păru atât de curios, încât d-na Reinhard mărturiseşte în scrisoare că simţi o oarecare plăcere când văzu că această vizită bizară a luat sfârşit.

„Două trăsuri de gală, secondate de o gardă călare şi pedestră, veniră să ne ia. Soţul meu porni înainte cu cancelarul Ledoux. Pe mine mă însoţi d-l de Saint-Luce, care se îngrijise să mă pregătească pentru simplicitatea palatului. Nu mă aşteptam însă să traversez o adevărată curte de fermă, plină de păsări şi de vite. Charles descinse la intrarea principală, în timp ce eu continuai să merg până la uşa gineceului, unde mă aşteptau două doamne de onoare.

Principesa Ipsilanti era îmbrăcată în rochie de crêpe roşu à la française, şi aceasta în onoarea mea. Ea trebue să fi fost foarte frumoasă. După ce veni înaintea mea, mă sili să mă urc cu ea pe divan şi să stau turceşte. Celelalte doamne erau toate îmbrăcate în costum naţional şi fură admise să se aşeze numai la marginea divanului. Saint-Luce şi tâlmaciul luară loc pe scaune, în faţa noastră. După schimbul complimentelor de rigoare, mi se trecu un şervet brodat în jurul gâtului, îmi fură oferite dulceţuri şi cafea neagră, în sfârşit fui stropită cu parfumuri şi în cele din urmă afumată cu tămâie. Conversaţia prin interpret fu destul de greoaie. Mă adresai direct jupâniţelor, cari au oarecare noţiuni sumare de limba franceză. Mă simţii uşurată, când d. Reinhard veni să mă întâlnească, însoţit de marele postelnic şi de alţi demnitari. In momentul când intrară ei, jupâniţele se ridicară în picioare pe divan şi le făcură, astfel cocoţate, reverenţe adânci. Această parte a ceremonialului îmi păru dintr'odată grotescă şi-mi fu greu să mă ţin serioasă, când se începu afumarea cu tămâie a soţului meu, la fel cum mi se făcuse şi mie."

După cum reiese din lectura acestor rânduri, d-na Reinhard nu numai că nu se declară deloc încântată de uzanţele fanariote, desfăşurate cu ocazia primirii lor la palatul domnesc bucureştean, dar aruncă şi ironii în descrierea acestora.

Iată-i a doua zi pe oaspeţii francezi la prânzul pe care li-l oferi Vodă-Ipsilante. D-na Reinhard se miră că prânzul avu loc în aceeaş sală, unde se aflau, şi că se puse masa chiar în prezenţa lor, ceeace nu-i păru deloc occidental. Toţi bărbaţii se aşezară de-o parte, femeile de cealaltă, ne spune vizitatoarea, care la masă luă loc între doamna lui Vodă Ipsilanti şi mătuşa acesteia, cu care avu „norocul" să se poată întreţine în italieneşte. Ceiace-i atrase însă în deosebi atenţia d-nei Reinhard cu ocazia acestui prânz, fu domnitorul Ipsilanti, a cărui fizionomie interesantă, cu trăsături distinse şi tip „grec", îi dădea acestuia o expresie, „dintre cele mai atrăgătoare".

Făcându-i mai departe portretul, d-na R. continuă: „privirea sa spune mult, dar ascunde încă şi mai mult. El mi se adresă în limba noastră, pe care o vorbeşte cu uşurinţă, se interesă de călătoria noastră şi se strădui să-mi explice deosebirea dintre moravurile noastre şi ale lor".

D-na R. ni-l prezintă pe Ipsilanti ca om „foarte inteligent" şi cunoscând în cele mai mici amănunte politica Europei, dar, cu toate acestea, ea îl consideră tot „un pauvre prince".

Cu ocazia plecării, care avu loc în dimineaţa zilei de 18 Iulie 1806, li se trimise în dar, dela Curtea domnească, o tabacheră împodobită cu diamante şi două caşmiruri minunate. Gestul acesta miră mult pe călătorii francezi, care nu cunoşteau obiceiul cadourilor şi bacşişurilor, la ordinea zilei în timpul fanarioţilor. „De teamă că ar jigni susceptibilităţile donatorilor, refuzându-le, d. Reinhard primi aceste cadouri oferite cu oarecare solemnitate, dar, adaogă d-na R., aflând apoi că tabachera era preţuită la 2000 de piaştri, el se hotărî s'o dea înapoi". Toată argumentaţia pe care Pirrent, consulul Franţei în Muntenia, o depuse pe lângă contele Reinhard să primească acest cadou din partea lui Vodă-Ipsilanti „în loc de decoraţie", rămase zadarnică. El înapoiă preţioasa tabacheră.

Cu toate că impresiile d-nei Reinhard asupra celor văzute în capitala Valahiei în toiul verii lui 1806 nu sunt dintre cele bune, totuşi ea nu-şi poate termina scrisoarea fără ca să spună: „Imi place să recunosc că valahii ne-au arătat tot timpul cele mai mari consideraţiuni şi că fură recunoscători pentru cele mai mici atenţii ce aveam faţă de ei".

Vodă-Ipsilanti încercase s'o consoleze la prânzul despre care am pomenit mai sus: „Vă va plăcea mai mult la Iaşi, unde totul vă va aminti Europa civilizată", ceeace o face pe d-na Reinhard să exclame în scrisoare: „Să-l audă Dumnezeu!"

GH. I. GEORGESCU

* Lettres de Madame Reinhard à sa mère 1795—1815., Paris 1900.

Bibliografie

Romane

Ion Călugăru, *Trustul.*
Editura Naţionala Ciornei, Bucureşti, 1937, 290 pag. 80 lei.

Vicki Baum, *Cariera lui Doris Hart*, traducere de Virgil A. Honigman.
Editura Naţionala Ciornei, Bucureşti 1937 375 pagini, 85 lei.

Neagu Rădulescu, *Sunt soldat şi călăreţ.*
Editura Naţionala Ciornei Bucureşti, 1937 285 pag., 75 lei.

C. Ardeleanu, *Viaţă de câine.*
Editura Adevărul, Bucureşti, 1937, 187 pagini, 50 lei.

Poezii

C. Matei-Raşi, *Flori de primăvară.*
Bucureşti 1937, 64 pagini, 30 lei.

Istorie

N. Iorga, fost preşedinte al Consiliului de miniştri, *Către E. S. Benito Mussolini, şeful guvernului italian.*
Impr. Statului-Bucureşti, 1937.

C. Fierăscu, *D. Ţichindeal* (contribuţie documentară).
Tip. Române Unite-Bucureşti, 1937, 60 pagini, 35 lei.

Istorie literară

Ion Breazu, Povestitori ardeleni şi bănăţeni până la unire.
Editura Cartea Românească-Cluj, 1937, 328 pagini, 90 lei.
Antologie cu note bio-bibliografice şi un glosar.

Sociologie, Educaţie

N. N. Matheescu, *Ţărănismul şi clasa mijlocie.*
Editura Revistei de Studii sociologice şi muncitoreşti, Bucureşti, 1937, 104 pagini, 60 lei.

Lt. Colonel D. Cantea, *Problema elitelor sociale* (din punct de vedere militar).
Bucureşti 1937, 15 pagini, 12 lei.

C. Narly, *Către o politică şcolară.*
Editura Cultura Românească-Bucureşti, 937, 138 pagini, 40 lei.
Volum cuprinzând articolele publicate de autor în Revista de Pedagogie, din 1931 până în prezent, privind problema şcolii primare, secundare şi învăţământul universitar.

Economie, Finanţe, Comerţ

B. Pajişte, *Impozitul pe echivalent.*
Editura Revista Administraţia financiară-Bucureşti 1937, 200 pagini, 120 lei.

Prof. Gh. N. Leon, *Petrolul românesc şi noul proect de lege a minelor.*
Tip. I. Văcărescu-Bucureşti 1937, 16 pagini, 10 lei.

Cornel Molin, *Comerţul de animale al Austriei.*
Editura Scrisul Românesc-Craiova, 1937, 80 pagini, 50 lei.

Vasile D. Secară, *Cecuri şi virimente poştale în România.*
Editura Cartea Românească-Buc. 1937, 37 pagini, 40 lei.

Diverse

Glim, *Omul de nădejde.*
Tip. Române Unite, Bucureşti, 1937, 264 pagini, 80 lei.

Gerard Walter, *Marat*, trad. de S. Paves.
Editura Cugetarea, Bucureşti, 1937, 348 pagini, 70 lei.

Sterie Diamandi, *Eroii revoluţiei ruse* (Lenin, Trotski, Stalin).
Editura Cugetarea, Bucureşti, 1937, 289 pagini, 65 lei.

Alexandru Marcu, *Itinerar adriatic.*
Editura Scrisul Românesc-Craiova 1937, 238 pagini, 120 lei.

B. Blanchard, *Arta vorbirei — Scutul emancipării femeii moderne.*
Editura Revista Ideii-Buc. 1937, 96 pagini, 40 lei.

Fr. Sieburg, *Robespierre*, traducere de S. Rivain.
Edit. Universala Alcalay-Buc. 1937, 247 pagini, 60 lei.

Eugen Herovanu, *O iluzie ca toate iluziile* (Caete săptămânale Nr. 11 şi 12).
Bucureşti 1937.

Maiorul C. Ştefănescu, *Răsboiul cu gaze.*
Tip. Caragiale-Bucureşti, 1937, 188 pagini, 150 lei.

Cartea străină

R. Martin du Gard: L'Ete 1914

Alături de *Les hommes de bonne volonté* al lui Jules Romain, *Les Thibault*, marea operă ciclică datorită lui Roger Martin du Gard, este al doilea „roman fluviu" al literaturii franceze actuale pe care îl vedem ajuns la bun sfârşit. Inceputul făcut în secolul trecut de Zola nu a rămas deci un drum neumblat, şi literatura franceză posedă astăzi scriitori care socotesc nimerit să privească viaţa şi materialul uman din punct de vedere istoric cu scopul de a realiza o sinteză a vieţii franceze sau chiar europene dintr'o anumită vreme.

Aşa dar, cu volumul recent apărut, *l'Été 1914*, Roger Martin du Gard încheie povestea familiei franceze Thibault, a cărei istorie îşi propusese s'o scrie. Căci, cu toate că autorul ne anunţă apariţia unui ultim volum care va cuprinde prologul romanului, epopeea familiei Thibault îşi capătă sfârşitul firesc chiar în *L'Été 1914* care se încheie cu moartea personajului central şi cu prăbuşirea întregii familii.

Acţiunea noului volum e alcătuită din trei fire distincte pe care autorul izbuteşte totuşi să le împletească meşteşugit laolaltă într'o unitate, fără ca vreunul din ele să-şi piardă, prin aceasta, linia proprie. Cel dintâi ne face să înaintăm cu încă un pas pe drumul vieţii familiei Thibault şi să asistăm la desfăşurarea ultimului act din drama acestui erou colectiv care se va sfârşi cu o catastrofă. Cel de al doilea ne pune în faţa unei drame personale, aceea a lui Jacque Thibault, personajul central al romanului, pe care autorul îl sileşte să trăiască două experienţe deopotrivă de grele: cea a dragostei şi cea a luptei pentru pacificarea umanităţii. In sfârşit, cel de al treilea fir al acţiunii romanului desfăşură o temă de natură şi proporţii diferite, o temă curat istorică: reconstituirea obiectivă a evenimentelor şi mai ales a stării de spirit din Europa din vremea lunii de pomină care a fost Iulie 1914.

Asupra acestei de a treia teme se îndreaptă, fără îndoială, simpatia autorului. Romancierul este aici întrecut de istoric care, întrebuinţând ce-i drept metodele literaturii, încearcă să reconstitue un capitol de istorie, în speţă avatarurile gândirii şi acţiunii socialiste din vara anului 1914, în preajma izbucnirii războiului mondial. Pentru a crea o atmosferă cât mai propice scopului, Roger Martin du Gard îşi transportă eroul în Elveţia şi-l introduce în cercul refugiaţilor şi conspiratorilor socialişti din Geneva, care transformaseră oraşul într'un adevărat viespar.

In această parte a sa, romanul cuprinde zeci de pagini în care se redau cât se poate de amănunţit convorbirile şi discuţiile în contradictoriu de acolo în care de cele mai multe ori era vorba de doctrinele socialiste dar în care nu rareori se discuta despre chipul cum trebue să se facă o revoluţie.

Cu toate că — după cum am spus — şi această parte istorică este tratată după tehnica romanului, deoarece tipurile omeneşti nu sunt create arbitrar ci mai totdeauna observate şi copiate din viaţă, totuşi nu se poate spune că ea nu păstrează ceva din rigiditatea scrierii în care mâna autorului intervine prea des spre a-i corecta direcţia şi desfăşurarea. In această parte a cărţii voinţa lui Martin du Gard îşi face prea des simţită prezenţa şi personagiile fac puţin prea mult ceeace li se dictează de către regisor dintre culise. Interminabilele discuţii din cenaclul genevez, bunăoară, nu ocupă locul însemnat pe care l-am semnalat numai pentru interesul lor documentar. Ele slujesc autorului să obţină un izbutit efect dramatic prin contrastul dintre activitatea ideologic-politică atât de întinsă a cercurilor socialiste şi neizbânda încercărilor lor de a stăvili războiul, când acesta începuse.

Aceste mici neajunsuri, inerente genului şi scopului special al operei de care e vorba, nu scad întru nimic valoarea romanului lui Roger Martin du Gard. *Les Thibault* este o încercare, şi o reuşită, de a se da romanului-fluviu menirea de a înfăţişa, într'una din părţile sale, un tablou de istorie, o sinteză a vieţii umane dintr'o epocă anumită.

EMIL COLIU

Pierre Frondaie: Port-Artur

Noul roman al lui Pierre Frondaie „Port-Arthur" ne duce într'o epocă, ce ni se pare astăzi foarte îndepărtată. Incă dela sfârşitul secolului trecut, China fiind constrânsă, după înfrângere, să cedeze Port-Arthurul Japoniei, a fost nevoe de intervenţia Europei pentru a condamna pe învingători să retrocedeze Rusiei marele port.

Chestiunea însă n'a fost aplanată, ci ea a izbucnit mai târziu în 1904, când Japonezii fără nici o declaraţie de război au ocupat prin surprindere Port-Arthur.

Conflictul dintre Ruşi şi Japonezi, serveşte de cadru la desfăşurarea dramei lui Pierre Frondaie.

Eroul, comandantul rus Boris Ranewsky, care e însurat cu o frumoasă metisă japoneză, face parte din rândurile armatei concentrate contra unei întregi reţele de spioni, ce mişună prin toate colţurile oraşului. Tragedia, care se desfăşoară în sufletul sărmanei femei nu se opreşte aici. Sanyo, fratele său vitreg e capul bandei de spioni încât sentimentele ei sânt împărţite între dragostea de soţ şi cea frăţească. Stările sufleteşti prin care trec cei trei eroi principali cât şi desfăşurarea peripeţiilor inerente, arată încă odată adevăratele calităţi de povestitor neîntrecut şi psiholog dramatic de care dispune Pierre Frondaie.

Guglielmo Ferrero Nouvelle histoire romaine

După „Grandeur et décadence de Rome", în şase volume şi „Short History of Rome" în două, Guglielmo Ferrero a fost invitat să dea — inspirându-se din cele două lucrări precedente — pentru cetitorii francezi, ultima sa operă „Nouvelle histoire de Rome", într'un singur volum *.

Această istorie subliniază ignoranţa vechilor Romani faţă de ideia de legitimitate, care a dominat imperiile asiatice şi statele moderne.

Se afirmă — scrie autorul — că Roma ar fi intrat în Istorie dusă de mână de şapte regi, deci prin intermediul monarhiei.

Se pare însă că e un simplu echivoc de nume: „rex"-ul roman nu era un rege în înţelesul pe care-l dădeau acestui cuvânt Asiaticii şi pe care l-am adoptat şi noi, de secole. El era ceea ce era la Veneţia „dogele", preşedintele electiv şi pe viaţă al unei republici aristocrate. Revoluţia care a luat sfârşit prin instaurarea Consulatului, n'a făcut decât să transforme o republică aristocratică existentă, prin slăbirea puterii executive, în beneficiul puterii legislative.

„Rex"-ul — preşedintele unic şi pe viaţă — a fost înlocuit cu doi consuli, aleşi pe timp de un an... Tot astfel împăraţii — cum numim de altfel inexact pe şefii care se găsesc în fruntea imperiului dela împăratul August — nu sunt, până la Constantin, suverani orientali, ci regi în înţelesul latin şi primitiv al cuvântului.

O revenire către puterea executivă, impusă de împrejurări, era atât de neconformă cu tradiţia romană, încât n'a fost niciodată recunoscută oficial într'o formulă clară şi precisă.

* Edit. Hachette.

Andre Vera: L'urbanisme et la vie heureuse

André Vera, unul dintre rarii arhitecţi ai epocii noastre, care s'au ocupat de arhitectura grădinilor, a publicat o lucrare, în care-şi desvoltă părerile în legătură cu problemele de urbanistică modernă.

André Vera nu e partizanul arhitecturii funcţionale, pe care o condamnă chiar, ca fiind lipsită de logică. Această atitudine, care la prima vedere ar părea paradoxală, se sprijină pe faptul că Vera e duşmanul oricărui intelectualism.

Pentru arhitectură el este apărătorul revenirii la „umanismul" care a dăinuit acum câtva timp în pictură.

Cartea lui André Vera cuprinde studii interesante, ca: Goethe şi urbanismul, Actualitatea lui Vauban şi alte capitole foarte îndrăzneţe, relative la aranjamentul cartierelor muncitoreşti şi datoria de a da locul de cinste artei grădinăritului.

Volumul e scris cu multă vigoare şi entuziasm, cuprinzând în ansamblu şi o anumită valoare poetică atât prin concepţie, cât şi prin lirismul expresiei sale.

Maurice Maeterlinck: L'ombre des ailes

Incepând cu primele lucrări dramatice, Maeterlinck a fost preocupat de problema morţii, care formează marele şi nedeslegatul său mister.

Frământările lui au început cu „L'intruse", şi nu l-au părăsit niciodată. Ideia morţii i-a îndreptat privirea asupra vieţii plantelor şi celor mai mici vieţuitoare.

Observând cum trăesc şi mor aceste fiinţe, Maeterlinck a sperat să descopere soluţia enigmei, soluţie pe care nu reuşise s'o capete prin observaţie şi meditaţie.

„Viaţa şi moartea — spunea el — sunt amestecate în corp ca apa şi vinul. Totdeauna însă e mai multă moarte decât viaţă".

In „L'ombre des ailes", Maeterlinck se opreşte la fiecare pas în faţa unei noui probleme şi caută un răspuns asupra vieţii, infinitului, liberului arbitru şi destinului, precum şi asupra tuturor fenomenelor inexplicabile.

Din toate însă se desprinde aceiaşi mare problemă a morţii, ca un leitmotiv, ce însoţeşte fiecare pagină.

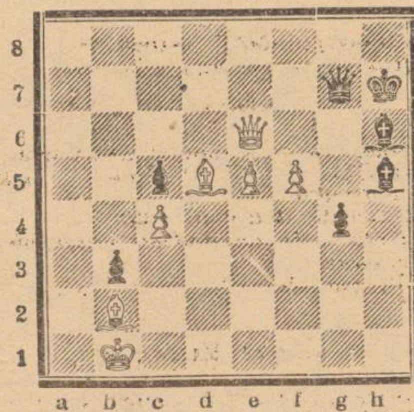
Impresia că teama lui Maeterlinck, către sfârşitul vieţii e mai mare ca oricând şi că speranţa descoperirilor, care strălucea în „celelalte opere, e stinsă, se datoreşte morţii şi, mai cu seamă, „morţilor" care îi inspiră cele mai patetice gânduri. Moartea şi Dumnezeu — Dumnezeul, pe care l-a căutat şi-l va căuta până'n momentul suprem şi căruia-i adresează astăzi acest strigăt dureros şi înălţător — strigătul unui creştinism nemângâiat: „Doamne, am făcut ce mi-a stat în putinţă. E vina mea, dacă nu mi-ai vorbit mai deslusit? Eu n'am căutat decât să te înţeleg".

Cronica şahului

In cronicile trecute m'am ocupat de câteva „gafe", pe cari le-au făcut jucătorii noştri, la concursul campionilor, jucat în Ianuarie—Februarie în Bucureşti. In prezenta cronică dau două poziţii, în care marii maeştri fac „gafele", care par a face parte din jocul nostru.

In poziţia din diagrama de mai jos, survenită într'o partidă jucată la Podebrady în 1936, Dr. Treybal, cunoscutul maestru ceh, fiind cu Albele a jucat:

Dr. Alehin

Dr. Treybal

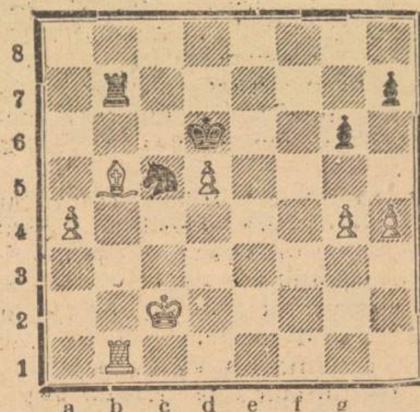
1. f5—f6??, Ng6+ şi Albele au cedat, căci la 2. Ra1 urmează Da6+ şi apoi mat.

Albele puteau însă să câştige uşor jucând: *1. Ne4!!*, Da7. 2. f6+, Ng6. 3. N×g6+, R×g6. 4. f7+ etc. sau 1..., Rh8. 2. f6, Dg8. (Df7. 3. Dc8+, Df8. 4. Df5). 3. f7, Dg7. 4. D×h6+D×h6 5. e6+, Dg7, 6. f8D mat.

Altă poziţie interesantă s'a prezentat la turneul din Nottingham în 1936, într'o partidă între Dr. Alehin—Tylor. Aici gafa a făcut-o ex-campionul lumii.

In poziţia din diagramă, Tylor cu Negrele a jucat:

Tylor

Dr. Alehin

1..., Cc5×a4, un sacrificiu făcut cu următorul raţionament:. Dacă Albele iau Calul, schimb Turnul, iau pionul *d*, schimb pionul *g*, iar pionul *h* rămas nu va putea fi utilizat de Albe, căci câmpul h8 este de culoare contrară cu Nebunul. Dr. Alehin a văzut exact la fel şi n'a acceptat sacrificiul şi cu atât mai mult partida s'a lichidat cu remiză. S'a continuat astfel: 2. *Rd3?*, R×d5. 3. Nc4+, Rd6! 4. T×b7, Cc5+5. Re3, C×b7. 6. Rf4. Re7. 7. Rg5, Cd6. 8. Nd5. Cf7+. 9. Rf4, Ch6. 10. g5, Cf7. 11. Re4, C×g5. 12. h×g5 remiză.

Dacă Albele acceptau sacrificiul câştigau, de exemplu: 2. N×a4!, T×b1. 3. R×b1, R×d5. *4. Ne8!* (mutarea de câştig, care n'a fost văzută), Re5. 5. h5!, Rf4. 6. h×g6, h×g6. 7. Nd7! la 5..., g×h5. 6. N×h5 şi Albele câştigau.

Rectificare. — In rubrica trecută în poziţia Izraelovici—Friedman, prima mutare a Negrelor a fost *1... Tg8—e8??*

AUREL LERNOVICI

Insemnări și polemici

Eticheta pescuitului

In excelenta revistă de vânătoare si de-pescuit: „Carpații", — plină de bucăți instructive și distractive, — d. Al. I. Brătescu-Voinești publică un articol despre „Eticheta pescuitului".

D-sa fixează o serie de reguli.

Iată-le:

1. Deoarece în general pescuitul se practică pe proprietăți private, e necesar ca pescarul nou venit să se informeze de toate restricțiunile făcute de proprietar sau de administrația domeniului (talie, număr, metodă de pescuit), pentru stricta lor respectare.

2. E o politeță a pescarului să considere peștele prins ca aparținând proprietarului, până în momentul când acesta lasă libera dispoziție pescarului.

3. Chiar dacă nu există restricțiuni privitoare la numărul de pești, e o politeță să nu se prindă cantități care nu răspund nevoilor mesei sau unei eventuale expediții consimțită de proprietar.

4. Dacă apa e curgătoare și trece în apropierea locuinței proprietarului, e o politeță să se considere câteva sute de metri la deal și la vale rezervate uzului proprietarului, nepescuind în această porțiune decât la invitația acestuia.

5. E o politeță din partea oaspelui să nu pescuiască în lacurile sau apele considerate rezerve de pește, chiar dacă acest lucru n'a fost interzis.

6. Dacă se semnalează unul sau mai mulți pești excepționali într'un curs de apă, e o politeță să se ceară autorizația proprietarului, dacă acesta e prezent, înainte de a încerca prinderea lor.

7. Pescuitul în apă turbure nu poate fi considerat un sport, ci un mijloc de a procura peste pentru masă *.

8. E o datorie a respecta o anumită zonă în jurul unui alt pescar, bunăoară 30 de metri dacă pescuiți cu muscă artificială sau momeli naturale, 100 de metri dacă pescuiți cu năluci grele. Iar când treceți în josul sau în susul punctului, unde acest pescar se găsește treceți departe de apă, pentru a nu-l stânjeni, nici a-i speria peștii. Dacă pescuiți umblând prin apă, ieșiți pe mal cât mai departe de el.

9. E o politeță a scuti de sfaturi inutile pe un pescar care a agățat un peste și vrea să-l scoată la mal; dar e o datorie a-i da ajutor la cererea lui.

10. E o politeță a nu cere prea multe servicii unui pescar venit și el să se recreeze.

11. E o politeță a nu cere „secrete" unui pescar și tot o politeță a le comunica dacă sunt cerute.

12. E o politeță a nu arăta în mod ostentativ produsul pescuitului ca și o politeță a arăta acest produs la cererea celorlalți pescari.

In altă ordine de idei, d. Brătescu-Voinești — în calitate de secretar general al Camerei — n'ar putea alcătui un manual de etichetă al parlamentarilor?

* Se numește turbure acea apă în care vizibilitatea nălucilor sau momelilor e nulă, iar prinderea peștelui se datorește numai simțului olfactiv al acestuia și putinței lui de a percepe vibrațiunile.

Un model de modestie

In „Democrația", revista cercului de studii al partidului național-liberal, — d. Ștefan Todirașcu publică un articol documentat despre Eugeniu Carada.

D-sa a reușit să reconstitue exact unul din cele mai interesante portrete ale vieții publice românești.

Ne vom opri astăzi aici asupra unui aspect al caracterului lui Carada: modestia.

Carada a refuzat să conducă destinele Băncii Naționale. N'a primit locul de guvernator. A făcut să fie rupte câteva decrete.

L-a refuzat și pe C. A. Rosetti, care îl propusese ca membru al Academiei Române.

N'a vrut să intre în parlament, să fie director la C. F. R.

„Pe Brătianu, — spune d. Todirașcu, — Carada l-a refuzat mereu când i-a propus să-l facă ministru".

N'a vrut să fie șef al partidului liberal — după moartea lui I. C. Brătianu — deși ar fi putut.

Figura lui Eugeniu Carada, — care s'a mulțumit, toată viața, doar cu titlul de „ocultă", — poate servi de exemplu tuturor partidelor, y compris partidul liberal.

Edgar Allan Poe

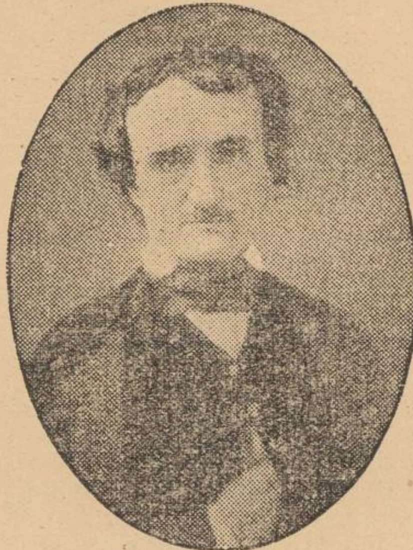
In ediția lui J. C. Squire, „English Men of Letters", au apărut trei poeți americani, între care și Edgard Allan Poe.

Autorul studiului Eduard Shanks, care scrie măsurat, în genul secolului al XVIII-lea, se simte oarecum încurcat să introducă pe acest ciudat personagiu, cu ochii privind sălbatic și rătăcit, cu chica mare și zbârlită, cu mustața aspră și țepoasă, într'o adunare respectabilă. Un pahar de vin îl împinge „să ceară împrumut cinci sau zece dolari, să se țină abia pe picioare, să atace cu înverșunare pe cine-i ese în cale, să se îmbete atât de tare, în cât hainele de pe el să ajungă într'o stare îngrozitoare".

Viața lui a fost numai nenorociri. Ambii părinți tuberculoși, părăsit de mamă încă dela vârsta de trei ani, omul care l-a adoptat rămânând tot timpul străin de el, lipsit de imaginație și incapabil de a-l înțelege.

Mediul în care a crescut era locuit de negri, numai pe jumătate civilizați. In dragoste n'a avut nici un noroc, căsătorindu-se cu o vară primară numai de cincisprezece ani, de care s'a îndrăgostit.

Toată viața a fost ca un osândit, persecutat, netrebnic, trăind în barbaria, luminată cu petrol din închisorile Americii, pentru a muri, în cele din urmă, de delirium tremens.

EDGAR ALLAN POE

Despre opera omului care a dus o astfel de viață, Shanks, spune: Puțini au adus pe lume o frumuseță atât de nouă". Versurile sale cuprind acel „freamăt" nou, despre care pomenește Victor Hugo vorbind despre versurile lui Baudelaire.

E cu atât mai interesant studiul autorului englez cu cât nimeni azi nu mai citește poezia lui Edgard Poe. Nici proza sa nu are mulți cititori, căci generațiile de azi au cunoscut ororile atâtor evenimente, în cât cele imaginare cu greu îi mai mișcă. Humorul său este strâmbătură grotescă și în opera-i nu se găsește nici o pasiune firească. Azi nu-l putem pomeni de cât ca o influență, decât ca un creator. Are putere, dar cu întrerupere. Din opera lui s'au inspirat Rossetti, Wilde și Iste Adam. El a inventat povestirile cu detectivi; iar Baudelaire l-a tradus. Multe din elementele senzibilității obscure și torturate, dela Baudelaire la Dostoiewski, se datoresc influenței sale, însă aceștia au creat viață, pe când Poe este neomenesc în creațiunile sale.

Cel mai bun studiu asupra lui Poe se datorește însă lui D. H. Lawrence, în volumul său: „Studies in Classic American Litterature", care a pătruns mai profund ca oricine, analizând strania creatură a lui Edgard Poe.

Cronica mizantropului

Trecerea generațiilor

Nu este nici o originalitate să observi că nouile generații prețuesc valorile disprețuite eri și disprețuesc la rându-le valorile prezente. Totuși constatarea e oricând impresionantă. Criticul trebue să fie totdeauna conștient de ridicolul neperceperii valorilor contimporane. Era în Franța, mai acum două decenii, un scriitor anume Jarry, a cărui bufonadă dramatică Ubu roi *are, precum pe drept s'a observat, ceva din humorul lui Rabelais și al lui Shakespeare. Destinul lui e azi consolidat, însă o opinie vehementă (neînțelegerea e totdeauna vehementă și mai ales ironică), scoasă la iveală, arată toată obtuzitatea generației lui. Noi admirăm pe Rodin, însă Balzacul său abia acum a căpătat învoirea de a fi așezat într'o piață publică. Când a apărut Eminescu, injuriile au fost unanime. El n'a avut aprobarea în scris și în câteva rânduri prudente, care să nu jignească pe Alecsandri, decât a lui Titu Maiorescu. Ce i se imputa? Că a stricat sfântul vers românesc, că nu știe limba română, că folosește neologisme disgrațioase, că n'are idei poetice, că imită servil curentele străine, nefiind prin urmare în tradiție, că strică tinerii făcând o literatură nesănătoasă. Era un om bolnav, din părinți nesănătoși, de origine incertă, și exaltarea lui de către nepricepuți însemna o insultă pentru marii înaintași precum Bolintineanu, Alecsandri. Nici Creangă n'a fost prețuit unanim, cum s'ar bănui. Literatura lui părea neserioasă. Au trecut câteva decenii. Eminescu și Creangă au devenit idolii noștri, cum trebuiau să fie dela început. Dar prin ei acum se tăgăduește oricărui contimporan dreptul de a încerca să se apropie de ei. Literatura română s'a încheiat cu Eminescu și cine crede că se mai poate ridica după el, e un profanator. Cei de acum sânt stricători ai versului, ai frumuseții limbii, aducători de neologisme, imitatori servili ai străinătății, bolnavi de curente nesănătoase. Glorificarea clasicilor are și această latură polemică a boicotării celor în viață. Cum azi numărul intelectualilor a sporit, lupta devine destul de dureroasă pentru unii. Intelectualii neliterați se asociază curentului de purificare. Se cere scoaterea din manuale a scriitorilor moderni sau numai a unora. Generații întregi vor urma să creadă că Macedonski n'a avut nicio însemnătate și că cutare scriitori moderni sânt niște neghiobi. Va trebui să se fărâme o generație ca, prea târziu ca să se mai bucure, cealaltă să se ridice în stat și să facă dreptatea ce se cuvine. Insă acum blestemele vor fi pentru cei tineri. Vom striga, îmbătrâniți pentru tot ce e nou, că ne strică limba cea frumoasă pe care o scriam noi, că vin cu curente nesănătoase, că e o profanație, mă'nțelegi, ca după Arghezi, Barbu, Blaga, Pillat, etc. să încerci a lăuda mizerii de Hercul Leonovici. Dar e și procesul invers paralel. Tinerii se fac că nu-și aduc aminte de bătrâni, cei de șase luni găsesc învechiți pe cei de opt luni, ba chiar o tabără se face că nu știe de cealaltă tabără. Fiecare scriitor își face o listă în care sânt omiteri voite. Viața e urîtă și trebue multă inteligență ca să învingi instinctele și mult elan ca să mergi înainte peste toate astea.*

ARISTARC

Primim la redacție

Cărți

Eug. Herovanu: *Inșelătorul trecut. Tip. „Universul" București, 1937. Prețul 5 lei.*

Eug. Herovanu: *Generația care se ridică, Tip. „Universul" București, 1937. Prețul 5 lei.*

Horia Petra-Petrescu: *Unde-i iubire, acolo e Dumnezeu. Ed. „Izvorașul" Bistrița-Mehedinți, 1937. Prețul 8 lei.*

Aurelian R. Ionașcu: *Mijloacele juridice de protecție a sănătăței în căsătorie și în afară de căsătorie. Imprimeria Națională-București, 1936.*

C. Fierăscu: *D. Țichindeal (contribuție documentară). Tipografiile Române-Unite, București 1937. Prețul 35 lei.*

Reviste

Viața Românească: *No. 1 (Ianuarie).*

Drogueria: *No. 11-12.*

Sabarul: *No. 10-11 (Februarie).*

Carpații: *No. 2 (Februarie).*

Munca: *No. 2 (Februarie).*

Decalo[illegible] *20 (Februarie).*

Mărunte

— A apărut „Drumuri pitorești [illegible] România Nouă" (Insemnări dintr'o excursie prin secuime, până'n cheile Bicazului) de Constantin Kirițescu.

E un volum de descripții pitorești, scris vioiu și colorat — plin de sugestive ilustrații.

In Editura Cugetarea sunt în curs de apariție următoarele cărți:

Istorisiri de vânătoare de M. Sadoveanu, *Trei titani* (M. Angelo, Rembrandt-Beethoven) de Emil Ludwig, *Prinț și cerșetor* de Marck Twain, *Viața lui Isus* de François Mauriac și *Cei trei muschetari* 2 volume de Al. Dumas.

„MAGAZINUL" revistă lunară pentru literatură, artă si turism. No. 71 pe Februarie 1937.

Cuprinde:

Film de iarnă. — Crescătorii de lei. — Impotriva convenționalismului în sculptură. — Vin îndată!, nuvelă de Héléne Duboque. — Nuntă turcească. — Dece urăsc femeea. — Seara în cartierul comercial al Bucureștilor. — Reno, cetatea divorțurilor. — Vila fantastică. — Cum să v'alegeți tovarășul de viață. — Suzi Solidor: femeea sortită să trăiască singură. — Castelul cu stafii. — Seria Tăchiță Cantemir, nuvelă de Victor Ion Popa.

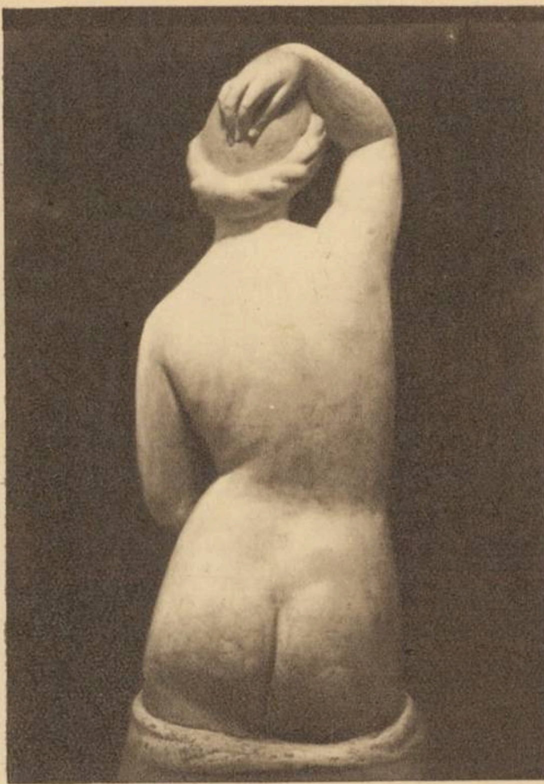
Jocuri; humor.— Mare concurs de fotografii cu premii.

Tipărit la heliogravură în culori pe hârtie velină. 140 pag. Prețul lei 25.

ABONAMENTELE LA
Adeverul Literar și Artistic
1 an Lei 300
6 luni „ 150
3 luni „ 75

CONSTANTIN BARASCHI MUȘAT

Portretul d-nei Iuca

Compoziție

Un sculptor adevărat.

In mișcarea noastră plastică se recunosc multe talente de valoare. Sculptori buni sunt însă foarte puțini. Modelarea lutului, cizelarea pietrei și a marmorei pretind calități și cunoștințe speciale, inclinații de temperament și aplicațiune deosebită pentru studiu. Fiecare operă e, pentru sculptor, un nou prilej de cercetări și de auto-verificare. Se explică astfel de ce artiștii preferă căile mai puțin pretențioase și mai puțin expuse controlului estetic, cum sunt în general celelalte domenii plastice — pictura și desenul — în care adesea capriciul, deformarea sau neștiința se pot confunda cu stilul.

Constantin Baraschi-Mușat e dintre cei mai înzestrați și mai personali sculptori ai noștri.

S'a născut în 1902 în Câmpulungul Muscelului, în mahalaua Olari, unde a luat pentru prima dată contact cu pământul. Școala de Arte Frumoase a făcut-o în București, reușind intâiul la examen. A expus la Salonul Oficial din București, apoi, obținând bursa de călătorie pentru doi ani, a plecat la Paris.

In atelierele marilor meșteri Bourdelle și Bouchard, tânărul nostru sculptor și-a desăvârșit meșteșugul, remarcându-se cu lucrarea „Ingerul durerii", prezentată la Salonul de toamnă.

Inapoiat în țară, Baraschi ia parte la toate concursurile de monumente publice, obținând totdeauna premii pentru machetele înfățișate.

In 1929 primește la expoziția internațională din Barcelona diploma de onoare pentru o frumoasă lucrare intitulată „Cap de fată".

A obținut prin concurs și a realizat Monumentul eroilor căzuți la Predeal, Medalia comemorativă a Unirii, două basoreliefuri pentru Arcul de triumf și altele.

Pentru facultatea de Drept din București a executat un bust al lui Solon.

Iar în ceasul de față lucrează la un basorelief de dimensiuni, aprobat de Suveran, pentru sala O.E.T.R. din pavilionul românesc al expoziției internaționale dela Paris.

In atelier, mai are în lucru monumentul Xenopol, Maiorescu, Conta, luat tot prin concurs.

Expoziția dela Dalles constitue o prezentare completă, în sensul că artistul apare de rândul acesta cu un ansamblu care-i definește toate preocupările: miniatura, studiul, compoziția și monumentul.

Baraschi mărturisește aci afinitățile sale deopotrivă de rodnice cu arta lui Fidias, cu renașterea italiană și cu marea sculptură modernă a Franței.

Cu toate a venit în contact direct, le-a adâncit și și-a clarificat propria-i viziune.

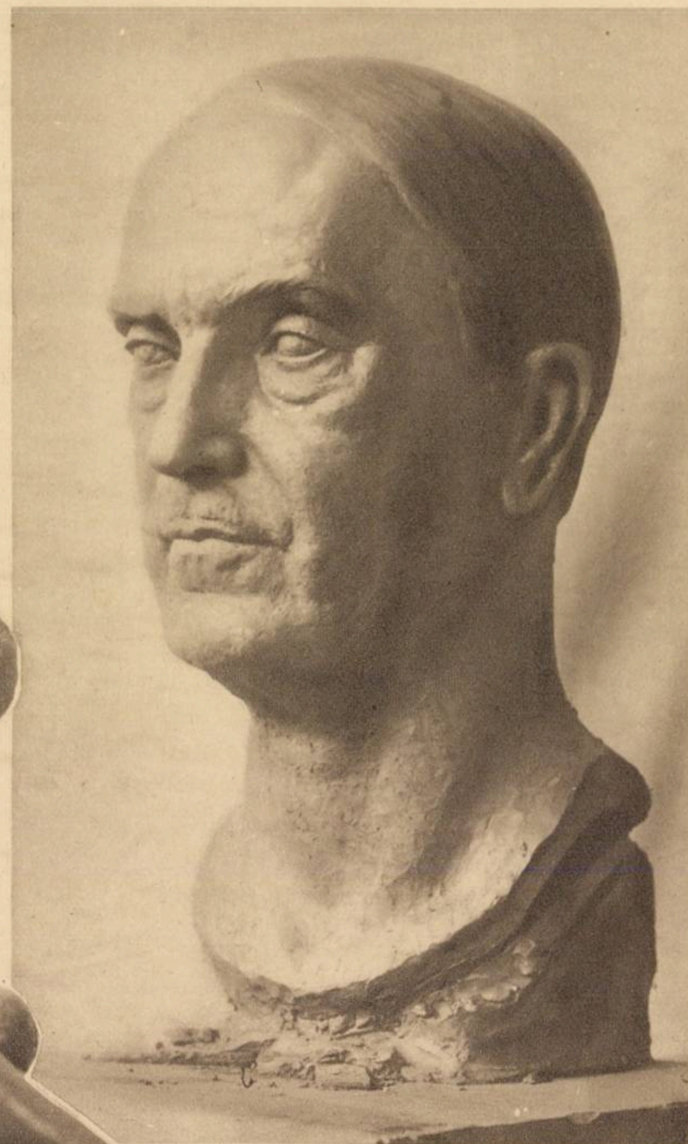
Astăzi, Baraschi e în cel mai luminos stadiu al evoluției sale: în plină luptă cu materia, în plină căutare a formei expresive, în plină izbândă a plasticului inspirat.

H. BLAZIAN

Tors

Portretul d-lui P. P. Antonescu

Satir și nimfă

Adevĕrul literar
și artistic

Ecaterina Cristescu-Delighioz: Fetiță

Adevĕrul litera
și artistic

T. Soroceanu
Portret în ro

PAGINI DIN LUCRAREA NEPUBLICATĂ A D-NEI MARIA BARCIANU

Foaie verde mărăcine,
Pe sub poale de pădure
Trec fetițele la mure
Și băieții la alune. —
Mă duc și eu după ele,
Ca să mă iubesc cu ele.

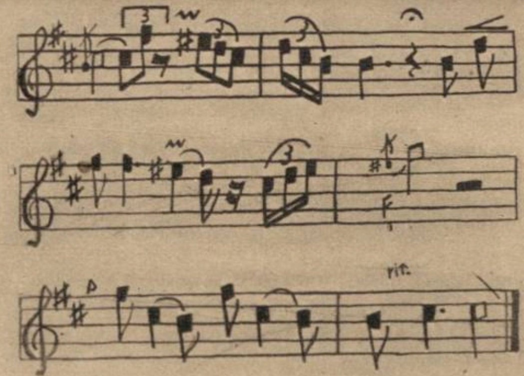

Când treci bade pe la noi,
Pune clopote la boi,
Să te-aud de la război;

Și-ți fă biciul de mătasă,
Și-ți fă biciul de mătasă,
Să te-aud bade din casă.

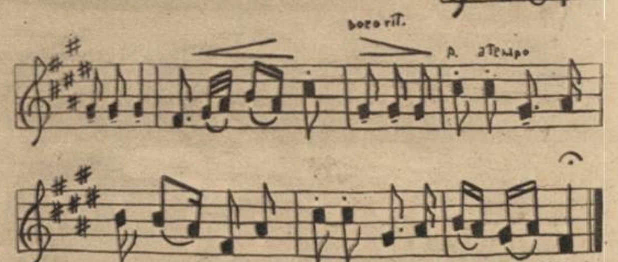
Să eș bade la portiță,
Să eș bade la portiță,
Să-ți dau apă și guriță. —

Adevĕrul literar și artistic

Anul XVIII * Seria III * No. 849
Duminică 14 Martie 1937

7 Lei exemplarul în țară
14 lei exemplarul în străinătate

Ioan Niculce

Când citești cronica lui Niculce (sunt acum vreo două sute de ani de la epoca în care era scrisă) un nume îți năvălește numaidecât în minte: Creangă. Intr'adevăr, dacă ne-am închipui pe Creangă trăind în veacul al XVIII-lea, el ar fi trebuit să scrie ca Niculce, precum Niculce în epoca eminesciană, nemai fiind acum boierii la cârmă, și-ar fi scris istoria vieții lui. In Niculce se înfăptuește cu un veac înainte acel amestec ciudat de mică cultură de târgoveț cu înțelepciune țărănească. Desigur, Niculce este boer, ba chiar arată dispreț pentru neamul „prost", dar sufletește cu greu s'ar putea afla vreo deosebire între el și învățătorul Creangă. Cu acesta el are împreună ingenuitatea șireată, ce e un chip de a se socoti prost crezându-se totuș deștept („Așa socotesc eu cu firea mea această proastă"), proverbialitatea, expresia mușcătoare, filosofia bătrânească, minunarea, văetătura (ținând locul reacțiunii etice) și în sfârșit acel lucru învederat dar inanalizabil ce se chiamă darul de a povesti. Niculce își începe cronica ca și M. Costin cu domnia lui Dabija, adăogând până atunci și *O seamă de cuvinte,* adică de anecdote asupra vremurilor mai vechi. Iși aduce însă narațiunea până la domnia lui Ioan Mavrocordat. Dela domnia lui Constantin Duca, în care vreme tânăr de 20 de ani era postelnic, este mai tot timpul un martor ocular. Episodul esențial la care a luat partea cea mai mare este scurta domnie a lui D. Cantemir cu pribegia ce i-a urmat. Experiența, vârsta îndelungă îi dau așadar lui Niculce deslegarea limbii, tonul bârfitor și moralizator. Pentru aceasta cronicarul are un ac rău și o urzeală îndemânatecă în care nu intră însă atât invenția proprie cât un firesc humor popular. Despre pedeapsa cu înhămarea dată Leșilor la Dumbrava Roșie se spune răutăcios că „ei se rugau să nu-i împungă, ci să-i bată cu biciușcele; iară când îi băteau cu biciușcele ei se rugau să-i împungă". Când a venit spre scaun Dimitrașco Vodă Cantacuzino s'a strâns boerimea la el „ca puii de potârniche". Lui Duca neprietenii stau în tot ceasul „să-i mănânce capul". Cu doamna lui „și-au făcut cheful" Turcii. In legătură cu un boier, mort mazil și datornic, Niculce observă ironic: „Așa sunt de bune boieriile în țeara Moldovei, dela Vasilie Vodă încoace!" Despre un călugăr grec din indiscreția căruia la duhovnicie ies mari necazuri, zice:

„Vedeți acum ce au făcut acel duhovnic grec; drept dragul să te ispovedești la dânsul!" Dela răul obiceiu muntenesc al văcăritului „au sărit scânteia" și în Moldova. Asupra unor intrigi moldavo-muntene în epoca Brâncoveanu-D. Cantemir Niculce are astfel de mușcături „Cantemir Vodă cu Cupăreștii s'au mai apucat și de alt danț asupra Muntenilor și Muntenii asupra lor. Țineți-vă, săracelor țări, dacă sunteți neputincioase de acum să biruiți nevoile, din pismele vechi, la ce s'au început să lucreze". Când Constantin Duca e mazilit, Niculce parodiază vorbirea muntenească a doamnei, fata Brâncoveanului": Aolio! Aolio! că va pune taica pungă dă pungă din București până în Țarigrad; și zău, nu ne va lăsa așa, și iar ne vom întoarce cu domnia îndărăpt". Muntenii care nu putuse păgubi lui Antioh Vodă „numai se trântiau și plesniau de ciudă". Constantin Vodă Duca abia așezat în scaun, dacă auzi că Antioh, posibil concurent, este scos din închisoare „îndată se îmbrăcă în cămeșă de ghiață". Curând îi și fugiră boierii „și-și aprinse poalele de toate părțile". Mihai Vodă Racoviță, chemat la tron, „se făcea a nu-i place să priimească domnia, cași fata ceea ce zice unui voinic: Fă-te tu a mă trage, și eu oi merge plângând". Domnii când se'ntâmplă să se mazilească unul și să vină altul „fug unul de altul să-și scoață ochii". Muscalii își închipuiau că pot înfrânge pe Turci: „Ca cum ar lua oarecine cârpa unei femei din cap, așa țineau ei, că or lua și or bate puterea Impărăției Turcești". Când trăgeau Rușii cu puștele cădeau Turcii „ca când ar cădea niște pere coapte dintr'un păr când îl scutură oamenii". Ori îi oboriau „ca cum i-ar mătura cu o mătură". Lui Gen-Ali-Pașa care a fost pricina morții Brâncoveanului nu i-a ajutat Dumnezeu: „că i-au luat tată-său, diavolul, sufletul".

Niculce nu e bătrânul cu lacrimi în ochi care strigă: Oh, oh, oh, ci un artist răutăcios plin de o savuroasă fiere.

G. CALINESCU

Amintiri de redacție

Intr'o redacție de revistă literară intră zilnic zeci de persoane — cu fel-de-fel de doleanțe...

Vom da aici o serie de portrete și de scene mai interesante.

Mi-aduc aminte de-o bătrână „scriitoare". Era „scriitoare" — fiindcă scrisese câteva romane, care însă n'aveau nici o valoare literară. Avea vreo optzeci de ani. Părul îi atârna în lațe decolorate. Fața — piei zbârcite, spânzurate flasc de oase proeminente... O ruină...

Scriitoarea îmi întinse un volum — cu fotografia autoarei. Mă uitai la fotografie: o frumusețe de femee. Nici nu semăna cu catastrofa umană din fața mea.

— Frumoasă ați fost, doamnă!

Bătrâna protestă:

— Numai fața mi s'a trecut puțin, domnule. Trupul însă mi-a rămas fraged ca'n tinereță.

Și drept dovadă scriitoarea apucă mâneca bluzei și o ridică până la umăr — lăsând, să se vadă un braț puhav, gelatinos și cu pete cafenii: dovezi ale unei afecțiuni de ficat.

Având unele îndoeli asupra convingerii mele, femeia adăogă:

— Chiar Jorj, bărbatu-meu, îmi spune: Ce bine te ții tu, Ficuțo!

Vizitatoarea mea ședea pe un scaun, în fața biuroului. In lumina soarelui, Părul — demult și prost vopsit — strălucea în unde roșcate, leșietice...

Incepurăm să vorbim de trecut.

Fusese — după declarația ei — o femeie pasionată. Jorj o adora, și nu o înșelase niciodată.

— Dar de unde puteți ști? o întrebai eu. Când venea omul dimineața ca de la o consfătuire cu colegii...

— Aveam eu semnele mele, că nu fusese la altă femee...

Zâmbi strâmb. Iar dantura— zmuncită — îi dădu, o clipă, un rictus al morții...

Scriitoarea se încălzi.

Niciodată în cariera ei „literară" nu întâlnise o prietenie dezinteresată. Toți bărbații consultați asupra operelor sale urmăreau altăceva.

— Odată, — urmă ea... mă duc cu „Voluptatea" la un om politic care făcea și literatură (și-mi spuse numele lui). Ii citesc câteva pagini din roman: „Bun, bun!" și mă apucă de brațul stâng. „Dar ar trebui să ne întâlnim într'o seară — ca să mai facem unele corijări"... M'am supărat. Mi-am luat manuscrisul și m'am dus la X.; autorul dramatic. Imi citește și el câteva pagini; și mă prinde de celălalt braț. „Să ne întâlnim — ca să punem lucrurile la punct"...

Mă uitam curios, ca un geolog în fața unor fosile, căutând să reconstitui urmele unei frumuseți, care putea seduce niște oameni atât de distinși.

După fiecare propoziție, dantura bătrânei umbla în gol — ca o meliță fără hrană cu care s'ar fi jucat niște copii, ca o căpățână de cal bătrân rumegând somnoros...

Bătrâna își scoase dintr'o servietă soioasă, numai flenduri, câteva pagini de manuscris și — legănându-se — se apropie de mine. Veni aproape. Șuvițele, rigide, mă atinseră la tâmplă. Simții o respirație ca venită dintr'o raclă.

— Domnule director, — îmi zise ea, întinzându-mi manuscrisele (și degete reci și țapene îmi atinseră mâna). Am o presimțire că între noi se va lega o prietenie spirituală — ceiace n'am întâlnit niciodată în viață. Nu?

Și bătrâna mă privi languros și seducător cu niște ochi ca albușul de ou clocit.

Imi întinse mâna anchilozată din cot.

Nu avui curajul să-mi lipesc buzele de pielea tăbăcită și păiată a mânii.

Bătrâna porni spre ieșire. In ușă se opri și clempăni de câteva ori din dantură fără să spună ceva.

Cunoscuții povesteau că bărbatul ei o surprinsese odată cu o scrisoare de amor în mână. Se repezise la dânsa. Ea duse ca fulgerul scrisoarea la gură, o mestecă repede și o înghiți — pe când soțul căuta să-i descleșteze fălcile și să zmulgă secretul.

Imi aruncai ochii pe manuscris. Era o banală aventură de amor — compusă copilărește și scrisă cu greșeli de limbă și de stil.

Cu vârful degetelor am rupt manuscrisul, l-am aruncat la coș — pricinuind autoarei, după atâtea deziluzii de dragoste, și marea deziluzie a prieteniei intelectuale...

M. SEVASTOS

CENUȘAREASA

Căutând Cenușăreasa pentru care sunt pe lume,
Bântuit de toamne slute și doinit de funigei,
Tot mai fără de nădejde sufletul cu roibu 'n spume,
Din femee în femee umblă cu condurul ei.

Sărutarea mea se 'ntoarce cu miros de mătrăgună,
Nu-i nici una dintre cele întâlnite până azi.
Lasă-mă să-ți plâng în poală după mine însumi, lună!
Numai tu o duci pe brațe uluind nuntașii brazi.

N'am văzut-o niciodată și-aș cunoaște-o dintr'o mie,
Știu cum cântă, știu cum merge, știu cum râde, știu a cui.
Pot s'arăt cât e de 'naltă, pot să spun ce păr adie,
N'am văzut-o niciodată, dar o simt mereu și nu-i.

Fiecare pom în floare crește pe-un mormânt de înger,
A 'nflorit și 'n mine unul din Frumoasa-fără-Chip.
Nu mai gem ca să n'o sperii, nu mai cad ca să n'o sânger
O zăresc atunci când somnul toarnă 'n ochii mei nisip.

Din havuzul care ține steaua magilor în deget,
Apa numelui ei sună dincolo de câte-aud.
Stropii spun să n'o mai caut, pomii spun să nu mai pregei;
Un picior spre nord mă trage, altul vrea să merg spre sud.

Nu se poate să nu fie! Du-mă, drum, dă-mi mâna, stâncă,
Vezi-o pentru mine, soare, strig-o, vânt, în locul meu!
Că balaurul fântânii hulpav anii mi-i mănâncă.
Așteptând să-i vin în ghiare într'o bună zi și eu.

Pentru noaptea și mai noapte subt sclipirea clipei dese,
Pentru viața ei asemeni unui fâlfâit de crâng,
Dimineața pieptănându-și părul lung de aur, iese,
Când eu râd c'o parte-a feții iar cu ceialaltă plâng.

Neputând să-i aflu urma de visătorii bolnavă,
Spre tărâmul tainei sumbre mă voi scobori pe-un spic.
Cum de mult acolo toate se găsesc fără zăbavă,
O voi nimeri desigur și-am să-i pun condurul mic.

Luluind pământul proaspăt legăna-ne-va grădina,
Cotropind neștirea mută care-a fost odată noi.
Și când mugurii 'n cornițe vor lua din nou lumina,
Poate că 'ntr'un fir de iarbă vom renaște amândoi...

GEORGE LESNEA

Femeile în ştiinţă: Dr. Maria I. Parhon

Intr'un număr recent al *„Adevĕrului Literar"* am înfăţişat cititorilor o schiţă sumară privitoare la activitatea distinsei învăţate *Maria I. Parhon*, doctor în fiziologie dela Sorbona, fostă şef de lucrări la clinica boalelor mintale, nervoase şi endocrinologice de pe lângă Facultatea de Medicină din Iaşi.

In ţara noastră, numele tinerei învăţate smulsă atât de timpuriu ştiinţei, este mai puţin cunoscut. Pricina se datoreşte nu numai modestiei neobişnuite a acestei naturi de elită, care în scurta ei trecere prin viaţă n'a făcut sgomot în jurul numelui şi activităţii sale, — dar şi condiţiilor speciale în care se desfăşoară la noi munca omului de creaţie pozitivă.

Peste hotare însă, — în lumea savanţilor — numele tinerei învăţate este de mult cunoscut şi apericat, graţie numeroaselor comunicări şi lucrărilor ce a publicat în specialitatea fiziologiei şi endocrinologiei, fie singură, fie în colaborare cu ilustrul său frate prof. C. I. Parhon. Cele mai multe dintre acestea au apărut în reviste medicale de mâna întâi, franceze, germane sau engleze, ori au fost menţionate şi comentate în opere cu reputaţie universală ca: *„Dictionnaire Physiologique"* al lui *Richet*, în tratatele lui Biedl, Maranon, Guenot, etc.

●

Printre faptele principale ce se desprind din lucrările mai de seamă ale Mariei Parhon, vom rezuma următoarele:

1. Se ştie că albinele nu cad iarna în letargie, cum se întâmplă cu cea mai mare parte din insecte. Ele se apără contra frigului, grupându-se în mare număr, construindu-şi o casă de ceară rău conducătoare de căldură şi strângând pentru iarnă importante rezerve de miere, izvor de căldură destinat a înlocui soarele verii. In aceste condiţiuni ele bravează iarna cea mai grea deoarece îşi menţin în stup o temperatură potrivită. Acest mod de a se comporta al albinelor cu totul deosebit de al celorlalte insecte, a îndemnat pe Maria Parhon să le studieze schimburile nutritive în cele patru anotimpuri, — cu care prilej a scris o lucrare importantă. Studiul ei, capod'operă de microbiologie, unic în literatura de specialitate, e menit a complecta în chip strălucit cartea cu reputaţie universală a lui Maeterlink, *„La vie des abeilles"*.

Concluzia la care ajunge — de o mare valoare ştiinţifică — este că: numai trăind în colectivitate, albinele îşi menţin în stup căldura necesară organismului lor. Individual nu sunt în stare să o facă, precum o fac spre exemplu mamiferele superioare. Deci, homeoteramia lor e condiţionată de colectivitate şi e de natură socială. *(Les echanges nutritifs chez les abeilles pendant les quatre saisons).*

2. Numeroase fapte de ordin clinic şi experimental, — ca spre exemplu stricarea dinţilor în insuficienţa tiroidiană, creşterea exagerată a bazedowienilor ** tineri, relaţiile osteomalacii cu alteraţiile tiroidei, — [illegible] că această glandă are un rol foarte important în regularea metabolismului calciului. Unii găsesc o pierdere exagerată a calciului sub influenţa tratamentului tiroidian, alţii, dimpotrivă, o retenţie. Aceste rezultate contradictorii trebue să fie în legătură cu doza de tiroidă administrată şi cu vârsta individului (dacă e adult sau în creştere) şi cu gradul de turburare funcţională în care se găseşte tiroida individului tratat. De aceea Mariei Parhon i s'a părut interesant a studia pe animale normale adulte variaţiunile metabolismului calciului sub influenţa tratamentului tiroidian, făcând să varieze doza de tiroidă administrată. Experienţa a fost făcută pe epuri.

Concluzie: glanda tiroidă modifică schimbul organismului, determinând o pierdere de calciu în raport paralel cu doza întrebuinţată. Determină de asemenea consumarea glicogenului din ficat. *(„L'influence de la thyroide sur le métabolisme du calcium dans l'organisme").*

3. Numeroase cercetări au arătat că patologia sistemului nervos este în strânsă legătură cu modificaţiunile humorale. Seroreacţia Abderhalden, bazată pe prezenţa fermenţilor proteolitici în sânge pentru albumine străine de compoziţia sa normală, dă un mijloc nou de analiză umorală. Intr'adevăr: ori de câte ori un organ este bolnav, trimite în circulaţie substanţe albuminoide incomplect elaborate cari păstrează specificitatea organului din care emană. Cum în mod normal aceste substanţe nu se găsesc niciodată în sânge, organismul se apără, fabricând fermenţi numiţi de apărare sau de protecţie, destinaţi a digera pe loc substanţele albuminoide străine organismului, făcându-le inofensive, sau chiar utilizabile. Aceşti fermenţi sunt cu totul specifici. De exemplu dacă tiroida este bolnavă, se vor găsi în sânge fermenţi pentru tiroidă, care vor putea descompune albumina din tiroidă în nucleii săi constructivi (acidamine), dar nu vor putea descompune altă albumină, de exemplu albumina de ficat sau de creer. Există totuşi o metodă de investigaţie foarte subtilă, ce permite a şti, care organ e bolnav sau în stare de disfuncţiune.

Această metodă a fost aplicată de dr. Maria Parhon în maladiile nervoase şi mintale.

A început acest studiu — în colaborare cu profesorul Parhon — prin căutarea fermenţilor proteolitici pentru glanda tiroidă în diferite psihoze. Şi a găsit reacţia poztivă cu tiroida în cazuri de: manie cronică, psihoză intermitentă, manie cu hipertrofia tiroidei, pelagră cu melancolie; de asemenea, în unele cazuri de epilepsie. Or, faptul acesta probează că tiroida ar putea să intervină în patogenia acestor maladii. *(„Recherches sur la séroréaction d'Abderhalden dans quelques maladies nerveuses et mentales").*

4. Maladia lui Parkinson, caracterizată printr'un tremur continuu al extremităţilor şi prin rigiditatea muşchilor, este considerată de *Lundborg* ca fiind în legătură cu o hipofuncţiune a paratiroidelor, iar de alţii ca fiind datorită unei disfuncţiuni a tiroidei. Reacţia lui Abderhalden poate să ne spună care anume organe sunt interesate în această maladie.

Intr'o lucrare făcută în colaborare cu profesorul Parhon, dr. Maria Parhon a căutat fermenţi de apărare în 11 cazuri de parkinson pentru următoarele organe: tiroidă, paratiroidă, hipofiză, organele genitale, capsulele suprarenale, muşchi şi creer. Reacţia a fost găsită în mod constant pozitivă cu tiroida, paratiroida şi hipofiza, iar în unele cazuri cu capsulele suprarenale, muşchi şi creer. De unde a dedus că maladia lui Parkinson e un sindrom pluriglandular. Cum reacţia e constant pozitivă cu tiroidă, paratiroidă şi hipofiza, iar cu muşchii şi creerul numai câteodată, aceasta tinde să probeze că turburarea funcţiunii glandelor cu secreţiune internă, care dau reacţia pozitivă cu serul parkinsonian este cauza primă a maladiei, pe când turburarea funcţiunii musculare şi nervoase ar fi secundară şi ar deriva din cea dintâi. *(„Untersuchungen über die Abderhaldensche Reaktion bei der Parkinsonschen Krankheit".)*

Maria I. Parhon

5. Se ştie că miastenia se caracterizează printr'o epuizare a energiei musculare, senzaţie de continuă oboseală, prin turburări de vorbire, de degluţiune, repede oboseală a muşchilor oculari, masticatori, etc., şi a membrelor. Ea e socotită de Lundborg că stă în legătură cu o hiperfuncţiune a paratiroidelor. Reacţia lui Abderhalden prin urmare, e chemată să lumineze întrucâtva patogenia miasteniei.

In lucrarea intitulată *„Sur la séroréaction d'Abderhalden dans la miasthénie"*, întreprinsă de Dr. Maria Parhon în acest scop, după ce stabileşte că a găsit fermenţi pentru tiroidă, paratiroidă, timus şi muschi, — deduce că miastenia este un sindrom pluriglandular şi că turburările contractilităţii musculare trebue să-şi aibă originea în turburările funcţiunii glandulare.

6. In neurologie şi psihiatrie studiul sângelui are cea mai mare însemnătate. De aceea Dr. Maria Parhon şi-a propus să studieze variaţiunile ce suferă concentraţia moleculară a sângelui în următoarele maladii mentale: în paralizia generală, în psihoza maniac-depresivă şi în demenţa precoce. Concluzia la care a ajuns e că în paralizia generală şi în psihoza maniac-depresivă concentraţia moleculară a sângelui e mai mare decât în stare normală. In ceeace priveşte demenţa precoce, concentraţia moleculară e de multe ori mai mare decât în stare normală, dar se găsesc şi cazuri în care e normală sau uşor subnormală. *(„Recherches séro-crioscopiques chez les aliénés").*

7. In lucrarea anterioară, Maria Parhon a studiat concentraţia moleculară a sângelui în paralizia generală, psihoza maniac-depresivă şi demenţa precoce. Dar ea nu s'a oprit aici. Şi-a întins cercetările şi în epilepsie. Concluzia la care a ajuns e că în epilepsie concentraţia moleculară a sângelui e mai mare decât în starea normală. E important de notat — spune ea — că această concentraţie e mărită în timpul accesului sau la câteva ceasuri după acces. La câteva zile după acces tinde să revină la normal. Aceasta numai în unele cazuri; în altele rămâne mărită şi la un interval destul de mare după acces. E probabil că în epilepsie — conchide ea — există turburări profunde ale nutriţiei şi ale mecanismului care în mod normal regulează concentraţia moleculară a sângelui şi presiunea osmotică. *(„Concentraţia moleculară a sângelui în epilepsie").*

8. Glicogenul hepatic scade după extracţia glandei tiroide şi a paratiroidelor. Calciul, de asemenea e împuţinat în sânge la animalele lipsite de tiroidă.

9. Fierul din sânge scade după extracţia glandei tiroide.

10. La femeile gravide, reacţia lui Abderhalden e pozitivă şi pentru glanda mamară, ceeace indică prezenţa în circulaţia lor a unor albumine derivate din aceste glande.

11. Colesterina în sânge creşte la bătrâni, scade în insuficienţa ovariană; creşte sau scade la păsări în raport cu diferite faze ale funcţiunii de reproducere (spre exemplu creşte în epoca de repaos, scade în timpul depunerii ouălor şi al clocirii); creşte deasemenea după tratamentul cu glandă tiroidă ca şi în insuficienţa acestor glande; scade la miopatici.

12. Sodiul creşte în sângele epilepticilor, spre deosebire de calciu care scade.

●

Desigur, nu se poate insista deajuns într'un articol de revistă — fie chiar şi mai cuprinzător — asupra părţii de remarcabilă contribuţie cu care dr. Maria I. Parhon a colaborat la progresul şi înălţarea fiziologiei, în serviciul căreia şi-a pus toată puterea ei de muncă şi de gândire.

E cert însă că moartea ei a însemnat o pagubă mare pentru ştiinţă în general şi o pierdere imensă pentru progresul chimiei fiziologice şi al micro-biologiei, cum şi al ştiinţelor care se sprijină pe ea: *endocrinologia, psihio-fiziologia şi pedologia.*

... Dar acum ea doarme în modestul mormânt din cimitirul dela Bucium, unde a fost coborîtă într'o după amiazi luminoasă de April, în timp ce primăvara cernea deasupră-i podoaba florilor viorii ca şi ochii ei închişi pentru totdeauna. Şi niciodată inima ei simţitoare n'o să mai bată de mila atâtor nenorociţi atinşi de chinurile nebuniei, pentru cari generoasa ei minte s'a frământat în căutarea de legi menite a îndulci suferinţe şi a curma dureri,

„Fatal legate de o mână de pământ".

STELIAN I. CONSTANTINESCU

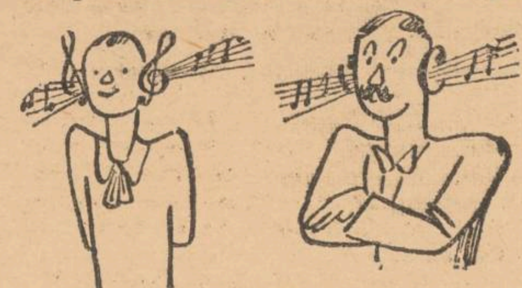
* n-rul 845.

** Boala lui Basedow. Cei atinşi de ea au guşă, ochii le sunt ieşiţi din orbite, privirea le este pierdută, stranie. Sunt nervoşi, le tremură mânile, au palpitaţii, insomnii, nevralgii.

Actualităţi ştiinţifice

Percepţie acustică după vârstă

Un specialist danez O. G. Hansen, a făcut o interesantă descoperire, pe care de altfel orice auditor la radio are posibilitatea s'o verifice cu uşu-

rinţă. D. Hansen susţine că tinerii în vârstă de 10—14 ani, percep sunetele înalte mult mai bine decât adulţii. In schimb, persoanele în vârstă de 25-35 de ani aud mai bine tonurile joase Aceste rezultate, medicul danez le întemeiază pe o serie de experinţe sistematice, aplicate unui mare număr de indivizi de ambe sexe şi de diferite vârste. Faptul — care nu şi-a găsit încă o explicaţie teoretică — conduce la concluzia că adolescenţii şi copiii sânt cei mai în măsură să aprecieze calităţile vocale ale unei soprane, în timp ce numai oamenii maturi gustă în plin glasul unui bas.

Comemorarea lui Mendeleev

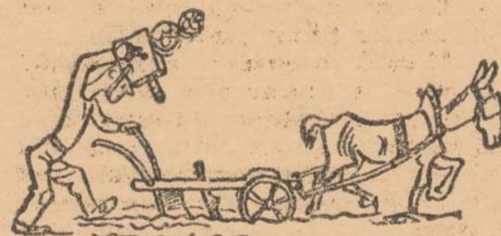
La 2 Februarie crt. lumea ştiinţifică a comemorat a 30-a aniversare dela moartea ilustrului chimist rus, Dimitrie Mendeleev. Născut la Tobolsk în 1834, Mendeleev, după ce urmează primele studii de chimie în Rusia continuă la Paris unde lucrează în laboratorul savantului francez Wurtz. După un stagiu în Pensylvania şi altul în Caucaz, pentru a studia la faţa locului problemele petrolului, obţine catedra de chimie la Universitatea din Petersburg. Mendeleev a scris numeroase lucrări despre compresiunea gazelor, chimia petrolului, izomorfism, precum şi celebra operă, publicată în 1879, despre „Legea periodică a elementelor". Moare în 1907 la Petersburg.

pentru cercetările asupra structurii materiei, efectuate în veacul al 19-lea şi 20-lea. Dispunând elementele chimice în odinea geutăţii lor atomice crescătoare, Mendeleev constată că proprietăţile chimice şi fizice ale corpurilor simple se repetă prin perioade de opt, ceeace l-a determinat să le repartizeze în grupe. Această clasificaţie i-a permis să prevadă existenţa unor elemente noui, încă necunoscute până atunci, care au fost descoperite abia în urmă; ele corespund în totul greutăţii atomice prevăzute. Nu trebue să uităm deasemenea faptul că, pe lângă un cercetător de primul ordin, Mendeleev a fost unul dintre acei care a contribuit într'o măsură la desvoltarea chimiei industriale în Rusia, pin exploatarea bogatelor resurse naturale ale ţării.

Perfecţionarea plugului

La Institutul de maşini agricole, de pe lângă Şcoala politehnică din München, s'a creiat de curând un teren experimental de cultură, pentru un studiu ştiinţific, de perfecţionare a plugului.

In urma experienţelor realizate în aceste condiţiuni, s'a constatat că aportul unei mici cantităţi de energie electrică în brăzdar, uşurează considerabil operaţiile plugului, mai ales.

E cunoscut în special ca autor al sistemului periodic al elementelor, sistem care a servit ca punct de plecare într'un teren umed. Echipând plugul cu un generator electric, se poate economisi o putinţă de 2—3 cai.

In cursul acestor experienţe ştiinţifice s'a aplicat plugului şi un aparat cinematografic de înregistrare pentru a lămuri astfel anumite fenomene invizibile.

I. S

De vorbă cu d. E. Lovinescu...

Nu apăruse ultima carte a d-lui E. Lovinescu, — romanul *Diana* — când au fost anunțate alte două volume, pe care criticul „*Sburătorului*" le punea la punct pentru tipar. Era vorba de volumul al treilea de *Memorii* și de *Istoria literaturii române contemporane*, cuprinzătoare a epocii dela 1900 până astăzi.

In biroul vast în care tomurile din rafturile de lemn de mahon își citesc scrierile negre în aceeași liniște solemnă de totdeauna, l-am găsit pe d. Lovinescu aplecat deasupra corecturilor tipografice umede încă... In față corecturile volumului al treilea de *Memorii*, alături cele ale *Istoriei literaturii române contemporane*.

Intre „Jurnal" și memorii

— *Editura „Adevĕrul" anunță apariția volumului al treilea de „Memorii". Spuneți-ne ceva despre acesta...*

— Ca și celelalte două volume precedente, cel care apare acum nu e un volum de „memorii" propriu zise, adică „un jurnal" ținut, mai mult sau mai puțin regulat, cum sunt *Memoriile* regelui Carol, ale lui Al. Marghiloman, ale d-lui N. Iorga și, acum în urmă admirabilele *Insemnări zilnice* ale lui Titu Maiorescu.

— *Dece nu vă credeți în măsură de a ține un asemenea „jurnal"?*

— Toți acești bărbați, pe care i-am enumerat mai sus, — un rege și trei foști prim miniștri, au jucat roluri importante în politica și în destinele țării, așa că, oricât de schematice ar fi, notele lor zilnice sunt contribuții însemnate, nu numai pentru psihologia lor individuală ci și pentru istoria noastră.

Nu aceasta e situația și nu acestea sunt posibilitățile mele.

Neamestecat cu nimic în evenimentele publice, contribuția mea documentară e cu desăvârșire nulă și nu ar interesa pe nimeni.

— *Sentimentul intim al unei insuficiențe sociale, ar fi, așadar, cauza?...*

— Poate că și sentimentul intim al acestei insuficiențe sociale, după cum spui dumneata, dar, mai sigur, o dispoziție temperamentală m'au împiedicat de la ținerea unui astfel de „jurnal" — căci, în definitiv, și frații Goncourt și Jules Renard și-au publicat „jurnalul" de ordin strict literar, partea cea mai consistentă a operei lor, cu deosebire, în ceia ce-l privește pe Jules Renard. Soluția problemei rămâne tot pe seama temperamentului.

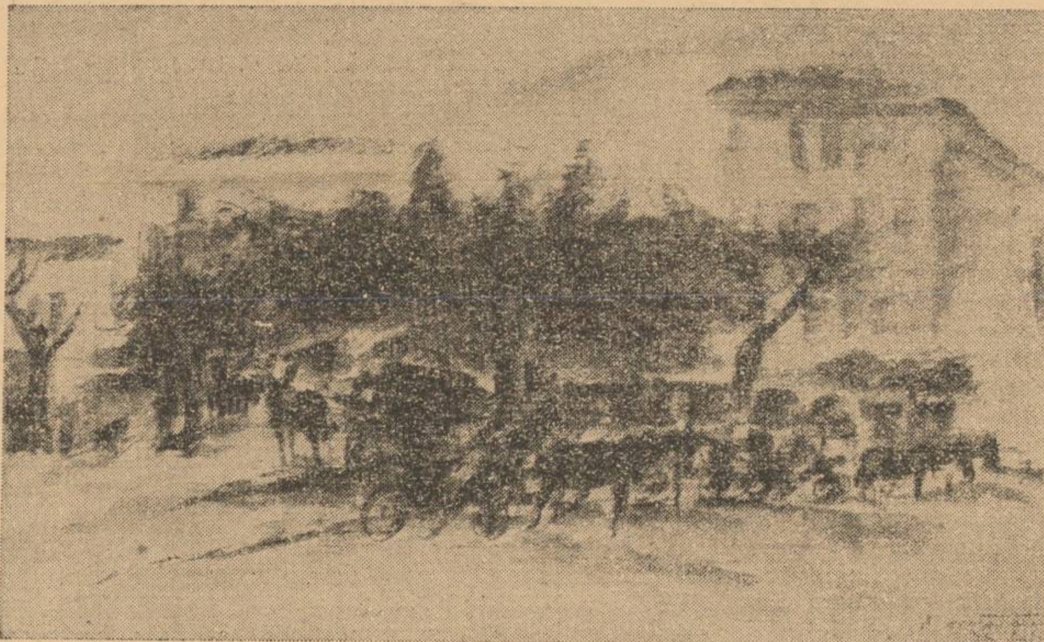
„Jurnalul" Sburătorului...

— *Totuși, n'ați încercat niciodată ținerea unui „jurnal"?*

— Incercarea ținerii unui „jurnal" am experimentat-o și eu, la începutul războiului, dar însemnările s'au schematizat repede în stil telegrafic. E drept, deasemenea, că de vreo cincisprezece ani redactez „jurnalul" *Sburătorului*, nu numai al ședințelor, ci și al tuturor legăturilor mele zilnice, și, cum n'am decât legături literare, e vorba tot de un „jurnal" literar, dar chiar din primele luni, jurnalul s'a redus încetul cu încetul la schematism, la un fel de repertoriu de nume, de fapte, de convorbiri și de lecturi literare, schimbate sau suportate zilnic, cu un comentariu sumar, lapidar, sau chiar fără nici un comentariu, — totul pentru a-mi servi numai mie ca indicator sau ca material prim în vederea unei construcții viitoare.

— *Insemnările capătă o desvoltare literară?*

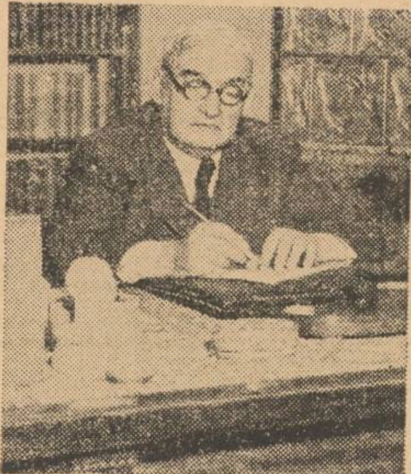
— Nu notez temperatura și presiunea atmosferică în felul lui Maiorescu, dar referințele nu sunt mai puțin tipice și cotidiane, lipsite de orice literatură și de sarea oricărei desvoltări, simple abreviații de o gramatică uneori incertă.

Ștefan Constantinescu — Corfu

— *N'ați meditat niciodată asupra pricinei acestei stări de lucruri?*

— Pricina vine poate de acolo că pentru mine „literatura" nu reprezintă o stare naturală: nu fac literatură, cum fac brazii rășină. Pentru a o face trebue să mă transpun într'o adevărată transă, într'o dispoziție specială și să îndeplinesc o sforțare destul de mare. Instinctul de conservare îmi comandă deci o economie de forțe. Din acelaș motiv nu scriu nici scrisori

E. Lovinescu

inutile sau le reduc la un minimum elementar; ar fi dăunător să-mi pierd truda în pagini strict personale, ce nu vor vedea lumina tiparului...

— *Nu se poate ști...*

— Se poate. La orizontul scrisului literar, ca și la al oricărei producții artistice mijește ...tiparul și editorul! Zilele trecute o doamnă mă întreba:

— Ce mai publici?

— Am trei cărți sub tipar...

Revărsându-se în laude exagerate asupra activității mele, i-am întors politeța.

— Dar dumneata?

— Eu am patru cărți isprăvite, dar n'am nici un editor pentru ele.

— Meritul dumitale e incomparabil mai mare. A publica trei cărți, când te așteaptă opt editori, aproape nu e nici un merit; a scrie patru cărți, când n'ai nici un editor, iată semnul unei mari vocații literare și al unui apostolat sigur...

...Deaceia „jurnalele" mele nu se ridică poate la demnitatea unor „jurnale" literare, destinate să rămână în fundul saltarelor, adevărate „peau de chagrin"; ele se strâng avar într'o tachigrafie inteligibilă numai pentru mine.

Memorii cari nu sunt „Memorii"

— *Cred, totuși, că volumele de „Memorii", apărute, folosesc acest material!*

— Pot spune că „*Memoriile*" mele nu sunt „memorii", adică „jurnal", ci literatură, literatură pură și numai literatură; ele nu sunt aruncături de peniță, lavă isbucnită sub presiunea unei emoții, impresii nemijlocite și pasionale, ci, după cum am spus, literatură laborios organizată, meticulos compusă, care, după vorba oratorului grec, miroase a untdelemn, adică a aplicație. Pe lângă un joc autobiografic, dar numai de autobiografie spirituală și nici decum de „fapte", ele fixează o mare galerie de portrete lucrate după toate regulele artei, nu din amintiri, ci metodică și nu fără ajutorul „jurnalului" nepublicabil din fundul saltarului.

— *Spuneți-mi ceva despre primele două volume.*

— Volumul I a zugrăvit epoca dela 1900—1916. Volumul al II-lea, epoca dela 1918 până azi, adică epoca *Sburătorului* și a sforțărilor lui de modernizare a literaturii române; tratând despre scriitorii din preajma mea, ajutați de mine în debuturile și cariera lor, ți-aduci aminte de polemicele și de represaliile ce au trezit în jurul lor!...

— *Volumul al III-lea ce cuprinde?...*

— Volumul al III-lea continuă volumul II, în seria de portrete literare, la care se adaugă și altă serie de „scene din viața literară" pentru a întregi, memorialistic, și ambianța în care trăesc de vreo douăzeci de ani, în centrul tuturor năzuințelor literare. El e un volum de transiție spre volumul al IV-lea, în care voi desbate problemele, pe care lunile din urmă le-au adus brusc la lumină, deși păreau demult trecute în lumea umbrelor și a imposibilităților...

Istoria Literaturii Române Contemporane

— *S'a anunțat, concomitent, că pregătiți o Istorie a literaturii române contemporane... Este vorba de o lucrare nouă?*

— In această lucrare nu bat drumuri noi, ci mă întorc pe un drum bătut de mult, a cărui concluzie a fost o istorie similară, concepută în șase mari volume, apărută în cinci și oprită la 1925. In ultimii zece ani s'a produs însă o literatură foarte abundentă și de bună calitate, vrednică de a fi clasată și încadrată. Trecerea dela foiletonul de ziar până la firida istoriei literare și apoi a cărților de lectură și a manualelor școlare e mult mai anevoioasă decât s'ar putea închipui. Exemplul recent al manualelor d-lui Al. Rosetti ne aduce dovada.

Plecând dela intenția sincronizării gustului estetic al tinerimii cu adevăratul stadiu de evoluție a literaturii noastre contemporane, d-sa a introdus valorile noi consacrate unanim de critica literară, dând, de pildă, locul cuvenit d-lor T. Arghezi și Ion Barbu. Adevăruri atât de indiscutabile au apărut însă ca adevărate revelații și manualele atacate ca antinaționale și conrupătoare ale gustului tinerimii române. Vântul de obscurantism literar, atât de puternic astăzi, a suflat și asupra acestei încercări de a mai forma gustul literar al viitoarelor generații după modele de mult depășite...

Vânt de obscurantism...

— *Ce v'a determinat să pregătiți această „lucrare", accesibilă marelui public?*

— Intenția de a condensa într'un singur volum experiența a treizeci de ani de luptă pentru îndrumarea gustului literar în sensul evoluției firești a literaturii române, o am mai demult. „Istoria" mea în cinci volume neputând încăpea în toate manualele și neducând evoluția scrisului până în zilele noastre. Evenimentele din Mai și ințețirea vântului de obscurantism — deși fără nici un fel de repercusiune în literatura propriu zisă — m'au îndemnat să zoresc elaborația acestui volum de constatări clare și de concluzii sigure, ce expun sub formă enunciativă chestiunile controversate doar în opinia unui public lipsit de educație literară.

— *Va avea, prevăd, un ton polemic!..*

— Nu! Nu e vorba de a manifesta un spirit revoluționar și de a lua atitudini avantgardiste; un astfel de „îndreptar" literar, nu poate avea decât rolul de înregistrare și consfințire a unor situații de fapt bine stabilite și necontestate de critica literară...

— *Vorbeați mai sus de „un vânt de obscurantism literar". Sunteți cel mai în măsură să ne precizați cauzele...*

— Tragedia scrisului românesc constă în faptul că evoluția gustului literar al publicului n'a mers paralel cu evoluția literaturii însăși. Pe când literatura, prin scriitorii cei mai însemnați, s'a încadrat printre valorile absolute, educația estetică a publicului a rămas mult în urmă. Format după modelele cărților de cetire și mai apoi de lectura unei literaturi primare și copleșită de tendințe, în afară de carte propriu zisă, literatura bună întâmpină rezistența sau indiferența lui. Nu ne putem totuși plânge de acțiunea criticii foiletoniste sau de simplă informație; ea este în unanimitate pe linia adevăratei concepții estetice.

Indreptarul generației sale...

— *Totuși, publicul nu poate fi vinovat... El acceptă literatura pe care i-o procură educația școlară... Nu trebue căutată aici, vina?*

— Dacă confuziile de elemente eterogene nu se mai găsesc azi nici la scriitori, nici la critici, ele sunt la baza spiritului publicului, format prin cărți mediocre de lectură, prin profesori formați ei înșiși la aceste cărți ale trecutului, prin propagandiști culturali, naționaliști și ortodoxi și prin atâția compatrioți bine intenționați, ce confundă etnicul, eticul sau culturalul cu esteticul, adică imensa majoritate a națiunii neliterare.

Pentru luminarea și orientarea tinerimii rău îndrumate în materie estetică, am crezul de cuviință că trebue să scriu această Istorie a literaturii române contemporane, cu judecăți precise și fără controverse. Ea năzuește la rolul de îndreptar literar al generației actuale.

Criticul și-a sprijinit fruntea în palme și așteaptă: poate o întrebare următoare a mea (pe care m'am hotărît, însă, să n'o mai pun), poate ca să răspundă vremii de dincolo de spațiile atât de strâmte ale vieților omenești...

MIHAIL ȘERBAN

Aurel C. Popovici

S'au împlinit două decenii dela trecerea în popasul veşniciei a unui bănăţean de mare factură intelectuală, şi covârşitoare prestanţă sufletească: Aurel C. Popovici.

Un ziarist dela „Arbeiter Zeitung", oficiosul social-democraţiei austriace, redând o conversaţie cu Aurel C. Popovici, face acest comentariu demn de menţionat. Am stat de vorbă — notează ziaristul — cu un antimarxist înfocat, însă cu un intelectual burghez excepţional, care în problematica istoriei mânuia pe Hegel și Herder cu documentarea academicianului. Reflecţia ziaristului socialist — el însuși un teoretician — defineşte profilul gânditorului și apetitul spre erudiţie al lui Aurel C. Popovici.

Dacă tovărășia cu biblioteca imprimă după concepţia psihologilor caracterul comportării faţă de ins și societate, apoi teoria se verifică pe planul vieţii publice ardeleneşti prin conduita bănăţeanului. Un zâmbet uşor plimbat dintr'un colţ la altul al gurii, însemna indulgenţă şi capitulare în faţa ignoranţilor pretenţioși. O bonomie subtilă, cu expresii emoţionante de înţelegere şi toleranţă, timbra cea mai agitată conversaţie. Respectul faţă de modestie şi conştiinţa aptitudinilor valorificate cu justă măsură în fiecare împrejurare, încrederea în sine arbitrând în favoarea cuviinţei, iar modestia neîntrecând limitele datorite adevărului — trăiau adânc în personalitatea lui.

●

Contribuţia lui Aurel C. Popovici la literatura istorică şi politică a Ardealului este de o considerabilă valoare teoretică. Nu ne vom putea ocupa aici, în limitele unui articol, despre toate elaborările sale, numeroase în preocupări şi multilaterale în conţinut. Ne vom mărgini la cele două opere fundamentale din activitatea lui.

Prima poartă titlul: „La question Roumaine en Transsylvanie et en Hongrie". E o lucrare de documentare istorică, scrisă cu atâta competinţă încât putea fi prezentată cu succes celui mai exigent for academic din lume. Studiul reuşeşte să lămurească metodic și cu toată proba datelor obiective întreaga problemă românească din Transilvania, cum și condiţiile în care s'a desvoltat şi a trăit, în epoca antebelică cea mai importantă naţionalitate din această provincie. Până la Aurel C. Popovici, istoriografia ardelenească n'a înregistrat o lucrare concepută astfel și n'a cunoscut un studiu cu o privire de ansamblu atât de luminoasă cum este „La question Roumaine en Transylvanie et en Hongrie". Ea a produs un adevărat șoc. Intâiu, prin fundamentul istoric dat etnicului românesc. In al doilea rând, prin dovedirea contradicţiei între ideia de stat maghiar şi componenţa naţională a Transilvaniei. Iar în al treilea rând, prin documentarea statistică adusă în susţinerea ideilor esenţiale din carte.

Alt studiu, care înseamnă o descindere în sfera doctrinelor, poartă titlul „Naţionalism şi Democraţie". Fără să pună direct în antagonism cele două noţiuni, Aurel C. Popovici încearcă să demonstreze incapacitatea poporului în organizarea și conducerea statului. Argumentele pentru susţinerea tezei în bună parte erau cunoscute chiar atunci. Nu aducea ca noutate decât o justificare logică în primatul naţionalismului. Autorul socotea că perioada ideii naţionale nu s'a consumat și întrucât naţionalismul n'a trecut în perioada constructivistă la românii ardeleni, el trebue păstrat ca directivă exclusivă, atât în gândire, cât şi în practica vieţii publice. Iar observaţia cu privire la faza în care se găsea naţionalismul, desigur e justă, fără să-l fi îndreptăţit câtuși de puţin a conchide că democraţia ar fi neprielnică şi inoportună. De altfel concluziile nu şi le-a întemeiat pe judecăţi sociologice, care l-ar fi dus la o strânsă conexiune între ideia naţională şi principiile democratice, ci pe consideraţii formale — bănăţeanul voind să se menţină pe linia gândirii maioresciene.

●

Şi acum o scurtă privire asupra concepţiei politice pe care o preconiza Aurel C. Popovici pentru românii din Transilvania. A fost un militant convins al Austriei confederative, idee care în unele cercuri din Viena a deţinut afişul discuţiilor mai bine de un deceniu. Partizan al unei asemenea forme de stat a fost după cum se ştie Franz Ferdinand, în care Aurel C. Popovici vedea cel mai pozitiv habsburg după Iosef al II-lea şi în intimitatea căruia pătrunsese cu multă ascendenţă. Intr'o Austrie confederativă, românii ardeleni urmau să dobândească autonomie naţională, culturală și administrativă, sub protecţia Coroanei şi bine înţeles în limita în care habsburgii consimţeau la lărgirea libertăţilor.

Evident, doctrinarul credea într'o himeră. Credea ca o bună parte din pătura conducătoare românească din ultimele două secole, în democraţia Coroanei din Viena. N'a fost cel dintâi care și-a păcălit conștiinţa și nu era prima epocă în care se striga cu entuziasm: „Trăiască Impăratul".

In istoria ardelenească găsești un paradox, care pentru vremurile noastre de astăzi şi pentru optica contemporană destăinueşte o pură ironie. Iobagul Horia a pornit răzmeriţa populară din 1784 cu talismanul lui Iosif al II-lea, crezând sincer că împăratul e revoluţionar şi dispus sufleteşte să împartă puterea cu poporul. Numai la banchetul din Zlatna, când guvernatorul Ardealului, Bruckenthal, distribuia în numele Majestăţii Sale galbeni şi decoraţii celor care trădaseră revoluţia, robotarii pământului s'au desmeticit din vis și au văzut că augustul împărat nu este nici revoluţionar, nici democrat. Apoi, la 1848, iluzia a încolţit din nou sub un vestmânt nu mai puţin captivant. S'a lăsat covârșit de ea însuși Simeon Bărnuţiu, care vedea în Kossuth Lajos, luptătorul dela baricade pentru desfiinţarea iobăgiei, un duşman, iar în împărat un prieten și un eliberator. Filosoful și exponentul Românilor ardeleni și-a dat seama că exagerase dramatic milostivenia împăratului, numai în ziua când a ciocănit zadarnic la treptele tronului, cerând drepturi pentru poporul său.

Aurel C. Popovici era pe linia tradiţională a speranţelor şi a excesului de credit acordat Coroanei. Intrucât Franz-Ferdinand, ajuns pe tron, ar fi acceptat să realizeze o Austrie confederativă, asigurând un cadru larg de mişcare şi libertate naţionalităţilor, — e un mare semn de întrebare...

Spre deosebire de Horia și Simeon Bărnuţiu, destinul a fost însă mai fericit cu gânditorul și omul politic bănăţean. L-a trecut în popasul veşniciei înainte ca Gross-Oesterreich să devină o minciună istorică. Piatra funerară a fost eliberată de o legendă, rămânând ca în spaţiul disponibil să se încrusteze cu litere de aur: aici odihnește un doctrinar al românismului, neturburat de drama unei utopii.

V. MUNTEANU

Ştiinţa de carte a poporului român

Ştiam că suntem un popor de analfabeţi. Ca şi în alte domenii însă, şi aici ne lipseau date statistice exacte, din care cauză erau permise, de multe ori, exagerări. Rezultatele recensământului din 1930, din punctul de vedere al gradului de instrucţie, încep să fie cunoscute abia acum, după aproape şapte ani dela efectuarea recensământului.

Studiul d-lui S. Manuilă *(Ştiinţa de carte a populaţiei din România)*, întocmit pe baza rezultatelor recensământului din 1930 şi publicat în volumul omagial din „Arhiva pentru ştiinţa şi reforma „socială", prezintă interes pentrucă ne pune în faţă o situaţie pe bază de cifre oficiale.

Pe întreaga ţară, în 1930, situaţia era următoarea: dintr'un total de peste 14 milioane populaţie în vârstă de peste 7 ani, aveam peste 8 milioane (57%) ştiutori de carte şi — deci — peste 6 milioane (43%) analfabeţi. Privită în lumina acestor cifre, situaţia nu pare aşa de proastă. Deşi spaţiul nu ne permite să procedăm la o analiză mai aprofundată şi sub toate laturile problemei, vom spicui totuşi câteva cifre şi vom încerca să demonstrăm că, cel puţin pentru anumite categorii sociale, situaţia e mai rea decât ne-o înfăţişează cifrele globale.

Analizând cifrele ştiutorilor de carte numai pe provincii, situaţia se schimbă: provincia cu cel mai ridicat nivel al ştiutorilor de carte este Ardealul, având o proporţie de 67% ştiutori de carte, deci o creştere de 10% faţă de procentul global. Provinciile cele mai înapoiate sunt Cadrilaterul cu 45,3% ştiutori de carte şi Basarabia cu 38,1%. Este interesant de remarcat că în timp ce Basarabia participă cu 15,5% la totalul populaţiei peste 7 ani din întreaga ţară, la totalul analfabeţilor din ţară participarea ei este de 22,3%. Prin urmare, *aproape un sfert din analfabeţii ţării îl adăposteşte provincia de peste Prut.*

Repartiţia ştiutorilor de carte pe mediul urban şi rural este iarăşi concludentă: în timp ce mediul urban dă 77,3% ştiutori de carte din totalul populaţiei sale, mediul rural dă numai 51%, deci 6% sub procentul global. Evident, Basarabia tot în frunte: în mediul urban 62,6% ştiutori de carte, în mediul rural 34,1%. Să reţinem că numai satul basarabean participă în proporţie de 13,6% la totalul analfabeţilor din ţară.

Repartiţia pe sexe se prezintă mult în dezavantajul femeilor, chiar la oraşe, unde în vreme ce bărbaţii sunt ştiutori de carte în proporţie de 84,5%, femeile coboară până la 70,3%. Nu mai vorbim de sate, unde această disproporţie e cu mult mai mai accentuată: bărbaţi ştiutori de carte 64,9%, femei 38,7%. Nu putem trece peste Basarabia, unde femeia este ştiutoare de carte abia în proporţie de 20,6%. Căpătăm prin urmare şi de aici o oglindă a condiţiilor de inferioritate rezervate femeii române, cu deosebire aceleia dela coarnele pugului.

Analiza însă nu se poate opri aici. Dacă cercetăm gradul de instrucţie al ştiutorilor de carte, din datele prezentate observăm că, dintre aceşti ştiutori de carte, aproape 7 milioane (85,1%) au numai instrucţia primară, fiind cuprinşi aici toţi cei care au umblat la şcoala primară, indiferent de numărul claselor urmate, apoi, peste şapte sute de mii (8,6%) cu instrucţie secundară, iarăşi indiferent de numărul claselor urmate, cu pregătire superioară existând doar o sută şi ceva de mii (1,6%), etc.

Ştiut fiind că instrucţia primară pe nedrept e numită instrucţie, după terminarea şcolii primare ea devenind o amintire şi lăsând la o parte consideraţia că printre aceşti „instruiţi" contează cei cu şcoala primară „indiferent de numărul claselor urmate", — cum se exprimă statistica oficială, — este interesant să privim gradul de instrucţie al satului din acest punct de vedere.

Ei bine, în mediul rural, 93% din totalul ştiutorilor de carte, au numai instrucţia primară, restul fiind împărţiţi între instrucţia extraşcolară, secundară şi profesională, instrucţia superioară cuprinzând abia 0,4%.

Să mergem însă mai departe. Adevărata situaţie ne este indicată de repartizarea ştiinţei de carte pe profesiuni.

In profesiile care se referă la exploatarea solului avem ştiutori de carte numai în proporţie de 50%, din care majoritatea considerabilă o formează „ştiutorii de carte" cu instrucţia primară, cea secundară, profesională şi extraşcolară ocupând un infim procent de 2% abia, iar instrucţia superioară neatingând nici 0,1% măcar.

Dacă sub acest raport aşa se prezintă situaţia pe întreaga ţară, pe diferite provincii lucrul este şi mai îngrozitor. De pildă, în Oltenia, în profesiunile depinzând de exploatarea solului, proporţia neştiutorilor de carte se ridică până la 53,6%, iar în Basarabia până la 67%.

După agricultură urmează profesiunile din industrie, unde procentul ridicat al neştiutorilor de carte este dat desigur, de către populaţia muncitoare, al cărei nivel scăzut de trai explică situaţia şi — în fine — profesiunile legate de comerţ, credit şi transporturi, cu situaţia cea mai avantajată.

Proporţia ştiutorilor de carte scade pe măsură ce înaintează vârsta.

Asupra eficacităţii obligativităţii şi gratuităţii învăţământului primar, fără condiţii materiale care să asigure în fapt şi să garanteze această gratuitate, găsim nimerit să prezentăm iarăşi câteva date edificatoare: pe ţară, din totalul copiilor între 7-12 ani avem 27,6% analfabeţi, între 13-19 ani, 32,5% analfabeţi. La sate, datele sânt şi mai semnificative: între 7-12 ani 30,5% analfabeţi, 13-19 ani, 37,5% analfabeţi.

In Basarabia? Adevărat dezastru. Procentele pentru copiii în vârstă de şcoală corespunzătoare categoriilor de mai sus, sânt: 57% şi 57,6%, iar pentru fete 67,3% şi 72,3%.

Din acest punct de vedere situaţia nu e îmbucurătoare chiar pentru Capitală, unde găsim proporţii excesive de analfabeţi nu numai printre bătrâni, dar chiar printre copiii în vârstă de şcoală şi cu deosebire în comunele suburbane.

In concluzie, pe baza cifrelor oficiale, se poate afirma cu toată certitudinea că cel mai scăzut standard de instrucţie îl au masele producătoare ale ţării, care, pe de altă parte şi în directă legătură cu problema accesului la cultură a poporului, au şi cel mai scăzut nivel de trai, pentrucă mizeria şi privaţiunile de ordin economic merg mână în mână cu întunerecul. Ridicarea culturală a poporului este imposibilă fără o ridicare a bunei lui stări economice.

Aşadar, fără a socoti pe ştiutorii de carte cu instrucţia primară numai, „indiferent de numărul claselor urmate", pentru *6.272.322* locuitori lumina tiparului este cu desăvârşire străină. Impărăţia lor este bezna!

Şi totuşi avem o „suprapopulaţie universitară", „supraproducţie de intelectuali" şi „şomaj intelectual"...

AL. ANTOHI

Pagini de literatură veche românească

De la semnul făgăduinții la amestecarea limbilor

Scriem: *semnul făgăduinții* și nu curcubeu pentru că, în veacurile XVI și XVII, cuvântul acesta nu fusese primit încă în limba sfintei scripturi. (In Paliea dela Orăștie, bună oară, versetul 13 al capitolului IX din Facerea sună astfel: Arcul mieu voiu pune în nuori, acela să fie semnul legăturiei între mine și între pământ).

Chiar către sfârșitul secolului al 18-lea, când cuvântul curcubeu va fi folosit în Biblia dela Blaj, totuși îngrijitorul tălmăcirii, Samuil Micu-Clain, va crede de cuviință să-l gloseze explicându-l prin *arc*.

(Cronicarul, însă, îl întrebuințează. In Carte pentru descălecatul întâi a Țării Moldovei, în capitolul „Pentru zidirea lumii și pentru împărțirea limbilor", Neculai Costin scrie: „Și s'au făgăduit ca să nu mai fie potop pre pământ, precum au pus sămn de întărirea păcii ca un zălog vecinic, Curcubău pre ceriu, în câteva văpsele: roșie, verde, albastră...").

CAP. IX

1. Și blagoslovì Dumnezău pre Noe și pre feciorii lui, și le zise lor: „Creașteți-vă și vă mulțiți, și înpleți pământul, și stăpâniți pre dânsul.

2. Și frica voastră și cutremurul va fi pre toate hiarăle pământului, și pre toate pasările ceriului, și pre toate câte se mișcă pre pământ, și toți peștii mării supt mânile voastre am dat.

3. Și tot târîtoriul carele iaste viu, voao să vă fie de mâncare, ca tufele erbii le-am dat voao toate.

4. Fără numai carne întru sângele sufletului să nu mâncați,

5. Pentru că și sângele vostru, a sufletelor voastre, den mâna a toate jiganiile voiu ceare pre dânsul, și dentru mâna omului fratelui voiu ceare aceasta.

6. Cela ce varsă sângele omului, pentru [*al aceluia*] *sângele lui să va vărsa, pentru că întru chipul lui, Dumnezău au făcut pre om.*

7. Iară voi creașteți și vă mulțiți și înpleți pământul, și vă mulțiți pre pământ".

8. Și zise Dumnezău lui Noe și feciorilor lui zicând:

9. „Și iată eu rădic făgăduința mea voao, și seminției voastre după voi.

10. Și a tot sufletul viu împreună cu voi den pasări și den dobitoace și den toate jiganiile pământului câte sânt cu voi, den toate care au eșit den chivot.

11. Și voiu pune făgăduința mea cătră voi și nu va mai muri tot trupul de apa potopului, și nu va mai fi de acum potop de apă, ca să strice tot pământul".

12. Și zise Dumnezău cătră Noe: „acesta e semn făgăduinții carele eu dau între mine și întru voi, și întru tot sufletul viu, câte sânt cu voi întru semințîi veacinice.

13. Arcul mieu îl puiu întru nor, și va fi întru semnul făgăduinții întru mijlocul mieu și a pământului.

14. Și va fi când voi noora noor pre pământ, să va ivi arcul în nor.

15. Și-mi voiu aduce aminte de făgăduința mea care iaste întru mijlocul mieu și al vostru, și întru mijlocul atot sufletul viu întru tot trupul: nu va mai fi apa spre potop ca să stingă tot trupul.

16. Și va fi arcul mieu în nor și voiu vedea pre dânsul, ca să pomenesc făgăduința veacinică, între mine și întru pământ și întru mijlocul sufletului viu carele iaste întru tot trupul pre pământ".

17. Și zise Dumnezău lui Noe: „Acesta e semnul făgăduinții care am tocmit întru mine și întru tot trupul carele iaste pre pământ".

18. Și era feciorii lui Noe ce-au eșit den chivot: Sim, Ham, Iafet. Ham era tată lui Hanaan. Acești trei sânt feciorii lui Noe.

19. Dentru aceștia s'au rădicat preste tot pământul.

20. Și începu Noe om lucrătoriu pământului, și răsădi vie.

22. Și văzu Han, tatăl lui Hanaan, despuiarea tătâni-său.

23. Și eșind spuse celor doi frați a lui afară și luând Sim și Iafet haina pusără pre amândoao umerile lor, și să dusără cu dosul înainte și acoperiră despuiarea tătâni-său, și feațele lor căutând îndărăt și despuiarea tatălui lor n'au văzut...

„Acesta e semn făgăduinții", din versetul 12, oferă un dativ în locul genitivului care trebuia să fie: *semnul făgăduinții*, sau: un semn al făgăduinții. (E o formă pe care o vom întâlni și în versetul al optsprezecelea: „Ham era tată lui Hanaan", nu: tatăl lui Hanaan; precum și în versetul 20: „Și începu Noe om lucrătoriu pământului" în loc de: lucrător al pămîntului).

Tot în versetul 12, citim: „..întru tot sufletul viu, *câte sânt* cu voi". Aici avem un acord logic în locul unui acord gramatical. Prin una din aceie fulgerătoare operațiuni ale minții, — în scrisul tălmăcitorului Bibliei de la 1688 mulțimea conținută 'n sinecdoca „tot sufletul viu" își redobândește dreptul *tuturor sufletelor vii:* de a face ca proposiția atributivă ce urmează să fie la plural și nu la singular.

Dela capitolul 9, din care am desprins până unde e vorba de „trezvirea" lui Noe și de blestemul rostit de el, venim deadreptul la capitolul XI al Facerii. (Al zecelea capitol nu e decât o înșirare — cum spune, rezumativ, în titlul Bibliei dela Blaj — a „Neamurilor fiilor lui Noe dela carii s'au împărțit oamenii în toată lumea, și s'au născut toți cei depre pământ"). Nu-l dăm întreg, ci numai întâile nouă versete, cele despre zidirea turnului Vavilonului și despre amestecarea limbilor:

Și era tot pământul un rost și un glas la toți.

Și fu după ce au purces ei dela răsărit, aflară câmp în locul lui Senaar și lăcuiră acolò.

Și zise Omu cătră vecinul său: „Veniți să facem cărămizi și să le ardem în foc", și le fu lor cărămida în loc de piatră, și varul le era lutul.

Și ziseră: „veniți să ne zidim noao cetate și turnu, căruia vârful va fi până în ceriu, și vom face noao nume mainainte decât ne vom răsipi pre fața a tot pământul".

Și pogorî Domnul a vedea cetatea și turnul, carele l-au zidit fiii oamenilor.

Și zise Domnul: iată un neam și un rost tuturora, și aceasta *au început a face. Acum nu va lipsi dentru dânșii toate câte vor apuca a face.*

Veniți și pogorînd să turburăm acolò limbile lor, pentru ca să nu auză fieşte carele glasul aproapelui său.

Și risipì pre dânșii Domnul, de acolo preste fața a tot pământul și potoliră a face cetatea și turnul.

Pentru aceaia s'au chemat numele ei: turburare, *pentru că acolò au răsipit pre dânșii Domnul preste fața a tot pământul...*

OBSERVAȚIUNI. In propoziția: „și varul le era lutul", subiectul e *lutul* nu varul; acesta e predicativ. Propoziția trebue înțeleasă, deci, că: în loc de var au avut lut.

In versetele de mai sus, cuvântul *rost,* însemnează: graiu, limbă.

BARBU LAZAREANU

Ghiocel de sub zăpadă

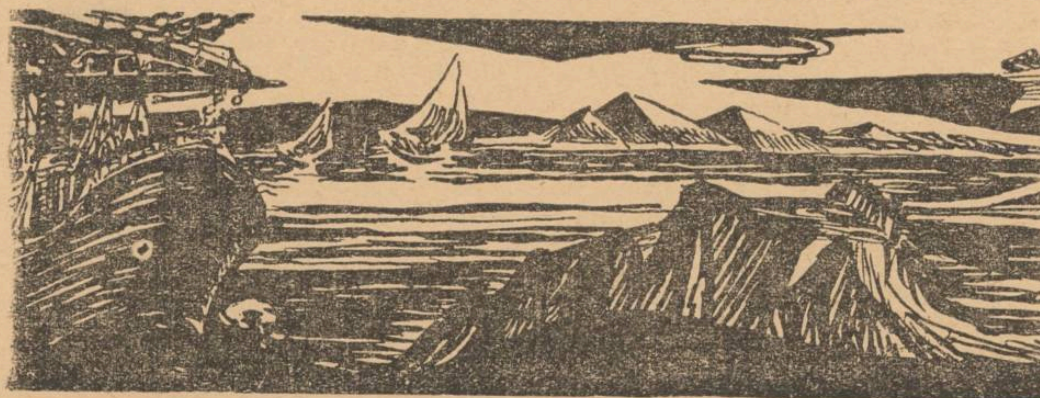
Ghiocel de sub zăpadă,
Crești voinic!
Vrea fetița să te vadă,
Să te strângă în grămadă
Ca un bulgăr de zăpadă,
Să te-așeze 'n vasul mic.

Haide, nu întârzia!
Nu te-ascunde în poiană!
Vrea fetița să te ia,
Să-și apropie de geană
Floarea ta, frunza ta...
Haide, nu întârzia!

Dacă stai sub lăstăraș,
Sub frunzișul roș de sânge,
Tu vei plânge... ea va plânge...
Vei pieri în ascunziș,
Cum pier pietrele 'n prundiș;
Nimeni n'o să te mai vadă,
Ghiocel de sub zăpadă.

Dar de eși acum, în pripă,
Floarea mică — o mărgea —
Fericirea o să-i dea.
Numai pentru-această clipă,
Ghiocel ascuns sub nea,
Haide, nu întârzia!

MIRCEA PETALA

Işi fac datoria...

Cronica evenimentelor, oferită în supliment de industria filmului, e mereu însoțită de sunetele stridente ale unei fanfare.

In cele mai multe cazuri asistăm la marșuri, manevre, exerciții sportive — pe uscat, pe ape, în văzduh.

Astea sânt „evenimentele" prezentate de către „jurnalul" în imagini; de aceia nu e de mirare că sânt prefațate și acompaniate de muzică militară.

Poate că ochii cinematografului nu văd chiar tot ce se petrece în jurul nostru; poate că prevăd însă mai mult decât văd...

Dăunăzi, ecranul ni-a arătat parada unei trupe germane. Ca de obicei, soldații aruncau vârfurile cizmelor în direcția cerului.

Deci, nimica nou. Ne-a izbit, totuși, o inovație: în mers, recruții își săltau șoldurile cam în felul cum își saltă sânii dansatoarele orientale. Toată coloana era par'că zguduită de un ritm excitant de *girls* în uniformă. Militarizarea recentă a cabaretului, stil american, a deviat, prin ricoșet, într'un fel de militarism dansant. Parada dragostei a coborît de pe ecran în stradă, pentru propagarea dreptului celui mai tare. Acești soldați difuzau, cu picioarele, pulpele și șoldurile lor, noua disciplină a naționalismului teuton.

Sânt păsări exotice care execută un fel de exerciții coreografice, când se abate și pe la ele acel instinct atât de van despre care ne-a vorbit Eminescu. Cam la fel țopăesc și pichiroii noștri, pentru a cuceri simpatiile bibilicelor.

Pe semne că și marșul dansant de subt teii din Berlin e un mijloc de ațâțare a exaltaților. Orice excitant e bun, pentru a aprinde râvna patriotică într'o vreme de vertiginoasă dispariție a cârnaților de pe piața de alimente.

•

Bismark a spus: „Nu trăim pe această lume pentru a fi fericiți, nici pentru a petrece ci pentru a ne face datoria".

Despre ce fel de datorie e vorba?

Cancelarul de fier a crezut că francezii au datoria să-i plătească datoriile de războì; iar cancelarul actual e convins că germanii n'au datoria să achite francezilor datoriile de războì.

E, oare, dator, poporul german, să se lipsească de cârnați și de untură — și să dănțuiască încolonat până 'n prăpastia unui războì?

Satiricul rus Salticov-Șcedrin, trecând prin piață, s'a oprit lângă un grup de oameni și le-a comunicat vestea zguduitoare că guvernatorul general a fost destituit.

Precupeții, nu numai că nu s'au emoționat, dar au manifestat, prin tăcerea lor, cea mai mare indiferență. Atunci — adaugă Salticov, ca s'o înveselească pe mătușa-sa — mâna mea și-a făcut datoria; am tras fiecăruia câte-o pereche de palme și am plecat mai departe.

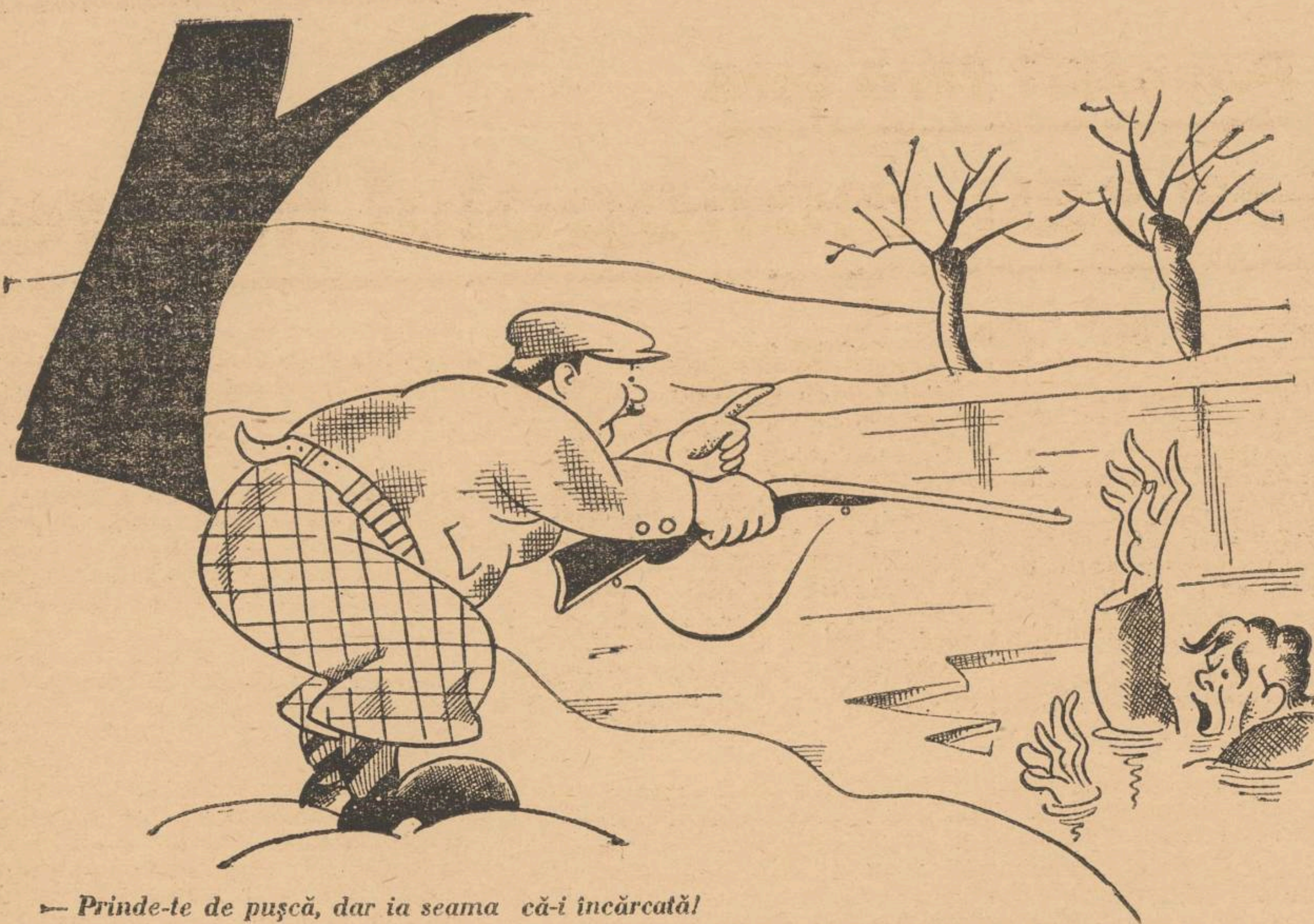
Sânt, după cum se vede, fel de fel de datorii.. Și sânt oameni care nu pot trăi, fără să-și facă datoria... Iar acei care vor să fie fericiți sau să trăiască în tihnă cel puțin, nu merită nicio atenție.

Totuși, nu se cuvine să abuzăm de învățătura gratuită a lui Bismarck care a fost un mare consumator de cârnați și de unt, de ridichi și de bere, de vin și de șampanie.

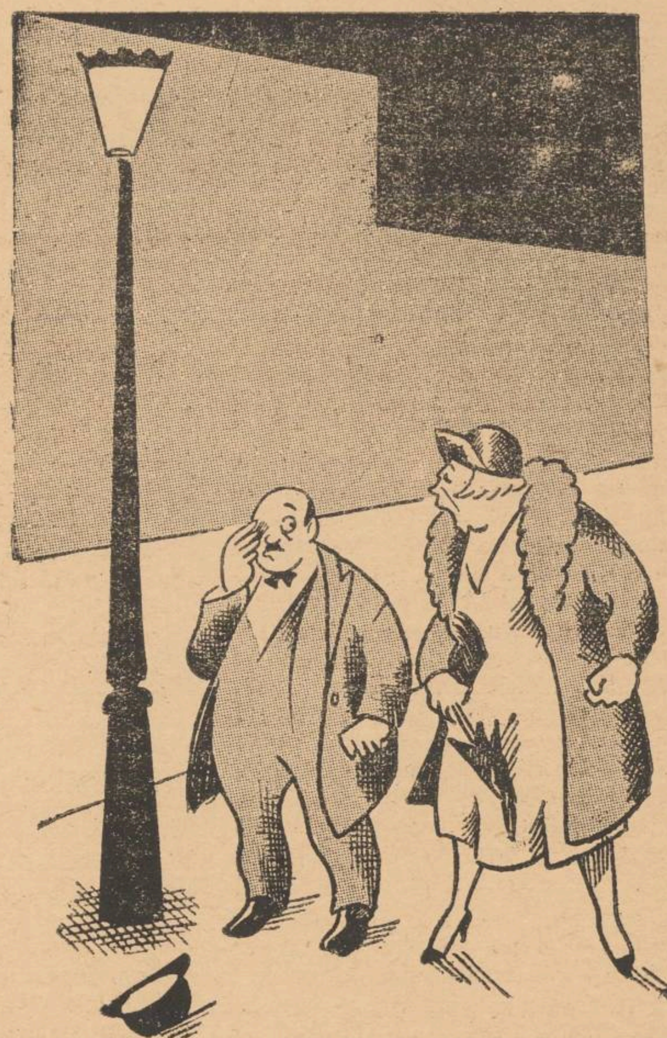
Undeva, în scrisul vechi al evreilor, se recomandă comandantului să nu-și facă datoria și, deci, să nu distrugă cetatea pe care o asediază, dacă între zidurile ei se află un învățat. Luptătorul are prin urmare datoria să menajeze viața și casa savantului; incendiarea cetății era interzisă, sub pedeapsa lapidării.

Dar, astfel de excepții la regula generală au fost posibile numai pe timpurile barbare ale Bibliei...

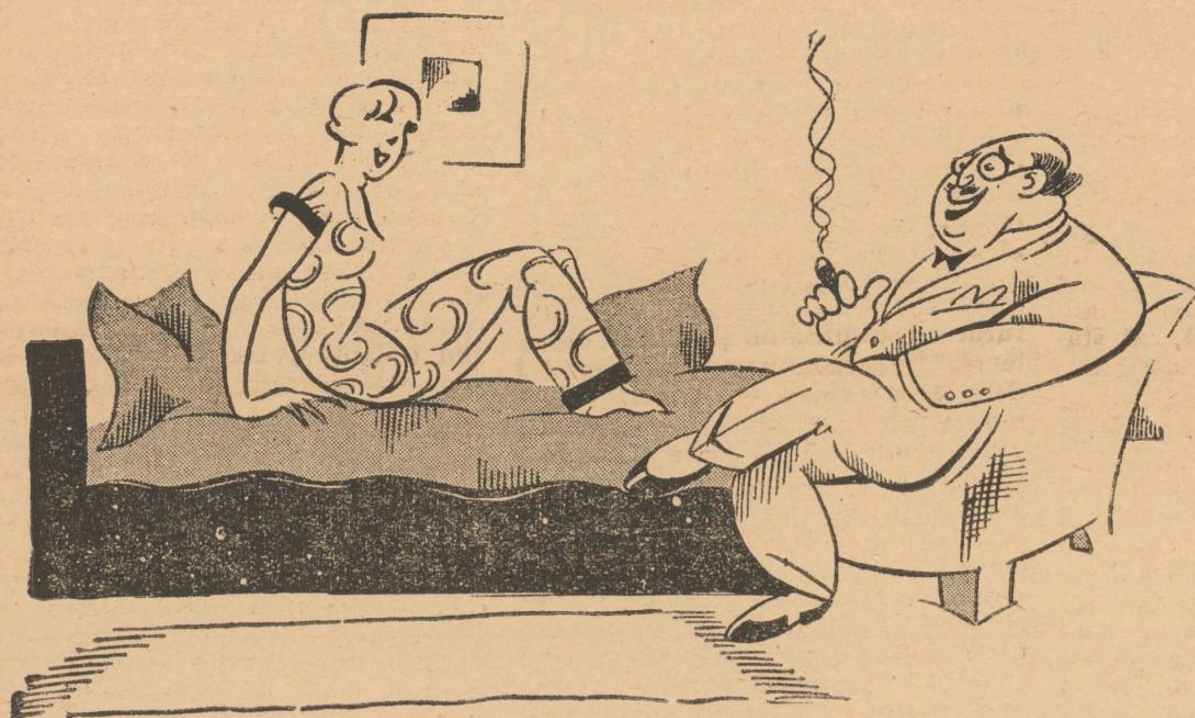
F. DIMA

— *Prinde-te de puşcă, dar ia seama că-i încărcată!*

— *Să te'nveţi minte să mai vorbeşti cu alte trenţe!*

— *Şi ce cărţi spui că ai cumpărat?*
— *Grimaud, puiule.*

ŞOMERUL: *In sfârşit, sunt îmbrăcat de sezon!*

Cocoşul „Cloşte"

— *Parcă ar fi bărbat, aşa s'aprinde!*

Desene de I. Anestin

Povestiri fără ţară

Doctorul Vodera sau monopolul holerei

Doctorul Vodera ar fi putut să fie în galeria marilor binefăcători ai omenirii, alături de Jeuner, Pasteur, Roux, Levaditi şi alţii. Povestea vieţii lui este puţin banală şi impresionează prin tragismul sfârşitului ei.

Ţinutul Palanzano a fost cândva bântuit de o groaznică epidemie de holeră. La dreptul vorbind, holera era prin acele părţi endemică. Dar în vara anului în care se desfăşoară acţiunea povestirii noastre, boala luase o formă atât de virulentă şi de pustiitoare, încât se putea socoti că peste Palanzano se abătuse o boală cu totul nouă şi necunoscută. Moartea îşi înfipsese de câte două şi trei ori flamura neagră în ulucile fiecărei locuinţe. Mureau oamenii cu miile, tineri, bătrâni, copii. Boala nu-şi alegea victimele şi nu-şi manifesta nici o preferinţă.

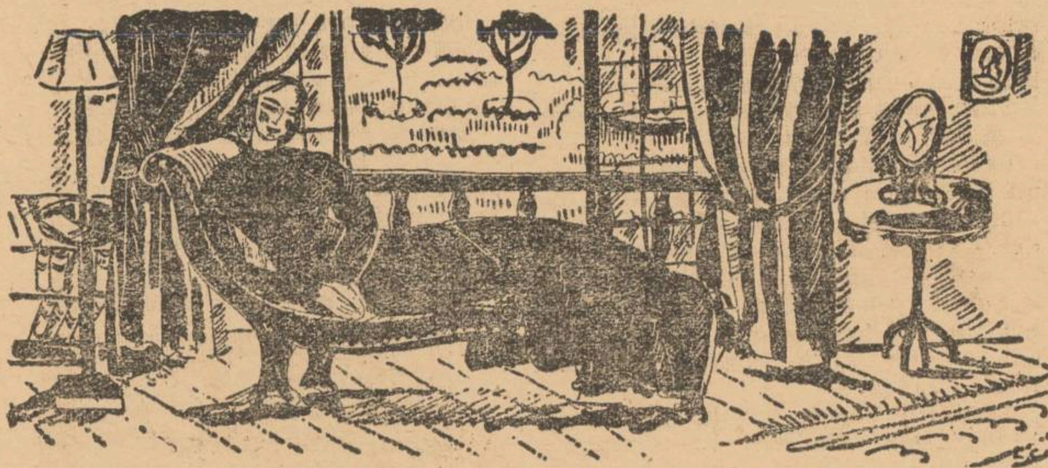
Era suficient să prezinţi primele simptome, crampe, febră, vomitări ca să te socoţi cu desăvârşire pierdut.

De altfel panica pătrunsese atât de adânc în suflete, încât oameni, care ar mai fi putut avea o scăpare dacă li s'ar fi dat o îngrijire oarecare, de cum manifestau primele simptome ale îngrozitoarei boale, erau lăsaţi în părăsire chiar de către rudele cele mai apropiate. De altfel în istorie nu se cunosc decât două epidemii atât de groaznice şi secerătoare: ciuma din Milano, care se află descrisă în minunatul roman al lui Manzoni „I promessi sposi" şi holera din Palanzano.

In împrejurări de felul acesta, omul devine fiară şi în primul rând caută să se salveze pe sine.

Epidemia izbucnise la 'nceput în satul Alvante şi dacă, odată epidemia declarată, s'ar fi luat măsuri şi s'ar fi stabilit o zonă de izolare, desigur că nu întreg Palanzano ar fi avut de suferit de pe urma acestei cumplite molime. Dar în Alvante din 960 de suflete, câte formau populaţia acestui sat, mai rămăseseră doar vreo 320, restul pierind în cele mai neînchipuite chinuri şi supravieţuitorii au căutat să se salveze lăsând totul baltă şi refugiindu-se prin vecinătăţi. Pe de o parte cadavrele neîngropate descompunându-se au infectat şi mai mult atmosfera, lacurile şi irigaţiunile, răzleţind astfel molima prin căile subterane ale izvoarelor, pe de altă parte printre cei refugiaţi se mai găseau şi bolnavi la care boala se ivise abea după ce s'au aflat în locul de refugiu; toate acestea au făcut ca holera să cuprindă întreg Palanzano şi mii şi mii de oameni, după ce s'au zvârcolit în cele mai înfricoşătoare chinuri, muriră seceraţi de o moarte până la urmă, liberatoare.

Unii mureau de anemie şi inaniţie. Ştiind că groaznica boală se transmite mai cu deosebire prin alimente şi apă, refuzau să mai primească ceva în gură, de teamă de molipsire şi astfel se stingeau de-a'npicioarele măcinaţi de slăbiciune. Privirile celor care supravieţuiră deveniră crunte şi bănuitoare. Oamenii stăteau încuiaţi în casă cu zilele, iar pe deasupra ca o aureolă tragică a dezastrului, pluteau miazmele înăbuşitoare ale descompunerii peste întreg ţinutul. Frumosul orăţel Vaszi arăta ca un câmp de luptă. Pe străzi erau mormane de cadavre, unul peste altul. Casele erau părăsite, uliţele pustii, iar corbii în stoluri numeroase, făceau şi mai stăruitoare impresia dezolantă a morţii şi a pustiului. Atunci, în clipele acelea de anarhie sufletească, în clipele când fiecare nu se gândea de cât la sine, deşi prin această atitudine făcea ca şuvoiul pustiitor al molimii să facă tot mai multe victime, atunci ca o apariţie mesianică s'a arătat doctorul Vodera. El venea din ţinuturi depărtate, unde dusese o luptă aprigă împotriva holerei. Adusese cu sine, pe lângă o familie numeroasă, nevastă, soacră şi patru copii pe care abia izbutea să şi-i hrănească şi un ser care vindeca şi imuniza în acelaş timp pe bolnavii de holeră.

Da, desigur era o descoperire epocală. In mâna care adusese geamantanul cu fiole de peste mări şi ţări, doctorul Vodera ţinea monopolul holerei. Putea să-i dea drumul să pustiască regiuni întregi, întocmai ca un îmblânzitor de fiare, care deschide cuşca şi dă libertate animalelor fioroase dinnăuntru, să se năpustească, să sfâşie şi să nimicească sute de indivizi.

In peisagiul de jale ale Palanzanoului, doctorul Vodera a izbutit să sădească din nou zâmbetul şi bunăvoia. Lupta pe care a dus-o a fost aidoma cu aceea pe care a dus-o Sfântul Gheorghe cu miticul balaur şi pe care l-a înfrânt. A fost o deslănţuire de energie şi curaj aşa cum povestise un arab că doar legendarii eroi au mai făcut. Doctorul Vodera era un pasionat om de ştiinţă. Combaterea holerei era o problemă care nu numai că l-a preocupat în cel mai înalt grad, dar îl pasionase cum ar pasiona pe un filatelist un exemplar rarisim de timbru postal. Cu cât filigramul este mai uzat de vreme, cu cât exemplarul este mai şters şi mai decolorat cu atât interesul filatelistului este mai mare. Tot astfel şi Vodera era fericit că aici în Palanzano, avea să dea o luptă eroică împotriva holerei. S'a avântat cu o temeritate unică. Şi a învins. Serul născocit după trecere îndelungată de timp, după multe şi descurajante experienţe, făcea minuni. Incetul cu încetul boala se retrăgea fugărită în vizuina ei misterioasă. Molima descreştea ca apele după inundaţie: văzând cu ochii. Viata întreruptă, smulsă depe făgaş, îşi reluase pe nesimţite cursul. Frunţile se descreţeau, privirile aveau iar pâlpâiri de ghiduşie şi seninătate, iar surâsul înflorea din nou în suflete şi pe buze. Doctorul Vodera era socotit ca un autentic Dumnezeu. El a recreat pentru a doua oară viaţa în ţinutul Palanzano.

Veneau la el cei mai de seamă, cei mai avuţi locuitori din ţinut şi-i puneau la picioare întreaga lor avere să le tămăduiască un copil, un frate sau o mamă. Doctorul Vodera nu era însă din aluatul obişnuit. Ar fi putut să fie cel mai bogat om din Palanzano, numai să fi vrut. Insă aşa cum citim câte odată prin cărţi sau vedem pe ecran el se mulţumea cu un onorariu modest, care îi îngăduia lui şi alor lui să-şi ducă existenţa mediocră. Adesea, furat de pasiunea lui ştiinţifică, de interesul pe care-l avea pentru opera lui de redresare fizică, nici nu primea onorarii. De bună seamă această atitudine desinteresată îi creia numeroase conflicte în gospodăria lui. Soacra, nevasta şi în cele din urmă şi copiii îi urzicau puţina linişte pe care o avea, cu limba lor înveninată, cu reproşurile torenţiale ce revărsau asupra lui. El era însă fericit. Invinsese. In mai puţin de trei luni molima fusese cu totul stinsă. Palanzano reînflorise ca o grădină magnifică. Tumultul unei vieţi pline pulsa ca o arteră. Locuitorii reveniră întâiu la căminurile lor părăsite, apoi la îndeletnicirile lor. Hogeacurile fumegau iarăşi, iar drumurile fură din nou bătute de trapul telegarilor şi de paşii pelerinilor. Incetul cu încetul uitarea îşi spulberase cenuşa peste clipe. Frica de înspăimântătoarea molimă, panica stăpâne odinioară pe ţinut şi pe suflete, ajunseră obiect de şagă. Când cineva era grăbit i se spunea: „Ho! că nu te paşte holera!"

Doctorul Vodera fu şi el uitat. Adică uitat este un fel de a vorbi, fiindcă atunci când îl întâlneau pe uliţe îşi scotea fiecare pălăria înaintea lui. Dar doar atât. Nimeni nu se întreba din ce trăieşte acela care infuzase viaţă şi sănătate ţinutului. Şi peste neadăpostita gospodărie a doctorului Vodera, începu să sufle un vânt de neînchipuită mizerie. Treceau zile peste zile şi nimic nu arăta că situaţia se va îndrepta. Clipele se urneau anevoie ca buturugile de moară. Aşa e întotdeauna: în viaţă anii trec repede, fulgerător de repede, doar clipele trec anevoie. Doctorul Vodera se înmlăştinase în cea mai neagră sărăcie. Lumea de prin ţinut îl evita.

Când se 'ntâmpla să aibă cineva nevoie de vreun medic, chemau pe cei mai vechi, sau pe alţii noi şi socotiţi nepretenţioşi. Pe doctorul Vodera nu-l chema nimeni. In Palanzano, funcţia socială a doctorului Vodera era combaterea holerei. Atât. Acest adevăr mizerabil avea să-l simtă ca un dinte de fiară, înfipt adânc în grumaz. Fiindcă hăituit de foame, hărţuit de cicălelile celor de acasă, doctorul Vodera se prezentă în cele din urmă la primărie să solicite un post de arhivar. Dacă nu putea să trăiască din medicină, fiindcă a fost cândva un al doilea D-zeu, cel puţin să i se dea orice altă slujbă. Desigur, această scădere voluntară scandaliză pe primar. „Cum, d-ta, un savant, un binefăcător să fii arhivar! Aceasta nu se poate. Locul d-tale e în laborator!" Dar care era laboratorul care să-l primească? Primi un mic ajutor de la primărie, apoi, fiindcă se dusese vorba că doctorul Vodera a cerut ajutor, locuitorii din Palanzano, începură întâiu să nu-l mai observe când le ieşea înainte şi mai în urmă să nu-l mai cunoască, atunci când încerca să-i oprească. Doamne, cât de nesăbuit fusese! Ar fi putut să aibă milioane, să fie stăpânul atotputernic al ţinutului, atunci când holera făcea ravagii şi era singurul ei adversar. Şi iată, molima învinsă, trebuia să moară de foame. Nimeni nu înţelegea că era medic şi că poate să fie şi altcum folositor decât să tămăduiască. Putea să previe bolile. Cine însă avea gând pentru aşa ceva? Rolul lui social era limitat, era în funcţie exclusiv de holeră. Dispăruse molima, salvase ţinutul, implicit îşi anulase rolul, devenise în mod automat propriul său inamic. Formau el şi holera, un bizar raport direct proporţional, ca într'o nouă şi satanică lege fizică. El ţinea în mână monopolul holerei, dar iată că şi holera îl ţinea în ghiarele ei şi se juca, aidoma ca o pisică cu un şoricel, cu el şi cu ai lui în existenţa unei familii. De câte ori se gândea la tragicul acestui adevăr, broboane grele de sudoare îi înviorau fruntea, respiraţia îi devenea greoaie ca a unei locomotive şi în mintea lui obosită simţea cum se 'nşurubează un început de obsesie, un gând nebunesc. La ce se gândea, Doamne! Era nebun, nebun de-o mie, de-o sută de mii de ori nebun dacă putea să se gândească astfel.

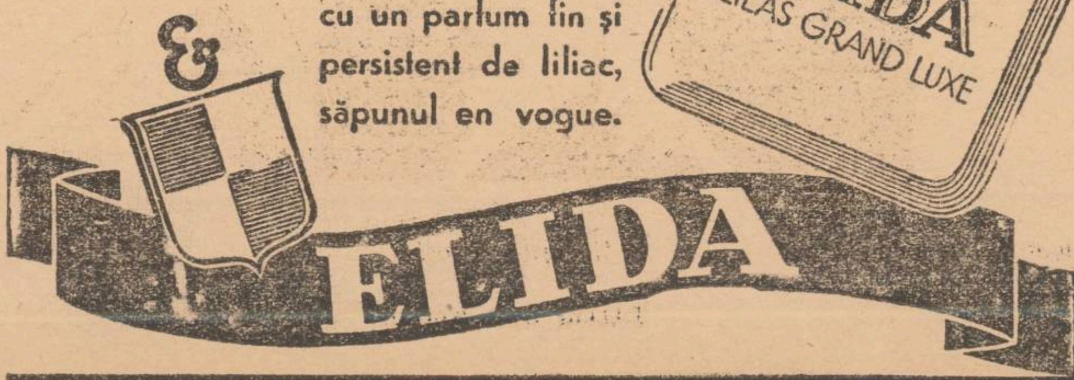
Fugea atunci pe străzi năuc, să scape de momeala obsesiei, să evadeze din mediul care făcea nebunescu gând să prindă consistenţă. Colinda străzi, se afunda în păduricea ţinutului şi-şi înturna paşii spre casă, târziu, când se socotea cel puţin pentru moment izbăvit.

Acasă însă mizeria rânjea în fiecare ungher. Rând pe rând, toate mobilele luaseră drumul halelor de vechituri. Işi păstrase doar câteva saltele rupte, o masă, câteva scaune şi un dulap în care-şi ţinea fiolele cu minunatul lui ser.

Şi într'o zi, gândul fu mai puternic. Se hotărîse. Nu. Nu mai putea să îndure flacăra privirilor celor de acasă

(urmare în pag. 10)

ELIDA LILAS GRAND LUXE

care acum nu-l mai cicăleau, dar de câte ori intra pe uşe, agăţau de el priviri sticloase de foame, în străfundul cărora licărea o nădejde. Dacă acest mizerabil Palanzano înţelegea că el nu trebue să trăiască decât din holeră, ei bine, va trăi din holeră. Lumea îl redusese la o viaţă de animal din care nu putea să iasă oricât de superior era. Cârtiţa nu trăieşte, nu poate să trăiască decât în labirintul subteran construit de talentul ei arhitectonic. Viermii nu-şi găsesc hrana decât în carnea putredă a stârvurilor. Peştii cu armura lor argintie nu pot trăi decât traversând pânza transparentă a apelor.

Natura a creat legi biologice, legi fixe, imutabile. Iată că şi societatea a imitat natura şi a creiat pentru indivizi legi încă şi mai rigide. Existenţa fiecăruia este clădită pe un dezastru mai mic sau mai mare, desigur al altuia.

Circulaţia bunurilor nu este decât un circuit de mulţumiri şi nefericiri, de belşug şi osândă. Aceasta este viaţa. Ei bine, dacă aceasta este viaţa se va integra în acest sinistru circuit. A suferit îndeajuns. In puterea lui ţinea un monopol care putea să-i aducă iarăşi milioane. Ce însemnătate avea faptul că aceste milioane costau preţul a câteva mii de vieţi?

Si într'o noapte, când toţi ai lui dormeau, când Palanzano scăldat de izvorul alb al lunii, dormea somn de piatră, fără grijă, doctorul Vodera, mic, strâns în el ca un făptaş de rele se strecură pe lângă ziduri. In mână ţinea o fiolă cu moarte: bacteriile holerei, în stare virulentă.

Ajuns la fântâna care alimenta orăşelul Vaszi, şovăi. Inima căuta o evadare din temniţa pieptului. Conştiinţa crimei, a unei crime neîntâlnită încă în istoria oamenilor, în meschina, odioasa istorie a oamenilor îi încrucişase drumul. Dar a lăsa pe cineva să se stingă de foame, nu este oare o crimă? Intrebarea aceasta îi risipi şovăiala. Se învinse. Sparse fiola de ghizdurile fântânei şi aruncă înăuntru conţinutul Mâne, poimâne holera şi moartea vor înflori iar în ţinut, aducând la picioarele lui Vodera bogăţii imense şi atotputernicia. Mai mult târându-se, doctorul Vodera părăsi fântâna. Da, îi va salva pe ai lui, se va salva pe sine, îşi spunea cu glas tare, care sub clopotul nopţii răsuna straniu, căutând să urnească blocul, imensul bloc de nelinişte ce i se proptise de suflet. Rătăci iarăşi pe străzi, se afundă din nou în pădurea Palanzanoului. Era frânt, era sfârşit. Ce făcuse? Doamne, ce făcuse? Criminal, criminal îi răsunau în urechi svâcnirile inimii. Da, era criminal. Pentru o infamă existenţă, fie ea şi îmbelşugată, se cuvenea să omoare atâta lume, să năruie atâta tinereţe? De o parte erau ei, Vodera şi ai lui: Şapte vieţi, de cealaltă întreg Palanzano. Da, dar viaţa nu este decât un şir de desechilibrare, un circuit de mulţumiri şi dezastre! Fleacuri, vorbe, vorbe, nimic altceva decât vorbe. El, Vodera, doctorul, salvatorul de odinioară al ţinutului nu era decât un criminal odios, meschin, laş. Da, era laş. Fiindcă toată neliniştea ce-i şerpuia în suflet nu era decât frică: dacă se va afla?

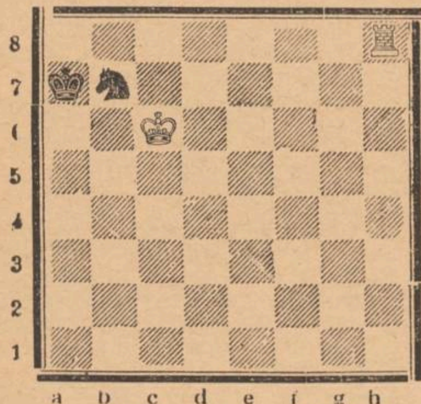
Doctorul Vodera era la capătul puterilor sale. Nemâncat, nebărbierit, slab, zdrenţuit arăta ca o vedenie. In zări se iscau zorile. Pe boltă, luna se decolorase. In noaptea ce se răzleţea în el, ca o vijelie, scăpând o scânteie. Da, fireşte, doctorul Vodera trebuia să pedepsească Palanzano, să se răzbune cumplit pe acest ţinut blestemat. Nu să-l salveze pentru a doua oară. Zeii sânt vindicativi, chiar ei, dar nu sânt profitori. Odinioară, el, Vodera nu era socotit un al doilea D-zeu? Chiar şi Dumnezeu pedepseşte. Şi ca pedeapsa lui Vodera să fie deplină, trebuia să dispară. Când acest gând îi lumină mintea, deodată în el se făcu o linişte de dom. Mâne, poimâne, holera şi moartea vor înflori în ţinut şi nu va fi nimeni cine să le înfrunte. Acum, chiar acum apele fântânilor ce alimentau ţinutul, purtau moartea în undele lor cristaline. Cu fiecare sorbitură holera, cărcia îi lăsa acum toată libertatea va fi şi mai stăpână în Palanzano. Şi nimeni nu va mai fi s'o înfrunte.

Liniştit, cu pasul sigur, rar, aproape solemn, doctorul Vodera se înapoiă la fântâna unde cu puţin înainte semănase moartea şi aplecându-se peste zid, îşi dădu drumul în adânc.

ŞTEFAN TITA

Cronica şahului

UN STUDIU ARAB DIN 1257
Cum poţi câştiga cu Turn contra Cal

Teoria jocului de şah spune că în final, nu poţi câştiga cu Turn contra Cal. Sunt totuşi unele poziţii în care câştigul este posibil.

In diagrama de mai sus, dau o poziţie scoasă dintr'un manuscris arab din anul 1257, care e păstrat la British museum din Londra. Această poziţie ne dă ideea tuturor cazurilor posibile a câştigului de Turn contra Cal.

Câştigul e destul de greu. Dau mai jos, din lipsă de spaţiu, numai variantele principale, iar dacă vre-un cetitor ar descoperi vre-o variantă în care i s'ar părea că câştigul nu e posibil, îl rog să-mi scrie şi îi voi răspunde în rubrica de Vineri 26 Martie.

1... Ca5+ 2. Rb5, Cb7 3. Tf8!, Cd6+ 4. Rc6, Ce4 5. Td8!, Ca5+ (A) 6. Rb5, Cb7 7. Td7, Rb8 8. Rb6, Ra8 9. Th7 şi după două mutări mat.

(A) 5... Ce5+ 6. Rc5, Rb7 7. Td5, Cg6 8. Rd6, Cf4 9. Td2, Rb6 10. Re5, Cg6+ 11. Rf6, Cf4 12. Rf5, Ch5 sau h3. La 11... Cf8 12. Rf7, Ch7 13. Tg2 şi la 11... Ch4 decide 12. Tf2 şi Rg5.

SAMUEL RESHEWSKY

In anul 1920, ziarele americane ne-au adus surprinzătoarea ştire că un copil „minune" de numai 9 ani bate la şah pe jucătorii americani de cea mai bună clasă. Era vorba de Samuel Reshewsky, fiul unor emigranţi evrei din Polonia, stabiliţi în Statele Unite ale Americei.

In curs numai de câteva luni, acest copil-fenomen şi-a creiat o faimă mondială. Ziarele se întrebau, cu mirare, cum e posibil ca la acest joc atât de complicat, unde e nevoe de o minte matură, de multă chibzuială, un copil să poată mânui profunde combinaţii, cu uşurinţa unui maestru rutinat. Părinţii copilului urmăreau cu mândrie, dar în acelaş timp şi cu teamă partidele ce le juca. Se temeau ca această precocitate să nu dăuneze sănătăţii sale. In urma sfaturilor date de medici, i s'a interzis jocul de şah.

Lumea şahistă a crezut atunci că talentul i-a dispărut cu vârsta, cum s'a întâmplat şi în alte dăţi, cu alte genii precoce. Adevărul era însă altul. Părinţii lui Samuel l-au făcut să urmeze studii serioase, înainte de a-i permite să revină la şah.

Reapariţia lui Reshewsky în lumea şahului s'a făcut deabia în 1935, de astă dată în turnueri internaţionale, unde a dovedit o forţă nemaivăzută. Este acum egalul celor mai tari jucători din lume şi după ce a câştigat titlul de campion al Statelor Unite, se pare că nu vrea să se oprească aici.

In adevăr, este considerat azi printre primii maeştri candidaţi la campionatul lumii.

Mai jos o partidă jucată à l'aveugle la vârsta de 19 ani.

GAMBITUL REGELUI REFUZAT. *New-York 1921. Alb: C. Jaffe — Negru: S. Reshewsky.*

1. e4, e5 2. f4, Nc5 3. Cf3, d6 4. b4, N×b4 5. c3, Nc5 6. d4, (6. Nc4!) e×d4 7. c×d4, Nb6 8. Nc4, Cf6 9. Dd3, 0—0 10. 0—0, Te8! 11. Cbd2, g6 12. f5?, d5! 13. e×d5 (forţat, căci 13..., d×e4 ar câştiga o piesă), N×f5 14. Db3, Cg4! 15. d6, Te3!! 16. N×f7+, Rg7 17. Dc4 (dacă 17. Dd5, c6 ar trimite Dama la c4), Nd3. Albele cedează.

AUREL LERNOVICI

Şt. O. Iosif, licean

Nimicurile din viaţa celor care au lăsat urme adânci în literatura noastră se cer desgropate şi reîmprospătate, oricât de neînsemnate ar părea.

Ne facem această datorie faţă de Şt. O. Iosif, publicându-i fragmente din patru scrisori, pe care le-a adresat pe când era elev al liceului din Sibiu, lui „Aurel Pop, student de clasa V gimn. la Gimn. Rom. Gr. Or. din Braşov".

Intâia scrisoare e datată „Sibiu 1 Ianuarie 1890". Explicând în prima parte a scrisorii cauzele întârzierii răspunsului la o scrisoare trimisă de prietenul său în 21 Noembrie, Şt. O. Iosif scrie:

„..Cu atât mai mult te rog să-mi erţi

St. O. Iosif

întârzierea, cu cât eu n'aş voi, pentru mult, ca corespondenţa dintre noi să înceteze. Eu totdeauna am privit pe om după scrierile sale, fie ele cât de puţine. Nu după vorbe, totdeauna după fapte! Şi stilul, arta scrierei, nu este oare o faptă? Nu este o lucrare? Pentru mine stilul unuia este oglinda sufletului său. Indată se vede care oglindă este clară, şi curată şi care e tulbure...

...In timpul ce l-am avut liber serile, am cetit din nou operele complete ale lui V. Alecsandri, C. Negruzzi şi Urechie. Am cetit apoi „Don Carlos" şi „Maria Stuart" de Schiller, traducere de I. Negruzzi. Cât despre aceste două din urmă, sânt de părerea ta. Nu pot înţelege în tot locul, nici în „Don Carlos", nici în „Maria Stuart", şi apoi trebue să cunoşti întreaga Istorie a Spaniei sau a Angliei, căci evenimentele istorice în aceste două piese sânt foarte strâns legate...

Am mai cetit „Desrobirea ţăranilor în Moldova" de renumitul bărbat A. Papadopulo-Calimachi. El tratează despre desrobirea „vecinilor" sau „rumânilor", (aşa se numeau iobagii în Moldova) sub domnitorul Mavrocordat... Apoi de Xenopol „Justiţia sub fanarioţi", despre procesul vistiernicesei Maria. Acestea toate din „Convorbiri literare" 1887. Mie îmi place să citesc scrieri istorice, şi cu deosebire tot ce este scris într'un stil poporal. Limba pe care o vorbeşte poporul, are pentru mine o dulceaţă pe care nu ţi-o pot descrie. In asemenea stil este scrisă şi novela „Conu Alecu Zăgănescu" de Duiliu Zamfirescu din „Convorbiri". Apoi prefer Novelele lui Gane şi ale lui Slavici. Chiar şi „Poveştile" le cetesc, dacă sânt din popor. Astfel Urechie are o dexteritate minunată la întocmirea poveştilor poporale; nici ale lui Ion Pop-Reteganul nu sânt rău scrise; eu am toate 5 volumele. M'am apucat şi eu să adun Poveşti şi anecdote din popor şi poezii poporale; pe aici sânt foarte mulţi români din satele din apropiere, şi sânt prietinoşi şi deştepţi. Imi place Românul, când îl văd aşa, lucrător deştept şi mai presus de toate curtenitor şi curat. Românul peste tot se poate lăuda cu aceste însuşiri nobile şi rar se întâmplă ca să nu aibă inimă bună. Am cetit şi studiul „Pessimismul în poesiile lui Eminescu" de prof. Goldiş. Insă nici aici unele pasagii nu le înţeleg. D. Goldiş zice că Eminescu este un poet, care cântă mai cu seamă prezentul, de aceea este aşa de bine înţeles. Când cetim poeziile lui, cu mirare vedem că el ne spune tot aceleaşi dureri şi simţăminte, pe care le avem şi noi şi le simţim, dar nu le putem exprima. Citesc şi din poeziile lui. Nu ştiu ce farmec au ele pentru mine, căci de câte ori le citesc, îmi pare că mă cufund într'un labirint feeric de idei, forme şi figuri!

Cât despre starea mea sufletească, rar mi se mai tulbură. M'am dedat cu Sibiul şi numai rar îmi mai aduc aminte de

Tâmpa cu verdeaţa-i vie în timpul de primăvară,
Când apele se desghiaţă, curg în unde clocotinde
Şi când cântecul de păsări din tăcere se desprinde.

. . . .

Nu mai pot uita găteala câmpului cu flori de vară,
Şi a toamnei mult tăcută, dulce şi splendidă sară
Ce cu negurata-i faţă da luciul la mii de stele;
Luna blândă şi bălae strecurându-se prin ele,
Când eşea de după Tâmpa, ca naiadă din poveste,
(In) Zilele albe de iarnă, ce puneau flori pe fereste!

Câteodat' rechem în minte-mi amintirile tăcute
Lacrimile-mi curg pe faţă! Să preface 'n cântec plânsul
Şi m'apuc să scriu ce dulce mângâere aflu 'ntrînsul
Da, atunci simt mângâere!... Muza mi-e amicul dulce,
Cel mai scump odor mi-e lyra, când o am, mă simt ferice....

Aş vrea să nu mai plâng, dar...
Nu pot altfel... Fără voe mâna condeiul mi-l duce
Este dorul, care mâna, ca să scrie, o împinge,
Este simţământul care inima amarnic strânge!...

Nu pot altfel, căci când cuget clar şi fără de ţintă,
Spre-a Braşovului văi dalbe gândurile mi se-avântă
Şi când murmur vreun cântec, acela-i doina de jale,
Care iarăşi se întoarce spre locurile natale!...

Iubite amice! După scrisoarea ta din 21 Noembrie, tu păreai foarte bine, din contră eu sânt retras. In privinţa aceasta, eu consimt mai mult cu Ovid, pe care îl sfătuesc „Avniae sorores" ca să aleagă liniştea (ótia) vieţii, totdeauna iubită de el:

„Et petere Avniae suadebant inta sorores
Otia indicio semper amata meo".

OV. LI

Lecţiile acum, sânt mai uşoare, din latină avem un prof. Sze...ly; sub el am tradus din Titu Liviu, din Ovid şi acum traducem din Horaţiu. Preparându-mă în fiecare oră, am căpătat un rezultat îmbucurător, ceeace nu credeam. M'am învăţat să traduc şi singur, dar nici nu este greu de tradus, nici Ovid, nici Horaţiu, în unele locuri..."

Scrisoarea e semnată:

„Sincer amic
ŞTEFAN O. IOSIFF"

O artistă: Margareta Barcianu

Un prilej neaşteptat

Meseria de reporter e destul de grea. Veşnic în căutarea de victime noi, pe care să le tragi de limbă şi să le zugrăveşti apoi în câteva pagini, adesea te trezeşti în pană — ca automobilistul ce priveşte în lungul drumului, şuerând a pagubă, în vreme ce cauciucurile roatelor s'au pleoştit, desumflate.

— Alo! Aşi putea să vă văd mâne un ceas?

— Imposibil, n'am nici un ceas liber.

— Alo! Acolo casa... cutare?

— Domnul... Cutare s'a mutat şi nu-i cunoaştem adresa.

Ce-i de făcut? Trebuie numaidecât să găseşti pe cineva, care să-ţi ofere material pentru un reportaj interesant. Unul lipseşte din Bucureşti, altul îţi dă oră şi nu vine, altul face aşa fel ca să scape....

Mai ai numai o zi: La ziar te aşteaptă pagina rezervată anume. Unde să mai pleci la vânătoare? Unde să găseşti o nouă victimă?

Câteodată, însă, când nici nu te gândeşti, un prilej neaşteptat se iveşte şi atunci exclami satisfăcut:

— Dar ştii că am noroc?

Margareta Barcianu

Mă învârteam prin clădirea ziarului la care scriu, — era amiază — când un camarad îmi spune fără veste, oprindu-mă:

— Ştii cine-i sus, în cabinetul directorului? Margareta Barcianu. Nu te interesează să scrii despre dânsa?

Şi m'a lăsat emoţionat, după ce-mi înfipsese ideia în creer. Cum să nu vreau? Auzi colo! Un asemenea prilej, ce-mi cade din senin, mură 'n gură! Dar cum să fac? Ce pretext să găsesc ca să intru nepoftit în biroul Directorului? Odată acolo, mă descurc eu; dar cum să găsesc cuvântul care să-mi deschidă comoara, cu acel magic „Deschide-te, Sesame?"

Fără să mai stau mult pe gânduri, am luat primul manuscris ce mi-a ieşit în cale şi-am urcat în goană scările spre etajul întâiu. Am bătut în uşă. O voce severă mi-a spus: „Intră". Am deschis poarta şi-am păşit înainte.

In faţa ochilor mei, uşor aburiţi de emoţia îndrăznelii, a apărut o cameră simplu mobilată, c'un biurou masiv, un dulap cu geamuri şi câteva fotolii de catifea. Dela biurou, s'a înfipt în mine, privirea albastră, uşor încruntată de fruntea boltită, a Directorului. Pe două scaune, două doamne s'au întors spre mine, scrutându-mă; pe una din ele o cunoaşteam, era Isabela Sadoveanu, scundă şi prietenoasă, cu figura-i inteligentă; cealaltă, neaşteptat de tânără şi elegantă, a întors un cap mic rotund şi s'a uitat c'o privire dulce, întunecată.

— D-na Margareta Barcianu, tinere....

Inţelesesem şi eu cine era aceea care-mi întindea natural mâna, c'o blândă bunăvoinţă şi-o nobilă modestie.

Viaţa lui Minuk

— Am cetit cu o deosebită plăcere bucata d-stră apărută astă vară în „Insemnări ieşene", am spus.

D-na Barcianu a zâmbit, ca la un compliment de rigoare.

— Vorbeşti de fragmentul „Din viaţa lui Minuk?" — m'a întrebat.

— Da. Şi-aşi îndrăzni să vă întreb dacă e adevărat că aţi scris un roman întreg despre acel motănaş cu ochii albaştri?

— D-na Barcianu l-a şi isprăvit şi-l dă la tipar, — răspunse în locul autoarei d-na Izabela Sadoveanu. E o carte minunată, pe care o aşteptăm cu toţii cu nerăbdare, s'o cetim.

Margareta Barcianu râse cu modestie.

— E o carte pe care nici gând n'aveam s'o scriu. Aveam, la ţară, un pisoiu, la care ţineam foarte mult. Intr'o bună zi, s'a îmbolnăvit şi-a murit. Am suferit de pierderea lui şi în sentimentul acela de tristeţe ce m'a cuprins, m'am gândit să scriu ceva despre dânsul. Când am dat fragmentul acela la revista „Insemnări ieşene", nu mă gândeam că voiu mai scrie vre-un rând despre motanul cu ochii albaştri, care-mi fusese aşa de drag. Cel care mi-a dat ideia unui roman, în care Minuk să fie eroul principal, a fost d. Suchianu: „ar fi interesant să scrii o carte întreagă aşa" — mi-a spus. Astfel, s'a înjghebat romanul.

— Şi cum îi puneţi titlul?

— Viaţa lui Minuk.

Cu riscul de-a părea că iau un interogatoriu, am urmat cu întrebările:

— Aţi făcut psihologie primitivă, fără îndoială, considerând pe Minuk ca pe-un copil?

D-na Barcianu ne priveşte o clipă. Par'că i-ar fi puţin neîndemână să vorbească de dânsa, faţă de toţi cei prezenţi. Cu naturaleţa-i obişnuită, însă, îmi răspunde, cu vocea-i joasă de contraltă.

— E scrisă cu preocuparea de a lăsa impresia unei judecăţi aspre şi mici. Două lucruri am vrut să scot în evidenţă, lucruri care caracterizează întreaga carte:

Faptul că o fiinţă îşi pune toată viaţa într'o singură imagine care e stăpână-sa.

Şi lipsa noţiunii timpului, adică a lucrurilor care pier, sunt trecătoare.

Atâta am vrut să fac. Scoţând în evidenţă aceste două lucruri, să dau impresia şi psihologia unei fiinţe mititele, în cadrul strâmt în care i se învârte viaţa.

Jocuri şi cântece româneşti

— Dar d-ta nu ştii ce lucru minunat ne-a adus d-na Barciani, aici! — a spus cu vocea-i puţin cântată, directorul.

Şi mi-a arătat spre un colţ al biuroului.

— Poate ştii şi ai avut vreodată în mână „Povestea Numelui" şi „Ţara Jakaminilor"?

Am mărturisit îndată că „Povestea Numelui" n'o văzusem, dar îmi spusese un prieten ce frumoase desene erau acolo şi ce text plin de farmec. Cât priveşte de „Ţara Jakaminilor", scrisesem şi o recenzie despre ea. Ilustraţiile acelea mă uimiseră prin gingăşia liniei lor şi culoarea minunată, îndrăzneaţă şi de-un decorativ desăvârşit. Textul vorbea despre legende şi credinţe, din ţara caldă a Braziliei, legende ale vechilor băştinaşi, peste care încă nu veniseră bunurile şi păcatele civilizaţiei.

— Ei, bine, d-na Barcianu a avut din nou, o altă idee pe cât de frumoasă, pe atât de folositoare şi interesantă. S'a gândit să culeagă la un loc câteva din cele mai reprezentative cântece şi poezii româneşti, pe care să le zugrăvească pe hârtie, ca 'ntr'un album al vieţii noastre specifice româneşti, album de artă naţională. Dacă te interesează, îţi dăm voie să iei car-

Nani, nani, copilaş
Dragul mamii odoraş
Că mama te-a legăna
Şi pe ochi te-a sărută
Nani, nani, puiul mamii,
Nani, nani, puişor...

Culcă-mi-te mititel
Şi te scoală măricel
Copilaşul mamii mic
Facete-ai maică voinic
Nani, nani, puiul mamii
Nani, nani, puişor...

Să te duci cu oile
Pe câmpul cu florile
Să te duci cu vacile
Pe câmpul cu fragile
Nani, nani, puiul mamii
Nani, nani, puişor...

tea cea mare din colţul odăii şi s'o deschizi. Nu-i aşa că poate privi, d-na Barcianu?

— De ce nu? — a zâmbit cu bunătate artista. In ea s'au uitat mulţi, au apreciat ideea mea, dar nimeni nu s'a simţit în stare să tipărească o asemenea carte, care ne-ar reprezenta destul de frumos în străinătate. Eu mă gândeam s'o fac pentru Pavilionul românesc dela expoziţia din Paris, ce va avea loc anul acesta.

Am deschis cu băgare de seamă albumul despre care se vorbea. Era o carte mare, grea, cu foi groase, albe. Am dat primele pagini şi îndată mi-a răsărit înaintea ochilor un titlu scris cu litere mari, artistic desenate: Colind. Pe fila următoare, o ilustraţie care reprezenta pe Sfânta Fecioară, cu Iisus. Culoarea zâmbea din imagine, dulce şi sfântă. Sub tablou, cântecul „Cei trei crai" se răsfăţa, scris cu note pătrate, tot desenate. Apoi, poezia colindului, tot aşa de artistic scrisă. Infăţişarea paginilor era de-un decorativ desăvârşit.

Am dat foaia. Alt aspect al artei noastre intime, româneşti, s'a prezentat ochilor. Alte culori, alte note, alte versuri. Aceiaşi frumuseţe, aceiaşi plăcută armonie, aceiaşi inspiraţă culoare.

Se perindau la rând „Nani nani, puişor", „Doină", „Bate vântul sălciile", „La joc", „Bătuta", „Hora", „Bradul miresei", „La nuntă", „Tropotita".

Imaginile prezentau costume, peisagii, tipuri, obiceiuri, superstiţii.

— Minunate lucruri, — am spus. V'aşi întreba cum de v'a venit ideea asta aşa de frumoasă?

— Cel care mi-a dat ideea, a fost Robertson, care a alcătuit o carte „Cântece englezeşti", cu desene colorate, lucrate în linoleum. Eu m'am gândit să le fac pe hârtie, cu culoare de machetă mată. M'am apucat de lucru cu mult entuziasm, gândindu-mă că vom putea veni şi noi în faţa străinătăţii, cu lucruri care ne reprezintă. Dar acuma, după ce-am muncit şi-am realizat ceiace am vrut, mi se răspunde „Nu sunt bani" şi cartea mea e ameninţată să rămâie numai o încercare, un proect.

Mi-am arătat uimirea şi indignarea pentru un astfel de procedeu. O asemenea lucrare trebuia tipărită în multe exemplare, trecută dincolo de graniţă, popularizată.

— Noi ne-am gândit să reproducem câteva pagini în „Adevărul Literar" — spuse directorul. Şi tocmai nu ştiam pe care să le alegem, căci dacă ne-am potrivi inimii şi ochilor, le-am alege pe toate.

D-na Barcianu râse, cu ochii buni învăluiţi de plăcere.

O viaţă închinată artei

— Dar cum de pictaţi cu atâta artă, d-nă? — am întrebat eu, cu riscul de a fi ridicol. Sunteţi scriitoare sau pictoriţă?

— Poate nici una, — zise artista — eram sortită să fiu pianistă. Dar la un moment dat am părăsit pianul. Am început să scriu. Scriam orice, poezii, nuvele, impresii, schiţe. Sertarele îmi erau pline de încercări literare. Din când în când le triam şi dădeam pe foc, hârtiile. Apoi, m'am apucat de pictură. Am deschis o expoziţie. Pe urmă am scris „Viaţa lui Minuk". Acuma am alcătuit cartea de faţă. La toamnă vreau să apar iar c'o expoziţie de pictură.

— Vă plac amândouă aceste arte, la fel?

— Toate artele îmi plac, — îmi răspunse artista. Dar sunt convinsă că dacă vrei să produci ceva bun, trebuie să nu lucrezi în dilettant, ci să-ţi faci o meserie din arta ta.

— Frumos lucru. Să-ţi dedici viaţa artei. Dar trist trebuie să fie când, vezi că nu poţi duce la bun sfârşit o operă începută. Vorbesc de „Jocuri şi cântece româneşti" pentru care nu găsiţi editori.

D-na Margareta Barcianu m'a privit dintr'odată cu ochii-i blânzi, în care am cetit cu uimire o voinţă sigură, calmă:

— Crezi că mă las? — mi-a zis. Nici în ruptul capului. Dacă nu se poate altfel, îmi voiu lua câteva ajutoare şi voiu reproduce cu mâna desenele colorate. Voiu fotografia desenul şi apoi il voiu umple cu culoare. Se poate astfel realiza patru-cinci sute de exemplare.

— Aveţi atâta răbdare?

— De ce nu? Aşi lucra cu plăcere. Căci ştiu că fac un lucru folositor ţării mele, reprezentând crâmpee şi aspecte din specificul ei naţional.

VALER DONEA

Francois Recordon în Bucureşti între 1815 - 1821

Printre călătorii străini, care au vizitat Muntenia pe la începutul veacului al XIX-lea, figurează şi tânărul elveţian din cantonul Vaud: François Recordon.

Acesta, după cum afirmă în prefaţa admirabilei sale culegeri de scrisori „Lettres sur la Vadachie ou observations sur cette province et ses habitants, ecrites de 1815 à 1821, avec la relation des derniers événemens qui y ont eu lieu", apărută la Paris la 1821, a venit în Muntenia, fiind chemat de împrejurări particulare şi a stat aici şase ani de zile, ca secretar la curtea lui Ioan-Vodă Caragea, căruia, de altfel, îi şi dedică aceste scrisori.

Lunga sa şedere în Bucureşti, cât şi calitatea sa de intelectual, îl fac destul de competent, pentru a întreprinde un studiu asupra celor constatate de el aici, în timpul şederii sale.

In opusculul său, care, pe lângă că este un isvor de informaţii precise, este şi o veritabilă scriere literară, el îşi propune să spulbere impresiile malițioase şi nedrepte ale diferiţilor călători străini care descriseseră ţara noastră înaintea lui. El susţine, şi pe bună dreptate, că aceştia nu puteau avea competinţa să se ocupe de moravurile şi locurile noastre, deoarece cea mai mare parte dintre ei nici nu pătrunseseră în această provincie, sau, chiar dacă făcuseră aceasta, exageraseră în descrierile lor, aruncând ridiculul asupra multor obiceiuri, pe care, în trecerea lor grăbită, nu avuseseră măcar timpul să le cunoască, nu să şi le pătrundă. De aceea el califică descrierile acestora drept poveşti menite a amuza.

François Recordon are meritul că a înţeles că acum o sută şi ceva de ani, nu se putea pretinde mai mult de la un popor, pe care istoria îl ţinuse înăbuşit sub o oprimare milenară, cu toată strălucirea lui strămoşească.

Descrierii Bucureştilor, autorul îi rezervă scrisoarea II, din care reproducem traducând câteva spicuiri, spre a nu denatura frumuseţea stilului autorului.

„Nu v'aş putea zugrăvi mai bine Bucureştii, actuala capitală a Valahiei, decât împărtăşindu-vă impresiile simţite la intrarea mea în acest oraş, în Mai 1815.

Trecuse mai bine de o oră, de când zărisem, la capătul unei câmpii nemărginite, nişte turle mici de biserică şi alte câteva clădiri împrăştiate, aş putea spune, într'o pădure, care părea să ocupe o întindere destul de mare.

Spunându-mi-se că acolo erau Bucureştii, îmi făcui despre ei, la început, o părere slabă, care se schimbă mult câteva clipe mai târziu, căci, după ce am ajuns deasupra unui deal şi după cotitura unui mic colnic, care împiedicase perspectiva până atunci, dădui cu ochii peste o privelişte mai încântătoare decât orice mi-aş fi putut închipui.

Un oraş cât vedeai cu ochii se înfăţişă privirilor mele.

Construcţia clădirilor, numeroasele turle şi, mai ales, biserica Mitropoliei, mă făcură să cred că era o adevărată feerie.

Mirarea nu-mi fu deloc micşorată, când coborîrăm în oraş.

Străzile podite cu bârne groase de stejar, strâns legate între ele, umbrite de numeroşi salcâmi ale căror flori îmbălsămau aerul cu mirosul lor; caleştile bogate, care le parcurgeau, alături de varietatea costumelor pe care le-am întâlnit, mă izbiră mult şi-mi oferiră un contrast destul de mare faţă de oraşele turceşti, pe care le găsisem atât de pustii şi atât de triste.

Acest oraş încântător este aşezat pe Dâmboviţa, într'o albie de mai multe leghe înconjur, care, în unele locuri, este destul de mlăştinoasă. Tradiţia spune că o parte din acest teren, era altădată ocupat de un lac.

Valahii, care iubesc etimologia, cred că fundaţia Capitalei lor se datoreşte unui cioban numit Bucur, care încântat de frumuseţea locului, bătu aici, cu numeroasa sa familie, parul unui cătun, căruia îi dădu numele său şi care în urmă fu schimbat în acela de Bucureşti...

Acest oraş, a cărui populaţie se ridică la aproape 80.000 de suflete, a datorit, fără îndoială creşterea sa nu numai avantajelor cu care natura a îmbelşugat solul pe care îl ocupă, dar şi preferinţei pe care voevozii i-au acordat-o, stabilindu-şi aici reşedinţa din timpuri destul de vechi. In fine, una din cauzele care au contribuit într'o mare măsură la înfrumuseţarea acestui oraş, este marele incendiu care a avut loc în anul 1802, căci cea mai mare parte a clădirilor, care la această epocă erau construite din lemn saŭ din pământ şi acoperite cu stuf, au fost aproape toate reclădite din cărămizi şi învelite cu şindrilă sau cu ţiglă, ba unele chiar cu tablă. Mai multe din edificiile acestea din urmă, ca palatele boerilor Brâncoveanu, Golescu, Romaniţi, Leny Cantacuzino şi Vilara, merită să atragă chiar privirile celor mai nepăsători, atât prin bogăţia şi măreţia ce se descoperă în interiorul lor, cât şi prin construcţia care este diferită la fiecare din aceste clădiri. Casele de rând, ca şi acelea ale boerilor, n'au decât un singur etaj, pe lângă parterul care de obicei este ocupat de prăvălii.

Clădirile spaţioase, numite hanuri, din care se văd mai mult de douăzeci la Bucureşti, pot fi socotite drept ospătării, sau, mai curând, cârciumi, zidite aproape în forma marilor mănăstiri, având o biserică în mijlocul curţii înconjurătoare. Acestea sunt localuri foarte posomorîte, dar într'însele mărfurile sânt în cea mai mare siguranţă contra incendiilor şi a hoţilor.

Pe lângă cafenelele europene, care sânt destul de numeroase la Bucureşti, se găsesc deasemenea multe de modă turcească, care se deosebesc de ale noastre prin aceea că se compun numai dintr'o sală mare, înconjurată cu o canapea largă, acoperită cu rogojini sau cu covoare, pe care se stă turceşte, pentru a fuma şi a bea cafeaua ce se aduce fără ca cineva s'o ceară...

Imprejurimile Bucureştilor prezintă privelişti, unele mai pitoreşti şi mai plăcute decât altele.

Astfel, spre nord, ochiul se îndepărtează cu plăcere peste câmpiile nemărginite şi roditoare, ce nu par a se sfârşi decât la poalele munţilor maestoşi care separă Valahia de provinciile supuse Casei de Austria şi care o învecinesc.

Ce altă privelişte mai minunată decât aceea a mânăstirii Mărcuţa, cu lacul cel mic, cu colina şi pădurea de lângă ea?

Acesta este unul din colţurile naturii unde sufletul omenesc îşi petrece zilele numai în contemplare şi fericire. Omul nu se va găsi niciodată singur în acest locaş al liniştii; un cioban care-şi conduce turma pe spinarea dealului, pescarii pe marginea lacului, un ţăran blând care-şi mână spre cătunul vecin boii înjugaţi la carul lui sărăcuţ, aceasta ar fi aici toată lumea pe care ar vedea-o. Şi, necunoscând decât fiinţe simple şi fericite, el s'ar bucura în inima lui de acea fericire pe care o cauţi în zadar în vâltoarea lumii.

Mânăstirea Cotroceni, situată aşişderea la o mică depărtare de Bucureşti, dar de partea opusă, prilejueşte o infinitate de lucruri plăcute. Mai ales după ce ai trecut de Chioşc (?), te bucuri de o vedere destul de largă care îmbrăţişează cea mai mare parte a oraşului şi împrejurimilor sale.

Veţi fi, fără îndoială, miraţi, când vă voi spune că într'o ţară atât de frumoasă şi după ce înconjuri un oraş atât de mare, ai să găseşti de-abia una sau două case de toleranţă...

Una dintre primele cauze ale acestei particularităţi este aceea că s'ar putea compara cea mai mare parte a Bucureştilor, şi mai ales cartierele locuite de boerime, mai curând cu o vastă grădină, decât cu unul din oraşele noastre din Europa.

Cea mai mare parte a boerilor au aici nu numai o grădină de flori, dar, de multe ori, chiar o livadă în care simt, în mijlocul oraşului, plăceri pe care nu le-ar putea gusta decât la ţară.

Unii dintre ei, care sunt amatori de ştiinţe naturale, posedă sere frumoase cu plante rare, aduse foarte de departe.

Un străin ar fi şi mai mirat că nu găseşte aici promenade mari sau grădini publice frumoase, cu excepţia unei lungi alei ce duce la Herăstrău şi care, fiind plantată în ultimul timp, nu oferă încă nici o umbră.

Cum aceasta este destinată mai ales caleştilor luxoase ale boerilor şi nu gloatei poporului, aceasta din urmă care nu se amestecă niciodată cu boerimea, se duce în alte grădini unde i se serveşte vin şi alte băuturi răcoritoare.

O mulţime considerabilă merge adeseori să petreacă sărbătorile asistând la jocul de gerid al arnăuţilor.

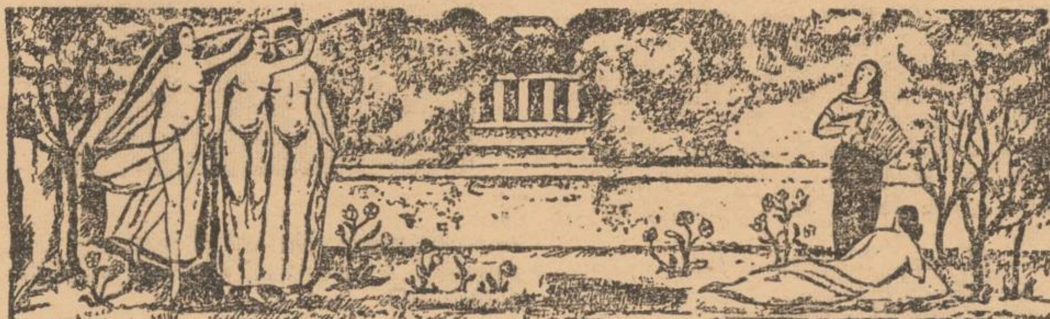
Arnăuţii sânt primii servitori ai domnilor greci şi valahi, iar jocul lor cu geridul constă în aceea că un călăreţ asvârle în fuga calului geridul (un fel de suliţă de lemn cu care se trăgea la ţintă) asupra adversarului, care trebue să se ferească şi să-l prindă apoi tot în fuga calului. Acest joc de origină turcească are loc într'o vale situată la poalele Mitropoliei.

Biserica Mitropoliei are o înfăţişare încântătoare, mai ales toamna, când coacerea strugurilor atrage lume mai multă să se plimbe prin viile care decorează dealurile înconjurătoare.

Această vale mică, care este o dependinţă a mitropolitului, se sfârşeşte cu un pavilion şi un bazin minunat, înconjurat de stăvilare şi de mai multe sălcii mari, sub umbra cărora se vede o superbă „fântână turcească".

In această scrisoare François Recordon a ştiut să înmănuncheze tot ceeace putea fi mai reprezentativ din viaţa Bucureştilor de odinioară, cărora le-a dat un colorit atât de viu, încât astăzi, când cetim aceste rânduri, simţim cum fiecare slovă spulberă cenuşa aşternută de vreme asupra Bucureştilor-grădină de-altădată şi asupra lumii lor de demult.

GH. I. GEORGESCU

Cronica mizantropului

Comemorări...

N'aş putea spune că comemorările scriitorilor noştri, precum Eminescu sau Creangă, sunt un lucru rău. Dar îndrăznesc a spune că sunt puţin lucru. Se poate închipui o sărbătorire a lui Mozart fără audiţiuni din opera lui? Fireşte că nu. Ei bine sărbătoririle scriitorilor noştri se fac în chip cu totul exterior, fără suficiente lecturi din opera lor.

Lumea nu citeşte nici pe Eminescu, nici pe Creangă, şi dovadă este puţinătatea ediţiilor. Sunt autori clasici cu totul neretipăriţi fiindcă nu se cer. *Noi am ajuns la acel soi de cult, uneori fanatic, care se opreşte la suprafaţă. O instituţie cu caracter comercial îşi pune ca firmă „Mihail Eminescu". De ce? Fiindcă membrii din consiliu au auzit că Eminescu e un bărbat de seamă. Dar nimeni n'a citit ceva din Eminescu. Numărul celora care n'au citit nimic din Eminescu, din Creangă, este nebănuit de mare şi este în raport invers proporţional cu intensitatea comemorării. Un cetăţean care a comemorat îşi simte conştiinţa împăcată şi nu se mai simte obligat să citească. Iată ce-mi spunea în această privinţă prietenul meu profesorul:*

„Mai deunăzi am primit ordin dela Minister să comemorez în clasă pe Creangă. Iată un ordin care mi-a făcut plăcere. Trebue să ştii că băeţii mei sunt de o vârstă înaintată şi le presupun prin natura studiilor lor cunoaşterea clasicilor noştri. Am uzat dar faţă de ei un stil adecvat. N'am să stau să vă spun, am început eu, cine a fost Creangă nici să înşir scrierile lui care vă sunt familiare. Vreau numai să profit de prilejul comemorării de azi spre a scoate în evidenţă valoarea lui Creangă pentru literatura noastră şi învăţăturile ce se pot scoate pentru viitorul acestei literaturi dintr'un scriitor ca el, care a izbutit să depăşească vremea lui. Şi am început să analizez opera făcând aluzii la cutare şi cutare pagină, adăogând mereu: precum foarte bine ştiţi. Trebue să-ţi mărturisesc uimirea mea de a întâmpina în clasă o răceală desăvârşită. La fiecare „cum foarte bine ştiţi" ochii elevilor fugeau de mine şi se ascundeau. Clasa părea jenată. Ce să fie, ce să fie, îmi ziceam eu. Ros de o bănuială, am invitat pe cel mai isteţ să facă pe scurt un tablou al scrierilor lui Creangă. După oarecare codire, elevul mi-a spus cu ochii în jos:

— Domnule profesor, n'am citit pe Creangă.

Un altul, invitat la fel, mi-a răspuns acelaş lucru. In sfârşit toată clasa prinzând curaj mi-a mărturisit:

— Domnule profesor, nimeni n'a citit pe Creangă!

Nimeni nu citise. De ce? In biblioteca şcoalei nu se afla niciun volum, copiii n'aveau bani, fiindcă părinţii le spun: „Nu v'am luat cărţi de şcoală, ce tot vă cer tot felul de fleacuri?" Să fi avut bani, aş fi cumpărat atâtea volume câţi elevi erau în clasă şi le-aş fi împărţit spunând: „Iată azi comemorăm pe Creangă. Citiţi-l aici sub ochii mei". Dacă statul ar tipări ediţii populare, stereotipe, din clasicii noştri şi le-ar împărţi ar face o operă cu mult mai luminată, decât simpla invitare la comemorare. Acest lucru scrie-l, te rog".

ARISTARC

Tribulațiile unui om de bine...

...Vorbea așa, de parcă-l dureau amintirile.

— O palmă, două, patru... mă burdușise. Și când obosea cu palmele, mă croia cu bastonul ca un zăbăuc. Atâtea palme n'am mâncat niciodată'n viața mea.

— Dar pentru ce această sălbăticie? — dezaprobăm noi fapta. Vă știam doară buni prieteni...

Oftă și, ridicându-și parcă o piatră de pe inimă, spuse:

— *Am vrut să-i fac un bine, asta e...*

Sorbi cu sete din pahar, oftă iar și-și descărcă tot năduful:

— Lui Colibaș îi vroiam numai binele, D-zeu mi-i martor. Dar... ce să-i faci!... Recunoștința e o plantă rară.

Noi toți, nelămuriți încă, așteptam explicații asupra conflictului, deoarece atât Colibaș cât și Firică Andronescu, ne erau deopotrivă de dragi.

— Eu, măi fraților, avocatură n'am practicat niciodată. Și asta din mai multe pricini. Mai întâi, că n'am diploma care să mă îndrituiască să apar la bară și... se știe că fără acest petic de hârtie nu poți pleda. O fi aceasta un adevăr *à la Mr. de la Palisse*, dar așa este! In al doilea rând — și-o spun cu mâna dreaptă pe conștiință — am cea mai proastă părere posibilă despre avocați. Dacă un medic știe în cele mai multe cazuri să pue un diagnostic care ori te'nzdrăvenește ori te trimite pe ceia lume, apoi un avocat e un fel de strică-treabă, încurcă-lume și — mai ales — un nepoftit profitor al zâzaniilor dintre oameni. Avocatul se dovedește a fi foarte iscusit în a turna verzi și uscate onoratei Curți în așa fel, încât un borfaș recidivist și îmbătrânit în rele este redat societății pur ca o lacrimă. Vezi bine că hotomanul a comis o spargere, deoarece recunoaște el însuși; ba, mai mult, a fost prins asupra faptului! Ei bine, domnul clănțău îi toarnă înainte cu paragrafele și cu articolele diverselor coduri, că-l scoate pe bandit basma curată! Acest lucru este deadreptul revoltător și dac'ar exista pedeapsa cu moartea, eu unul n'aș pregeta nici o clipă s'o aplic avocaților! Dar, ca orice om, mă pricep și eu în avocatură. Adică, știu să mă descurc singur, în orice împrejurare, fără să am nevoe de avocați!

Pretextând o grabnică întâlnire în oraș, avocatul Grigorescu își luă rămas bun.

— Pentrucă, în definitiv, ce i-am făcut ea lui Colibaș? Nimic, dar absolut nimic. *Am vrut să-i facu un bine și-atât!*

Plecarea avocatului din grupul nostru, fu o notă discordantă. Eu însumi sânt secretar de avocat și, aprecierile conmeseanului nostru, mă cam indispuneau. Dar, din respect pentru onorabila victimă — omul care primise palmele — tăceam.

— Ce? credeți c'a fost glumă? Nu mai puțin de opt perechi de palme, plus loviturile cu bastonul. Și pentru ce, mă rog? Pentrucă moștenise un loc în Mehedinți! 480 de pogoane, plus o vilă, plus două mașini de treerat; în fine, o moștenire grozavă. Dar, vorba ceia, moștenire cu cântec! Nu trebuia cine știe ce bătae de cap ca să vezi lucrul acesta. Pogoanele erau grefate de datorii și creditorii amenințau cu scoaterea imediată în vânzare; vila îi aparținea de drept, dar făcând socoteala impozitelor neplătite și a dobânzilor legale, puteai să te lipsești de ea. Cât despre mașinile de treerat, erau într'un astfel de hal de ruină, că se puteau considera fier vechi. A venit la mine și mi-a expus cazul. I-am spus prietenește: — Ce să mai dai banii la hoții de avocați? Mă voi ocupa eu de toate formele.

Și într'adevăr, măi fraților, am început să fac toate demersurile necesare pentru ca amicul Colibaș, să intre în posesia moștenirii sale.

Am introdus cerere pe baza art. 365 la Tribunalul local pentru obținerea unui act de paupertate, doveditor în instanță că bietul Colibaș nu-i în poziția de-a face față datoriilor ce-a moștenit.

Mai mult, pe baza paragrafului 163, am vorbit cu oamenii mei deacolo și le-am explicat că prietenul meu înțelege să moștenească un quantum de avere, iar nu o sumă de datorii. După aceia m'am dus personal la percepție și, precum glăsuește Decizia Contenciosului No. 4112, l-am scos pe Colibaș în afară de orice primejdie, datorită faptului că, deși nu sânt avocat, i-am zăpăcit pe toți cu gura. In ce privește mașinile de treerat, uite, vedeți, de aici a început conflictul. Și, mai ales, palmele... Mare porc Colibaș ăsta!...

Doritori să aflăm, însfârșit, origina conflictului cu desnodământ atât de neplăcut, cerurăm înc'o striclă de Cotnar.

Din nou oftă, din nou sorbi, din nou își revărsă focul:

— Mare porc Colibaș!... După ce că m'am luptat cu toate instanțele și-am cheltuit timp, bani și energie, deplasându-mă în toate comunele din Mehedinți, certându-mă cu toate rubedeniile sale, după ce mi s'au făcut nu știu câte procese de ultraj pentru el, după ce introdusesem toate cererile și făcusem toate procedurile legale, mai rămăsese un singur punct negru în chestiunea moștenirii.

— Care?

— Moștenirea lui nu era moștenirea lui. Moștenirea era pe numele nevestisi. Adică *ea* moștenea, nu *el*. Or, acest lucru nu mi-l spusese Colibaș... Proprietarii mașinilor de treerat îmi trimiseră vorbă că, potrivt art. 915 din Legea asupra Bunurilor Private, dacă mă mai amestec în chestiunea aceasta, vor face uz de revolver. Fricos nu sânt, dar cum am aflat chestiunea aceasta, m'am dus acasă la Colibaș. Vroiam să-l sărut frățește și să-i spun: „Dragă Colibaș, cu mașinile de treerat e bucluc!..." Dar nu era acasă. Am făcut acest lucru cu nevastă-sa. Partea proastă e că *tocmai atunci* a intrat el pe ușă. Palme, pumni, etcetera.

— Și...?, — întrebarăm noi.

— Nimic. El n'a înțeles că vorbeam cu soția lui despre art. 915 din suscitata lege. O sărutam frățește pe obraz și-i demonstram că pe chestia mașinilor de treerat e bucluc. Porcul de Colibaș a înțeles altceva.

— Trebuia să-l dai în judecată! D-ta te pricepi doar în avocatură...

— Eu? Nici cât negru sub unghie. Dar deocamdată m'a dat el. Și-acum caut un avocat să mă descurce din chestia asta. *Eu am vrut să-i fac un bine!..*

IULIU LAZAR

Iapa

După un cântec de Serghei Essenin

De-ar învia Serghei Essenin
Ți-ar vindeca 'n balsam de cântece
Bubele de pe gât și de pe pântece...
De-ar învia Făt-Frumos din Lacremi
Ți-ar pune 'n ele jar și miez de nucă
Și 'n oasele-ți bătute cu ciomagul
S'ar deștepta vârtej de dor de ducă...
De-ar învia Isus,
Te-ar mângâia pe ochii stinși cu mâna,
Din gura știrbă ți-ar lua zăbala
Te-ar duce să te-adape la fântâna
Cu apă minunată, din Magdala...

Care stăpân ți-a stins cu pumnul ochii,
Tu, cea mai chinuită dintre epe?...
...Afuresiți să fie călăreții
Ce ți-au robit străbunii prin stepe...

Odinioară mă bătea vecinul
Pentrucă 'n joacă îi călcam mărarul;
Odinioară mă bătea vecinul,
Dar tatăl meu îl pedepsea cu parul...

Câte biciuști cu nod te ustură
Și'n loc de fân primești numai ciomege...
Câți căruțași îți trag în nări cu pumnii
Și nu-i, să-i pedepsească, nici o lege...

Ca mâine, poate, frate-meu Alecu
La târg te-o duce, fără vr'un alaiu;
Și tu cea mai flămândă dintre epe
Vei fi de râsul târgului de cai...

Și-o să te vândă fratele Alecu
Unui birjar — sau — altui căruțaș...

...In crâșma din obor va fi beție:
Un chilogram de țuică
Aldămaș...

EUSEBIUS CAMILAR

Charles Dickens

Acum 125 de ani, într'o familie săracă de funcționari, s'a născut marele scriitor englez Charles Dickens. El și-a petrecut o mare parte din anii copilăriei într'un mic orășel provincial Chatham. Băiatul bolnăvicios lua rare ori parte la jocurile sgomotoase ale prietenilor săi; în schimb, el se dădea cu pasiune lecturii.

La vârsta de zece ani, Dickens e nevoit să părăsească lumea basmelor și a visurilor, și să înceapă o viață plină de griji și suferințe, câștigându-și singur existența.

La vârsta de 15 ani Dickens, care între timp a avut posibilitatea să-și continue studiile, intră într'un birou de avocați, în calitate de clerk. Aci el face cunoștință cu toate șiretlicurile cazuisticei juridice și notariale.

In anul 1831 Dickens începe să scrie cronici judiciare și tipărește primele sale nuvele, cu subiecte luate din viața reală, în care se simte deja viitorul defăimător al societății burgheze, apătorul și prietenul celor nenorociți, umoristul fin și liricul sensibil dotat cu un spirit de observație excepțional.

In anul 1837 apare primul său roman „Pickwick", care îl face cunoscut dincolo de granițele Angliei. După apariția romanelor „Oliver Twist" (1838) și „Nicolas Nickleby" (1839), Dickens își cucerește definitiv locul printre cei mai iubiți scriitori ai secolului trecut.

In anul 1843 apar „Nuvele de Crăciun" (A Cristmes Carol), care se bucură de un succes enorm, fiind scrise în spiritul sentimental idilic și reprezentând un gen literar cu totul nou.

Dickens a murit în anul 1870, lăsând omenirii o mulțime de romane de un realism sguduitor, în care încă mult timp va trăi Anglia deceniului al treilea și al patrulea din secolul trecut.

Atmosfera unui confort casnic, a relațiilor de prietenie și bunătate între oameni, a camaraderiei și a umorului duios, stăpânește operele lui Dickens. Sunetul pașnic de clopote, glumele și cântecele „Angliei vesele și bătrâne" nu pot să înăbușe totuși în scriitor vocea neliniștită a contemporaneității. Dickens, în care se unește de minune un umorist blajin și un publicist plin de pasiune, reacționează viu la toate problemele arzătoare ale vremii sale.

In articolele vehemente din numeroase ziare, el se ridică contra nedreptăților sociale, atacă moravurile meschine ale societății, cere reforme școlare și judiciare.

In toate operele sale, Dickens apare ca unul dintre cei mai mari umaniști ai tuturor popoarelor și ai tuturor timpurilor. Toată creațiunea acestui mare scriitor e pătrunsă de sentimentul cald al dragostei pentru toți oamenii „obidiți și umiliți". In numele acestui umanism, Dickens luptă cu înverșunare contra egoismului mic burghez, contra ipocriziei, îngâmfării, trivialității și nedreptăților

Ochiul lui ager de artist pătrunde în sferele cele mai diferite ale vieții și Dickens, ca un procuror implacabil, defăimează, cu umorul său liric minunat, cu patosul plin de melancolie sau cu sarcasmul aspru biciuitor, toate viciile societății burgheze.

Dickens e un judecător sever al eroilor săi. El îi pedepsește, îi răsplătește, îi acuză și îi reabilitează conform codului său propriu de morală. Subiectele lui sunt pline de învățăminte. Lui Dickens îi plac tiradele pline de indignare și sentimentalism, păcătoșii care se pocăiesc, finaluri cu izbânda binelui asupra răului. Sfârșiturile fericite sunt pregătite cu grijă de autor, care creiază împrejurări prielnice, acordă eroilor săi virtuți excepționale, le trezește conștiința sau face pe cei răi să se pocăiască.

Formele exterioare ale vieții redate de Dickens aparțin trecutului. Cetitorul modern nu poate fi satisfăcut descori de modul cum tratează autorul problemele dragostei și căsniciei, nu poate privi fără să zâmbească atitudinea precaută a lui Dickens când descrie raporturile între sexe, fiindu-i teamă să nu jignească cumva pe una din fetele bătrâne ale societății burgheze. Iubirea în operele lui Dickens e legată cu lanțuri de fier de vatra familiară și vai de capul eroinelor care îndrăznesc să se ridice contra moralei oficiale; le așteaptă soarta Elizei din „Dombey and son", sau a Emiliei din „David Copperfield". Dickens e un moralist și un propovăduitor al binelui

Cetitorul contemporan, chiar dacă rămâne sceptic față de morala lui Dickens, nu poate totuși să nu fie captivat de puterea talentului său, de fantezia lui creatoare.

Talentul scriitorului ajunge apogeul în zugrăvirea copiilor părăsiți, flămânzi și nenorociți. Figurile lui de copii, ca Oliver Twist, David Copperfield, Micul Dombey sau fetița Charly, au rămas nemuritoare în literatura universală.

Dickens e un realist de o putere titanică. In opera lui găsim zugrăvirea adevărată, profundă și complexă a caracterelor umane, un tablou fidel al societății burgheze din secolul al 19-lea. El nu reproduce însă viața în mod pasiv, zugrăvind realitatea și oamenii, ci creiază personagii și situații tipice, de o varietate uimitoare. Realistul nu reușește totuși să înlăture din el un liric plin de sentiment și un romantic care visează un destin mai fericit pentru omenire.

Un secol și ceva ne desparte de epoca în care a trăit și a scris Dickens, însă operele lui rămân actuale și pentru vremurile noastre. Ca toți artiștii mari, prin umanismul său militant, Dickens depășește cu mult epoca sa.

VERA PANFIL

Cronica modei

Zgribulite în mantouri groase şi în blănuri, ne gândim cu plăcere la hainele de primăvară, în care ne vom simţi uşoare şi svelte, fiind tinere sau măcar închipuindu-ne tinere. Haina de primăvară anul acesta va fi sobră şi în culori deschise. In locul velurului şi al duvetinei se va purta un ţesut aspru, sportiv sau stofe cu buclete, cu fire trase şi înodate, ţesute neregulat. Ecosezul, cum am prezis de mult, va domina ţesuturile de fantezie, căutând să fie chiar în culorile adevărate ale clanurilor Scoţiei. Carourile de

toate mărimile în amestec din culorile cele mai deosebite, fie şterse, fie vii: galben ca muştarul cu acajou, verde ca salcia, cu verde ca bradul, etc. Acelaş amestec îl vom regăsi în tweedurile de sport.

In locul negrului pentru hainele distinse şi elegante se va purta bleu-marine-ul.

Culorile impuse de ceremonia încoronării Regelui Angliei fiind albastrul şi roşul, ele vor continua a fi la modă şi anul acesta, deşi Patou le-a lansat de anul trecut.

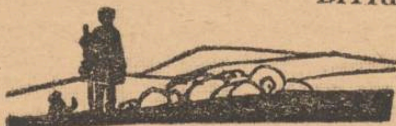
In ceiace priveşte linia, troisquarts-ul rămâne tipul clasic pentru stradă şi călătorie Redingota continuă să fie evazată sau cu lărgimea strânsă în creţuri la spate. Câteodată jupa redingotei e raportată cu o cusătură aparentă. Se poartă foarte mult tigheurile în puncte mari subliniind cusăturile şi tiviturile reverurilor, buzunarelor, bordurelor.

Ultima creaţie însă, e paltonul sac absolut drept, care cere o tăetură impecabilă. Pe jumătate lung, mânecele marcând bine umărul, dar fără exagerare, paltonul acesta e forma cea mai practică şi mai simplă a hainei de primăvară. Culoarea preferată *beige, sable* sau *chamois,* pe rochie *bleu-marine* sau neagră.

Pentru după amiază, rochia de satin verde întunecat sau negru, *beige doré*. Stofa se întrebuinţează de obiceiu *en biais*. Fiindcă costumul *tailleur* e din ce în ce mai la modă, creşte şi moda bluzelor. Costumele fiind mai mult de culoare închisă, bluzele pot fi de culorile cele mai îndrăzneţe căci rolul lor e de a pune o notă veselă în ansamblul sumbru. Ele se pot face din *taffetas, toile de soie* în dungi, dantelă de culoare lamé foarte suplu sau din crep de lână, postav încheiat cu nasturi şi buzunare la piept.

Broderia fantezie, în lucrătură foarte uşoară: broderia zisă bulgară în formă de dinţi de ferăstrău cu punct *lacé* sau broderia cu şenilie aplicată ca un sutaş formând noduri şi colţuri, se poartă din ce în ce mai mult.

BITRIX

Cronica cinematografului

Ramona

In nu mai ştiu care revistă franţuzească am găsit o fotografie reprezentând pe Lorette Young în „Ramona"; subt zisa fotografie era scris: „L. I., a cărei frumuseţe salvează scenariile cele mai inepte". Iar eu am crezut asta, ca un prost, şi m'am dus la „Ramona", film technicolor, în cea mai tristă dispoziţie sufletească.

In realitate am fost fermecat. Nici măcar scenariul nu-i aşa de stupid cum spusese confratele francez. Dar nu asta interesează într'un film colorat, ci culorile şi prilejurile de colorare. In privinţa aceasta, „Ramona" este fără contest cel mai reuşit colorat dintre toate filmele de acest soiu. Regele Jazzului, Măşti de ceară, Becky Sharp, Poteca Pinului singuratec, toate acestea erau adeseori foarte frumoase. Totuşi le lipsea ceva, adică viceversa, conţineau ceva în plus şi care ar fi trebuit scos; anume erau cam îmbâcsite. Culorile se cam încâlceau, dând un efect de murdar, sau mai exact: de nu tocmai complect curat. Meritul „Ramonei" este de a fi realizat ceva tocmai complect curat.

Vorbind de „Poteca" observasem cum uneori culorile dau prea multă consistenţă tabloului, îl îngroaşă şi îl fac parcă să ne cadă pe cap. Acest cusur, „Ramona" l-a desfiinţat. Preocuparea fundamentală — în orice caz reuşita fundamentală — a fost realizarea unor ceruri de un albastru de adâncime, a unor ape care-s limpezi ca diamantul (şi totuşi intens bleu). Aer; iată noutatea; „Ramona" e singurul film colorat care are aer, care are văzduh străveziu şi fluid. Fără să mai vorbim de frumuseţea cromatică a veştmintelor, mobilelor, şi în genere a lucrurilor ne-naturale, a obiectelor, inanimate.

Semnalăm, cu această ocaziune, apariţia unei nouă vedete masculine, Don Ameche, al cărui fizic, de o mare frumuseţe, prezintă şi rara calitate de a nu semăna cu al nici unuia altul. Este interesantă orice îmbogăţire a stocului de bărbaţi cinematografici — stoc mult mai redus decât acel al femeilor. Ca dovadă ascensiunea atât de rapidă, la rang de stea clasa I a lui Robert Taylor care are — totdeauna — o expresie de băiat de prăvălie făcând supraomeneşti eforturi pentru a ceti jurnalul.

Cei şapte eroi

Cu o deosebită satisfacţie am aflat că sala Vox îşi reia activitatea cinematografică. O premieră mai mult pe săptămână e un eveniment cât se poate de îmbucurător. Deja trei săli şi jumătate: Regal, Select, Femina şi Boulevard Palace s'au transformat în săli de reluare („jumătatea" e Boulevard Palace, căci din când în când tot mai dă câte o premieră, distinctă de aceea de la Savoy).

Vox îşi redeschide uşile pentru un film rusesc, documentar de mare metraj, intitulat „Cei şapte eroi". O primă observaţie: nici un pic de propagandă sovietică. E vorba de o expediţie de mineralogi la polul nord pentru identificarea unor mine de cositor. Prin definiţie oamenii care se îmbarcă în astfel de întreprinderi sunt oameni tari, viteji, rezistenţi şi idealişti, independent de naţionalitatea căreia aparţin. Aşa că problema excelenţei civilizaţiei ruseşti nu se pune.

Iar filmul este mai presus de orice elogiu. Trebue să recunoaştem că adeseori cinematograful rus bate pe cel american din punct de vedere al autenticităţii. Totul pare real (probabil fiindcă chiar şi este). Aproape toate scenele sunt „exterioare" şi deosebit de clare. Actorii joacă cu o naturaleţe fermecătoare şi cu o fantezie nu zic mai mare decât aceea a artiştilor americani, ci doar de un cu totul alt gen (ceeace-i poate o calitate mai mare decât să excelezi într'un gen deja existent). Personagiile acestea de pionieri (intelectuali, sportivi, aventurieri şi soldaţi, câte ceva din fiecare din aceste atribute se găseşte în sufletul fiecăruia), — aceste personagii au un aspect foarte particular: un ton grav de oameni ce iau lucrurile în serios, şi un ton tânăr, aproape copilăresc.

Filmul e simplu până la schematism. Variaţia e pur plastică şi anume aceea a peisagiilor de zăpadă, viscol şi ocean. Şi pare aşa de „trăit" încât nici-un moment interesul nu lâncezeşte.

Cele cinci gemene

Cinematografiştii, atunci când închiriază un film, se orientează după statisticile cifrei de afaceri. Dacă cutare film a dat reţetă mare, asta e criteriul hotărîtor.

Decât, există cazuri când succesul comercial depinde nu de buna calitate a mărfii ci de împrejurări de psihologie strict americană, care poate perfect să nu coincidă cu psihologia generală. Astfel, există chestiuni care pe yankei îi pasionează şi care în alte ţări deabia dacă fac momentan pe oameni să iasă din indiferenţă. In deosebi tot ce ţine de record înebuneşte pe americani, c'o fi vorba de recordul de aviaţie al lui Lindbergh sau de acel de viteză al unei broaşte ţestoase; de omul care a dat cea mai ingenioasă teorie asupra cancerului sau de acela care are cea mai lungă barbă.

Astfel stând lucrurile, cazul celor cinci gemene canadiene preocupă permanent atenţia populaţiei din Statele-Unite. Un producător cinematografic a făcut un film unde, în cadrul unei anecdote fără cap nici coadă, a intercalat diferite scene cu cele cinci fetiţe. Nu zic că filmul nu merită văzut, căci e totdeauna interesant de contemplat copii mici în exerciţiul funcţiunii. Dar dacă în America un asemenea spectacol a făcut săli pline, asta nu înseamnă că în toate ţările trebue să fie la fel.

Frigurile dragostei

Filmul bun al săptămânii este, cred, „Frigurile dragostei", amuzant şi spiritual — fireşte fără nicio pretenţie de psihologie mai consistentă. Căci e vorba de a se plasa personalitatea d-lui Montgomery, artist specializat în roluri de tânăr copilăros, răsfăţat şi irezistibil — şi care ştie că e irezistibil, şi care o spune, şi o spune însăşi aceleia despre care este vorba. Ceea ce e niţel cam agasant, fiindcă asta e totdeauna fals (un bărbat prea încrezut nu poate izbândi, oricâte alte calităţi ar avea; sau mai precis, reuşeşte temporar şi provizoriu, dar în puţină vreme produce silă).

Afară de asta, Mongomery începe în chip îngrijorător, să devină grăsuţ. Ceeace nu se potriveşte de loc cu avantajoasele situaţii ale rolurilor sale.

Meritul principal al „Frigurilor dragostei" este de a fi fost construit pe bază de „gag"-uri, gen rar, fiindcă e şi foarte greu.

D. I. SUCHIANU

Viaţa teatrală

O săptămână de teatru cehoslovac

La noi toate lucrurile se fac în serie. Mişcarea dramatică s'a supus şi ea acestei legi naturale şi am avut astfel în săptămâna aceasta, succesiv două spectacole de teatru cehoslovac, la două dintre cele mai importante companii de artă dramatică.

Joi seara, Teatrul Regina Maria a reprezentat „Cloşca" de Edmond Conrad, iar Vineri, Teatrul Naţional ne-a dat „Oameni pe un sloi de ghiaţă" de W. Werner.

Incontestabil, două piese de bună calitate. Avem, astfel, prilejul să vedem spectacole alese, tocmai când bătălia teatrală este pe cale să cedeze terenul soarelui de primăvară. Să ne consolăm totuşi de întârzierea acestei binemeritate revanşe, pe care teatrele ne-o datorau şi să luăm act cu bucurie de cele două succese care vor însenina pentru o scurtă vreme, amurgul acstei stagiuni teatrale.

Teatrul cehoslovac se situiază după cele ce-am văzut, pe primul plan al producţiei dramatice europeene.

Atât Edmond Conrad, cât şi W. Werner, dau dovada unor emeriţi oameni de teatru, în arta de a confecţiona şi a duce la bun sfârşit o compoziţie teatrală. Ei se arată în acelaş timp mânaţi de cele mai înalte preocupări spirituale, teatrul lor situându-se pe un plan social şi cerebral, care se apropie cu mult de tendinţele şi curentele producţiei ibseniene.

„Cloşca" pune în scenă viaţa unei familii, timpul necesar tuturor dezlegărilor de conflicte, prelungindu-se pe o perioadă de circa zece ani. Cu toate acestea, autorul a ştiut să păstreze ceiace era esenţial în construirea dramei: armonia dintre personagii şi conflictele care animează şi pun faţă în faţă aceste personagii.

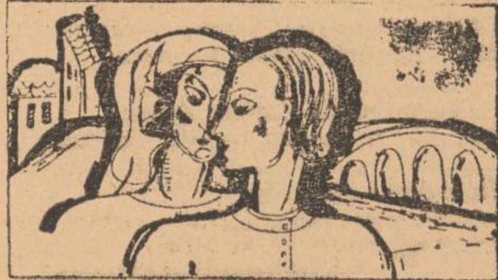
„Oameni pe un sloi de ghiaţă", respectând, mai mult sau mai puţin, regula de timp, ne redă o temă profund socială, care se situiază dincolo de cadrul unei familii, pentru a avea repercusiuni generale asupra ritmului de viaţă cel nou.

Ne vom îngădui să revenim, mai pe larg, asupra acestor două piese, în cronica viitoare. Pentru moment, ne vom mulţumi să arătăm reuşita spectacolului scenic, precum şi meritele interpretării, fiecăreia din piese.

„Cloşca" a găsit în doamna Lucia Sturdza-Bulandra o interpretă admirabilă. Atitudinea d-sale în timpul reprezentării, jocul d-sale nuanţat, siguranţa mişcărilor şi comprehensiunea textului au contribuit la creiarea unuia din cele mai desăvârşite roluri, ale carierei sale atât de bogate. D-nii Tony Bulandra, Al. Brunetti şi d-nele Dina Cocea şi Tantzi Cocea s'au remarcat din restul distribuţiei.

„Oameni pe un sloi de ghiaţă" este o piesă de ansamblu din punct de vedere al interpretării. D. Paul Gusty a ştiut să imprime acestui ansamblu o omogenitate fără defect, reliefând caracterul fiecărui personagiu cu o artă desăvârşită. D-nii G. Calboreanu, N. Băltăţeanu (a cărui creaţie este definitivă), Nicki Atanasiu, A. Pop Marţian, N. Săvulescu şi d-nele Luca şi Marioara Zimniceanu au reuşit să se remarce mai mult decât ceilalţi în acest ansamblu, care a evoluat pe scenă, graţie maestrului Paul Gusti, cu o siguranţă uimitoare.

GH. NENIŞIOR

Alexandra Tolstoi

Primăvara

Mi-aduc aminte de-o zi din luna Martie. Era la Moscova în anul foametei. Câtă jale ! Desigur că şi vitele resimt primăvara, dacă ţăranul n'a avut nutreţ în deajuns, în timpul iernei. Sânt prăpădite. Părul le e sbârlit şi murdar, iar foalele lor sânt supte. Trupurile istovite se clatină pe picioare şubrede şi jalnic răsună rägetul lor, când sânt duse la fântână.

Sânt prăpădită. Capul mi se 'nvârteşte, o sfârşeală mă cuprinde şi ziulica întreagă tremur de frig.

— Ce păcat că nu ne creşte şi nouă o blană, ca şi la animale, — mi-a spus o doamnă de vreo şaptezeci de ani !

Iar ca să se încălzească, ea arde toată ziua o lampă veche de petrol. Lampa fumegă şi doamna pe încetul îşi schimbă înfăţişarea. Din căruntă, deveni oacheşă şi porii obrazului şi a mânilor erau îmbâcsite de funingine.

In casa de editură „Zadruga" se vorbeşte de ultima percheziţie. Mi-e silă. Mereu acelaşi lucru: cercetări, urmăriri, arestări. Eri l-au ridicat pe cutare, mâne fără doar şi poate mă vor închide pe mine! Asta-i tot aşa de sigur, precum simt frigul, precum simt foamea.

Mă reped în curte. Azi se împart lemne. Lemne uscate de mesteacăn. Dacă aprinzi coaja albă, ea se încolăceşte, trosneşte şi arde cu flacără.

Vai, Doamne, câte lemne sânt aici! Şi toţi buştenii aceştia, vor fi încărcaţi pe săniuţe şi căraţi de către învăţaţi, profesori şi funcţionare prăpădite.

— Trebue să ne grăbim, — zise o fată plăpândă, ce trăgea o săniuţă ; — peste puţin drumul se va desfunda.

— Dumnezeule, dar n'ai să le poţi duce, — zise un sdujbaş, în a cărui voce se desluşea o mustrare.

— Că doară nu le-oi duce toate deodată; am să fac drumul de mai multe ori ! Fii bun, te rog, de ni le măsoară.

— De măsurat, le-oiu măsura, dar unde le-oi pune, — zise slubaşul, ridicând braţele cu desnădejde. — Vezi bine, că aici nu-i loc !

— Nu-ţi face nici-o grije. Le-oi ridica cât de iute, că stau pe-aci, pe aproape. Câte lemne daţi?

— O optime. He, heei, dar ce sanie ai! De ţi-oi pune un buştean, dintr'o-dată, ţi-o striveşc !

Sania noastră e mare şi e bună. O încărcăm cu vârf, o îndesăm bine şi apoi legăm lemnele cu o frânghie. Răzbesc cu anevoie prin lapoviţă, iar talpa saniei sgârâe pietrele, răcâie pământul. Trag din răsputeri. Mi-e cald. Inima-mi bate cu putere. Opinti-rile îmi seacă puterile şi picioarele-mi tremură. Mă clatin. Din nou mă cuprinde o sfârşeală. Deodată mi-aduc aminte, că am acasă nişte turtiţe coapte în unt de cacao* ! !... Şi numai la gândul acesta, îmi lasă gura apă !...

Inaintăm încet, odihnindu-ne într'una. Cojocul mi-e descheiat, şi ies aburii din mine, ca dintr'un cal trudit. Of ! Ce viaţă păcătoasă, ce mai viaţă blestemată !...

Imi vine să mă aşez aci pe jos, în mijlocul drumului, pe zăpada asta murdară şi să plâng cu hohote, ca un copil.

In faţa porţii s'au adunat copii. Sânt veseli. Râd şi chiuesc. Se bucură şi ei pe semne, fără să-şi dea seama, de sosirea primăverii !

In goană, un băeţel, cu mănuşi verzi de lână, se agaţă de sania încărcată

— Astâmpără-te, nu face prostii, — strig eu furioasă; — destul de greu e şi fără tine !...

Copilul mă privi mirat, dar nu-şi luă mâna de pe sanie şi nici de împins nu mai împingea. Mergea alături, cu mâna pe frânghie.

S'au luat după noi şi alţi copii. O fetiţă de vreo şase ani, cu o glugă care fusese odată albă, dă busna spre mine.

— O să vă ajutăm ! — strigă ea şi întorcându-se către ceilalţi copii

— Ei bine, ce staţi?...

Copiii şovăiră o clipă, apoi năvăliră cu toţii asupra săniuţii :

— O să vă ajutăm, o să v'ajutăm, — strigară ei voioşi şi cu toţii puseră mânuţele pe săniuţă.

— Haida, acuma, cu toţii.

Sania porni ca o săgeată. Unii împingeau din spate, alţii din lături, care cum putea.

Frânghia care cu puţin mai înainte îmi cresta umerii, fâlfâia acum în voie. A trebuit chiar să înteţesc pasul, mai că alergam ! La o răspântie, iată o băltoacă!

— Incet, încet, — strigă fetiţa cu glugă; — băgaţi de seamă !

Obrajii copiilor ardeau şi ochişorii negri scânteiau sub glugile de lână. Ei nici nu auziră spusele fetiţii şi trăgeau de zor !

Frânghia acum se bălăbănea în voie ! Deodată, sania se avântă şi dădu cu crucea în muchea şanţului ! Un plescăit şi încărcătura noastră se răsturnă în băltoacă.

Copiii amuţiră o clipă, apoi înconjurară sania. Asemeni unei femei în toată firea, fetiţa cu glugă albă întinse braţele în lături strigând:

— Vai de mine, vai de mine !...

— Ehei, dar dece v'aţi oprit? — se auzi glasul unui băeţaş de vreo şapte ani care purta un cojocel albastru cu mânecile tighelite.

— Unu, doi, trei !... Inainte ! Puneţi cu toţii mâna... aşa....

— Mihăiţă, drace, mi-ai strivit piciorul, — scânci unul !

— Las, că ţi-o trece ! Haideţi !

Până să mă desmeticesc şi să pun şi eu mâna pe talpa săniei, — sania se şi întoarse. Incă o sforţare şi încărcătura fu scoasă din şanţ. Sania cea de-a doua fu trecută cu mare băgare de seamă.

Ajunserăm la strada Nikitskaya cea mare. Aci drumul urca.

— Copii, — strigai eu, — e vremea să vă întoarceţi. O să vă rătăciţi!

— Aţi auzit ? — izbucni cu dispreţ fetiţa cu gluga albă, strângându-şi de zor mănuşa de lână şi iuţindu-şi pasul pe lângă mine !

— Aţi auzit? Eu, care vin în fiecare zi singură la grădina de copii!

— Şi eu la prăvălie !...

— Şi eu la mătuşa-mea ! — se auzirä alte voci.

— Nu, noi vrem să vă cărăm lemnele, — zise cu gravitate băeţaşul cel cu cojocelul albastru.

— Şi vi le-om rândui ! — adăugă copilul cu mănuşile verzi de lână...

— Şi vi le-om rândui ! — repetă fetiţa cu glugă albă...

Cu aceleaşi mişcări uşoare şi pline de vioiciune, ei luară urcuşul şi, într'un joc, într'un râs, îmi aşezară lemnele.

Când totul fu gata, copiii, cocoţaţi pe lemne, ronţăiau turtiţele mele coapte în unt de cacao !...

Eu îi priviam mulţumită ! Acuma foamea nu mă mai chinuia !... Eram atât de fericită... Simţeam şi eu primăvara !...

In româneşte de LUCIA A. POPOVICI

*) Ducând lipsă de grăsime, se întrebuinţa la nevoie şi untul de cacao!

Ecourile unui conflict

Dramele lui Strindberg au avut puţin succes, poate pentru că fiind prea concentrate nu îngăduiesc nici o relaxare în tensiunea efortului dramatic, de la început până la sfârşitul piesei. Cred că şi personalitatea acestui scriitor, aşa cum ne-o arată biografiile sale, era prea puţin simpatică prin egoismul feroce în lumina căruia ne era arătat.

Cartea „Căsătorie cu un geniu", scrisă de nevasta lui Strindberg şi tradusă în toate limbile, are meritul de a nu fi scrisă de vre-un comentator străin, doritor de a face reportagii de senzaţie. Nevasta sa l-a iubit, s'a străduit să-l înţeleagă cu toate ciudăţeniile sale şi care, mărturisind la rândul său că şi ea a fost egoistă, în felul ei, nu ne mai prezintă egoismul lui Strindberg ca adevărat mostruos şi nu este atât de impresionată de el.

Nevasta sa, Freda Uhl, era de familie austriacă. Ca fată tânără a făcut gazetărie la Berlin. A întâlnit pe Strindberg la un supeu, după premiera piesei lui Sudermann „Magda", în 1893, Ianuarie 7.

Conflictul din sufletul său, conflict adânc şi neîmpăcat, era lupta între sexe pentru a-şi prezerva personalitatea. Iar acest conflict era o mare primejdie în căsătoria sa cu Freda Uhl. Aceasta era cu totul lipsită de maternitatea liniştită la care visa el. Işi luase desigur, însărcinarea de a avea grijă de el, dar prin aceasta ea înţelegea să pună ordine în afacerile sale băneşti, să negocieze cu editorii, să lupte pentru înfiinţarea unui teatru în Londra. De felul ei era executivă, poruncitoare, aprigă. Astfel că, chiar din primele timpuri ale căsătoriei lor Strindberg a început a se răci de dânsa.

„Eu te iubesc, pentru că eşti iubirea mea. Tu iubeşti mai ales dezordinea mea materială, pentru că îţi dă prilej să mă ai în mână...

In timpul unei despărţiri întâmplătoare şi în afară de voinţa lui, el îi scrie „Deci putem trăi unul fără altul, mult şi bine. Legătura căsătoriei tot e bună la ceva şi trebuie să se aibă grija ca ea să nu devină din ce în ce mai detestată...

„Nu voi tăgădui că în Anglia şi Heligoland m'am simţit, alături de tine, ca sub vraja Huldrei, iar tu te-ai purtat cu mine adesea crud, ca o femee care se ştie iubită. Incepi a mă dispreţui ca pe o fiinţă slabă şi aceasta numai pentru că mă port ca un îndrăgostit. Şi mă urăşti când mă răzvrătesc... Nu trebuie să ne înfruntăm prea mult. A căuta şi a dovedi prea mult ceiace e rău, în sufletul unuia şi al celuilalt, mai ales când e vorba de suflete tari ca ale noastre... Când cauţi să influenţezi scrisul meu, e un simptom că vrei să mă degradezi şi să mă faci să ajung un scriitor de farse, pentru a mă comercializa. Cauţi să te convingi pe tine însuţi că sunt puţintel stupid şi mai mult sau mai puţin nebun. Dar eu înţeleg, pentrucă tot înţeleg ceva, că aceasta este o formă a luptei pentru eul tău. Ai, de sigur, mai multă putere în lucrurile mici de cât am eu, convin. Dar nu mai mult de cât atât... Să căutăm a reîncepe lucrurile cu o experienţă mai înţeleaptă".

In scrisoarea aceasta se găseşte în rezumat tot subiectul cărţii nevestei lui Strindberg. Trebue să recunoaştem că ea nu este expresia unui om violent şi impulsiv, cu atât mai puţin a unui nebun. Aici găsim o dorinţă evidentă de a întări legătura căsătoriei, dar şi motivele care-i vor duce la divorţ, după doi ani. Se vede însă foarte limpede cât e de nedrept cu soţia sa. In adevăr nimic mai natural ca soţia să vrea să pună oarecare ordine în afacerile şi haosul vieţii soţului său şi numai firea suprasensibilă şi bănuitoare a artistului putea să-i atribue intenţiile rele pe care i le atribue. In el era un amestec de literat şi om de ştiinţă amator, care scria multe esseuri, ca acel asupra compoziţiei aerului, care nu contribuiau cu nimic la progresul ştiinţei şi nu erau nici scrieri care să dea bani pentru pâne. Nu era deci un păcat atât de mare din partea soţiei sale, care încerca să-l abată din această cale. In afară de aceasta se simţeau amândoi în destul de fericiţi şi artistul în special a scris opere numeroase şi din cele mai bune în atmosfera căsniciei sale. Chiar când au început divorţul, prin avocaţi austriaci, încă îşi scriau scrisori cu făgădueli de a se împăca.

„Freda, să mai încercăm! Vino şi mă salvează. N'am suferit destul ca să fim mai prevăzători? Să fim puţin mai serioşi!"

Dar îndată după aceasta se reîntoarce la vechea „luptă pentru păstrarea personalităţii".

„După mine nu e vorba de compromis ci de slobozirea sau desclestarea legăturilor... Te iubesc, altfel nu te-aş fi luat în căsătorie, urăsc însă această iubire pentru că îmi pune în primej die sufletul".

Iată ce scrie propria lui soră: „Dacă ea este în adevăr o soţie bună şi lipsită de egoism faţă de el, pot spune că şi el vrea să fie bun. Dar ceeace trebue este ca ea *să renunţe la personalitatea ei*... Din tot ce am observat la el trebue să deduc că el, deşi sincer, profund sincer, este din nefericire, din cea mai mare nefericire, amărât, excentric şi plin de *idei fixe*".

D-na Strindberg dă în adevăr impresia de a fi personalitatea pe care Strindberg a iubit-o şi o găsea primejdioasă şi tocmai de aceea apare mărturia ei candidă şi dreaptă. Ceiace e de subliniat este interesul arzător al unuia pentru celalt chiar după divorţ.

Is. Sd.

Viaţa la ţară

Revista ilustrată de cultură şi îndrumare pentru popor, de sub conducerea d-lui Vasile Dobrescu.

Din cuprinsul ultimului număr din 25 Februarie, desprindem următoarele:

In preajma furtunii–ce ne ameninţă de V. V. Haneş, care semnalează primejdia ceasului de faţă pentru pacea şi liniştea lumii, Şcoala de gospodărie din Topoloveni-Muscel *de M. Ciolcă,* Spre Jepi în sus... *de Ion Micuţ,* Satul de azi *de G. Vlădescu-Albeşti, etc.*

Poezie originală semnează d-nii Theodor Rosen, C. N. Stănescu, etc.

Cartea românească

Cronica literară

F. ADERCA: Orașele înecate

Cu inspirația sa făcută din contraste, aci realistă sau analitică aci fantastică, lucru pe care îl observasem într'o cronică trecută, d. Aderca scrie acum un basm futurist. Din fundul sufletului nostru îl aprobăm. Mintea unui intelectual nu poate fi decât obosită de atâta „observație", care de cele mai multe ori nu e decât platitudine. Chiar când avem de aface cu o creație, cum se obișnuește a se zice, obiectivitatea suprimă operațiile mai înalte ale spiritului, gândirea, construcția ideală. Noi am rămas la formula învechită a romanului flaubertian, la observația impasibilă. Și totuș punctul de plecare a operei de artă trebue să fie spiritul integral. Ne trebue tendență. Citiți romanul rus, spiritualist, sau romanul englez, pedagogic, energetic, și veți simți suflul unei alte vieți. De o mie de ori umbra lui Petru Schlemihl, cu oscilațiile ei metafizice, este mai tonică pentru sufletul nostru încă tânăr decât bișcotul înmuiat în ceai al lui Proust, care dă leșinuri. Romanul fantastic recent al d-lui Mircea Eliade n'a trezit obiecții pentru posibile cusururi intrinseci, dar a speriat ca o bizarerie. Genul acesta nu e primit la noi.

Romanul ideal al d-lui Aderca pornește dar din dorința de a evada din realitate, ceeace ar da un basm, dar și din nevoia logică de a răspunde la anume probleme. El devine astfel o speculație proectată în spațiu, o Utopie. De la Restif de la Bretonne mulți sunt aceia care și-au construit o viziune viitoristă, și chiar în scrisul nostru actual am mai întâlnit astfel de încercări mai puțin reușite. D. Aderca depășește simpla construcție imaginară a unei lumi viitoare, bizuită pe technică. E adevărat că experimentarea rachetei cu care s'ar fi putut străbate spațiile interplanetare, și care încânta acum câtăva vreme în chip dramatic și cu colaborarea d-lui Rebreanu, pe ascultătorii emisiunii radiofonice, se află și la d-sa. Dar aici lucrurile merg mai departe, până la groaza eschatologică a sfârșirii prin răcire a lumii. Scrierea se bizue așa dar pe speculațiuni și profeții de ordin fizic. Să rezumăm însă, spre a înțelege mai bine, romanul.

Suntem în București la anul 5000. Orașul a devenit un New-York fantastic. Pe Dâmbovița trec vapoare (aci e un mic humor al d-lui Aderca, ca întotdeauna malițios). Trenuri circulă la etajele caselor. Operatorul de cinematograf Ioan face profeții asupra viitorului omenirii. El adoarme cu aceste gânduri și visează conținutul propriu zis al cărții. Visul ne duce departe, în viitorul universului, când soarele e aproape stins și înghețul a cuprins cam tot pământul. Omenirea amenințată s'a refugiat de mult în fundul Oceanului în patru orașe de sticlă cu etaje, reprezentând o anume diviziune a muncii. Hawai, în apropierea insulei cu acelaș nume din orașul Pacific, este orașul plăcerilor și al preocupărilor teoretice. E sub comanda inginerului Whitt. Ceylan e orașul Alimentațiunii sintetice și olfactive. Cap-Verde în Atlantic e orașul energiei electrice iar Mariana stă pe o temelie vulcanică și e orașul metalelor. De la Președinția omenirii se vestește agonia președintelui Pi, care n'a putut atinge nici vârsta de 40 ani la cât se reduce acum viața umană. Comitetul politic e adunat și înainte de moarte Pi face profeții sinistre. Așezarea oamenilor în fundul apelor a fost o greșală Pământul se răcește. A încercat să inventeze lampa care distruge coheziunea atomică spre a evada depe pământ. Moartea îl împiedică. Rămași fără Președinte inginerii din comitetul politic sunt dezorientați. Whitt urmărește postul însă Olivia, fiica președintelui, care este obligată să fie un an soția noului șef, înclină spre Xavier, inginerul Marianei. In fond aci e mai degrabă un conflict de concepții decât de dragoste. Whitt e de părere să se sape repede un oraș nou, Formosa, către centrul cald al pământului, Xavier este pentru evadarea depe pământ cu ajutorul unui avion rachetă. O anume intrigă, rezultând din dragostea Oliviei, zădărnicește tentativa lui Xavier prin distrugerea rachetelor. Whitt începe săparea Formosei și spre a economisi energiile distruge trei din orașe și în cele din urmă hotărăște chiar și abandonarea Marianei. O revoltă aduce însă surparea lucrărilor pentru Formosa. Intre timp Xavier descoperă formula lămpii. El părăsește pământul pentru alt astru, iar Whitt rămâne ca cu ajutorul aceleiaș lămpi să sape mai adânc spre centrul pământului.

Evident, ceeace ne încântă în primul rând aci este constructivitatea fantastică, darul de a face jucării enorme. Mariana, de pildă, orașul piramidă e așezat „între insulele Japoniei și Arhipelagul australian, pe o temelie vulcanică. Orașul e străbătut de reflexul unor flăcări roșii nevăzute, care îi luminează centrul și lasă marginile în întuneric". Doctorul Harwester arată lui Whitt fauna Oceanului. Suntem în fața unui spectacol de basm asemenea celui din Mare del Zur din Simplicissimus al lui Grimmelshausen:

„Doctorul Harwerster învârti un buton și un puternic reflector roșu izbind peretele dublu de cristal, țâșni departe în apele Oceanului, ca un tunel care se pierdea în zare. După câteva minute se ivi în fluidul de lumină roșie o balenă mică. Apoi alte câteva și mai mici... Și astfel pe rând, cu luminile întregului spectru, doctorul Harwerster arătă inginerului Whitt ultimele forme, minuscule și degenerate ale viețiutoarelor marine. Numai câteva caracatițe crescuseră uriașe, asemenea unor copaci de ecuator din epoca întâi a Soarelui — și cu brațele lor aspre, lungi, se târau dealungul peretelui de cristal, flămânde de lumini". Iată rânduri în genul paginilor hugoliene din *Les travailleurs de la mer*. Energia electrică a orașelor scade. „Numai Hawai, Capitala, mai era întrucâtva luminată. Ultimele animale din adâncul apelor atrase de Oraș ca de o lună uriașe căzută în fundul Oceanului părăsiră marginile celorlalte orașe și se adunară în jurul pereților de cristal iluminat, adăstând cu ochi mari deschiși să pătrundă în Hawai." Degenerarea umanității e determinată concret în forma unei vegetalizări. Gura Soniei: „Și cu vârful limbii, ca un pistil lung ivit din gura adâncă de carnea de mătase a crinului îi mânji, ispititoare, umbra gurei lui și sufletul". Maladii: „Bolile oamenilor submarini nu mai pot fi lecuite. Cum să redau viață protoplasmei care intră în descompunere din loc în loc, fără vreo pricină văzută sau știută, chiar în trupul ființei vii ?... Cum să creez oamenilor o înfățișare cumsecade, când vin și-mi arată că li se usucă un braț, ca o algă, li se răsucește un picior ca un șarpe și începe ochiul să le curgă din cap, ca un melc ? A mai părăsit vreun bolnav clinicele noastre ? Dela 36 grade, temperatura sângelui omenesc a scăzut la 25 și scade cel puțin o jumătate grad cu fiecare generație". De data aceasta s'ar putea face o apropiere cu metodele d-lui Arghezi. Insă întregul rămâne original. Chiar elementele de gândire cele mai abstracte sunt traduse într'un limbaj concret: „Am trecut prin filamentul conului 8 curente foarte slabe electrice. Rezultatul: Electronii rămân fixați în poziție și nu mai pot fi clintiți, cu niciun fel de curent, de orice intensitate, nici înainte nici înapoi. Se materializează definitiv într'o constelație rigidă: Atomul moare înțepenit". Prin toată această fantazie trec din când în când ace de maliție. Manido se sinucide neurastenizat. Colegii sunt de părere că a rămas în urmă... cu băile de lumină. (Se transpune astfel în stil submarin o actuală expresie). Atunci, spre sfârșitul universului, Olivia salută pe Whitt, viitorul președinte, cu mâna întinsă, în maniera fascistă.

Ce ne încântă în povestea d-lui Aderca ? Ce încântă în orice Utopie. Capacitatea de a distribui spațial ideile, de a crea lumi imaginare. Mai place darul ingeniozității plastice, în care intră și un obscur rîs, de a descrie jucăria în toate amănuntele. Excesiva technică a împărăției din ape, mecanizarea tuturor ramurilor de activitate, dela naștere până la moarte, luxul rece electric, toate acestea sunt feerice. E de ajuns a spune că lui Pi i se face o injecție cu marmorificare neagră, care-l preface deadreptul în statuie și că apoi e dat la șlefuit. Humorul acesta fără cute de zâmbet, făcut din enormități și fantezii, este al englezilor. Foarte frumoasă așadar cartea d-lui Aderca, de poet și de gânditor vizionar, dar dece nu ne produce acel entuziasm masiv, pe care îl provoacă orice invenție a spiritului ? Noi credem că asta vine din două pricini. O astfel de carte are două posibilități de desvoltare: în direcția fantastică, sau în direcția utopică. Ea putea fi un simplu basm. Pentru aceasta se cere o imaginațiune extraordinară, dar totuși ordonată, un mare talent de poet, o îndrăzneală de Dante, de Victor Hugo, sau măcar de Gustave Doré. D. Aderca are talent, dar un talent minor, grațios, care nu stoarce tot sublimul unei asemenea teme. In cealaltă direcție, ar fi trebuit o mai mare încordare speculativă, așa încât orice aspect să fie plin de înțeles și să rezolve o problemă, sau măcar o aptitudine științifică în felul celeia a lui Jules Verne, așa ca mintea noastră să fie furată de logica sistemului. Narațiunea d-lui Aderca este însă un simplu produs al fantaziei, fără o semnificațiune mai adâncă afară de o mică teroare apocaliptică. In marginile acestea autorul a scris însă pagini care merită toată lauda și care se vor citi cu plăcere de oricine nu se lasă îndepărtat de false prejudecăți realiste

G. CALINESCU

Anișoara Odeanu: Călător din noaptea de ajun Roman (Editura „Cultura Națională")

Peste trei sute de pagini, în care sântem puși să asistăm, clipă cu clipă, la gesturile și faptele mărunte, din viața de toate zilele, ale eroinei, care ne informează la persoana întâi, despre ea și eroii săi, cum se culcă, cum se scoală, cum se îmbracă și chiar cum se spală...

Se 'nțelege că ne spune și cum face dragoste, *oarecum* platonică, eroina cu Peter; cum se trudesc să se iubească prin diferite orașe din străinătate, pentru a sfârși, până în cele din urmă, cu

Anișoara Odeanu

gestul concluzie, la acelaș nivel de bagatelizare ca și celelalte ale vieții cotidiane. O adevărată jale, care se transformă într'o vulgaritate cotropitoare pe plaja de la Eforie, în țară...

„Pe drum (el, eroul, *Ricky*, cu ortografia cerută!) mi-a spus *la un moment dat* să-l aștept puțin. Ne aflam în câmp, întunerec beznă și mi-era frică. A venit peste vreo cinci minute. Mi se părea jenat după ezitarea din glas. Imi venea să-i spun să nu fie pentrucă înțeleg prea bine și în definitiv tot n'are ce să piardă. A mai vrut să mă sărute, prin fața gării, și l-am lăsat dintr'un fel de jenă pentru el; dacă nu l-aș fi lăsat ar fi crezut că e din cauza incidentului din drum".

Acum trebue să afle cititorul ignorant că este vorba aci de un roman... „en tranches de vie", ultimul fason imediat după războiu sau un roman „à la manière" de Virginia Woolf!... Prin sufletul eroinei de la persoana întâi, urmează să se răsfrângă ca în „La Femme dans le miroir" a Virginiei Woolf, viața fizică și morală a unei întregi generații...

Nu mai vorbim de așa zisul stil al cărții, cu expresii de reportaj de gazetă telegraf, care-ți macină nervii ca țăcănitul unei mașini de scris, hodorogită și de sistem vechiu.

I. S

Bibliografie

Romane

Mihail Drumeș, *Invitație la vals*.
Editura Vremea-București, 1937, 275 pagini, 65 lei.

Poezii

Eusebiu Camilan, *Chemarea cumpenelor*.
Editura noastră-București, 1937, 60 pagini, 40 lei.
George Lesnea, *Poeme de Esenin*.
Editura Socec Iași, 1937, 142 pagini, 50 lei.
Iulian Vesper, *Poeme de nord*.
Tipografia Bucovina-București, 1937, 89 pagini, 100 lei.

Teatru

George Magheriu, *Piele de cerb* (retext dramatic pentru meditațiune).
Editura Cartea Românească Buc., 1937, 153 pagini, 40 lei.

Cartea străină

Vicki Baum

Numele e atât de cunoscut încât purtătoarea lui nu mai are nevoie de o prezentare amplă şi amănunţită. Astăzi, scriitoarea Vicki Baum a atins stadiul acela de popularitate în care pentru a defini o personalitate nu mai e necesară analiza ci concentrarea, comprimarea ei într'o simplă formulă. Dacă am vrea să întrebuinţăm şi noi una, am spune, în limbajul atât de scump editorilor, că Vicki Baum este... „un scriitor de cel mai mare succes". Formula aceasta, care în majoritatea cazurilor ascunde îndărătul ei doar veleităţile şi nădejdile ratate ale cuplului editor-autor, devine în cazul doamnei Vicki Baum cea mai temeinică realitate. Cărţile acestei scriitoare se tipăresc în ediţii de zeci, ba chiar de sute de mii de exemplare. Cele mai de seamă dintre ele

Vicki Baum

au fost traduse în toate limbile de mare cultură şi au fost adaptate pentru scenă şi pentru ecran.

Aceste fapte ne îndreptăţesc să ne punem o întrebare din cele mai fireşti şi să încercăm a lămuri taina acestui neobişnuit succes.

Trebue să începem prin a arăta din capul locului că scrierile doamnei Vicki Baum alcătuesc, din punct de vedere al tehnicei romanului, un tot foarte unitar. Toate sunt concepute după aceeaşi reţetă literară, toate au la temelie aceeaşi formulă, formula unui gen de roman pe care l-am putea numi *romanul dinamic*, sau, cu o expresie mai obişnuită, romanul de acţiune.

Dar ce înseamnă roman de acţiune? Orice roman trebue doar să aibă o acţiune, căci altminteri iese dintre graniţele genului şi nu mai e numit roman decât pentru simplificare sau din complezenţă. Desigur, dar nu trebue uitat că în roman acţiunea nu este în deobşte decât un pretext, un *mijloc*, un suport al unei idei, al unei teme sau chiar al unor personagii ce interesează, ele în primul rând, pe autor, şi pe care el vrea să le pună în primul rând la lumină.

In cazul d-nei Vicki Baum lucrurile stau cu totul altfel. In romanele scriitoarei noastre acţiunea ocupă primul plan şi ei i se acordă toată atenţia. Din mijloc, ea este transformată în *scop*, şi încă în scop unic în faţa căruia celelalte elemente ale scrierii trebue să se resemneze a rămâne în întuneric.

Iată de ce Vicki Baum nu întrebuinţează în romanele sale descrierea, de ce nu se trudeşte să contureze altfel decât sumar personagiile, de ce nu întârzie asupra atmosferei şi a cadrului. Toate aceste elemente n'ar face decât să frâneze şi să întârzie desfăşurarea acţiunii. Or, în concepţia scriitoarei noastre, firul acţiunii trebue să înainteze mereu, în ritm tot mai susţinut, ca un tren de lux care dispreţueşte gările intermediare şi trece prin ele în viteză maximă, spre a nu se opri decât la capătul cursei. Acţiunea fiind elementul principal, ea nu poate fi nedreptăţită sau măcar stânjenită în desvoltarea ei de către elemente secundare (atmosferă, cadru material etc.), care trebuesc derivate, scoase din cea dintâiu.

Precipitarea, goana aceasta continuă spre un ţel niciodată sau prea târziu atins constitue cea mai de seamă caracteristică o operei scriitoarei germane şi unul din faptele ce-i explică succesul. Omul de astăzi trăeşte, în deobşte, o viaţă chinuită şi înfrigurată, o viaţă în care la grija zilei de mâne se adaugă în fiecare clipă, îndreptăţit de împrejurări, gândul că acel „mâne" ar putea fi ultimul. Nu e deci de mirare că omul vremii noastre arată deosebită înclinare pentru cărţi ca acele ale doamnei Vicki Baum, în care găseşte reflectate aidoma toată neliniştea lui lăuntrică, toată graba lui de a trăi cât mai repede şi mai intens înainte de a fi prea târziu, cu un cuvânt toată drama propriei lui existenţe.

Dar romanele scriitoarei germane au plăcut şi din alte motive. Aşa, bunăoară, din cauza personagiilor. Intr'adevăr, Vicki Baum posedă rarul talent de a nu lăsa să se bage de seamă că personagiile romanelor sale sunt creiate. Niciunul din aceste personagii nu îmbracă haina ridiculă a eroului factice de roman, care e rău sau bun în chip tranşant şi definitiv, după cum a hotărît autorul, şi a cărui provenienţă din cutare eprubetă o ghiceşti dela un kilometru. Personagiile creiate de Vicki Baum nici nu sunt personagii: sunt oameni aidoma celor pe care viaţa îi creiază şi îi face să dispară în fiecare clipă împrejurul nostru. Oameni care trăiesc şi se mişcă după logica vieţii, — dacă viaţa e întotdeauna logică. Doris Hart sau Grusinskaia din *Grand Hotel* nu reprezintă individul-excepţie, ci dimpotrivă, cu totul dimpotrivă, exemplarul de serie, *tipul*, despre care zeci şi zeci de mii de oameni de orice naţie şi de orice limbă ar putea spune, văzându-l: „Asta sunt eu!"

Iată deci, pe scurt, câteva din motivele succesului obţinut în literatura actuală de Vicki Baum. Din nenorocire, cum se întâmplă mai întotdeauna cu succesele fulgerătoare, ele sunt legate de *moment*, de actualitate. De aceea durata lor e la fel cu cea a actualităţii: efemeră. Va fi oare Vicki Baum mai norocoasă?

EMIL COLIU

H. G. Wells: Autobiografie

In cartea sa, Wells nu ascunde nimic din mediocritatea mediului în care s'a născut. Tatăl său, un grădinar foarte bun, n'avea niciò calitate excepţională, în afară de grija de a-şi agonisi cele necesare pentru existenţa familiei, iar mama, o femee simplă, care nu cunoştea nimic dincolo de graniţele micii sale gospodării.

Wells a văzut lumina zilei pe vremea când tatăl său — datorită împrejurărilor — era proprietarul unui magazin de sticlărie.

Nu se poate închipui o adolescenţă mai confuză, din toate punctele de vedere, decât aceia a autorului operei „Războiul lumilor".

Un accident în care Wells şi-a rupt piciorul l-a obligat să stea nemişcat şi l-a obişnuit cu cetitul. „Fără această întâmplare — spunea el, — niciodată poate n'aşi fi ajuns scriitor". Fiind cu totul lipsit de mijloace financiare, Wells a fost de câteva ori băiat de prăvălie şi a lucrat mai mult într'o farmacie, ceiace l-a obligat să abordeze anumite studii, mai ales în domeniul ştiinţific. A îndeplinit şi

H. G. Wells

serviciul de repetitor, în care timp a avut la îndemână cărţile necesare autoeducaţiunii sale. Orice autodidact provoacă mirare în cercurile universitare. Wells se deosebea de ceilalţi autodidacţi. El îşi asimilase lucrurile cele mai opuse cu atâta repeziciune, încât nu putea nimeni bănui rezultatele de mai târziu.

E drept că acest haos născut din asimilarea a tot ce întâlnea în cale a fost nefast primelor sale expuneri literare.

A urmat apoi o perioadă mai bună, în care munca lui a fost mai logic pregătită şi executată.

Wells a fost student şi „profesor repetitor" la cursul marelui biolog Huxley.

Aceşti ani sunt trecuţi adesea cu vederea, deşi sunt cei mai bogaţi din viaţa lui. E tocmai epoca în care s'a confirmat predispoziţia-i instinctivă pentru ştiinţă şi socialism. După scurt timp însă, Wells părăsi cariera ştiinţifică, pentru literatură. Inceputul a fost greu şi n'a avut mult de lucru ca să-şi forţeze stilul la mai multă claritate şi simplicitate.

Debutul său literar a constat din câteva articole, pe care reuşea să le plaseze foarte uşor. In legătură cu acestea trebue să menţionăm o întâmplare plină de haz.

Wells trimisese lui Frank Harris un articol intitulat: „Universul rigid" şi cum Harris nu pricepuse mare lucru, l-a rugat să vie să-l viziteze. Povestirea acestei întrevederi e din cale afară de reuşită. Wells socotise că trebu să se îmbrace cu multă grijă, dar neavând bani, a trebuit să pună un joben vechi. Ca să-i dea o înfăţişare mai prezentabilă, Wells îşi curăţase jobenul cu o perie udă. In timp ce explică lui Harris „universul rigid", firele jobenului, scăpate de urgia periei ude, începuseră să se ridice unul după altul, spre hazul lui Harris şi spre disperarea lui Wells, care-şi pusese toată încrederea în ţinuta-i ceremonioasă.

Urmează apoi căsătoriile lui Wells, succesul şi sinteza întregii sale opere.

In autobiografie însă, faptele nu servesc decât ca accesorii. Nu există nici-un personagiu şi nici-un eveniment care să nu fie pentru Wells pretextul desvoltării unei idei sau a unei perspective interesante. In mijlocul acestei abundenţe, — care formează însăşi natura cărţii — nu-ţi dai imediat seama de viaţa însăşi, descrisă de autor.

E mare şi frumoasă, nu numai prin faptul c'ar putea fi atât de excepţională — cât şi pentru entuziasmul şi încrederea lui Wells în om.

Ca personagiu principal, Wells apare sub forma unui om bun, nu prea hotărît să-şi exprime ideile, dar mai cu seamă vorbăreţ şi foarte abil în alegerea subiectelor tratate.

F. E. Sillampää

Scriitorul finlandez Frans Emil Sillanpää s'a născut la Hämeenkyro — sătuleţ situat într'o regiune dintre cele mai aride ale Finlandei — la 17 Septembrie 1888. Tatăl său era un modest fermier, iar casa în care s'a născut scriitorul de astăzi, era o locuinţă sărăcăcioasă.

Sillanpää şi-a făcut primele studii la o şcoală ambulantă, unde s'a remarcat printre colegii săi. Era în epoca în care Finlanda începea să simtă cu mai multă tărie jugul imperiului rusesc.

Sillanpää a urmat apoi liceul la Tamper, continuând să studieze medicina şi ştiinţele naturale. In scurt timp însă tatăl său n'a mai putut face faţă cheltuelilor, încât Sillanpää a trebuit să părăsească liceul.

El nu s'a descurajat, ci a început să dea lecţii particulare şi astfel a putut să-şi urmeze la universitate cursurile de biologie şi chimie.

In 1908 el a trecut examenul de bacalaureat. Greutăţile materiale deveniseră din ce în ce mai grele, din care cauză părăseşte studiile şi se reîntoarce la Hämeenkyro, satul său natal.

Aici şi-a reluat viaţa copilăriei, fiind captivat de neobişnuita frumuseţe a locurilor şi a oamenilor din patria sa.

Profund impresionat, el a încercat să scrie tot ce simţea şi astfel au luat naştere primele sale nuvele. Cărţile, în care cântă viaţa, necunoscută chiar finlandezilor, au avut răsunetul cuvenit.

In 1916, Sillanpää a publicat „Viaţă şi Soare", care e povestirea luminoasă a reîntoarcerii sale în patrie.

In acelaş an s'a însurat cu o femee de origine modestă, hotărît să se consacre vieţii literare, în modestia şi calmul unei adevărate vieţi de familie.

Cărţile sale — în afară de cea citată mai sus — „A ras de terre", „Hillü et Ragnar", „Sainte-Misère" şi — mai cu seamă — „Silja", care e tradusă în nenumărate limbi, sunt adevărate poeme. Ele descriu foarte amănunţit, viaţa modeştilor locuitori ai ţării sale, în toate manifestările lor actuale şi eterne. El redă fiecărei întâmplări în parte înţelesul profund pe care îl au. De aceea cărţile lui, cu toate că poartă specificul finlandez, au ajuns să impresioneze un public foarte divers.

Sillanpää a adus în lumina actualităţii marile virtuţi finlandeze.

Insemnări şi polemici

Profesorul doctor Fr. Rainer

De câte ori ascultăm vorbind pe d. profesor doctor Rainer, resimţim o emoţie, un simţământ atât de special, încât ni se pare un sacrilegiu să numim expunerea sa „conferinţă".

Am asistat zilele trecute, ascultându-l în sala Dales, la înfăptuirea cu mii de ani în urmă, a unei lumi sub influenţele pe care le-a primit şi am participat *la felul în care s'a transformat.*

Sub ochii noştri, fără nici-o sforţare, ca atinsă de o baghetă magică, insula Creta cu trecutul ei milenar, începe a se organiza şi a trăi cu atâta putere încât o simţim cum se încheagă, cum răsuflă, cum capătă viaţă stranie, realizând una din minunile lumii, suprimarea Timpului. Abia atinsă de verbul său, atât de simplu, atât de precis şi lipsit de orice podoabă şi masa enormă de erudiţie, din care s'a născut acest verb limpede ca o lacrimă de cristal, prinde a se dezvălui cu o putere de viaţă halucinantă. Fiori cutremurau nervii ascultătorului pornind pe profesorul Rainer pe drumurile Cretei, o spiritualitate frematătoare pusese stăpânire pe sala întreagă, făcând-o să ia atitudine şi să se afunde în tăcerea care va fi domnit odinioară, în celebrarea cultului misterelor.

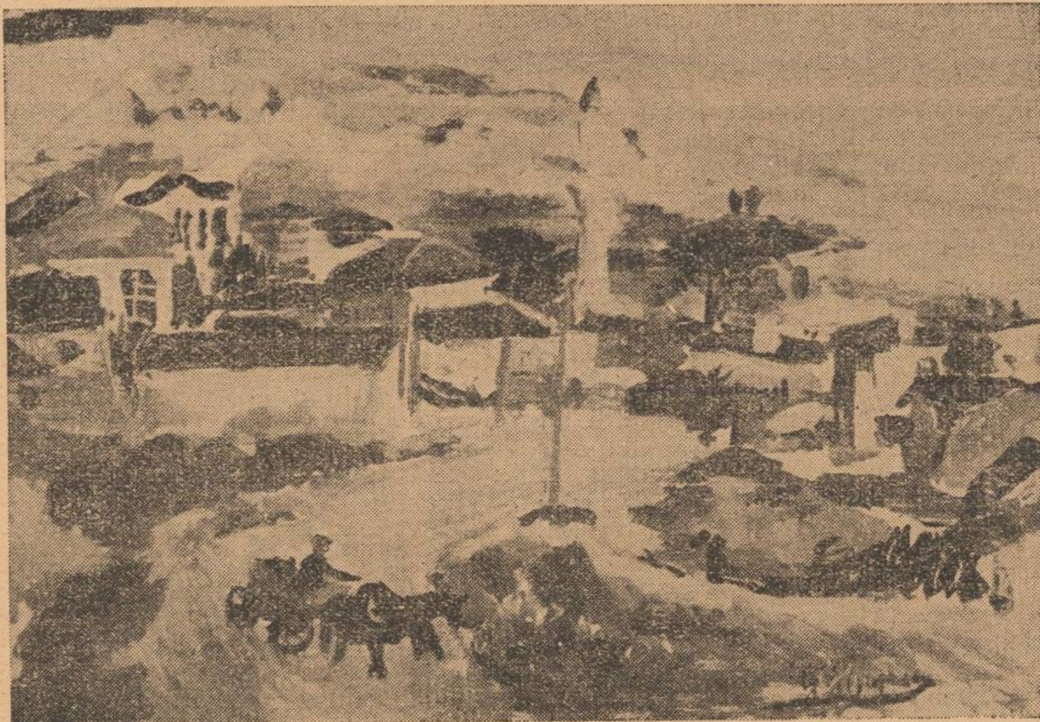
Palate se ridică din străfundul pământului şi al vremurilor. Drumuri clădite de uriaşi, din bucăţi de stâncă străfulgerate, mărturisesc puterea efortului omenesc robit de concepţiile des măsurate ale spiritului, care se înalţă a tot puternic şi cuceritor, anticipând cu mii de ani zborul avântului său prin şirul veacurilor. Civilizaţia actuală de a cărei tehnică sântem atât de mândri, atinsă, ori poate depăşită de puterea de înfăptuire a spiritului uman... fără unelte şi maşini...

Prof. dr. Fr. Rainer

Chipurile omeneşti, statuetele în plină mişcare, acele umbre cu umerii drepţi, şoldurile mari şi mijlocul atât de subţire, femei frumoase, împodobite, îmbrăcate aproape ca acelea din zilele noastre... dar trecute prin flacăra focului viu al unei vieţi eşite din orbita timpului şi dezrobită de mărginire... Câtă ştiinţă absorbită, ce prodigioasă înmlădiere a puterii de asimilare, pentru a reconstitui cu atâta adevăr, atâta armonie şi unitate intimă, eternul uman în infinitul vremii şi diversitatea aspectelor ei, a face în acelaş timp să se simtă şi caracterul inferior al „necesităţii", care leagă toate momentele acestei unităţi.

Vorbitorul se dărueşte cu totul subiectului său, cu patimă, îl trăeşte şi totuşi nu i se robeşte. Il stăpâneşte, păstrànd tot ce a cucerit, dar rămânând acelaş spirit lucid de savant, dărâmând curajos artificiul legendelor cu care popoarele, ca şi indivizii îşi îmbracă interesele cele mai egoiste şi mai prozaice în Grecia străveche, ca şi în lumea de azi...

Lucian Grigorescu — Balcic

Evocând războiul troian şi civilizaţia Aheenilor, preciziunea gândului său de om de ştiinţă distruge legenda atât de adânc aşezată în credinţele noastre că frumoasa Elena ar fi fost cauza războiului troyan. Troia, cetatea dela porţile Dardanelelor, stingherea interesele comerţului aheean pe mare şi a trebuit să fie, din această cauză, ştearsă de pe faţa pământului.

Această atitudine însă, ne face şi mai simţitori la puterea cu care profesorul Rainer invocă viaţa superioară în care a pătruns şi a cărei sinteză ne-o dă ca savant, gânditor şi neîntrecut artist. — Izabela Sadoveanu

Şaptezeci şi cinci de ani, şaizeci şi cinci de cărţi

Această ciudată aniversare a vârstei şi a operei, este a Rachildei soţia văduvă a lui Vallette, directorul şi intemeetorul revistei „Mercure de France". La noi Rachilde e puţin cunoscută şi puţin apreciată.

Personalitate tot atât de ciudată ca şi opera sa, Rachilde este înzestrată cu o adevărată putere de vrajă, care nu-i apropie pe mulţi de dânsa, dar de sub al cărui farmec, odată intraţi, nimeni nu se mai poate elibera. Iată câteva trăsături dintre cele mai caracteristice. A început să scrie de la 15 ani. Trimiţând lui Victor Hugo o nuvelă scrisă de ea, primi un bilet scurt: „Mulţumiri şi aplauze. Curaj, domnişoară". Biletul, ne spune Pierre Lagarde, în „Nouvelles Littéraires", 24 Februarie, e încadrat cu un portret al poetului şi câteva flori, culese pe mormântul poetului. Muşcătoare, ironică şi necruţătoare, Rachilde a povestit în mai multe ocazii, întrevederea sa cu marele Hugo, în termeni care pot fi priviţi ca antiteza acestei mărturii de cult şi admiraţie.

„Şase ani după ce am primit acest bilet", povesteşte ea, Mendès m'a introdus în casa lui Hugo. Mi-a făcut tot felul de recomandaţii asupra modului cum trebuie să mă prezint. Intre altele mi-a spus că trebuie să mă pun în genunchi, căci nimeni nu se apropie de maestru de cât în genunchi. Mie nu-mi prea plăcea lucrul acesta, dar dacă aşa era obiceiul, ce era să fac.... Când m'a văzut bietul Hugo în genunchi, a izbucnit în râs. M'a ridicat şi m'a pus pe genunchii lui, unde mă simţeam mai prost decât pe ai mei. Apoi m'a sărutat, pe mine care nu pot suferi barba. Nu l-am mai revăzut decât mort. L-am veghiat însă sub Arcul de Triumf. Nu era numai poezie. Ni s'a oferit şi şampanie. Eu nu beau niciodată. Dar multe femei erau bete. A fost o noapte foarte amuzantă !..."

Povestind acestea, Rachilde râdea râdea.... Cu râsul ei ascuţit, biciuitor şi tăios, un râs care e numai al ei.

Totuşi admiraţia ei pentru Hugo era reală, fidelă şi adevărată. Dovadă: îngâmfatul Moréas a primit o palmă, de a răsunat cafeneaua, dela ea, pentru că şi-a permis să pună un epitet... impertinent numelui lui Victor Hugo.

Totul e ciudat la ea. De pildă, când a apărut întâia oară romanul ei „Monsieur Vénus" a fost un scandal enorm, i s'a făcut proces, a căpătat doi ani de închisoare şi 2000 franci amendă. Când a fost pe punctul de a reapărea, după câţiva ani, Rachilde primi următorul bilet dela Maurice Barrès: „Am poftă să fac o nebunie, să scriu vreo douăzeci de pagini în care să explic dece şi cum cartea aceia este o capodoperă".

După ce „Monsieur Vénus" a apărut a doua oară nici vorbă de scandal, glorie! Acum e pe cale să-şi editeze al 65-lea volum şi e în vârstă de şaptezeci şi cinci de ani. Romanul se intitulează: „L'Autre crime", primul său roman poliţist — un debut la 75 de ani !... Numai Rachilde putea să întrunească asemenea contraziceri...

Observaţiile sale asupra animalelor, (cei 13 şoareci pe care-i răsfaţă, îi îngrijeşte şi îi hrăneşte, care o cunosc şi îi vorbesc în limba lor) admirabile şi sincere, veridice, constitue viaţa ei cea mai consequentă, printre atâtea paradoxe, din prima şi până la ultima sa tinereţe. La 75 de ani şi-a păstrat înfăţişarea ei de pisică, ochii oblici maliţioşi şi scânteind de râs, „mai tânără de cât tinereţea".

Mărunte

Editura „Adevĕrul" a primit spre tipărire romanul *Vârtejul* al cunoscutului scriitor Romulus Cioflec. Este un roman social din viaţa poporului ardelean.

A apărut: „Adam" (Anul LX nr. 97) cu un bogat şi interesant cuprins: Articole de Gala Galaction, H. St. Streitman, A. Munte, Al. Terziman, Horia Carp, A. L. Zissu, dr. Justin Neumona, David Hervian, Th. Loewenstein, Idov Cohn, M. Grindea.

Primim la redacţie

Reviste

ŞANTIER

Social-literar. Redactor Ion Pas.

In numărul pe Februarie-Martie găsim:

Ţara fruntilor plecate *de Ion Pas,* Puterea democraţiei franceze, *în care d. prof. Alexandru Claudian analizează condiţiile obiective ale trăiniciei democraţiei din Franţa,* Semnificaţia mişcărilor de dreapta *de Sebastian Sebastian,* Cioclii spiritului *de G. Berg.* Intre politică şi ştiinţa militară *de Lotar Rădăceanu, etc.*

Poezie originală semnează d. Eugen Relgis, Eusebiu Camilar, S. Emanuel, etc.

Galantarul literar, semnat de I. Gruia şi Cronica de Horia Liviu, I. Bunescu, I. I. Tomescu, etc., la curent cu cele din urmă manifestări literare şi politice, interpretate în spiritul progresului şi păcii.

VIAŢA BASARABIEI

Revistă lunară de cultură generală. Director Pan. Halippa.

Numărul pe Ianuarie-Februarie este închinat memoriei lui A. Puşchin.

Articole despre viaţa şi opera scriitorului rus semnează d-nii: N. F. Costenco (Puşchin şi Basarabia), *Nicolae Popovschi* (Insemnări fugitive), *Gheorghe Chicu* (Legendă sau adevăr), *Dr. E. Negovschi, etc.*

Din opera poetului comemorat traduc poezie şi proză: Sergiu Sârbu, Rafail Radiana, N. F. Costenco şi alţii.

Numărul de faţă cuprinde şi lecţia de deschidere la facultatea de Ştiinţe agricole din Chişinău, făcută de d. prof. N. Florov şi tratând despre Unele premize în chestia organizării învăţământului agricol în ţară.

Străduinţele intelectualităţii basarabene de a ridica Basarabia la acelaşi nivel cultural ca restul ţării trebuesc semnalate şi încurajate, pentrucă ele implică jertfe.

SPERANŢA

Organ al Asociaţiei Corpului didactic primar din judeţul Orhei.

N-rul pe Februarie cuprinde:

Şcoala şi viaţa *de C. Sântembreanu,* Plimbări şi escursii şcolare *de G. Marciuc,* Marele filosof şi pedagog Socrat *de V. Străitaru,* Impresii *de E. Ciobotaru, etc.*

Note, recenzii şi însemnări bogate.

GÂND ŞI SLOVĂ OLTENEASCĂ

Revistă săptămânală editată de Fundaţia culturală Regală „Principele Carol" Regionala Olteniei.

Numărul din 14 Februarie cuprinde:

Arhiva de documente istorice a Reg. Olteniei *de N. Plopşor,* Povestea iubirii *de Mihail Bărăgan,* Puterea credinţei *de M. Budălănescu, etc.*

Poezie originală, epigrame semnează d-nii V. Popa Măceşeanu, G. Roiban, etc.

Material folkloristic variat.

România Medicală — No. 5 (Martie).
Revista Industrială — No. 215-216 (Februarie-Martie).
Tinerimea Creştină: *No. 1 (Ianuarie).*
Conferinţa: *No. 4 (Ianuarie).*

NOU ! De cea mai palpitantă actualitate:
DUBLA CRIMĂ DIN FORTIFICAŢIILE FRANŢEI.
(LINIA MAGINOT IN PRIMEJDIE!)
Roman de PIERRE NORD

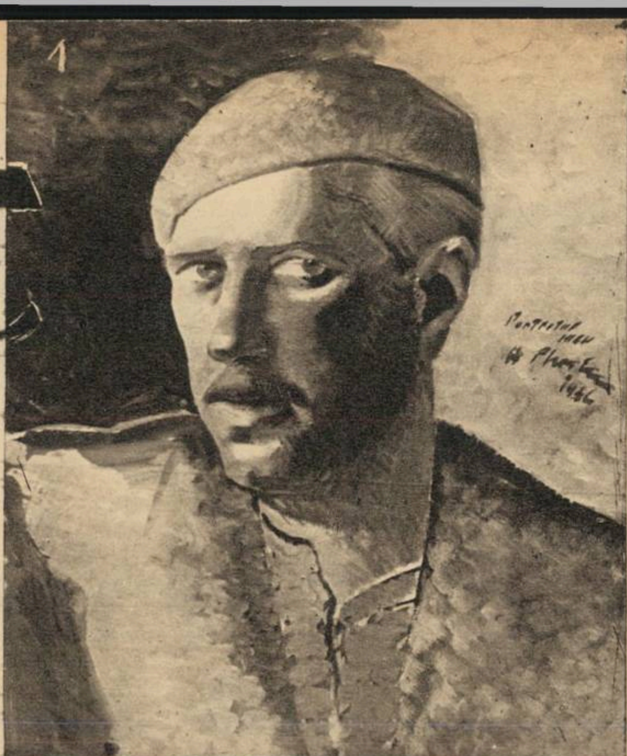

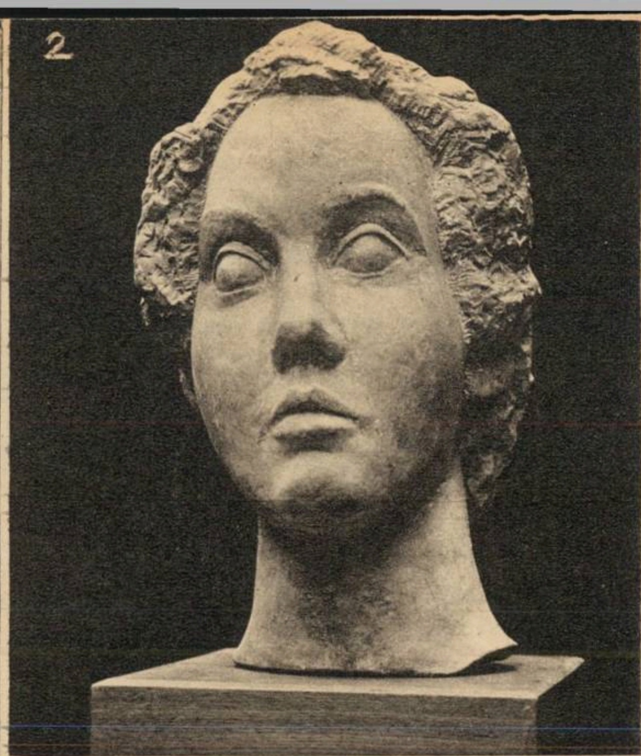
Misterele formidabilei cetăţi subterane, desvăluite. Desfăşurarea unei zguduitoare drame în inima garnizoanei nevăzute. — Un mediu de-o originalitate, de un interes insructiv fără pereche: Ofiţeri, femei, spioni, detectivi, — devotamente eroice, suferinţi, dragoste, comploturi se învălmăşesc, surprinzătoare, în acţiuni record.

AZI în „Romanele Captivante"
— La chioşcari, librari şi în gări —

ABONAMENTELE LA
Adeverul Literar şi Artistic
1 an Lei 300
6 luni „ 150
3 luni „ 75

GRUPUL *Nostru*

Conştiinţa adevăratei meniri a profesiunii artistice şi solidaritatea calităţii au determinat acum câţiva ani pe tinerii strânşi laolaltă în gruparea de care ne ocupăm, să organizeze expoziţii colective unde arta să nu apară în straiul de carnaval al atâtor manifestări asemănătoare, ci în prezentarea modestă a străduinţelor îndrumate onest spre izbândă. S'a evitat, consecvent, farsa, poza şi fanfaronada.

Atitudinea aceasta a atras unanime simpatii şi noi adeziuni.

A şasea expoziţie a artiştilor care alcătuesc Grupul Nostru s'a îmbogăţit, astfel, cu contribuţiile de amploare ale d-lor Lucian Grigorescu şi Constantin Baraschi-Muşat.

Vechilor membri li s'a adăugat şi o artistă, a cărei operă delicată se dărueşte atât de rar amatorilor de pictură bună: Otilia Nichifor.

Saloanele Dalles sunt de rândul acesta ocupate în întregime de grup.

Sculptorul Mac Constantinescu expune un Cap viguros cizelat şi luminos ca expresie.

Ceilalţi — pictorii Hrandt Avakian, Dan Băjenaru, Ştefan Constantinescu, Aurel Kessler, Paul Miracovici, G. Nichita, Al. Phoebus, Al. Moscu şi Tache Soroceanu — înfăţişează lucrări care în general nu depăşesc nici nu zdruncină reputaţiile dobândite.

O oprire mai îndelungată solicită ansamblul d-lui Lucian Grigorescu: numai peisaj şi numai Balcic.

Priveliştile de soare, de calcar şi de apă cu reflexe de argint ale coastei noastre marine, nu sunt aci vagi pretexte decorative, ci temeinice prilejuri de adâncire psihologică, de trecere prin singurătate, tihnă şi pitoresc a unui vizionar care simte, cugetă şi trăeşte prin paletă.

Din Balcicul acesta care pune necontenit noi probleme de culoare, din cerul care ritmează plastic marea, d. Lucian Grigorescu a adus frânturi de imagini inedite, pagini de frumuseţă ce transfigurează, sub capriciile penelului de meşter, taina cea mare a firii.

Pictura d-lui Lucian Grigorescu nu se ţine de tipicuri, nu urmează prescripţii şi canoane. E liberă, crescută din culoare şi pentru satisfacţiile infinite ale culorii. Trebue văzută şi înţeleasă aşa cum e.

●

Un cuvânt deosebit se cuvine şi participării d-nei Otilia Nichifor, care valorifică o factură tot atât de personală.

Tonalităţile sensibilizate de temperamentul acestei înzestrate artiste, fac să se clădească şi să vibreze armonioase simfonii cromatice.

Tot Balcic! Dar un Balcic mereu nou ca interpretare, altfel comentat plastic, altfel transpus în poezie de nuanţe.

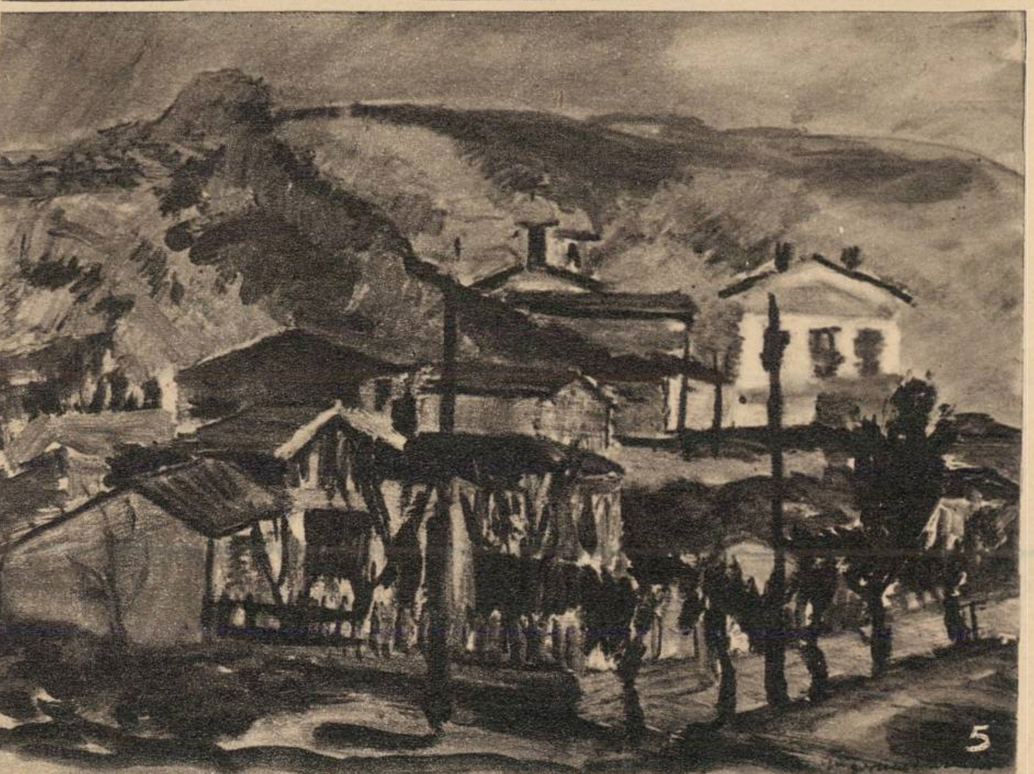
Cu mijloacele de astăzi, d-na Otilia Nichifor se impune printre talentele care contează în mişcarea noastră artistică.

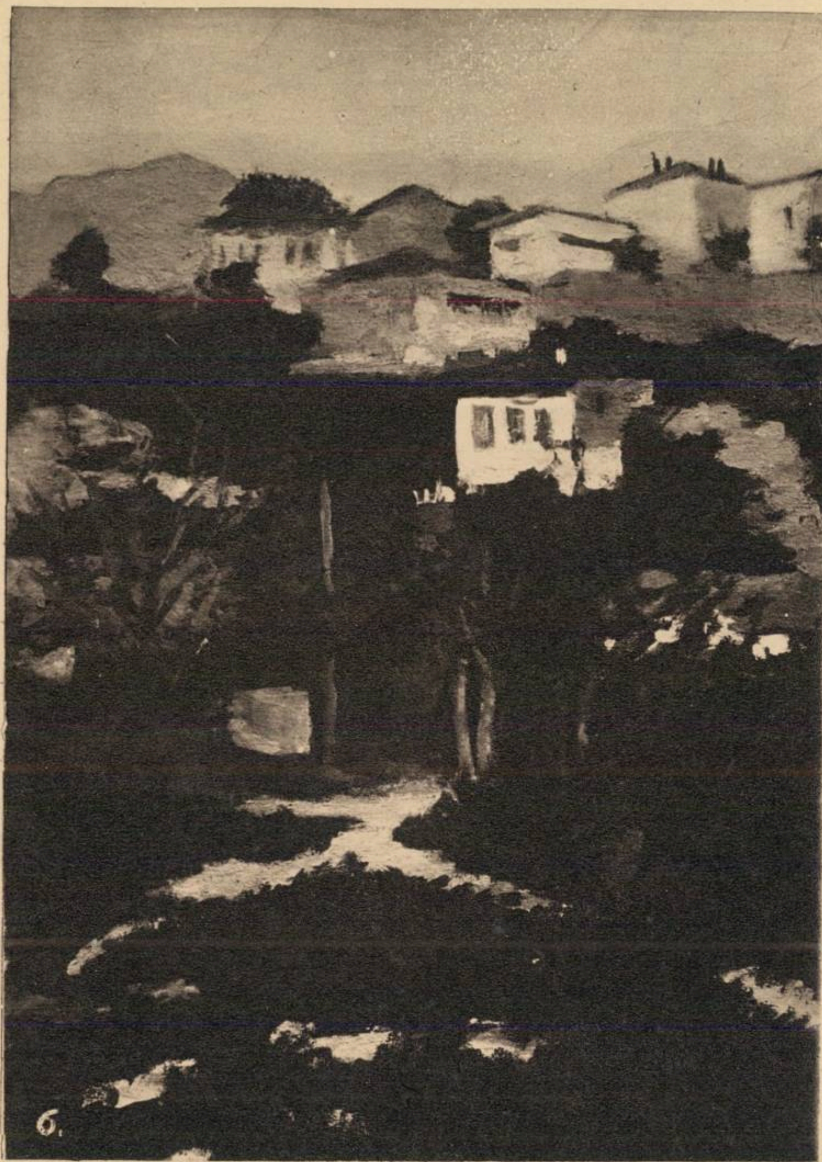
Iar Grupul Nostru îşi confirmă anul acesta prestigiul şi prin nivelul ridicat al noilor participări.

H. BLAZIAN

1. Al. Phoebus : Autoportret

2. Mac Constantinescu : Cap

3. G. Nichita : Balcic

4. Al. Moscu : Balcic

5. Otilia Nichifor Balcic

6. Paul Miracovici : Peisaj

Adevĕrul literar
și artistic

Geta Holban-Peters: După bae

Adevĕrul literar și artistic

850

onoriu Crețulescu: Portretul d-nei G. M.

Anul XVIII, Seria a III-a, No. 850 21 Martie 1937 20 Pagini, Lei 7

Coreografia ajunsă la forma cea mai intens umanizată, la mimo-dramă, şi-a cucerit teren propriu în arta universală.

Dansul şi compoziţia de balet nu se mai reduc la simple divertismente pentru ochi. Ele înglobează azi semnificaţii şi rosturi mai adânci, aducând însăşi viaţa reală pe scenă.

Satirică, duioasă sau grotescă, interpretarea coregrafică a frământărilor lumii contemporane, — aşa cum o înţelege, de pildă, celebrul ansamblu de balet condus de Kurt Jooss (care va da în curând câteva reprezentaţii şi la noi), e o producţie sortită să ritmeze muzical şi plastic sensul artistic real al parodiei şi al jocului fără cuvinte.

Sosirea în Capitală a teatrului coreografic Kurt Joos va constitui fără îndoială sensaţia stagiunii care începe.

Premiat cu cea mai înaltă distincţie — la congresul internaţional de dans din Paris, — baletul Jooss îşi are sediul în Anglia, la Dartington-Hall, unde o compoziţie este studiată şi repetată luni de zile şi unde atelierele de costume şi decoruri sunt în veşnică activitate.

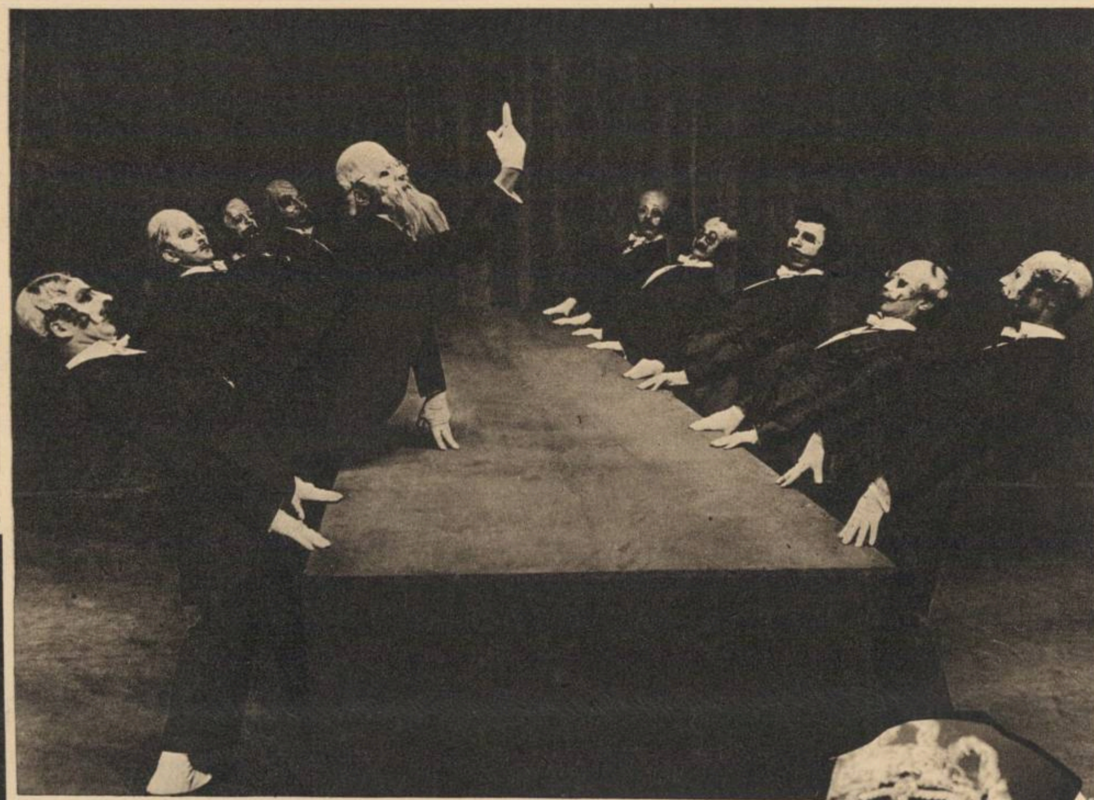
Format din artişti dintre cei mai străluciţi, baletul Jooss, care numără 30 de dansatori, în afară de o numeroasă orchestră, va da în Capitală trei reprezentaţii.

Cu un repertoriu din care nu ştii ce să admiri mai întâi: superba interpretare a artiştilor sau subiectul compoziţiei, baletul Jooss va cuceri desigur şi la noi, ca pretutindeni unde a apărut, toate sufragiile publicului.

Vor impresiona în deosebi producţiile de mimo-dramă, în care gestul, masca, jocul individual şi de ansamblu vor defini teme simbolice.

Evocările învăluite în dinamică sugestivă spun adesea mai mult decât cuvântul însuşi care le-ar putea întregi.

Ritm, plasticitate, contopire de fantezie şi de viaţă, dar mai ales încântare vizuală şi rar prilej de meditaţii, — iată ce va fi baletul Jooss!...

Coreografia modernă
şi teatrul de mimodramă

Adevĕrul literar și artistic

Anul XVIII • Seria III • No. 850
Duminică 21 Martie 1937

7 Lei exemplarul în țară
14 lei exemplarul în străinătate

A. D. Xenopol

Se împlinesc nouăzeci de ani dela nașterea lui A. D. Xenopol, care a încetat din viață în anul 1920.

In cărțile lui vedem adaosuri și corectări, scrise de mâna sa — atât era de conștiincios. Xenopol avea un scris mărfunt, format din mici bastonașe subțiri — unul lângă altul. Puțini erau oamenii care îi puteau descifra manuscrisul. Nu-i zețuiau cărțile decât anumiți tipografi, specializați în scrisul lui.

Parcă-l vedem pe ulițele Iașului. Mergea ușor, săltat, din vârful picioarelor. La Universitate și la Teatrul Național ținea adesea conferințe, mult cercetate de public.

Xenopol avea o figură aparte. Purta favorite. Bărbia și mustața îi erau rase. Cu atât mai tare, buzele-i păreau mai subțiri — aduse parcă înlăuntru. Pe fața-i blondă, ochii extrem de vioi și de neastâmpărați atrăgeau în special atenția auditorilor. Privirile lui mobile alergau după gândul sprinten și neprevăzut.

Avea o vorbă moale, egală. Exprima simplu o gândire clară și ordonată. Expunea un fapt, îl explica și, — bazat pe dânsul, cași pe-o serie de fapte asemănătoare, — scotea un sens al lucrurilor.

Il citim și astăzi cu același folos, și cu aceiași plăcere „Istoria Românilor".

Intr'o epocă de insuficientă și neorganizată informație, — Xenopol a trebuit să-și dubleze munca pentru a se documenta. Spiritul său pătrunzător și inventiv a știut să reconstitue trecutul după unele manifestări izolate.

A redat exact realitatea noastră trecută — fără considerente patriotarde, urmărind numai adevărul.

Din expunerea lui nu eșim, totuși, scăzuți. Imprejurările justifică toate tarele noastre — vina căzând asupra condițiilor de viață, care n'ar fi putut face din nici un popor o forță mai însemnată decât am fost noi.

Istoria Românilor este o tragedie, în care Xenopol aduce pe scenă pasiunile și patimile omenești: interesul brutal, lăcomia, avariția, pofta de grandoare, cruzimea și ipocrizia. Pentru menținerea stăpânirii, — pe tron, asupra claselor sociale, peste țara întreagă, — conducătorul nu se dădea înlături dela nimic.

Intre trei puteri rivale care voiau să ne înghită și de-aceia se țineau în șah, dominați și ocupați chiar,— când de Turci, când de Ruși, când de Austriaci, când de mai mulți deodată, — n'am putut să ne strecurăm decât cu multă abilitate.

Păcatele săvârșite ne-au fost impuse de imprejurări.

Trecând în revistă istoria noastră, epocă cu epocă, — Xenopol face să defileze la rampa destinului multe personagii de tragedie.

Dar, cași în tragediile antice, există un erou permanent —nevăzut și totuș părtaș la toate acțiunile: corul dintre culise, prin gura căruia soarta își lansează sentințele.

Corul tragediei istorice a lui Xenopol este format de țărănimea din Moldova, Țara Românească, Ardeal sau Bugeac.

Masele de răzeși (moșneni) și de clăcași se mișcă în Istoria Românilor ca niște valuri bătute de furtună, foarte rar liniștite!

In aceste răstimpuri de calm, oamenii înmulțesc cirezile, tamazlâcurile și prisăcile, scot roadă bogată din pământ — și se pregătesc să înfrunte o nouă urgie.

Paralel cu chinurile maselor în epocile de urgie și de umilință, Xenopol redă portretele spiritelor distinse și independente — care nu se supun forței, care refuză să iscălească un act de ignominie, care cu orice risc rămân alături de domnul mazilit, care refuză scaunul domnesc și orice măriri, care pribegesc în țări străine și care, nemai având nici o scăpare, se urcă într'un foișor și aprind pulberea din magazie.

Din seria caracterelor care, ca niște râuri subterane, apar când ici, când dincolo în lungul istoriei noastre, — se poate reconstitui spiritul civic românesc dela origini și până astăzi.

In plămada maselor a intrat ca un ferment această forță morală — dând în urmă poporul românesc în forma-i de azi, în care (pe lângă păcatele din trecut) se reflectă și firavul strop de soare.

După reconstituirea, explicarea și justificarea realității românești, — Xenopol ne-a încadrat existența, în istoria lumii.

Și — pentru satisfacerea multiplelor și adâncilor sale nevoi sufletești — el a creat și o nouă filozofie a istoriei în care faptele de succesiune și de coexistență au fost puse în ordine, deschizând minții noastre (deasupra vremelnicelor frământări omenești) perspectiva etèrnă a lucrurilor mai presus de forțele noastre.

M. SEVASTOS

Osândă

Gem zădarnic, sânger, mă frământ,
De piroane nici un gând nu-mi scapă.
Răstignit pe mine însumi sânt,
Zilele cu sulița mă 'nțeapă.

Nu știu singur pentru ce-s aici,
Sunt certat cu orice mângâiere.
Bucuria-mi scutură din bici,
Intinzând buretele cu fiere.

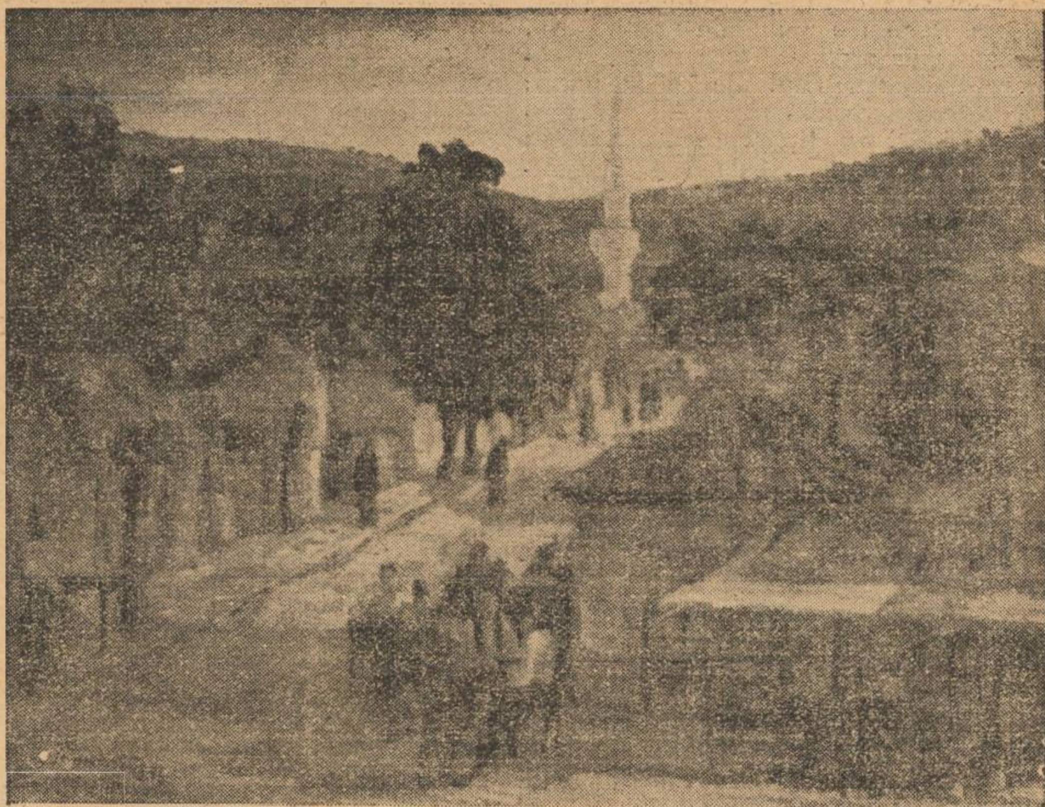
Fac mereu ce n'aș vroi să fac,
Mă înfrunt, cu mine-s împotrivă,
Intomnata viață mi-o dezbrac,
Ca un ger, răchita costelivă.

Și cu cât trăiesc mă simt mai mic,
Precum barca ce-a pornit pe mare.
N'am nimic, nu pot avea nimic,
Nu mă cruț, n'aștept deloc crutare.

Prin pustiul meu, rătăcitor,
Bântuit de vijelii deșarte,
Sufletul îmi cere ajutor,
Iar eu stau neputincios deoparte.

Și curând din lume-am să mă stâng...
Dincolo, ah, nu-mi va fi mai bine,
Dumnezeu, subt care 'njur și plâng,
Va întoarce fața dela mine.

GEORGE LESNEA

Geta Holban-Peters — Peisaj

Un mare istoric

Elev al Liceului Național din Iași — pe atunci elevii obișnuiau să citească — l-am cunoscut pe A. D. Xenopol, fie foiletând marile publicațiuni străine din celebra librărie de pe vremuri, Kuperman, fie din librăria fraților Șaraga, unde și-a tipărit dealtfel marea sa lucrare intitulată „Istoria Românilor".

Il văd și astăzi silueta: mic de statură, grăsuliu, barbete roșcovane, aducând puțin din urmă piciorul drept, vorba rapidă, întovărășită mereu de nevoia expectorațiuei, Xenopol era una dintre marile figuri ale Iașului cultural din acele vremuri.

Profesor universitar, istoric de primul rang, director al Arhivei, președinte al Ligii Culturale și mare iubitor de artă, Xenopol avea timp pentru toate și făcea totul cu seriozitate și talent desăvârșit.

Profesor, fără a fi ambulant, n'a lipsit niciodată dela cursuri. Revista lui apărea cu regularitate și exactitate matematică. N'a lipsit dela nicio întrunire a comitetului Ligii Culturale și a stat totdeauna în fruntea manifestațiilor împotriva asupririi Românilor din țările alipite. Așa a fost Xenopol până în momentul când s'a închegat partidul de sub conducerea lui Tache Ionescu. Atunci, și probabil sub influența fratelui său Nicu Xenopol, fervent admirator al lui Tache Ionescu, A. D. Xenopol a devenit militant politic.

Scria la „Opinia", mai bine zis dicta. Dicteul acesta avea în el și ceva comic. A. D. Xenopol pare a nu fi avut suficient discernământ în ceiace privește felul cum trebuia să vorbească despre sine.

Astfel, când venea vorba despre el, nu găsea excesiv ca să dicteze „ilustrul profesor A. D. Xenopol". Dincolo însă de acest element subiectiv, articolele sale aveau totdeauna miez. Nu ataca niciodată o chestiune fără a dovedi că-i perfect documentat.

Politica însă, până în cele din urmă, nu l-a putut absorbi cu totul.

In laboratorul său intelectual frământa probleme mari. Ultimii ani i-a consacrat acelei scrieri monumentale „Istoria Românilor", care a ridicat atât de mult în văzul occidentului valoarea istoricilor noștri. Celebra polemică științifică „Teoria lui Roesler" a fost începutul afirmării sale în lumea istoricilor din străinătate, iar lucrarea sa ultimă l-a consacrat definitiv printre marii gânditori ai românismului.

Concomitent cu această nouă preocupare, A. D. Xenopol s'a devotat criticii literare și sprijinirii elementelor tinere poetice ce se afirmau în acel timp. Și dacă n'a reușit să consacre în literatură pe scriitoarea care-i stătea atât de mult la inimă, a reușit în schimb să stimuleze și să sprijine multe elemente tinere de valoare, care au dobândit apoi nume de prestigiu în literatura română.

●

Imi reamintea deunăzi un coleg de pe vremuri dela „Opinia" o anecdotă.

Xenopol nu știa să refuze și de multe ori se angaja în chestiuni care nu-l interesau și cărora nu le acorda mare importanță. Așa trebue să fi fost și în manifestația sa politică. A devenit tachist și din cauza fratelui său Nicu Xenopol, dar mai cu seamă pentrucă ținea foarte mult la Alexandru Bădărău. Venea aproape zilnic la „Opinia" și discuta despre tot și despre toate.

Intr'o zi l-a găsit în redacție pe epigramistul Giordano și a insistat pe lângă acesta, în calitatea sa de președinte al Ligii anti-alcoolice, să se înscrie în Ligă.

— Mă înscriu, coane Alecule, — a răspuns Giordano. Cu atât mai mult, cu cât în familia noastră nu se bea alcool. Noi nu bem decât apă la masă.

— Și nu vă strică? — se miră A. D. Xenopol...

SCRUTATOR

De vorbă cu d. Grigore Antipa

In clădirea muzeului zoologic de la şosea locueşte d. Grigore Antipa, directorul acestei instituţiuni. In ciuda vârstei sale destul de înaintate, acest cercetător cu o activitate prodigioasă, departe de a avea figura severă a savantului cu spiritul plutind în nouri, manifestă bonomia vioaie a moldoveanului isteţ, practic, şi un simţ adânc al realităţilor. E atât de degajat şi glumeţ încât nu bănueşti că omul consacră încă la 70 de ani, peste 16 ore pe zi, în îndeletniciri atât de anevoioase şi de aride. Locuinţa situată într'o aripă a muzeului zoologic, — instituţie de care este legată viaţa şi sufletul lui Grigore Antipa — oglindeşte de minune cele două faţete ale temperamentului său. De-oparte biroul de studii, sobru, îmbâcsit de cărţi, arhive, hărţi, etc. De altă parte, restul camerelor în care domneşte o atmosferă discretă de veche nobleţă: tablouri rare de maeştri cu renume mondial, portrete de savanţi, fotografiile membrilor din familia regală şi ale diverselor personalităţi mondiale, alături de adevărate giuvaeruri artistice, vaze antice etc.

Un om de serviciu mă introduce în biroul savantului.

Am în faţa mea o personalitate, mult mai bine cunoscută şi apreciată peste hotare decât în cuprinsul ţării, pentru care şi-a jertfit cu o râvnă extraordinară, toată viaţa sa laborioasă.

— *Câteva cuvinte, domnule profesor, despre viaţa şi opera dv.*

— S'o luăm, dacă vrei dela naştere — răspunde zâmbind şi privind peste ochelari interlocutorul meu.

Locul naşterii: Botoşani. Data: 10 Decembrie, 1867. Studiile secundare le-am făcut la Iaşi, la „Institutele Unite", şcoala junimiştilor. După ce mi-am luat bacalaureatul la 16 ani, am urmat la Jena, (în Germania.) ştiinţele naturale, având ca profesor, între alte somităţi, pe celebrul savant Ernest Haeckel. Trebue să ştii că Jena este oraşul universitar prin excelenţă, iar Universitatea locală se bucură de privilegiul de a adăposti catedra de zoologie, cea mai celebră din lume. Ca elev şi asistent al lui Haeckel am avut prilejul să dobândesc, nu numai serioase cunoştinţe de zoologie, ci şi o metodă de lucru, o disciplină indispensabilă adevăratului „cercetător" sau „forscher", ca să folosesc termenul consacrat. In 1891 mi-am luat doctoratul în ştiinţe cu o lucrare *„Despre meduze"*.

— *Cuprindea această teză un punct de vedere nou în ştiinţă?*

— Era, fireşte, o contribuţie originală. Spre deosebire însă de punctul de vedere greşit, care domneşte la noi, unde doctoratul e considerat ca prima şi ultima lucrare, după care candidatul poate să doarmă liniştit pe laurii săi, în occident teza de doctorat nu reprezintă decât primul pas în activitatea ştiinţifică. Este mai mult o probă că studentul nu e numai un simplu bucher, ci are aptitudini de a coordona metodic, pentru a deveni astfel un cercetător într'o anumită ramură. In ceeace mă priveşte, lucrarea mea de doctorat a fost primită cu menţiunea „Summa cum laude", menţiune care n'a fost acordată de Haeckel, decât de trei ori în interval de 25 de ani şi anume lui Joh. Walter, colegului meu Drisch — succesorul la catedra lui Wund — şi mie.

— *După aceea v'aţi reîntors imediat în ţară?*

— Nu imediat. După doctorat şi chiar ca student am făcut numeroase călătorii de studii în străinătate. Astfel, la sfârşitul anului 1891 am lucrat la „Institutul Internaţional de Zoologie" din Neapole, înfiinţat de regretatul zoolog *Dohrn*, fost profesor la Jena. Trebue să ştii că acest institut a rămas până 'n zilele noastre unul din cele mai importante în acest gen. Apoi, am făcut un stagiu de practică în laboratoarele maritime de la Helgoland în Marea Nordului, la Villefranche, pe coastele Mării Ligurice, în laboratoruldela Bergen, din fiordurile Norvegiei, etc. An cu an, făceam asemenea excursiuni de interes ştiinţific, obiceiu pe care l-am păstrat de-altfel toată viaţa. Astăzi mă simt acasă, nu numai în Delta Dunării şi pe ţărmul apelor româneşti, ci şi pe coastele Mării Nordului sau pe acele ale Mediteranei.

— *Când aţi început activitatea în România?*

— In toamna anului 1892 m'am reîntors în ţară. Regele Carol I şi Dimitrie Sturza auziseră de mine şi de activitatea mea în occident. Am avut astfel prilejul să fiu primit în audienţă de regretatul Suveran, căruia i-am remis un memoriu asupra necesităţii introducerii unei pisciculturi raţionale în apele româneşti. Am fost însărcinat cu studiul pescăriilor din regiunea Dunării. Or, pentru a rezolva această problemă atât de importantă, era absolut necesar să se stabilească în prealabil biologia peştilor din apele româneşti. O serie întreagă de monografii — între care citez *„Studiul Clupeidelor Mării Negre"* apărut în analele Academiei din Viena şi *„Fauna ihtiologică a României"*, operă premiată de Academia Română, — elucida principalele puncte ale problemei.

— *Care a fost urmarea practică a acestor studii?*

— Bazat pe această documentaţie, am fost în măsură să redactez în 1895 un studiu asupra pescăriilor în România, iar în 1896 am formulat un program de aplicare în *„Legea pescăriilor"*, votată în timpul când P. P. Carp era ministru de Domenii. Impreună cu legea pentru ameliorarea terenurilor inundabile ale Dunării, concepută tot de mine, legea pescăriilor a rămas în fiinţă, până astăzi.

Fireşte, n'am încetat nici un moment să-mi continui activitatea în domeniul ştiinţific şi practic al pescăriei şi pescuitului în apele româneşti. Graţie specializării dobândite pe tărâmul biologiei apelor, am avut cinstea să fiu însărcinat de congresul internaţional de pescărie din Viena, cu referarea chestiunei migraţiunei sturionidelor. Pe de altă parte, la congresul din Roma am formulat raportul între pescărie şi rectificarea cursului râurilor, iar comitetul celui de-al cincilea congres internaţional de zoologie din Graz, m'a invitat ca, în şedinţa sa de deschidere, să rostesc o conferinţă despre biologia Deltei Dunării şi a regiunii de inundaţii a acestui fluviu. De-altfel, materia e atât de vastă, încât am avut prilejul să scriu sute de broşuri în acest domeniu, din care peste o sută numai în limba germană.

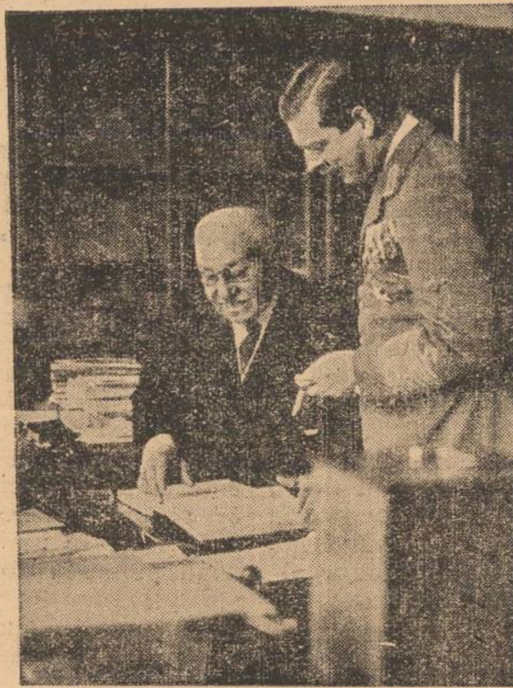
Un amănunt interesant: In lucrarea mea *„Pescăria şi pescuitul în apele României"* am ajuns să colecţionez, între altele, un vocabular de peste 2000 de cuvinte, reprezentând diferiţi termeni. folosiţi în graiul popular pentru numirile de peşti, ape şi unelte pescăreşti. O dovadă de subtilitatea spiritului la o populaţie, pe care o bănuim în genere atât de primitivă.

— *Dar în ceeace priveşte muzeul zoologic?*

— Dacă piscicultura în România este una din cele mai dragi opere ale vieţii mele, cealaltă este, desigur, muzeul de istorie naturală, pe care l-am crescut din frageda pruncie şi l-am adus la desvoltarea lui actuală. Sânt cei doi copii ai mei, pe care-i iubesc cu toată pasiunea.

— *Cum s'a înfiinţat muzeul zoologic?*

— In 1893 am fost numit de către Take Ionescu — ministrul Instrucţiunei Publice — ca director al muzeului zoologic, care pe atunci era instalat în trei săli din aripa dreaptă a Universităţii. Vechiul muzeu de istorie naturală, condus de Grigore Ştefănescu, fusese scindat astfel în trei secţiuni: una geologică, sub direcţiunea lui Grigore Ştefănescu, alta mineralogică, sub direcţia d-lui Prof. Mrazek şi a treia, zoologică, a cărui direcţie am preluat-o eu. Examinând cu deamănuntul colecţiile zoologice, ce mi-au fost încredinţate, am constatat că ele se găsiau într'o stare deplorabilă fiind lipsite de orice valoare ştiinţifică şi didactică. Neglijate, rău întreţinute, deveniseră un adevărat focar de molii. In 1894, se închirià o casă particulară, în vechea stradă Polonă, ca local pentru muzeu. Local aveam, dar colecţii nu. Fără niciun alt ajutor, decât un singur servitor şi fără alte mijloace decât cele 2000 de lei pe an, prevăzute în buget, am pornit această grea sarcină. M'am adresat mai întâiu foştilor mei profesori şi colegi din străinătate, rugându-i să ne trimită dublete din colecţiile lor. Rezutatele au fost minunate. Profesorii din Jena ne-au donat un material bogat din expediţiile lor, făcute în ţările exotice. Directorul muzeului Imperial din Viena ne-a dăruit o colecţie de peşti. Şi încetul cu încetul, mai toţi oamenii de ştiinţă ne-au făcut donaţiuni importante. Rămânea acum o altă dificultate: întreţinerea şi adăpostirea colecţiilor. In lipsă de bani şi de personal, în condiţiuni vitrege pe care nu le cunoştea niciun alt muzeu din lume, a trebuit să lucrăm timp de 14 ani, pentru a putea orândui şi pune la punct un mic muzeu, în zece săli ale vechiului local. Un atelier de tâmplărie, organizat chiar în casă, servitori transformaţi în maeştri taxidermişti, au reuşit să facă faţă acestei probleme, în aparenţă imposibile. După vreo zece ani de activitate, toate sălile, podul, subsolul, dependinţele şi pivniţele casei erau transformate în magazine pline de colecţii depozitate.

Vizita Suveranului în biroul d-lui Antipa în 1934

— *Când s'a instalat muzeul în localul lui actual?*

— La 25 Februarie 1903 am adresat un memoriu primului ministru de pe atunci, Dimitrie Sturza, protectorul meu. In acest memoriu arătam nevoia de a se construi un local special pentru muzeul zoologic. Cu toate greutăţile financiare, acest mare patriot şi om de cultură a reuşit să-mi procure suma de 350.000 lei, plătibilă în trei ani. Intrucât cunoşteam bine organizarea muzeelor din Europa, am întocmit un proect, pe care l-a tradus în practică inginerul Rocco, din direcţia pescăriilor. Schiţa faţadei a făcut-o cunoscutul arhitect Gr. Cerchez.

Inutil să-ţi mai spun greutăţile, cu care am avut de luptat. Am fost acuzat că vreau să-mi fac o vilă la şosea, sub pretextul construirii unui muzeu, în care nu va călca niciun picior de om. Rezultatul se cunoaşte. Muzeul nostru este astăzi unul din cele mai bine organizate din lume şi e vizitat de un public extrem de numeros. Astfel, în cursul anului trecut, a înregistrat o jumătate de milion de vizitatori aceeaş cifră ca şi „British Museum" din Londra, Intre oaspeţii iluştri, înscrişi în cartea de aur a muzeului, figurează nume de o celebritate mondială: suverani europeni, bărbaţi politici, oameni de stat, literaţi, etc. Nu lipseşte nici Avenol, actualul exponent al Ligii Naţiunilor, nici Kemal, dictatorul Turciei moderne (venit în 1910 cu prilejul excursiei studenţilor turci), compozitorul rus Rimsky-Korsakoff, etc.

Şi când te gândeşti că bugetul de întreţinere a muzeului se ridică astăzi la enorma sumă de... 95 lei lunar. Trăim mai mult din donaţiuni.

— *Care este activitatea dv. actuală?*

— Din păcate, viaţa e atât de scurtă şi ziua atât de mică, încât nu ştiu cum să-mi împart munca, în atâtea direcţii în care sunt solicitat. Mă preocupă îndeosebi problema amenajării lacurilor din Delta Dunării. Ca biolog şi economist am înţeles să fac din ştiinţă un mijloc de sporire a avuţiei naţionale. Deaceea, am depus toate străduinţele să transform regiunea inundabilă şi nefolosită din Deltă, în ape bogate în peşti. Am reuşit astfel să creez până acum peste 300 de klm. de canale navigabile în Deltă. Lacuri sărate şi bălţi cu miazme infecte, prin transformările suferite, au ajuns să adăpostească astăzi o imensă cantitate de peşti. Continui să merg pe aceeaş cale de valorificare a Deltei, operaţie care va aduce ţării venituri considerabile.

In afară de această activitate, lucrez în cadrul diferitelor comisiuni de studii internaţionale. Am astfel cinstea să fiu de zece ani vice-preşedintele „Comisiei Internaţionale pentru exploatarea Mării Mediterane", fiind raportorul ei pentru regiunea Mediteranei orientale, inclusiv Marea Neagră. Deasemenea, activez ca membru în Consiliul de Direcţie la Institutul Oceanografic din Paris, fără a mai pomeni de nenumăratele rapoarte şi comunicări ştiinţifice la Academia Română, al cărei membru sunt din 1910.

Mă preocupă apoi în mod special problemele sociologice. Astfel în 1919 am publicat la Academia Română, studiul *„Problemele evoluţiei poporului român"*, în care, bazat pe condiţiile biologice specifice neamului nostru, am încercat să realizez o analiză sistematică a tuturor chestiunilor în legătură cu problemele etnice.

Sunt de părere că un biolog, dublat de un economist, este cel mai indicat să atace o problemă atât de complexă. Această lucrare, este astăzi epuizată, şi sper s'o retipăresc. Ea a slujit, imediat după unire, ca isvor de documentare pentru oamenii de stat, din vechiul regat şi din provinciile alipite.

Dacă mi-o fi dat să mai trăiesc câţiva ani, aş mai avea încă multe de făcut pentru binele ţării, — încheià zâmbind interlocutorul meu.

Am plecat copleşit de impresia pe care mi-a făcut-o acest titan al muncii.

ING. I. ŞERBAN

In ascunzișul Iepurelui Sprinten

Asemeni unei arzătoare lire,
Soarele tău îmi arde mâna, vară!
Melodioasă, tristă amintire,
Prin prea frumosul meu Paris, hoinară,
Colindă vrerea mea de nemurire.

GUILLAUME APOLLINAIRE

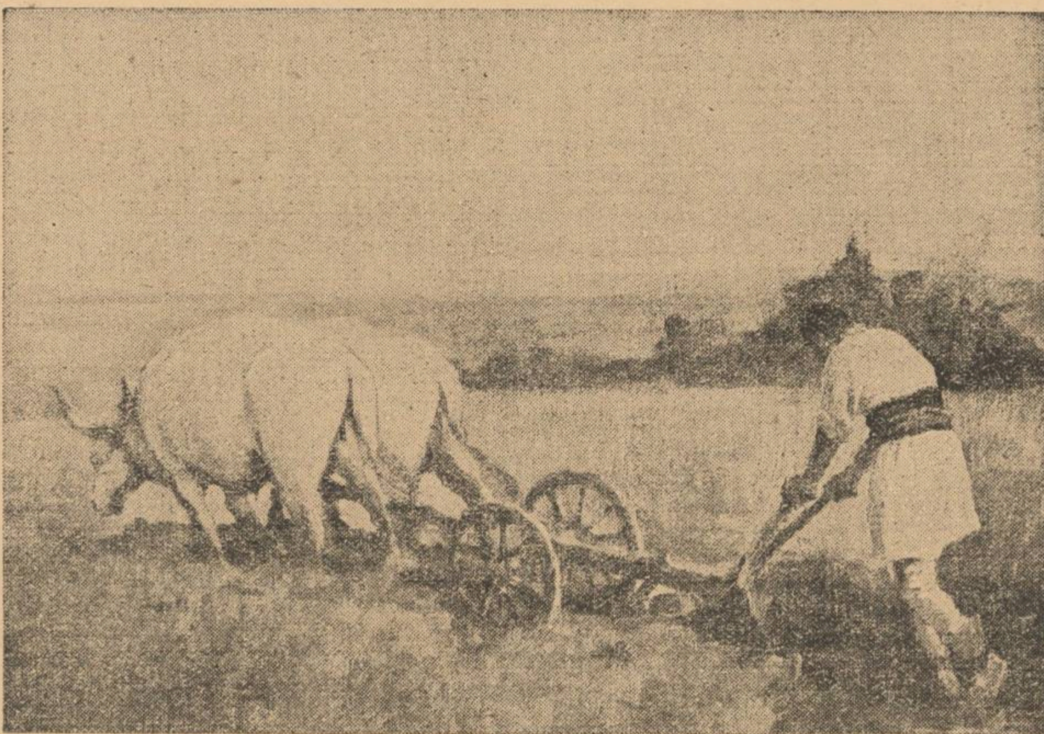
Parisul mai are încă și acum contraste uluitoare. Arhitectura uniformă n'a ajuns încă să netezească toate asperitățile și să îndrepte toate liniile. Mai există și azi destule colțuri pe unde civilizația vitezii nu pătrunde decât sub forma autobusului vijelios care se strecoară — rinocer cu agilități de gazelă — prin ulițele strâmbe și înguste, cutremurând casele coșcovite și gheboase.

Atâta trecut stă îngrămădit în Paris încât și acuma, după o sută de ani de modernizări, alinieri, rectificări, dărâmări și înoiri de tot felul, există încă sumedenie de cartiere rămase așa de cinci sau șase secole. Pasul trecătorului trezește ecouri din toate veacurile istoriei medii și moderne. Pe o distanță numai de câteva sute de pași, te întâmpină turnul rotund cu acoperiș conic al veacului de mijloc, horbota de piatră a unei scări din timpul Renașterii, fațada grațioasă și sobră a casei doamnei de Sévigné, totul alcătuind un pot-pourri ciudat în care se înfrățesc armonizându-se romanța menestrelului, balada lui Villon, menuetul clasic, valsul romantic și cântecul ghiduș și aspru al boemilor dela sfârșitul veacului trecut.

Tânguirile după vechiul Paris au început demult. Incă din 1844 Balzac constata cu melancolie că în curând „Parisul vechi nu va mai exista decât în operele romancierilor". Lucrul e adevărat pentru romanele lui Balzac însuș, care sânt pline de descripții ale unui Paris astăzi în bună parte dispărut.

Totuș, amatorul de contraste are de ce să fie surprins și astăzi. El poate astfel să întâlnească, la doi pași de-o gură de metro, priveliștea neașteptată a unei case cu prispă, împrejmuită de un zaplaz de scânduri, cu un salcâm strâmb și pleoștit în curte, cu geamuri chioare și acoperiș găurit. Infiptă în coasta dealului Montmartre, la poalele unui povârniș pietros la capătul căruia, sus, lucește cupola albă a basilicei Sacré-Coeur maghernița asta s'a bucurat multă vreme de celebritate. E cârciuma zisă „Au Lapin agile". Pe vremea când se zămisleau aceste amintiri, cu câțiva ani nu prea mulți în urmă, cârciuma Iepurelui Sprinten începea să intre în literatură și renumele ei începuse să treacă dealul Montmartrului, datorită câtorva scriitori, în frunte cu Francis Carco, care își petrecuseră aici nopțile tinereții lor boeme, dar care acum nu mai coborau decât foarte rar prin aceste meleaguri. In acelaș timp, însă, străinii nu deprinseseră încă drumul cabaretului. Clienții Iepurelui Sprinten, erau acum oameni pașnici în fapte deși ... ăgioși cumpit. O populație care nu ...ra deloc interlopă: studenți care des...indeau aici în monom tocmai din cel...lt capăt al Parisului, burghezi detrea...ă care se îngrijeau să nu piardă ul...mul metro, câteodată pictori din ...ontparnasse plini de teorii și de spe...nțe și, mai ales Sâmbătă seara, lo...itori de prin cartier, funcționari și ...ăvăliași, care cu prețul unei vișinate ...neau să se înfrupte din desmățarea ...baretului cu renume boem.

Dealtfel, desmățarea aceasta era ...rte potolită. Asta mai ales și din ...icină că nu pătrunsese încă în câr...ma Iepurelui Sprinten snobismul a...a al desmățării, care e cel mai des...tător din toate. Se vor fi amestecat ...igur printre oaspeții nocturni ai ...baretului și oameni a căror meserie nu va fi fost chiar prea cinstită și ale căror cugete nu vor fi fost din cale-afară de curate. Dar ei veneau aici cu gând să se veselească și nu să pună la cale vre-o „lovitură". E drept că pe seama Iepurelui Sprinten circulau multe istorii senzaționale. Se vorbea despre părueli celebre în analele mahalalei Montmartre și se evocau lupte și asalturi, împușcături și înjunghieri, care se întâmplaseră pe vremuri în cămăruța afumată a cârciumei. Iar într'o noapte, un glonte venit pe fereastră culcase la pământ pe chiar fiul patronului...

Honoriu Crețulescu — La arat

Patronul acesta, Frédé, Moș Frédé, era un personaj decorativ și destul de ciudat. Cu ochi scăldați în ceață alcoolică, cu o față de fildeș lucios și o barbă mare albă, cu botfori, pantaloni negri și tunică roșie, stătea în dosul tarabei de zinc, printre gărăfi multicolore, cinstindu-se mereu cu câte un cunoscut. Din când în când urca cele câteva trepte care duceau în sala cabaretului și anunța pe cântăreți. Uneori, după ce se lăsa mult rugat, cânta și el cu un fir de glas tremurător, romanțe populare cu apași sentimentali și fete de stradă eroice, compuneri pline de suflet, de tristețe și de nepăsare, ieșite din geniul de rohatcă al lui Aristide Bruant și exploatate apoi până la cea mai plicticoasă lăbărțare de Francis Carco.

In sala cârciumei era întotdeauna o înghesuială nesuferită. Intr'o odaie de câțiva metri în lung și de alți câțiva în lat, în jurul celor vreo trei mese, pe scăunele, pe bănci, jos pe podea, pe colțuri de masă, pe marginea ferestrei, unii pe genunchii altora, oaspeții lui Moș Frédé puteau să-și închipuie că erau în pântecele unei corăbii de emigranți care îi ducea, legănați de o ghitară nostalgică, spre cine știe ce Americă de visuri. O stranie galeră a romanțelor suburbane și a sentimentalităților aspre. Eram cu toții acolo ca într'un „saloon" din Far-West, pe vremea primilor pionieri californieni. Lipseau doar revolverele pe mese, plesnetul cărților de poker, înjurăturile și pumnii. Niște becuri prăfuite prin unghere aruncau o lumină veștedă de gazornițe. Intr'un colț, o statue masivă, modelată' parcă din smoală, un soi deVeneră barbară, sprijinea cu creștetul tavanul crăpat al odăiții: era opera, probabil, a vreunui sculptor scăpătat și tenebros, care o lăsase în plată lui Moș Frdé.

Artiștii pe care acesta îi anunța erau puțini la număr și mereu aceiași. Paulot și Bilboquet, delaolaltă chelneri și cântăreți, îmbrăcați tot așa de pestriț ca și patronul, împărțeau vișinatele și cântau pe rând, cel dintâi romanțe duioase, iar cel de-al doilea cuplete vesele și cântece poznașe. Senzația repetată a serilor o făcea o fată foarte brună, cu ochi prea mari, gene prea lungi, trup mlădios și glas pătrunzător de contraltă, cărei toți îi ziceau Miarka, fata Ursoaicei, poreclă dată după titlul unui roman, vestit odinioară, al lui Jean Richepin. Uneori, de după perdeaua dela intrare, apărea și un poet prăpădit și slab ca un chip decent de-a umbla cu cheta. culta când își debita versurile banale, cu încăpăținată pasiune de ratat duios. In pauze, artiștii ofereau în public textul cântecelor lor, ceiace era un chip decent de-a umbla cu cheta. Poetul își oferea și el versurile, dactilografiate pe foi volante. Era singurul care nu căpăta nimic niciodată. Iar când într'o sară i-am pus în palmă o monedă, poetul s'a uitat atât de mirat la mine șoptindu-mi: mulțumesc, încât mi-a fost teamă ca d[illegible]ul meu să nu fie luat drept o bătaie de joc. Dela o vreme poetul n'a mai venit și cineva mi-a spus că fusese găsit mort pe stradă, într'o dimineață

La Iepurele Sprinten oricine putea, cu încuviințarea pe care Frédé o dădea ușor la un pahar de absint, să recite sau să cânte. Publicul și artiștii fraternizau și se amestecau. Venisem tocmai într'o seară mai mulți Români, când unul dintre noi, într'o pauză, scoase o drâmbă și începu să dârlăie din ea. Cineva de-alături se uită curios la cel care scotea sunete de coarde numai plimbându-și degetul pe lângă buze. Alții se îndesară și ei să vadă și, lăsând vorba, se puseră s'asculte. Cercul se făcu tot mai mare. Zarva se potoli treptat și în tăcerea neobișnuită s'auzeau acum numai sunetele zbârnâite ale drâmbei. Bilboquet, lăsându-și la o parte tava cu vișinată, se sui pe un scaun, uitându-se curios spre cel cu drâmba. Paulot își părăsi ghitara din care tocmai se pregătea să înceapă un cântec.

— Ce este? Din ce cântă? întrebau cu toții.

Drâmbagiul își scoase dintre dinți instrumentul misterios, ca pe o scobitoare. Drâmba fu luată, cercetată, încercată, mergând astfel din mână 'n mână și din gură 'n gură, fiecare minunându-se, întrebându-se și făcând haz copilărește, până când Paulot, sentențios, rosti:

— E o drâmbă.

Nimeni nu auzise de așa ceva. Frédé bătrânul părăsi o clipă zincul cu gărăfi pestrițe și dând drâmba din nou prietenului nostru îl îndemnă să cânte mai departe. Se aduseră la masa noastră sticle prăfuite de Burgogne roș și vechi. Făcea cinste Frédé. Și atunci în aerul gros de fum al Iepurelui Sprinten răsună gâtuit și aspru melodia unui cântec lăutăresc de pe malurile Dâmboviței. Când drâmbagiul, după câtăva vreme, se opri, toți îi strigară să urmeze. Crâmpeie de hore și acorduri de doine se amestecară cu ecourile ghitarei populare a lui Paulot. In seara aceia nu mai cântă nimeni. Poznașii Parizieni ai Montmartrului nu se mai săturau de auzit drâmba în timp ce, sprijinită de colțul ușii. Miarka asculta și ea, privind surâzătoare enigmatica Veneră de smoală, cu care începeam să-i găsim turburătoare asemănări, prin negura dulce a vinului vechi.

AL. PHILIPPIDE

Premiul național de literatură

al Fundațiilor Regale

Premiul național de literatură, pe 1937, s'a acordat doamnei Elena Farago, autoarea unei însemnate opere lirice: „Versuri", „Șoapte din umbră". „Nu mi-am plecat genunchii" și altele. Lirismul său este izvorît dintr'un intens elan mistic și colorat de o sensibilitate vibrantă, deși reținută și intimă.

Debutând în „Sămănătorul" sub pseudonimul *„Fatma"* ea a fermecat pe cititorii vremii cu cântările ei pline de vraja depărtării, a misterului trecutului și a „vieții de dincolo". D. E. Lovinescu a presimțit firea sa de poetă înăscută, care cântă firesc cum cântă privighetoarea, încă de pe vremea când colabora la „Zburătorul". Sufletul și versul ei erau ecoul unei profunde muzicalități, tinzând să îmbine în elanul poetic atingerea abstractului cu naivitatea credinței.

Soarta a încercat cu cruzime senzibilitatea aceasta fremătătoare și duioasă.

Totuși recunoștința celor ce o apreciau a cercetat-o cu iubire și i-au trimis semnul ei, din când în când. Cel dintâi premiu „Femina" în România i-a fost acordat și a avut cinstea să fie propusă de Majestatea sa Regina Maria, președinta acestei comisiuni.

Marea recompensă națională i se cuvine, de drept, pentru calitățile versului său. Ea este și o slabă compensație pentru multele și grelele lovituri ale soartei, o viață întreagă. Suflete prietenești se îndreaptă spre ea cu cordialitate și se bucură de raza de mulțumire răsfrântă în viața acelei care, în tăcere și cu sfințenie, a oficiat cultul artei și al poeziei, departe de frământările și vanitatea vremurilor materialiste și brutale de după războiu. Femeile sânt mândre că una dintre ele, cea mai idealistă, mai pură și mai devotată poeziei și spiritualității, a fost distinsă cu această însemnată recompensă națională. Omagiile și bucuria noastră îi trimit solia.

IZABELA SADOVEANU

Cronica școlară

Ioan Nisipeanu, Ioan Popescu și Alexandru Ionescu: Carte de limba română pentru clasa II a școalelor secundare Ediția I-a, București, 1935

II

Ca să deprindă pe elevi a vorbi şi a scrie corect româneşte, d-nii Nisipeanu, Popescu şi Ionescu intervin cu o bogată contribuţie personală în rubricele „explicarea cuvintelor” şi „îndrumări”, care însoțesc aproape fiecare bucată de lectură. Ţinând samă că aceste „explicări” se adresează, în primul rând, elevilor, observăm că autorii nu se pot transpune în sufletul acestor cetitori, care au o mentalitate specială și o cultură foarte deosebită de a oamenilor mari. Numai aşa ne explicăm de ce întâlnim mereu, în expunere, noţiuni și judecăți bune pentru un cetitor egal cu noi prin vârstă, cultură, concepţie de viaţă, etc., dar nu pentru elevii din clasa a II-a, care vor asimila cu greu abstracţii ca: *pitorescul* (pag. 29), *comparațiile și enumerațiile* (pag. 31), *stilul* (pag. 31), *noțiunea, sentimentul, instinctul* (pag. 50), *exotic* (pag. 81), *figura poetică* (pag. 88), *elementul descriptiv* (pag. 96), *sensul* (pag. 100), *narațiunea* (pag. 139 și 150), *aluzie* (pag. 175).

Uneori, se insistă special că profesorul „poate utiliza bucata de lectură pentru îndrumarea elevilor spre descriere și narațiune *(fără a se da termenii*” (pag. 139).

Cineva ar putea să scuze pe autori spunând că aceste rubrici sânt numai pentru profesor. Dar pe elevi cine îi opreşte să citească ce scrie la „explicarea cuvintelor” sau la „îndrumări”? Apoi, profesorul se conduce mai ales după programa analitică a clasei respective şi o face asta cu atât mai mult cu cât „îndrumările” din manual sânt incomplecte și neclare ca fond și ca formă. De pildă, la pag. 138, cetim: In legătură cu literatura copilăriei, se mai pot ceti bucăţile: *„Mamaria”*, *„Inimă de cîine”*. *„Prima zi de şcoală”*, ale aceluiaşi autor, în (?) volumul *„Flori din grădina copilăriei”*. Dar *„Cartea cu jucării”* de Tudor Arghezi sau *„Uliţa copilăriei”* de Ionel Teodoreanu nu fac parte din „literatura copilăriei”?

D-nii Nisipeanu, Popescu şi Ionescu dovedesc că nu cunosc bine înţelesul cuvintelor şi expresiilor pe care le-au întâlnit în bucăţile de lectură din această „antologie literară”. De aceia, oricine ar putea să se întrebe, pe drept cuvânt, cum au selectat autorii aceste compoziţii, dacă nu le-au înţeles forma (deci și fondul)? Cităm câteva din aceste explicări:

Grenatier (pag. 26) însamnă *soldat de statură înaltă, însărcinat să arunce granate sau soldat ales, înalt și voinic* nu *„grenadier, (aruncător de grenade)”*.

Sarbăd (pag. 29) însamnă *palid, veşted, fără gust* nu *„fără culoare, şters; aici: fără expresie, fără relief”*.

Prisacă (pag. 29) însamnă *stupină, stupărie, adică locul unde sânt aşezaţi stupii cu albine* nu *„stupi”*.

Străluminaţi (pag. 31) însamnă *înconjuraţi cu o lumină puternică, prea cunoscuţi, străluciţi, celebri, iluştri* nu *„pătrunşi de învăţătura divină”*.

S'oţereşte (pag. 64) însamnă *se înfurie, se încruntă* nu *„se răsteşte”*.

Avan nu *„în chip avan”* (pag. 64) însamnă *amarnic, straşnic, tare, grozav* nu *„rău, aprig”*.

Taman (pag. 64) înseamnă *tocmai* nu *„în loc de tocmai”*.

Găbjesc (pag. 63) însamnă *înhăţ, prind* nu *„a lua, a pune mâna”*.

Imblăteşte (pag. 85) însamnă *bate cu îmblăciul (unealtă agricolă cu care se bat grânele ca să se scuture boabele)*; nu cum spun autorii: *„a lovi cu biciul, a bate”*.

Cuvântul *culișer* trebuia explicat odată cu vorba *melesteu* nu deosebit (pag. 85).

Ditai (pag. 98) însamnă coşcogea, *coşcogeamite* nu *„adevărat”*.

Jepci (pag. 119) însamnă *adâncituri de pământ, văi cu muşchiu verde, pe unde curge apa după ploi* nu *„mici dumbrăvi”*. Acest înţeles reiesă din textul bucăţii de lectură, când îl citim mai cu atenţie.

Ghiol (pag. 119) însamnă *baltă, apă stătătoare mai mică* nu *„lac”*.

Boul bălţii (pag. 119) *este o specie de broască râioasă (Bombinator igneus), cu pântecele galben-portocaliu, care trăieşte prin bălţi şi al cărei orăcăit puternic (vestitor de ploaie și vânt) se poate transcrie prin: hu! hu!* nu *„pasăre de baltă, care trăieşte prin stufăriş, se hrăneşte cu peştişori, are pene galbene-ruginii, amestecate cu negru. Adesea un strigăt puternic și ascuțit”*.

Parmaclîc (pag. 126) însamnă *şir de balustre (stâlpuşori) de piatră sau de lemn de aceiaşi formă şi aşezate la distanţe egale unele de altele încât formează un gărduţ în jurul unei scări, unui pridvor, unei terase, etc.* nu *„balustradă; aici cuvânt întrebuinţat în Moldova, în sensul de gard scurt”*.

Circ-Serdar nu *„serdar”* (pag. 150) însamnă *şeful jandarmeriei (la Turci)* nu *„rang de boerie în timpurile vechi; un fel de general de cavalerie”*.

Cinchit (pag. 169) însamnă *stîrcit, aşezat pe vine, aşezat ghemuit* nu *„aşezat cocoloş, stând grămadă, aplecat cu tot corpul asupra unui lucru, pe care îl observi cu atenţiune”*.

Multe cuvinte sînt subliniate în text pentru a fi explicate şi au rămas neexplicate din motive pe care numai autorii le ştiu. Aşa sânt următoarele vorbe: *Poştii* (pag. 119), *încurcare* (pag. 134), *ministerială, croită, birlicul, jucător, capul, rotocoalele, gura, trăgătoare* (pag. 135), *suitoare, ţiitoare, coada, Mamaria, operaţia, rână,* (pag. 136) *faglă, calpace* (pag. 137), *poamă* (pag. 143), *premiandu* (pag. 157), *domn, lehamite* (pag. 158), *de os* (pag. 159), *Eş* (pag. 160) *și rohatca* (pag. 169).

In schimb, alte vorbe sînt explicate de două ori. Aşa sânt cuvintele: *izvoade* (explicat la pag. 120 şi 123), *grinduri* (explicat la pag. 119 şi 141), *smarald* (explicat la pag. 141 şi 142).

Ni se explică noţiuni necunoscute cu vorbe tot aşa de necunoscute, când ni se spune că: *„parmaclîcul este balustradă”* (pag 126); *„grenatier=grenadier”, (pag. 26) „equinoaxele, orbită, perihelie, paralaxă=termeni ştiinţifici întrebuinţaţi de astronomi, cu ajutorul cărora determină anotimpurile”; „vătămătură=expresie întrebuinţată în popor pentru denumirea boalelor care se arată cu dureri în jurul pântecelui”* (pag. 175).

Toate „îndrumările” încep cu expresia consacrată de autorii noştri: *„Se pot face exerciţii cu specială privire la rostire”, „se pot face compoziţii”*... etc., vrând să dovedească prin asta că s'a lăsat o mare libertate de acţiune profesorului, fiindcă i s'au sugerat numai anumite lucruri. Acest fel de exprimare provoacă în sufletul cititorului (elev sau profesor) o îndoială, o nesiguranţă, care nu-l mai îndeamnă la acţiune, ca atunci când i s'ar spune: *„Să se facă exerciţii de...”*

Puţinele titluri ale cărţilor din care s'au ales unele bucăţi de lectură sânt citate greşit, adică nu se citează exact volumul, cum este *„Oameni aleşi”* de Ion Simionescu.

In general, nu s'au citat decât numele autorilor, iar de câteva ori nu sânt citate nici numele autorilor şi nici titlul volumului din care s'a extras fragmentul. Aşa, este omis numele şi opera autorului bucăţii intitulat „Din întuneric” dela pag. 161; tot aşa s'a procedat şi cu toate proverbele care sânt extrase la paginile 114 şi 17[illegible] fără să se citeze colecţia şi numele culegătorului, decât o singură da[illegible] (la pag. 100) şi atunci incomplect.

Singurele „îndrumări” satisfăcătoare sânt cele dela pag. 146 şi 175, i[illegible] cele mai multe dintre ele sânt incomplecte, deoarece nu ni se pomeneşte nimic despre: rezumate, scrisori, re[illegible]tări, scriere corectă (ortografie [illegible] punctuaţie), dictări, ş. a.

Dintre bucăţile de lectură, rem[illegible]căm ca foarte potrivite pentru el[illegible] clasei a II-a: *„Fetiţa şi chibritur[illegible]”* de *H. C. Andersen* (pag. 74) şi *„Mar[illegible]”* de I. Chiru-Nanov, un scriitor c[illegible] „n'a reuşit să se impună în literatur[illegible]

GH. AGAVRILOAE[illegible]

Nota. — Vezi Ad. Lit. No. 848.

Inchisoarea și cartea

Societatea scriitorilor francezi a intervenit pe lângă ministrul de justiție, cerându-i să permită deţinuţilor de a-şi cumpăra cărţi.

Intervenţia nu se întemeiază decât pe un singur argument: editura franceză ar câştiga cel puţin zece milioane de franci.

Socoteala e bună, de oarece câștigul suplimentar va contribui la desvoltarea editurii franceze.

Socoteala e impresionantă, fiindcă arată că în închisorile franceze se cer multe cărţi de cetit.

Insă, argumentul e prea comercial. E, deși întemeiat, peste măsură de comercial. Scriitorii ar fi putut găsi și alte argumente, tot atât de puternice. Prea s'au gândit numai la interesele lor.

Dar, orice motiv e bun, dacă e în stare să aducă o măsură umanitară.

Această măsură n'ar pierde nimic din preţul ei, chiar dacă scriitorii, editorii și ocârmuirea ar risca să mai dea ceva din pungă. Căci chestiunea e prea importantă, ca să fie izolată pe linia comercială.

•

In America, deţinuţii au voie să citească nu numai cărţi, ci și ziare. Mai pot asculta şi emisiunile de radio.

Există o libertate pe care n'ar trebui s'o răpească nici măcar închisoarea: libertatea de a te cultiva.

Cu privire la libertăţile introduse în închisorile sovietice — părerile sunt împărțite. Se știe însă că sub vechiul regim închisorile erau înzestrate cu biblioteci destul de bune. Mai cu seamă în localităţile de surghiun, deportaţii se puteau instrui în voie. Foarte mulți prizonieri politici s'au întors din Siberia cu o vastă cultură ştiinţifică şi literară. O parte din operele marilor scriitori şi savanţi ruşi a fost concepută şi împlinită în temniță și exil.

Vechii ocnaşi ruși au regretat, pe vremuri, că Oscar Wilde n'a avut norocul să fie întemniţat în Rusia, căci nu s'ar fi întors atât de frânt ca din închisoarea englezească. In închisorile ruseşti, cunoscutul revoluţionar Wladimir Burţev s'a ocupat cu cercetări istorice şi sociologice, în închisoarea engleză a cioplit pietre.

Că temnicerii englezi erau corecţi, pe când jandarmii ţarului puteau să te facă „fugit” — asta-i altă chestie...

•

In ce privește regulamentul intern al închisorilor franceze, preşedintele Societăţii scriitorilor francezi a propus următorul text:

„In scop de a contribui la desvoltarea culturii, a cărei latură moralizatoare o recunoaște, direcţiunea penitenciarelor autoriză pe condamnaţii cu purtare bună să-şi cumpere cărţi.”

Prin urmare: numai prizonierii cu *purtare bună* obţin dreptul de a-și procura cărţi.

Condiția făurită de către preşedintele Societăţii scriitorilor francezi, în ce priveşte purtarea bună, e un semn vădit de cugetare rea, din partea lui. E aproape jenant, că un scriitor francez n'a simţit înţepătura acestui loc comun și a lăsat să-i scape de sub peniță o banalitate atât de fezandată.

Nu e oare mult mai logic să se acorde dreptul de a cumpăra și ceti cât mai multe volume tocmai prizonierilor a căror purtare n'o poate îndrepta nici regimul închisorii? Căci a ceti, nefiind o purtare rea, scurtează, limitează şi reduce la nimic imboldul, preocuparea și acțiunea unei purtări care nu mai e bună. Cine are mai multă nevoie, în acest caz, de „latura moralizatoare” a culturii? Chiar din punctul de vedere comercial, care se manifestă cu atâta desinvoltură în întâmpinarea scriitorilor francezi, e o neghiobie să înlăture niște clienţi numai fiindcă nu fac dovadă de bunăcreștere în incinta închisorii.

Cert e că a interzice unui condamnat frecventarea marilor scriitori — e o pedeapsă fără rost şi fără efect, şi o cruzime inutilă.

F. DIMA

Gazdă de îngeri si mijlocitor de dreptate

Din paginile multe pe care Geneza le consacră lui Avraam, noi am transcris — din Biblia lui Șerban — capitolul XVIII într'a cărui primă parte se arată cum patriarhul, mergând în întâmpinarea a trei străini, îi poftește în cort și-i ospătează. Iar unul dintre dânșii vestește că Sarra va naște fecior.

In partea a doua se vede chipul în care Avraam caută să împedece dărîmatea Sodomei și a Gomorei, de dragul câtorva drepți ce se vor fi aflând în cetățile pomenite și de pomină.

Acestea ar fi motivele de ordin etic și estetic pentru cari dăm cele 33 versete ale cap. XVIII din Facerea.

Dar textul e, în traducerea dela 1688, bogat în „particularități" lingvistice, cărora — pentru mulțimea lor — le vom da numai echivalentele moderne, fără să intrăm în comentarii amănunțite:

CAP. XVIII

1. Și să ivi lui, Dumnezău cătră stejarul dela Mavri, șăzând el la ușa cortului lui, în ameazăzi.

2. Și, căutând cu ochii lui, văzu; și iată trei bărbați sta deasupra lui, și, văzând pre ei, alergă în tâmpinarea lor dela ușa cortului lui și să închină pre pământ.

3. Și zise: „Doamne, de am aflat doară har înaintea ta, nu treace pre robul tău.

4. „Să să aducă dară apă și să speale picioarele voastre, și vă răcoriți supt copaciu.

5. „Și voiu lua pâine și veți mânca, și după aceasta veți mearge la calea voastră, pentru care lucru v'ați abătut la sluga noastră". Și ziseră: „Așa fă, după cum ai zis".

6. Și sirgui Avraam la cort la Sarra, și zise ei: „Grăbeaște și frământă trei măsuri de făină curată și fă azime".

7. Și la vaci au alergat Avraam și au luat vițel moale și bun, și-l deade slugii și-l pripea să-l facă.

8. Și luò unt și lapte și vițelul care l-au făcut și le puse înaintea lor și mâncară, și el sta lângă dânșii supt capaciu.

9. Și zisără cătră dânsul: „Unde iaste Sarra fămeaia ta?". Și el răspunzând zise: „Iată-o la cort".

10. Și zise: „Iată întorcându-mă voi veni cătră tine la vreamea aceasta în ceasuri, și va zămisli fecior Sarra fămeaia ta". Și Sarra auzi cătră ușa cortului, fiind după dânsul.

11. Și Avraam și Sarra prea bătrâni, îndelungați de zile, și părăsiră la Sarra a se face cele ce au pre sine fămeile.

12. Și rîse întru sine Sarra zicând: „Incă nu mi s'au făcut mie până acum, și stăpânul mieu prea bătrân".

13. Și zise Domnul cătră Avraam: „Ce că au rîs Sarra întru sine zicând: Oare adevărat voi naște? Și eu am îmbătrânit?

14. „Au doară nu să poate lângă Dumnezău cuvântul? La vremea aceasta mă voi întoarce la tine în ceasuri, și va fi la Sarra fecior".

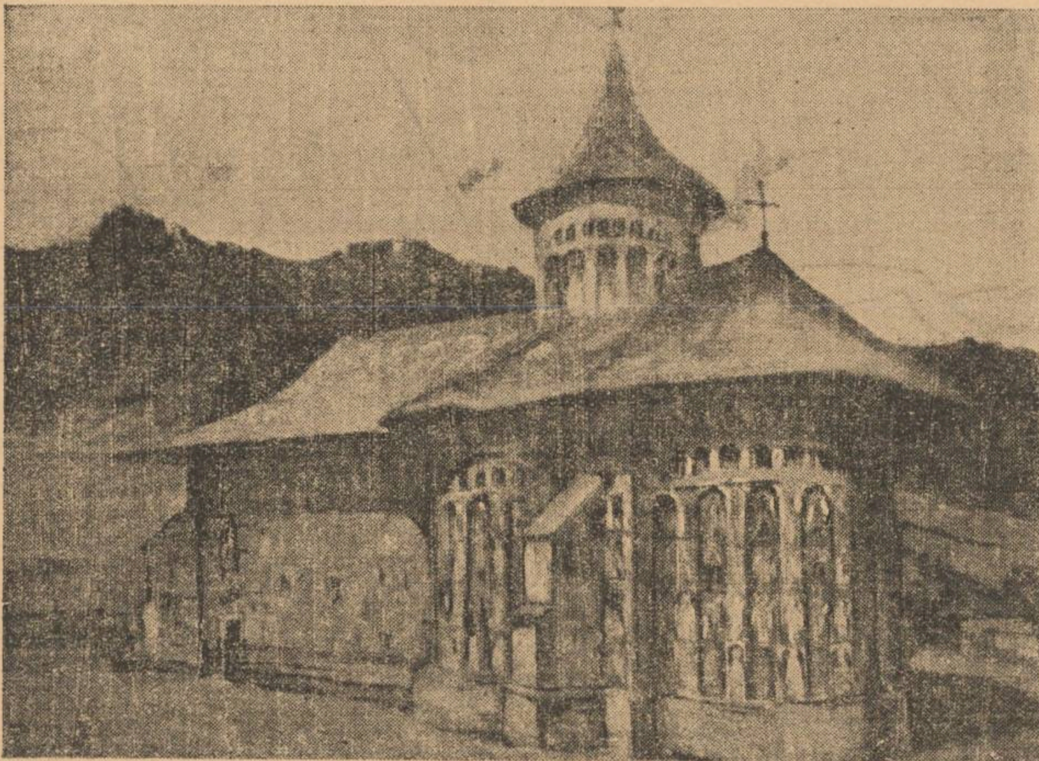
15. Și să lepădă Sarra zicând: „N'am rîs", pentru că s'au temut. Și zise: „Ba ce ai rîs".

16. Și sculându-se de acolo bărbații căutară asupra Sodomului și Gomorului, și Avraam mergea împreună cu dânșii petrecând pre ei.

17. Iară Domnul zise: „Nu voiu ascunde eu de Avraam, sluga mea, carele eu fac.

18. „Iară Avraam făcându-se, va fi întru limbă mare și multă, și să vor blagoslovi întru el toate limbile pământului.

19. „Pentru că știam cum va învăța pre feciorii lui casa lui dupre dânsul, și vor păzi căile lui Dumnezău ca să facă dreptate și judecată pentru ca să aducă Domnul asupra lui Avraam toate câte au grăit cătră dânsul".

G. Teodorescu-Romanați — Voronaț

20. Și zise Domnul: „Strigarea Sodomului și a Gomorului să înmulți cătră mine, și păcatele mari-s foarte.

21. „Deaceia pogorînd voi vedea de, dupre strigarea lor ce vine cătră mine, fac; iară de nu, ca să știu".

22. Și întorcându-se de acolo bărbații veniră la Sodomu, și Avraam era încă stând înaintea Domnului.

23. Și apropiindu-se Avraam zise: „Nu piarde împreună pre cel drept cu cel necurat! Și va fi cel dirept ca și cel necurat?

24. „De vor fi cincizeci de direpți în cetate piarde-vei pre ei? Nu vei lăsa tot locul pentru acei cincizeci de direpți de vor fi într'însa?

25. „Nice într'un chip să nu faci tu ca cuvântul acesta ca să nu ucizi pre cel dirept ca și cel necurat și va fi cel dirept ca și cel necurat, — nice într'un chip. Cel ce judeci tot pământul, nu vei face judecată?"

26. Și zise Domnul: „De voiu afla la Sodom cincizeci de direpți în cetate, voiu lăsa tot locul pentru dânșii".

27. Și răspunzând Avraam zise: „Acum începui a grăi cătră Domnul mieu, iară eu sânt pământ și cenușă.

28. „Dară de se vor înpuțina cei cincizeci în patruzecișicinci, piarde-vei pentru acei toată cetatea?" Și zise: „Nu voiu piarde de voiu afla acolo patruzeci și cinci".

29. Și adaose încă a grăi cătră dânsul și zise: „Dară de se vor afla acolo patruzeci"; și zise: „Nu voiu piarde cei patruzeci". Și zise:

30. „Să nu fie, Doamne, ceva de voiu grăi: Dară de se vor afla acolo treizeci". Și zise: „Nu voiu piarde pentru treizeci". Și zise:

31. „De vreame ce am a grăi cătră Domnul, dară de se vor afla acolo douăzeci?" Și zise: „Nu voiu piarde pentru acei douăzeci". Și zise:

32. „Să nu fie ceva, Doamne, de voiu grăi încă deodată? Dară de se vor afla acolo zece". Și zise: „Nu voiu piarde pentru cei zece".

33. Și se duse Domnul până ce au părăsit graiul cu Avraam, și Avraam s'au întors la locul lui.

„Nu treace pre robul tău" însamnă: nu trece peste sau pe lângă robul tău, adică nu-l ocoli.

Prin „vițelul care l-au făcut" (din versetul 8) se înțelege: vițelul pe care l-a gătit.

In v. 10: „Și Sarra auzi cătră ușa cortului, fiind după dânsul" are 'nțelesul de: auzì dela (din) ușa cortului, ea fiind îndărătul lui.

Versetul 15: „Și să lepădă Sarra zicând: *N'am rîs,* pentrucă s'au temut. Și zise: *Ba, ce ai rîs*", însamnă: Și tăgădui Sarra zicând: N'am rîs, pentru că s'a temut. Și zise Domnul: Ba, ai rîs.

Ce din: ba ce, este conjuncția *ci*.

Jumătatea 'ntâia a versetului 18 („Iară Avraam făcându-să, va fi întru limbă mare și multă") trebue înțeleasă astfel: Iară din Avram devenind Avraam, dintr'însul se va ridica un neam puternic și numeros.

Limbă însemnează: seminție, neam, popor.

Pentru ceea ce noi spunem astăzi: „...el stătea (sta) încă înaintea Domnului", în Biblia dela 1688 scrie: „era încă stând înaintea Domnului".

Forma aceasta am mai întâlnit-o și în capitolele anterioare. De pildă, în cap. IV din Facerea, versetul 14 citim: „Și voiu fi suspinând și tremurând asupra pămîntului".

BARBU LAZAREANU

Cronica mizantropului

Cât mai puțin efort

Da, există fără îndoială șomaj intelectual (deși nu știu dacă se cade să numim intelectual un absolvent a patru clase de gimnaziu). Insă cauza de căpetenie mi se pare o proastă pregătire profesională. Dacă în învățământ sunt vacante de ani de zile catedre de l. franceză, toți studenții se înghesue la l. română. Dece? Fiindcă e mai ușor. Principiul celui mai mic efort primează. Ce va mai fi mai pe urmă nu are nicio importanță. Adesea vin la mine tineri în stare deplorabilă, rugându-mă să le fac vreun rost sau să le dau vreo recomandație.

Din nefericire n'am niciun fel de putere și recomandațiile au o soartă clasică. Unul în deosebi era într'un hal fără hal și părea foarte indignat. Mă privea chiar cu un fel de ostilitate ca pe un om îmbuibat ce nu vrea să-i dea niciun ajutor. Studia niște materii puțin cercetate, în care, după socoteala mea, putea cu ușurință să se remarce și prin urmare să-și facă și o carieră. Principiul meu era acesta. Lucrează de pe acum ca specialist și forțează atenția profesorilor. M'am oferit să-i înlesnesc mijloacele de publicare (ceeace într'adevăr puteam face), i-am sugerat și ideia unei lucrări. El voia însă numaidecât o recomandație pentru o slujbă, către un profesor.

— Te cunoaște profesorul din activitatea d-tale la el?

— Nu!

— Atunci ce te face să crezi că va voi să ajute un student pe care nu l-a văzut niciodată? Du-te și fă această lucrare, dă-mi-o să ți-o public în această revistă (și i-am pomenit de o publicație în care noi am fi tremurat de emoție să fim publicați) și atunci odată cu recomandația voi trimite profesorului și contribuția d-tale. Iată, îți voi publica orice studiu al d-tale. Cere profesorului orientări, arată-te activ și eu îți dau mijlocul să devii cunoscut în cercurile publicistice.

Propunerea mea avea și o latură imediat practică, fiindcă în schimbul unui articol aș fi fost autorizat să-i dau un mic onorariu, de care se vedea că are nevoie. Insă n'aș fi voit să-l dau unui simplu dezorientat. Specialitatea pe care și-o alesese era de natură, cu astfel de nesperate asistențe, să-i ofere mai târziu o perspectivă interesantă. Nu trebuia decât activitate și putința de a publica. Amicul primi foarte defavorabil planul meu, mormăi ceva, promise vag și plecă. După câteva săptămâni reveni și mai famelic.

— Ei, am zis eu, hotărît să-i dau onorariul, ai făcut?

— N'am făcut, răspunse el cu inimiciție. N'am prea avut timp. Am venit să-mi dați scrisoarea de recomandare.

— Dar bine, omule, am izbucnit eu, cum am să te recomand unui profesor care ar trebui să te cunoască și nu te cunoaște?

Ce-ai făcut d-ta ca el să fie impresionat?

Atunci tânărul mi-a spus acest lucru la care meditez și azi:

— D-ta îmi spui mereu să cercetez, să public, parcă mie îmi arde de asta. Ce, toată lumea publică? Eu nu vreau să-mi bat capul cu ce-mi spui d-ta. Vreau și eu o slujbă ca toată lumea. Vreau să găsesc pe cineva care să mă ajute. Credeam că d-voastră aveți trecere.

— E o neînțelegere, am încheiat eu penibila discuție. Am trecere, tinere, dar într'o zonă prin care d-ta nu vrei să treci.

ARISTARC

Scrisoare

Domnului Mihail Sadoveanu

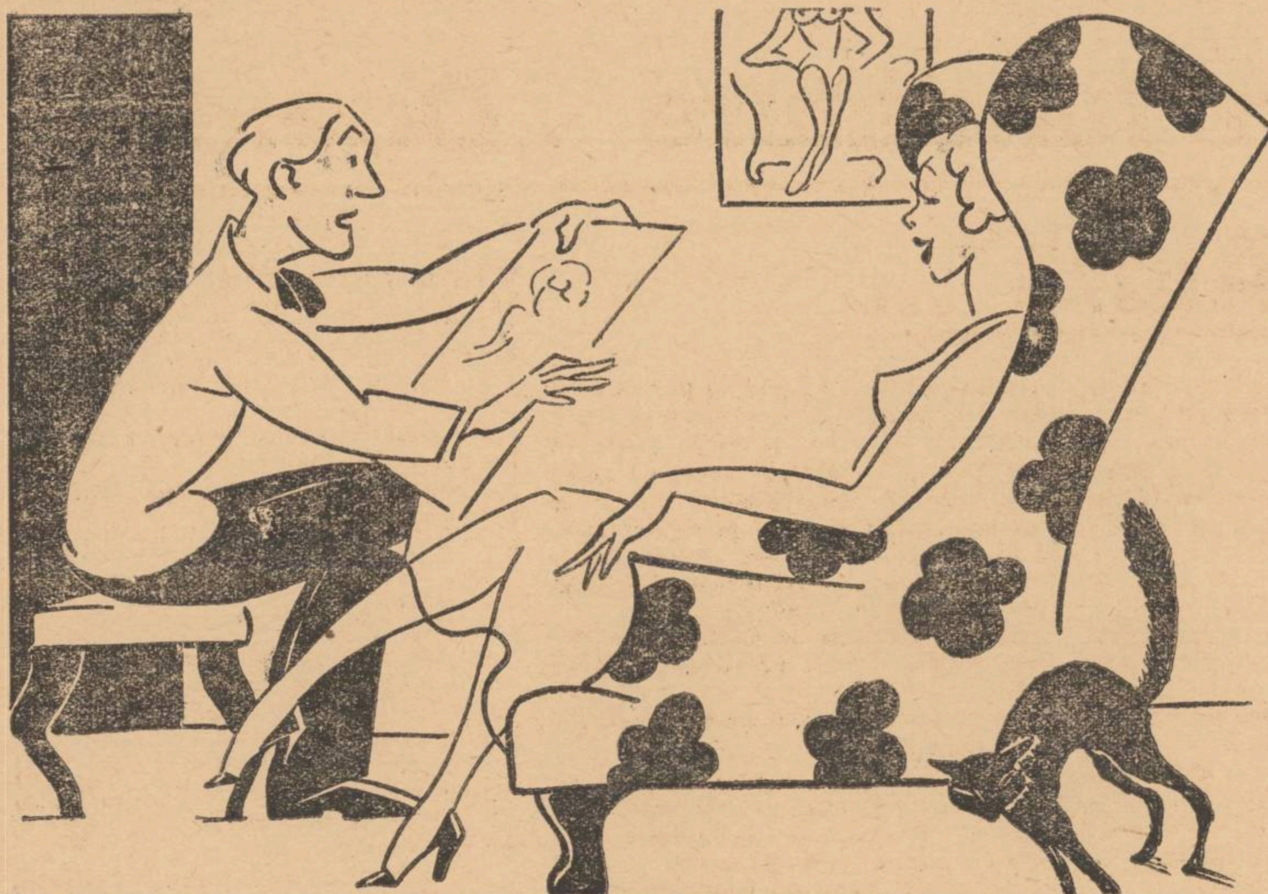
De mult cutreeram în lung și'n lat
Stufișuri și păduri cu pușca'n spate.
Pândeam dihăniile pe 'noptate
Și rațele la ghiolul desghețat.

Moșnegi cu plete lungi m'au învățat
Să scot bursuci din vizuini săpate
Și de prin mlăzi de oameni neumblate
Odată doi mistreți am împușcat.

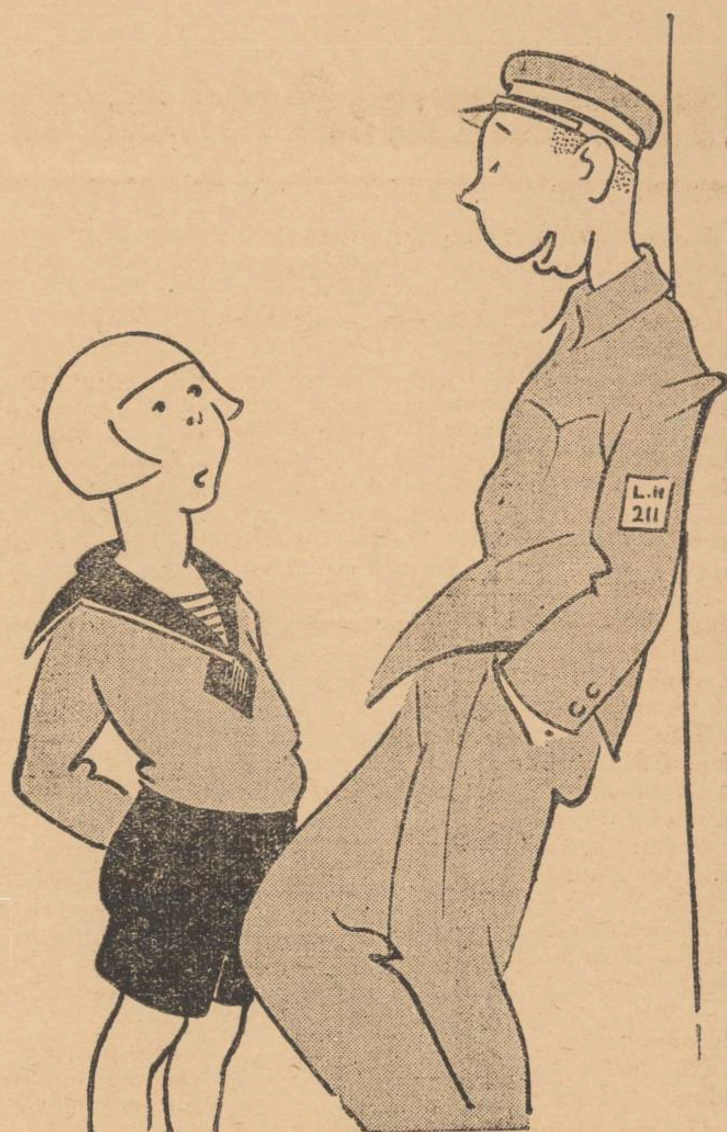
Dar azi trecutul ca un vis s'arată;
De boală grea pe patu-mi țântuit,
Ajuns'am ca să cred că viața toată

In jâlț și pat eu astăzi mi-am trăit
Iar amintirea-i basm ce l-am citit
Despre-un băiat zglobiu ce-a fost odată.

MIHAI STURDZA

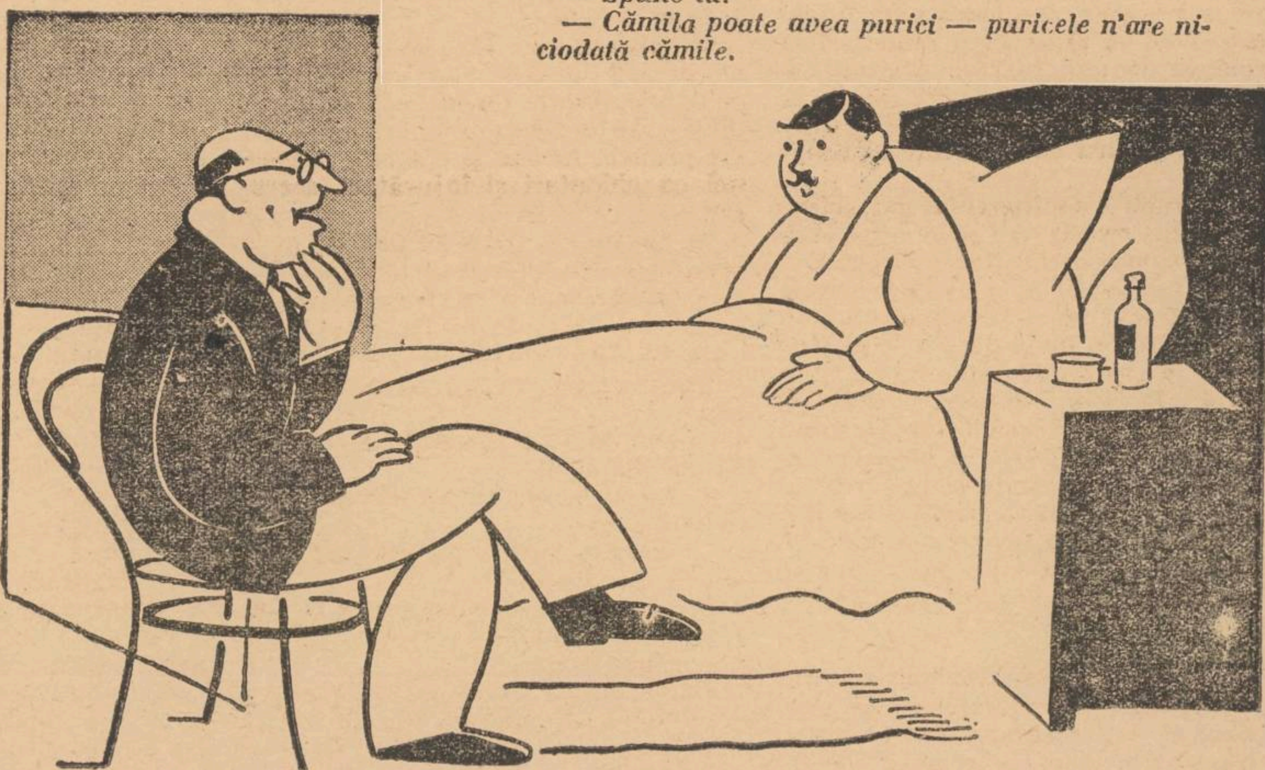
— Cunoşti, duduie, „Paradisul pierdut" al lui Milton?
— E singrul film cu Milton care mi-a scăpat.

— Care e diferența îndre purice şi cămilă?
— Spune tu!
— Cămila poate avea purici — puricele n'are niciodată cămile.

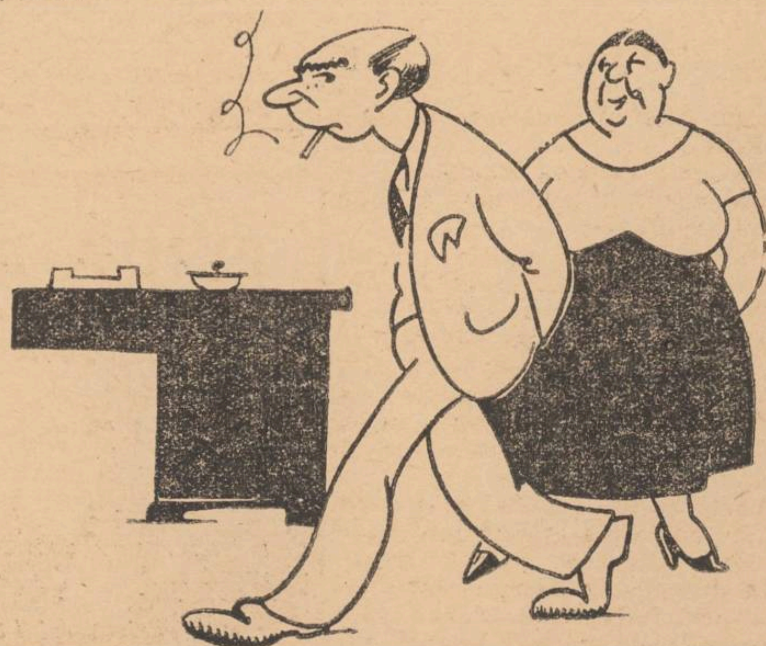
— Ce, vrei să porți şi anul ăsta vulpea?
— Păi, ea cum o poartă o viață 'ntreagă?

— Merge mai bine?
— Nu.
— Atunci, întrerupi cura de pilule?
— Nici nu le-am luat!
— In cazul ăsta, ia-le!

— Aşi vrea să văd două filme pe săptămână.
— Vai, Mimi, cum îți place luxul!...

— Cum nu-ți aduci aminte, Take? Era în anul când nu şi-a dat Brezeanu reprezentația de retragere!

Inmormântare în fundătura „Doamne-Ajută"...

A căzut de pe rampă, cu o ladă de o sută de kilograme, rău aşezată pe samar. Unii spun că a alunecat de pe botul schelei, alţii, că vina o poartă cavaletul prea îngust...

El ştie un singur lucru însă. Că-i e rău. Foarte rău chiar, cu toate cele două operaţii, suferite la spital şi în ciuda zecilor de leacuri şi descântece ale babelor din mahala. Şi doar la noi în „Doamne-Ajută" babele sânt renumite. Vin tocmai din Pietrosu şi Mălăeşti bolnavi să-şi găsească alinarea.

Dar cu nea Marin a fost parcă un făcut să nu se mai înzdrăvenească. Ce l-au sucit, l-au frecat şi afumat cu câte şi mai câte, în zadar. Nici-o buruiană nu se prindea de el.

Gemea toată ziua, sâcâit de o înjunghietură în capul pieptului, ce nu-l lăsa să respire, îi muia oasele, silindu-l să zacă fără vlagă în pat.

O duce astfel de două luni, dar acum nu mai poate. E la sfârşitul puterilor. Azi îi e mai rău decât oricând. Şi nici Floarea nu-i pe lângă el. S'a dus cu lâna la darac, dar ar fi fost de mult vremea să se 'ntoarcă.

— Off... cu mor şi ei îi arde de lână, de năvădeli...

Nu mai pot, — gemea singur în odae.

O urmăreşte în gând şi o vede stând de vorbă cu Sanda lui Firoiu de lângă Marcu Daracciu. Apoi cu Veta lui Gligore, adventista, ce-i toacă gura a meliţă şi caută să zăpăcească lumea, şi în urmă, la domnul Niculae, băcanul, aşteptând în gloată să-i vină rândul la servit; certându-se cu băiatul din prăvălie pentru două bucăţi de zahăr lipsă.

Respiraţia i s'a îngreuiat şi-l oboseşte. Sudori reci îi trec prin corp. Junghiul vrăşmaş ce l-a ţintuit săptămâni întregi pe pernă, l-a mai lăsat parcă. Dar ce folos? Se simte slab, prăpădit şi atât de uşor, încât dacă ar deschide careva fereastra, desigur că l-ar sufla vântul... Iar i se întunecară ochii. O să leşine. Sigur că o să leşine. Dar nu-i este frică. A mai căzut el în nesimţire supt de boală, trezindu-se sub frecăturile babei Jordana şi privirile îngrozite ale nevestei. Să vezi ce spaimă o să tragă Floarea, când l-o găsi ţeapăn... De... Cine a pus-o să 'ntârzie atâta? Zâmbeşte....

Ţaţa Floarea vine, vorbind singură pe drum. Aşa îi e obiceiul, când e supărată. A intrat bodogănind în curte, a tras poarta după ea, cu punga de zahăr în mână, a împins uşa săliţei.

Puse cumpărătura pe policioară, descălţă papucii de iuft şi, prinzând într'un cui colţul perdelei, îşi întrebă de acolo omul:

— Ei!...

— ...

— N'auzi? Am venit!...

— ...

Păşeşte încet şi temătoare în odaia bolnavului.

— Marine... Marine... Marineee...

A încremenit cu ochii ţintă la mortul care-i zâmbeşte.

Inima-i bate, să-i spargă pieptul. Rămâne aşa, nemişcată, preţ de câteva minute, dar îşi revine repede şi cu mâna puţin tremurândă bâjbâe pe masă, căutând lumânarea. A găsit-o. Vrea să o aprindă, dar nu poate. Un chibrit îi scapă din mână, altul nu ia foc... Insfârşit, flacăra mică pâlpâe la căpătâiul mortului.

In curte aerul rece o înviorează parcă. Se 'ndreaptă grăbită spre poartă şi ese în ulicioară. Se uită împrejur. In dreapta, la Ilinca, nimeni. In stânga, prin fereastra bojdeucii, Lina lui Borş se vede spălând. In faţă, singur în curte, Muschin îşi ascute ferestrăul. Nu ştie încă nimic. Din fundul ulicioarei, de undeva de departe se aude un svon uşor de ceartă. Iar s'o fi îmbătat Albanezul, gândeşte liniştită ţaţa Floarea; apoi îşi aduce aminte că a ieşit pentru altceva, mai important, în uliţă. E gata să ţipe, dând semnalul morţii, atât de cunoscut în cartier, dar s'a oprit brusc cu urletul sugrumat în gâtlej. Şi-a adus aminte de ceva. De pisica închisă în casă. Şi lumânarea este aprinsă. Doamne fereşte... să nu se întâmple vreo nenorocire...

Fuge îndărăt în curte şi dă drumul pisicii. In treacăt, din obicinuinţă, îşi aruncă privirea spre cuibar.

Pe Porumbaca am s'o tai şi pe Moţata la fel, că nu mai ouă.

— Dar ce tot roboteşti prin curte, lele Floareo? Cum îi mai merge lui nea Marin?

Intoarce capul speriată. De peste duvar Lina lui Borş o întreabă.

Nu-i răspunde, supărată că şi-a găsit tocmai acum momentul s'o iscodească.

E din nou în drum, în dreptul porţii, rămasă deschisă. Ridică capul, îşi potriveşte glasul, respiră odată adânc şi... ulicioara tresare înfiorată, sfredelită de chiotul de jale.

In câteva clipe i se strâng toate muerile la poartă.

Şi babele, cele fără de noroc în leacuri. Şi bărbaţii, care nu plecaseră pe la cârciumi; ţâncii năvăliră cei dintâi. Ba încă Leana lui Opriş şi-a lăsat pruncul în bac şi o mână din urmă cu ghionturi şi înjurături, socrusău.

Se făcu o hărmălae la poartă, toată lumea vorbea, plângea, ţipa, iar Azorică, imitat repede de frate-său, începu să urle atât de fioros, încât reuşi să potolească vacarmul.

Din toate părţile întrebările curgeau ploae:

— Dar când se prăpădi, soro dragă, că azi dimineaţă...

— Păcat de el, Florico mamă, că şi Sandu a! meu...

— Nenorocirea, soro, off, arz'o focul de nenorocire...

Şi se băteau speriate cu mânile peste gură, intrând buluc în curte să-l vadă pe nea Marin.

Dar şi ţaţa Floarea nu răspundea, continuând să jelească din ce în ce mai tare şi mai frumos, dând de veste ca o sentinelă credincioasă, întregii mahalale, că Floarea lui Marin hamalul, cea mai pricopsită şi invidiată în „Doamne-Ajută", a rămas văduvă... Atât i se părea de nou şi frumos primul bocet al văduviei, că n'ar mai fi terminat...

Asta a fost Vineri. Sâmbătă dimineaţă, ajutată de două cumetre, a tăiat pe Porumbaca şi Moţata, mai cumpărând încă o oae dela domnul Picher Unguroiu, ca să ajungă la toată lumea. De băutură nu ducea grijă. Se mai găseau în pivniţă două butoae cu „motorină", că răposatul nu prea bea acasă, ci mai mult prin cârciumi. Ii plăcea să guste. Iar rodul celor două pogoane de viţă terasă, din Dealul Turcului, le vânduse.

Seara a arvunit pe Tache cu orchestra. Adică: Tache, un cobzar şi ţambalagiul.

Iar Duminică după amiază avu loc înmormântarea.

Ce de lume, ce de lume... In afară de întregul Doamne-Ajută, care îşi părăsise gospodăriile, lăsându-le doar în paza cânilor şi a infirmilor — curat ca 'n război, când au fugit de groaza Bulgarilor — dar au mai venit destui din Verde, din Galben şi chiar din Roşu a venit domn Fănică perceptoru şi domnul Mazâlu dela primărie, numai să-l însoţească pe nea Marin la lăcaşul de veci. Dar şi străini au fost berechet, fie din curiozitate, fie în hatârul zilei călduroase de sfârşit de Februar, ce a scos iarba verde la iveală şi a stropit văzduhul cu miros proaspăt de primăvară. A avut parte bietul nea Marin, de o zi prea frumoasă. Au ocolit turnul din centru, s'au oprit cu dricul şi în dreptul lui Gherase, unde îşi bea regulat „jumătatea", iar, spre seară, când a început să se lase frig, s'au întors cu toţii flămânzi şi zgomotoşi.

Masa s'a întins în săliţă şi în odaia ce mai păstra fumul înecăcios de tămâe şi lumânări. S'au întins bănci şi scaune, fiecare căutând să-şi găsească un loc mai potrivit.

In curând, servite de ţaţa Floarea şi câteva femei, optzeci de fălci începură să clefăe, înfulecând de zor, pe întrecere.

— Tare-i bun borşul, ţaţă Floare, — lăuda unul.

— Şi friptura, — mormăia altul, cu gura plină.

— Mâncaţi, mâncaţi, lăsaţi vorba, — îi încuraja ea.

Paharele nu se mai goleau, având grijă Muschin să le umple.

Muschin era nepotul mortului, rămas fără copii, şi după moartea ţaţei Floarea, singurul moştenitor. Voinic, înalt, o namilă de om, pescar de meserie, spaima scandalagiilor şi cuţitarilor din mahala pe care numai el îi mai astâmpăra.

Vocea lui răguşită domina masa.

— Care mai vrea de băut?

—Eu, Muschine, făcu Andrei ai Vetei.

— Ţine...

— Şi eu, nea Mucshine, chiţcăi Mitru.

— Tu ştergeţi nasul, mucosule. Ţi-i deajuns patru pahare mari. N'ai să mai poţi sări gardul Tinchii...

Toată lumea râse de gluma asta. Numai Tinca se bozumflă.

— Zău, şi dumneata, nea Muschine, ce-ţi veni?...

In fund, în săliţă, Tache cu orchestra se ospăta şi el.

Când, ce-i trăzneşte lui Muschin prin cap?

— Tache... Tăchiţă... să-mi zici cântecul ăla... ştii tu... care-i plăcea lui nea Marin.

— ?...

— Ce caşti gura la mine? Ce-ţi cerea nea Marin să-i cânţi când erai angajat la Gherase? Tudoriţa, Tudoriţa, mă balaoacheşule...

Hai, dă-i drumul, dar să mi-l zici aşa cum vrei tu când te faci al dracului... Ascultă, ţaţă Floareo, ce-i plăcea lui nea Marin...

— Dumnezeu săl ierte, — adăogă Rada lui Băboiu...

— Că tare bun a fost, — complectă Lina lui Borş...

— Şi cuminte ca...

— Gura!

Pumnul masiv al lui Muschin pocni sec masa. Paharele zăngăniră.

Tache se ridică de pe scaun, cu dibla subsuoară. Ciupi strunele, le acordă, apoi îşi culcă uşurel obrazul pe vioară.

Se făcu tăcere. Toate privirile se îndreptară spre el. Ţambalul începu acompaniamentul în surdină. Câteva clipe, Tache îl lăsă singur, apoi, odată cu glasul cald al viorii ce se împletea cu tactul bâzâit al cobzei, Tăchiţă începu dulce:

Ooof, Cine te-a făcut pe tine,
Tudoriţo lele,
Of, of, of, ooof! Aşa 'naltă şi subţire,
Tudoriţo lele

Afurisit arcuş avea Tăchiţă. Ai fi pierdut o noapte întreagă ascultându-l. Dar nici ţambalagiul nu era mai prejos.

Când a terminat, laudele nu mai conteneau.

— Bravo, Tăchiţă, să trăeşti.

— Noroc, frate Tache, că mare meşter eşti.

Şi Tăchiţă zâmbea fericit, multumindu-se să-şi moaie buzele în lichidul rubiniu din pahar sau să ciugulească un vârf de friptură.

Ce să mai spun? Din pahar în pahar şi din cântec în cântec, praznicul pomenii se transformă în chef în toată regula. Ţaţa Floarea nu mai prididea cărând din pivniţă ulcele reci cu vin. Antrenaţi de glasul înfocat al cântăreţului, comesenii începură să vorbească mai tare, să tropăe din picioare şi să cânte pe diferite voci, luându-se după orchestră, şi chiar o încăerare era gata să se producă între Mielul Barbă Aspră şi Ilie Donciu, dacă nu intervenea tot Muschin.

— Ce se vâră aşa în Tanţa, nea Muschine? Crede că mi-o suflă?

— Minte, minte, nene Muschine. Nu-l asculta, că tot de mâna mea moare spintecat...

— Ssst! Fără gălăgie! Mama voastră de lingăi. Sunteţi la cârciumă aici? Respectaţi sufletul mortului care mai este în casă... Zii, Tăchiţă, frate dulce...

Drag mi-a fost calul bălaaan
Şi Ionică miliiitar măi

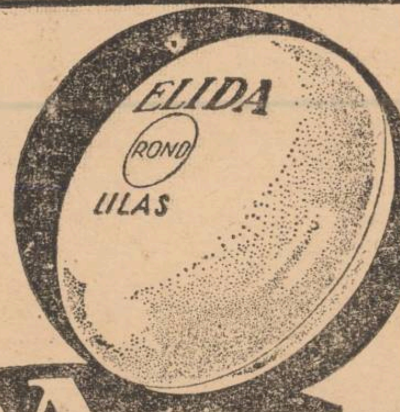
Câteva din duduile dela masă însă, ar fi vrut ceva mai modern. Tanţa Blancagiului de pildă cerea să i cânte o Carioca ca să danseze cu Donciu, dar Sanda garsoanca ţinea morţiş ca Tache să-i zică numai pentru ea „La căsuţa albă". Şi Marioara lui Pamfile,

(urmare în pag. 10)

ELIDA ROND

Săpunul apreciat pentru fineţea parfumurilor sale. De vânzare în 6 diferite varietăţi: oeillet, lavande, bouquet, rose, lilas, eau de cologne.

ELIDA

Pantelimon Romanov

La etajul al treilea

— Ce stai în drum, ca un buştean şi nu te dai nici încolo, nici încoace? Hai, treci mai înainte!

— Dar pe unde să răsbesc? Doară n'o să mă cocoţ în capul oamenilor, în îmbulzeala asta din vagon.

— Of, Doamne! Nici nu-ţi poţi trage sufletul, — suspinau din toate părţile pasagerii cu bagajele în mâni, îngrămădiţi în uşa vagonului.

— Nu mai e niciun loc, — grăi un soldat lungan cu baionetă, pătrunzând în vagon. Şi-şi roti ochii pe sus, la băncile unde stăteau, claie peste grămadă, pasagerii cu capetele proptite în tavan.

— Aici n'o să ne plângem de frig,— spuse un soldat mărunt, care stătea aşa de 'nghesuit, încât nu putea să-şi mişte nici mânile.

— Ce canon pe noi..., — spuse o femeie înfăşurată cu un şal mare pe umeri, — unde e chip să stai şi tu, când n'ai loc măcar să-ţi pui o legătură; trebue să ţi-o laşi la uşă.

— Mare pagubă dacă o laşi la uşă!

— E mare, fireşte, că-i cu vase, afurisita.

— Ce mă tot ciocăneşti în cap cu picioarele?... Şezi acolo ca un arhanghel, — se răsti o femeie, îndreptându-şi basmaua şi uitându-se în sus pe bănci, unde un soldat cu valenchi, cu fălcile legate se sprijinea de tavan.

— Păi unde să-mi bag picioarele?... „Arhanghel”, ia te rog, vorbeşte mai frumos!

— Doamne, de unde vine atâta lume? — mormăia în sine însăşi femeia oftând şi clătinând din cap.

— De pe front... De acolo venim cu toţii. Suntem mobilizaţi. Venim cu tot norodul. Acum să poftească careva să iasă după niscai treburi, dacă îi dă mâna. Pretutindeni a îngrădit locul, n'ai loc pentru un fir de pai.

— De nu e loc pe jos, urcă-te sus, — se amestecă un moşneag cu pipă, din fundul vagonului. — O să treci pe spinări şi gata!

— Cam greu aşa ceva.

— O să răbdăm puţin.

Se ivi figura unui soldat în veston, fără centiron.

Păşea peste spinările oamenilor cari stăteau lângă uşă, agăţat cu mânile de banchete.

— Cu valenchi mai merge, că sunt mai moi, — glăsui un soldat cu tunica descheiată, când acela trecu pe spinarea lui, — ieri însă s'a urcat unul cu cisme ţintuite, lovi-l-ar ciuma, şi toată ziulica m'am văitat de spate.

— Cu cisme e foarte rău.

— Dar ia spune-mi, rogu-te, ce-i cu zăpăceala asta?

— Călătorim dela Breansk de patru zile, uite cum ne vezi, în picioare, nedormiţi, că n'avem unde sta.

— Şi parcă n'ai umbla cu trenul, ci cu o căruţă cu mârţoagă. Ah, şi ţi-e un dor de acasă, c'ai vrea să sbori, iar el...

— Ba, ce să-ţi spun, noi am venit mai iute dela Kiew, — se amestecă soldatul lungan cu puşcă. — O, şi cât de iute! Cum vedeam că întârzie puţin la vreo staţie, fuga ne duceam la maşinist şi-l ameninţam cu puşca l-o puneam sub ochi: dă drumu! — „S'a stricat, nu putem pleca.” Dă-i drumul, că te 'mpuşc pe loc... Şi n'avea încotro, mergea înainte. Am întrecut în felul acesta acceleratul.

— Bine aţi făcut, — spuse soldatul mărunţel. — Nu faci nimic cu ei, dacă nu-i mai sperii puţin.

— Asta-i una la mână...

— S'a stricat lumea, mai cu seamă la căile ferate, — zise soldatul lungan. — Mai înainte era orânduială; vagoanele sclipeau de curăţenie, oricând îţi găseai un loc. La fiecare staţie conductorul umbla din vagon în vagon şi striga numele staţiei. De vroiai, plecai, de nu, rămâneai. Dar acum au pierit cu toţii, ca dracii în baltă; pe unul nu-l mai prinzi strigând şi ne trezim cine ştie în ce loc.

— Poate c'am trecut de mult... E o beznă afară că nu mai vezi nimic.

— Ar trebui să-i speriem puţin cu puşca...

— Oare numai odată i-am speriat?...

— Treci la etajul doi, la etajul doi, — se auzi o voce la intrare.

— Iar începe urcuşul, — zise soldatul cu puşca, nemulţumit că l-au întrerupt din vorbă.

— Ia-te uită, are valenchi?

— Da, valenchi...

— Hai, sue odată, că nu-i spinarea statului, — se auzi o voce necăjită.

— Nu-i nimic, nu te supăra, dragă, tălpile mi-s uscate.

— Uscate... Nu-i vorba de asta, de sunt uscate sau nu... Capul meu însă nu-i cu tărâţe, ci cu creeri!

— Dar ce o să ne facem cu lumina, e întuneric, de-ţi scoţi ochii şi nici habar n'au s'o aprindă. Când e vorba de stins, cât ai clipi din ochi, sunt aci cu cleştele...

— Când veneam dela Breansk, — povestea soldatului mărunţel, — un ăla cu cleşte vroia să intre în vagon, dar noi ne-am repezit la cufere şi le-am îngrămădit la uşă. A venit, a bătut ce-a bătut la uşă şi a plecat mai departe.

— Cu ei nu-i chip să te porţi altfel.

— E lucrul cel mai uşor: au venit, ţac-ţac, şi gata, au stins.

— Acum au stins-o deabinelea, de şapte zile umblăm în halul ăsta.

— Treceţi vă rog copilul la closet. Are niţică treabă.

— Eh, lovi-te-ar holera... nu te lasă nici s'asculţi. Ce-ţi trebue, femee?

— Treceţi-mi copilul la closet. Eu n'am pe unde trece.

— Dă-l încoa să-l trecem.

— Ieri tot aşa călătoream pe întuneric şi toţi copilaşii treceau din mână în mână. Sburau drăguţii de ei, dela un cap la altul, ca nişte heruvimi... uite încă unul.

— Ce-l înşfacă aşa, că doar nu-i pisică!

— Asta ne mai lipsea acum să vă dădăcim copiii. Nu vezi nimic. Şi nu mai vin odată cu lumina, lovi-i-ar holera.

Trenul îşi încetini mersul şi se opri.

— Staţie! — isbucni cineva din întuneric, — poate că s'o mai libera verun loc. Of, măiculiţă...

— Stăm aci ca nişte buturugi. Unde mergem, nici noi nu ştim.

— Scoate cel puţin capul pe fereastră şi întreabă ce staţie este. Săptămâna trecută mă duceam, tot aşa, într'un loc şi m'am pomenit cu o sută de verste mai departe, apoi într'alt loc cu vreo trei staţii mai sus. Nu mai nimeream staţia mea — şi pace.

Soldatul cu puşcă coborî geamul, se uită în toate părţile şi zărind un conductor cu felinar răcni:

— Hei, mă Gavrilă! Ce staţie avem aci? Nu auzi ce-ţi spun?... Nici nu se sinchiseşte să-mi răspundă!

Of, ce urgie ne-a căzut pe cap.

— Şi tare nu le place să le spui Gavrilă, — spuse soldatul cel mărunţel.

— Nu mai există nici o regulă în lumea asta, nu mai ştii ce este şi ce nu este. Toate le fac de-a'ndoaselea, blestemaţii. Stai că vine un ăla gras...

— Copilaşul mi l-aţi trecut?

— L-am trecut, — răspunse o voce adâncă de bas din closet.

— Dar unde este?

— Copilaşul ţi-e 'nfăşat în şal? — întrebă de undeva din întuneric.

— In şal, cu rochiţă roz.

— Par'că poţi vedea în ce rochiţă este? — bombăni soldatul lungan.

— L-am trimes dincolo. Adineaori a trecut prin mânile noastre.

— Ah, mamă!

— Auleu, dar ăsta nu e al meu! — strigă cineva dintr'un ungher depărtat al vagonului, — al meu e băiat, iar aceasta e o fetiţă.

— Ce-are aface, îl vei schimba cu altul. Ce sbiară muierile astea, ai crede că s'a întâmplat cine ştie ce! — bombăni moşneagul, scuturându-şi de tocul cismei pipa stinsă.

— Of, măiculiţă, mi se pare c'o să încremenim în întuneric.

Un val de frig năvăli dinspre uşă, Se întoarse soldatul ce ieşise pe peron.

— Ah, ce-i asta? — isbucni o voce speriată în întuneric.

— Lăsaţi-mă să trec...

— Lua-te-ar dracii... cum m'ai speriat. Nu poţi trece pe acolo, că sunt femei. Unde te vâri, acolo e fereastra, ia-o pe aci.

— Pe aci, pe aci, ţin-te bine! Eh, unde te duci, ia-te după glas.

Soldatul cocoţat în spatele celor ce şedeau pe bănci, rămase o clipă încurcat, căci nimerise cu mâna pe întunericde capetele legate cu basmale ale unor femei.

— Ce, nu-ţi mai găseşti locul?

— Ba mi l-am găsit, — mormăi ursuz soldatul, dar s'au îngrămădit aci ca ciuperciile şi nu mai am unde sta.

Bâjbâind cu mânile pe sus, se căţără de burlanul sobei şi făcându-şi vânt, trecu pe deasupra capetelor celor din mijlocul vagonului, dela o bancă la alta.

— Ei, ai ajuns la locul tău? — întrebă femeia cu vase.

Moşneagul cu pipă aprinse un chibrit, îl ridică în sus, cercetă dealungul vagonului şi rosti:

— A ajuns, e la etajul trei.

Traducere de MARIA VAVILINA

Inmormântare în fundătura „Doamne-Ajută“

(Continuare din pag. 9-a)

cea mai mândră din cartier, fiindcă avea părul oxigenat şi primise o cutie de ojă de la maestrul fabricei de cărămidă, unde frământa huma pe deşalate, şi ea catadixise să-i ceară un cântec lui Tăchiţă, dar nu se mai auzea nimic în zgomotul acela infernal.

Le-a împăcat Barbă Aspră pe toate, aducându-le de acasă gramofonul vechiu cu pâlnie uriaşă de alamă, şi punând o placă cu Coana Manda la băi; dar l-au gonit ceilalţi. Chiar şi ţaţa Floarea s'a supărat.

— Dacă aţi venit să vă distraţi, duceţi-vă la salon şi nu aici, să râdeţi de o biată văduvă. Şi iar:

— Noroc! Noroc! Să dea Dumnezeu numai bine.

— Trage-i Tăchiţă, nu te lăsa.

Pe la două din noapte chiolhanul atinse culmea. Incinşi de băutură şi excitaţi de vioara, cobza şi ţambalul îndrăcit, nu mai putură suporta înghesuiala şi căldura din odae, astfel că eşiră cu toţi în curtea largă, unde se încinse o horă cu răsete şi chiuituri, că-l făcu până şi pe Stancu Vardistu de la Şosea, să-şi părăsească postul, înfruntând noroiul lipicios al uliciorei, curios să vadă ce s'a întâmplat.

— Dar cine se mărită? făcu el mirat de zaiafetul din curte.

— Cin' să se mărite? Nimeni.

— Păi...

— A murit nea Marin...

— ?!?...

. . . .

N'am putut închide ochii toată noaptea din cauza gălăgiei. Spre ziuă cred c'am aţipit puţin, dar o ciocănitură puternică în uşă m'a făcut să sar în sus.

— Cine-i?

— ...

Ciocănitura se repetă mai insistentă.

— Cine-i la uşă? repetai întrebarea.

— Noi... şi deodată glasul lui Tăchiţă acompaniat de ţambal pătrunse până la mine:

Oof, Cine te-a făcut pe tine, Tudoriţo lele

Of, of, of, oooof...

Am deschis uşa. Muschin cu două găleţi intră împleticindu-se şi duhnind a băutură. Imi aducea apă pentru sufletul mortului, conform unui vechiu obicei pe aci, ca a doua zi dimineaţa, după îngropăciune, copilul sau ruda cea mai apropiată a răposatului să care apă la vecini.

Am deşertat găleata şi i-am înapoiat-o. Intre timp Muschin scoase din buzunarul hainei o sticlă cu gât lung şi-mi ceru două pahare. I le adusei şi le umplu cu vin.

— Noroc!

Trebuia să primesc, altminteri nu mai scăpam de el.

— Noroc, în sănătatea...

Am tăcut. Eram gata să spun o prostie.

— Noroc! făcu el înc'odată grăbit.

— Noroc! Dumnezeu să-l erte..

— Amin.

La poartă, ţambalul şi Tăchiţă se tânguiau amarnic:

Aşa 'naltă şi subţireeee, Tudoriţo, lele.

. . . .

In mahalaua Doamne-Ajută a fost eri sărbătoare. Adică o înmormântare.

Acum iar o să avem tămbălău, căci Rada Buzata trage să moară. Şi chiar dacă nu moare, Duminică o fură Barbă Aspră pe Tanţa Blancagiului. I-a trimis vorbă...

In mahalaua Doamne-Ajută..

Doamne Ajută-i!...

MARIA ARSENE

La datorie

De cum a sosit în sat, la această blestemată margine de ţară, domnul jandar plutonier Ghifană Tudor a mirosit că lucrurile nu stau bine. Trebuia schimbat ceva. Oamenii îşi scoteau căciula cu prea puţină convingere înaintea autorităţii. Din senin nu te puteai lega de om, dar cu siguranţă că dacă ai fi avut puterea să-i descoperi tainele sufletului, aşa cum te joci cu o cutiuţă în care se ascunde un resort, sau o maşinărie, ai fi dat numai de venin.

Vizitele protocolare la celelalte autorităţi i-au adus numai amărăciuni. Inchipuiţi-vă: să-l găsească pe notar, în plină instituţie publică, glumind şi bătându-se pe burtă cu opincarii! Asta scade prestigiul autorităţii. Omul simplu, din prostime, trebue ţinut la distanţă şi luat repede, de sus. Că altfel, dacă laşi azi puţin, mâne va trebui să laşi mai mult, iar poimâine opincarul se crede şi nu întârzie de a-ţi sări în cap.

Şi domnul plutonier nu-i deprins cu asemenea lucruri. Respectul şi erarhia sânt sacre pentru el. Pe unde a trecut, a lăsat doar ordine şi supunere neţărmurită.

E sigur că şi în acest sat vor rămânea aceleaşi roade. Numai, nu trebue să procedeze pripit. Are planurile lui. Intâi de toate va trebui să impună celorlalţi slujitori ai ordinei, cu care era silit să conlucreze, o atitudine demnă. După aceia va continua cu restul. Şi asta era partea cea mai uşoară. Dispunea de metode atât de variate şi de numeroase, încât îl invidiau chiar unii dintre superiori.

Singura slăbiciune a acestui încercat om al datoriei era partea femeiască. De tânăr încă îi intrase în sânge păcatul. Luase de nevastă o fată bătrână care întrecea în urîţenie orice închipuire omenească. Apropierea de această făptură îi învenina viaţa, alungându-l dela cămin, chiar atunci când serviciul îi lăsa vreme să se gândească şi la cele lumeşti. Şi asta l-a aruncat de timpuriu în braţele altei patimi, beţia. De aci şi unele greşeli grave, care-i zdruncinaseră în câteva rânduri situaţia.

Dela început şi-a urît de moarte nevasta. Parcă presimţise că din pricina ei viaţa lui va lua o întorsătură primejdioasă. N'avea însă ce face. Era legat. Ea deţinea încă frânele puterii în mână. O luase pentru avere, acceptând să i se legitimeze un copil, rod al păcatului de fată. Pe lângă avere, tatăl fetei, om tare şi cu legături la centru, îi asigurase situaţia de plutonier de jandarmi, după ce tânărul Ghifană Tuodr părăsise armata cu gradul de sergent. Afară de asta, l-a scăpat, cu avocaţi mari şi onorarii grase, şi de un proces, în care era acuzat că necinstise o fată săracă.

O situaţie de care nici acum nu poate scăpa. De câte ori se abate furtuna asupra căminului, nevastă-sa trimite o scrisoare şi — ca prin minune — apare socrul, care repune ordinea în relaţiile dintre soţi, cu o îndemânare de care, în alt soi de relaţii, numai plutonierul Ghifană e capabil.

Nimeni nu poate deslega misterul. Ceiace vede şi ştie toată lumea e că, începând chiar de a doua zi după plecarea socrului, plutonierul Ghifană devine un soţ ideal, încât până şi serviciul, serviciul pentru care el îşi închina întreaga viaţă, are de suferit din cauza atenţiei şi dragostei cu care tânărul soţ îşi înconjoară îngerul de nevastă.

„Inspecţiile inopinate" ale socrului, — aşa le califică intimii, — au loc şi atunci când se întâmpla vreo neînsemnată încurcătură sentimentală. Pacea revine în cămin, dar, odată cu aceasta şi în cel mult o săptămână,

Honoriu Creţulescu Procesiune pentru ploae

domnul plutonier primeşte un ordin confidenţial care-i pune în vedere că datoria lui de om încercat îl necesită pe alte meleaguri, unde ordinea se cere apărată cu mai multă străşnicie.

In urma unei astfel de încurcături, a ajuns în satul acesta, despre care auzise că-i un sat de bandiţi. In ultima inspecţie însă, socrul s'a purtat cu înverşunare şi l-a ameninţat că e ultima dată când mai primeşte să facă pe împăciuitorul. Incă odată să se mai întâmple şi-şi va chema fata acasă. Că averea ei găseşte el cui s'o dea şi chiar cu zece ploduri după dânsa. In locul ordinului de mutare însă, socrul a promis un ordin de concediere.

Bărbaţii în acest sat, în adevăr, erau răi şi câinoşi la suflet. Nici un pic de respect pentru lege şi autoritate. Duminicile şi chiar zilele de lucru şi le petreceau bând rachiu, erau vicleni şi gata de harţă cu toată lumea. Nu intimida nici puşca jandarmului, pentrucă prin partea locului era utilizat cu mai mult succes cuţitul.

Despre femei însă, chiar dela început îşi făcuse o părere excelentă, mai cu seamă despre femeile măritate, pentrucă fetele tinere erau, ele, frumoase şi cu multă cătare în ochii bărbatului doritor, dar erau prea obraznice amintindu-i că are burta mare. Vădanele însă, sau cele cu bărbaţi chiar, erau cum nu se poate mai cumsecade.

Se ferea deocamdată să iasă seara după asemenea treburi, căci nevastă-sa organizase un adevărat serviciu de spionaj cu proprii lui jandarmi şi furtuna deslănţuită de ultima lui aventură nu trecuse cu totul. Aştepta aşa dar să se mai limpezească apele, să se mai aştearnă cea uitare peste faptele trecutului.

Intr'o zi, cum îşi legăna făptura grăsună pe uliţele satului, a dat cu ochii peste o nevastă tânără, care i-a întunecat minţile. A pus un jandarm mai credincios să vadă cum stă cazul. Seara a avut raportul: nevasta în cauză era Catrina lui Damian Ispas, luată din dragoste cu moarte de om, bărbatul căruţaş, mereu pe drumuri.

Ca fată, Catrina nu fusese o frumuseţe. Avea însă ceva în jocul drăcesc al ochilor care înebunea pe bărbaţi, lăsând în urma ei numai suspine. Fugise cu Damian, băiat sărac şi argat la casa tatălui ei. Satul nu uitase că prin moarte de om începuse căsnicia lor.

După ani de suferinţe şi muncă grea, în care timp cei doi soţi îşi înjghebaseră un început de gospodărie, Catrina îşi mai păstrase farmecul şi tinereţea. Când trecea pe uliţă, jucându-şi şoldurile aşa cum numai ea ştia s'o facă, privirile se mai întorceau dornice în urma ei. Scăpată de sărăcie şi de griji, îi apăruse iar în obraji râsul cu gropiţe. Părea că merge spre întinerire.

Domnul plutonier Ghifană a mai întâlnit-o de câteva ori pe uliţă şi a încercat să lege vorbă, sub diferite pretexte. De fiecare dată însă îi scăpa din mână ca o şerpoaică.

— Ai nevastă şi copil, dom' plotonier...

Şi-i dăruia râsul vesel şi gropiţele din obraji.

— Promite, promite, — se felicita plutonierul şi-şi freca palmele a satisfacţie, felicitându-se pentru neasemuita-i abilitate de om cu trecere la cele femeeşti.

După câteva luni dela această primă întâmplare, în care vreme plutonierul n'a pierdut nici o clipă pentru întărirea poziţiei sale, a socotit că momentul e bine ales. Străjerii de noapte au fost însărcinaţi să supravegheze mişcările din curtea numitului.

Intr'o seară subalternii au alergat să-i raporteze că Damian Ispas, căruţaşul, plecase cu trăsura, având de făcut cale lungă spre oraş.

— Acu-i acu, — şi-a zis domnul plutonier.

Şi a întârziat în cancelarie până aproape de miezul nopţii.

— S'o iau prin surprindere, că altfel nu merge.

Inarmat cu un dosar voluminos subsuoară, s'a prezentat la poarta casei lui Damian Ispas.

In drum nu se întâlnise cu nimeni. Semn bun. Dela fereastra cu geamuri mărunţele îi zâmbea lumina îmbietoare. Iarăşi semn bun. Era printre singurele case în care mai întârzia o lumină aprinsă. Aproape să crezi că dincolo de geam, de multă vreme, aşteaptă cineva cu inima bătând.

N'a fost nevoe să bată, sau să strige. Câinii au dat alarma.

In prag, o arătare albă, Catrina. Umerii şi-i avea înveliţi într'un şal. La semnul ei, câinii au tăcut, retrăgându-se umiliţi la picioarele ei. Nu îndeajuns de convinşi pentruca mârâitul lor surd şi duşmănos să nu mai continue.

— Am nevoe de bărbatul tău, de Damian Ispas... Că uite... am ceva cu el...

Şi scotea în evidenţă dosarul, pe care — spre mai multă convingere — îl răsfoia, arătând pagini numeroase.

— E mâniat domnul plutonier de nu dă măcar bună seara?...

Muncit de gândul pretextului cu dosarul, domnul plutonier se dăduse de gol. Dar nu era rău. Intrebarea Catrinei devodea că era femee deşteaptă. Pricepuse despre ce e vorba. Plin de nerăbdare, sufletul lui în aşteptare se încălzea în bucurii nebănuite.

Evident, bărbatul nu era acasă. Şi chiar dacă ar fi fost, nu era acum vremea, în miez de noapte, să răscolească casele oamenilor. Şi Catrina parcă apăsase oarecum asupra acestor cuvinte din urmă.

Domnul plutonier n'auzea însă. El privea numai şi vedea în noaptea neagră o pată albă care-i vorbea o altă limbă, numai de el înţeleasă. Nu putea vedea din cauza întunerecului, dar în obrajii Catrinei era sigur că-i strălucesc gropiţele. Şi domnul plutonier a aruncat dosarul la câni şi a trecut pragul.

Ce s'a întâmplat înăuntru nu se poate preciza. Plutonierul însă n'a întârziat mult, iar cânii, când el a încercat să-şi caute dosarul, l-au întâmpinat din nou cu duşmănie. Şi — curios — Catrina nu i-a mai chemat la picioarele ei. Vecinele, atrase de larma stârnită în mahalaua întreagă, adaogă chiar că ar fi văzut-o pe Catrina asmuţind cânii după fugar.

Cert e că a doua zi când domnul plutonier s'a prezentat la datorie în piaţa satului, să mai dreseze câte un proces de contravenţie — sigur că în dimineaţa aceia legea era călcată ca niciodată cu neruşinare — a trebuit să bată în retragere şi să se întoarcă la post. Işi amintise că-l cheamă lucrări urgente nerezolvate.

Muerile satului îşi şopteau fără nici o ruşine cuvinte cu subînţelesuri. El le prindea însă sensul. Una mai deşănţată la gură a îndrăznit să-şi exprime nedumerirea că n'o vede pe Catrina la rând cu ele. Şi asta aşa ca să audă şi domnul plutonier.

— O fi adormit şi ea mai greu, că aşa-i când nu-i stăpânul acasă...

Aluzia era prea evidentă. Nu încăpea nicio îndoială că ştiau cele petrecute chiar din gura Catrinei. Ce păcat că litera legii nu dă păzitorului ei destule arme de apărare!...

Domnul plutonier a lucrat toată ziua la post. Nici la prânz n'a dat pe acasă. A preferat să-şi ceară mâncarea la cancelarie. Seara, când l-a chemat nevasta special acasă, s'a mai privit odată în oglindă. Ce imprudenţă să iasă dimineaţa, înainte de a se fi convins că obrazul nu mai păstrează urmele aventurii din miez de noapte!

Desigur svonul ajunsese şi la urechile consoartei sale. Când l-a mai chemat ea special acasă? Iar va începe furtuna, iar sosirea socrului. De astădată însă ştia ce-l aşteaptă. Se va întoarce iar de unde a pornit. Chiar şi procesul va fi desgropat, poate.

Şi nu vede pe nimeni care i-ar putea da un sfat, o îndrumare.

Vasica Gondarencu!... Ce gând luminat! Numai el putea să-l salveze. Era singurul om de care se legase mai trainic, chiar dela sosire. Şi pe drept cuvânt, pentrucă numai un funcţionar cinstit şi integru — şi Vasica întrupa de minune aceste alese calităţi — se putea apropia prin prietenie de sufletul plutonierului major.

Vasica era chiar din acest sat. N'avea şcoală înaltă şi mulţi râdeau că înainte de a fi perceptor se ocupase cu cârpăcitul ciubotelor şi opincilor, iar în vremea liberă pescuia cu undiţa. Ce importanţă are cartea multă sau puţină? ...ba e că Vasica era un

(Continuare în pag. 12-a)

funcţionar destoinic şi asta îl ridica în ochii superiorilor. Era singurul slujbaş din împrejurimi care reuşea să ţină plata dărilor la curent, chiar în ce priveşte pe cei mai de rând coategoale. E adevărat că se şopteau multe pe socoteala lui: că a necinstit multe fete tinere, că a stricat căsnicii, că şi-a adunat avere şi că întrebuinţează la muncă datornici păsuiţi. Ba se mai spunea că dintr'o încurcătură cu o fată mare era să i se tragă şi moartea. Dar toate astea pentrucă Vasica avea aceiaşi concepţie ca domnul plutonier în materie de raporturi cu oamenii de rând.

Consfătuirea n'a durat mult. Nici n'au terminat cele două jumătăţi aduse de prietenul lor, crâşmar, la loc dorit şi plutonierul Ghifană strălucea de fericire, în faţa ingeniozităţii de care da dovadă omul din faţa sa. Nu se înşelase în alegerea făcută.

— Măi Vasica, eşti un om dat dracului...

Şi l-a bătut pe umeri privindu-i adânc în ochi.

Celălalt râdea mulţumit.

— Nu ştiu eu ce fac? Nevoia m'a 'nvăţat.

In prag, plutonierul mai avu o umbră de îndoială.

— Dacă se află...

— Domnule, dacă-ţi spun că nu se poate întâmpla nimic. N'am mai păţit eu de astea? N'au nimic de plată. Şi n'o cunosc eu pe Catrina? Imi va sări în cap. Mai departe, ştii tu ce ai de făcut, n'am să te învăţ eu...

Şi i-a zâmbit cu înţeles.

Plutonierul a fluerat odată lung după străjeri, a trimes vorbă nevestei să-l erte că pleacă în patrulare pe frontieră şi s'a adâncit în întunerecul nopţii.

In adevăr, Vasica o cunoştea bine pe Catrina. Chiar când avea de plătit datorii abia se stăpânea; o mai oprea Damian, să nu sară în capul funcţionarilor. Dar acum, când se ştia curată? Il împinsese pe Damian mai mult decât oricând să alerge pe drumuri, rupsese bucăţica dela gură, dar adunase ban cu ban, să nu mai aştepte să-i vie nevoia la casă.

De aceia s'a mirat când l-a văzut pe Vasica intrând pe poartă, însoţit de jandarm şi străjer. Il ştia însă mirosind calea femeilor măritate. Păcat că Damian e acasă, că i-ar arăta ea ca şi plutonierului.

Damian robotea ceva în dosul casei şi n'a văzut nimic din cele întâmplate decât când a auzit-o pe Catrina strigând „caraul". A alergat uitând să arunce din mână parul noduros de ulm, din care încerca să-şi facă leucă la haraba.

Nu-i venea să creadă ce vedea. Parcă visa. Legată cu mânile la spate cu un ştergar de pânză, cu părul despletit, Catrina scotea ţipete de groază primind loviturile patului de puşcă în şale. Se zbătea să scape din mânile soldatului. Pe faţă avea zgârieturi umede încă de sânge proaspăt. Sub ochi o pată mare şi vânătă.

In fundul odăii, Vasica scotea cu baioneta jandarmului cuele în care erau bătute scoarţele şi covoarele, rupea înciudat unde nu eşea cuiul şi arunca totul jos, unde străjerul făcea grămadă şi călca apăsat cu piciorul, ca semn de posesiune. De la covoare Vasica a trecut la hainele din ladă.

— Damiane, caşti gura şi banditii ne pradă casa, ziua 'n amiaza mare. Ne omoară. Damiane!...

Damian Ispas nu căsca gura. Din fire era om blajin, aşezat şi cu rânduială la vorbă şi la faptă. Mânia fără socoteală era lucru străin pentru el. Ca să spue o vorbă de ocară, trebuia să-l tragi cu zece perechi de boi, — cum spunea Catrina.

El nu căsca gura. Nu ştia ce să creadă. N'a protestat. In cap îi răsunau ca nişte lovituri de ciocan în ţeastă strigătele Catrinei.

In faţa ochilor i s'a făcut negru. Trupul şi mai ales mâna în care ţinea uitat parul de ulm au început să-i tremure. De mânie, de revoltă, nici el nu ştia de ce. A început să lovească. Nu vedea pe cine, nu ştia unde şi cum. Loviturile însă curgeau grele, aşezat şi cu socoteală, aşa cum şi-ar fi desăvârşit opera începută în dosul casei.

Ce-a mai urmat nu-şi aminteşte decât ca printr'un văl des. S'au trezit amândoi, a doua zi dimineaţă, în pivniţa postului, care servea de cameră de deţinuţi. Un jandarm îi chemă pentru complectarea cercetărilor.

Damian îşi simţea capul greu. O durere ascuţită îi pătrundea până în creer. Să-l fi lovit la cap, cu ceva tare? Când să se fi întâmplat? Parcă nu-şi aminteşte.

Cercetările au decurs normal. N'a fost nevoe de multă bătae de cap, pentrucă mărturisirile inculpaţilor concordau perfect cu spusele martorilor şi reclamanţilor. Domnul plutonier n'a avut decât să răsfoiască o clipă codurile să vadă care articol tratează şi sancţionează rebeliunea, ultrajul şi tentativa de crimă neisbutită. Voia să pună cu mâna lui în raportul către procuror, în dreptul fiecăruia dintre inculpaţi *fapt prevăzut şi penat de art. cutare din condica penală*, că doar nu în zadar e socotit el auxiliarul preţios al justiţiei, cum scrie în îndreptarul ofiţerului de poliţie judiciară şi cum îl învăţa de fiecare dată la şcoala de reîmprospătare a cunoştinţelor de specialitate.

Procesul verbal l-a dat băeţilor să-l întocmească iar el s'a aşternut pe scris raportul detailat către procuror.

A lăsat după aceia ordine amănunţite cum să fie legaţi şi de cine să fie însoţiţi, iar el a alergat în piaţă. Se simţea de astădată destul de tare să înfrunte toată lumea. Şi apoi voia să asiste personal la scena când vor trece criminalii prin mijlocul satului. Pe de o parte avea nevoe să simtă pulsul satului, iar pe de altă parte, toată afacerea aceasta îi oferea certificatul de nevinovăţie în faţa nevestei.

Cei porniţi pe itap, cu jandarmul din urmă, n'au întârziat mult. Mulţimea de pe uliţă s'a rupt în două făcându-le loc.

Amândoi înaintau legaţi cu cătuşe la mâni.

Din urmă i-a petrecut până la cotitură tăcerea grea şi apăsătoare. Nimeni n'a scos o vorbă. Frunţile erau însă încordate, ochii injectaţi.

Plutonierul Ghifană Tudor, neliniştit parcă, a încercat să facă mişcare, să arunce o vorbă în dreapta, în stânga, să spargă tăcerea. Mută şi surdă l-a întâmpinat adversitatea tuturor.

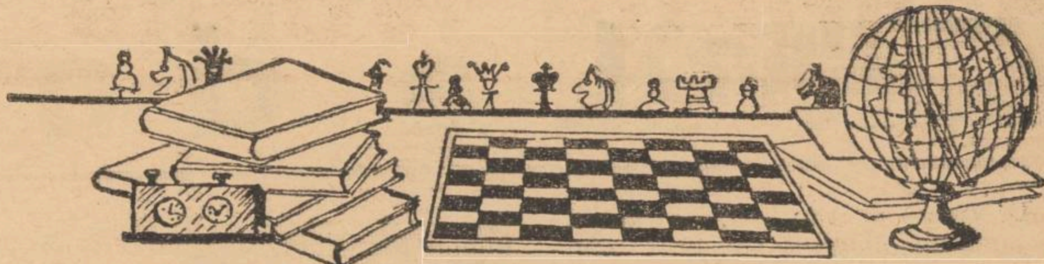
Cuprins de o grabă subită, plutonierul şi-a îndreptat paşii spre cancelaria fiscului, legănându-şi pe picioarele slabe şi strâmbe, trupu-i masiv. Se ducea poate să-şi descarce sufletul, poate să convoace o nouă consfătuire...

ALEXANDRU ANTOHI

Revelaţiile senzaţionale ale unui roman

De o mai palpitantă actualitate nu se poate imagina un roman, decât cel apărut în Franţa şi zilele acestea şi în româneşte în valoroasa colecţie de 15 lei „Romanele Captivante", sub titlul: *Dubla crimă din fortificaţiile Franţei — Linia Maginot în primejdie — de PIERRE NORD*. Acum când evenimentele ridică iarăşi faţă'n faţă forţele armate ale Franţei şi Germaniei, într'o tot mai încordată ţinută războinică, acest roman ne introduce în inima formidabilelor şi misterioaselor fortificaţii subterane dela graniţa germană a Franţei, (faimoasa Linie Maginot) cu care s'au cheltuit miliarde. Cu o uimitoare îndrăzneală, autorul ne desvăluie planurile secrete ale cetăţii nevăzute, necunoscuta viaţă de cârtiţă a garnizoanei subterane, avânturile, pasiunile, dramele, uneltirile, suspiciunile şi crimele ce răscolesc această lume — unde inamicul caută cu orice preţ să-şi pue minele sale distrugătoare.

E un mediu de o originalitate, de un interes instructiv fără pereche. Ofiţeri, femei, spioni, detectivi — devotamente eroice, suferinţi, amoruri, trădări aşteptate se învălmăşesc, surprinzătoare, în acţiuni — record emotiv.

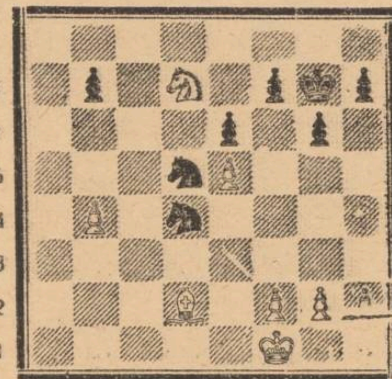

Cronica şahului

In rubrica trecută m'am ocupat de ascensiunea tânărului Reshewsky, care şi-a început cariera ca un „copil minune" şi a ajuns azi unul dintre primii mari maeştri care candidează la titlul, atât de mult râvnit, de campion al lumii.

Dau mai jos un final şi două partide, care demonstrează marea forţă a genialului maestru american; cei trei ex-campioni ai lumei Dr. Alehin, Capablanca şi Dr. Lasker au fost bătuţi de Reshewsky într'un stil demn de admirat.

R. RESHEWSKY

DR. A. ALEHIN

Poziţia din diagramă s'a prezentat după a 33-a mutare a Negrelor, în partida Dr. Alehin-Reshewsky la turneul din Notttingham 1936.

Finalul acesta interesant şi instructiv demonstrează cum Reshewsky cu un minim avantaj de poziţie duce, cu o mare precizie, partida la câştig.

1. Cc5, b5; 2. Cd3, f6; 3. Nc1? (o greşală făcută în criză de timp; cu 3. exf6+, Rxf6; 4. f3 partida ar fi fost poate remiză) fxe5; 4. Cxe5; (4. Nb2. Cc6! cu câştigul lui b4); Cc2!; (Cxb4; 5. Nb2!) 5. Nb2, Ccxb4; 6. Re2, Rg8; 7. g3, Ce7; 8. Cf3, Ced5; 9. Cg5, Cc7; 10. Re3, Cc6; 11. f4, h6; 12. Cf3, Rf7; 13. Rd3, Cd5; 14. Nc1, Cf6; 15. Nb2, Cd7; 16. Na3? (Trebuia jucat 16. Re3 pentru a împiedica e6—e5) e5! 17. Re3, Re6; 18. Nb2, Rd5; 19. Ch4, Cb6! 20. Nc1, Cc4+; 21. Rf2, Cb4! 22. Re2, Ca2 23. Nd2, b4; 24. fxe5, b3; 25. Rd1, Cxe5; 26. Cg2, Re4; 27. h4, Cd3 (Ameninţă Cf2+ şi înaintarea la b2). 21. Na5, Cb2+!! şi Albele cedează căci după 22. Re¹, Cc4; 23. N. ad libidum, b2 şi câştigă.

GAMBITUL DAMEI. *Turneul din Margote, Februarie 1935*

S. RESHEWSKY — J. R. CAPABLANCA

1. d4, Cf6; 2. c4, e6 3. Cc3, d5 4. Ng5, Cbd7 5. c×d5. e×d5 6. e3, Ne7 7. Nd3, 0—0 8. Dc2, c5 9. Cf3, c4 10. Nf5, Te8 11. 0—0, g6 12. Nh3, Cf8 13. N×c8, T×c8 14. N×f6, N×f6 15. b3! (pionul acesta nu poate fi luat, căci după 15..., c×b3 16. D×b3, pionul d5 numai poate fi apărat), Da5 16. b4!, Dd8 17. Da4, a6 18. b5!, Te6 19. Tab1, Tb8 20. Tb2, Ne7 21. b×a6, T×a6 22. Dc2, Ce6 23. Tfb1, Ta7 24. a4!, Cc7 25. Ce5, De8 26. f4, f6 27. Cg4, Dd7 28. h3, Rg7 29. Cf2, Na3 30. Ta2, Nd6 31. Cfd1, f5 32. Cb5, Ta5 33. C×c7, N×c7 34. Cc3, De6 35. Df2, b6 36. Df3, Td8 37. Tab2, De7! 38. Tb4, Td7 39. Rh1, Nd8 40. g4, f×g4 41. h×g4, Dd6 42. Rg1, Nc7 43. Rf2, Tf7 44. g5!, Nd8 45. Re2, N×g5 (aceasta pare a fi greşala decisivă. 45..., Dd6 urmat de Df5 cu ameninţarea Dd3+ ar fi asigurat poziţia Negrelor) 46. T×b6, Da3 47. Rd2, Ne7 48. Tb7 (ameninţă Td7 urmat de T×d5), T×a4! 49. D×d5! (49. C×a4? ar fi fost greşit, căci urma 49..., Dd3+ 50. Re1, Nh4+ sau 50. Rc1, Na3+ 51. T7b2, c3), Ta5 50. D×c4, Th5 51. Rd3, Da8 52. De6, Da3 53. Td7, Tf5 54. Tb3!, Da1 55. T×e7, Df1+ 56. Rd2. Negrele cedează.

O grandioasă luptă poziţională.

GAMBITUL DAMEI. *Nottingham. August 1936*

DR. LASKER — S. RESHEVSKY

1. d4, d5 2. c4, d×c4 3. Cf3, Cf6 4. e3, e6 5. N×c4, c5 6. Cc3, a6 7. 0—0, b5 8. Nd3, c×d4 9. e×d4, Nb7 10. Ng5, Ne7 11. De2, 0—0 12. Tad1, Cbd7 13. Ce5, Cd5 14. Nc1, C×c3 15. b×c3, Cf6 16. a4, Dd5 17. Cf3, Tfc8 18. Nb2, Ce4 (atacul Negrelor e foarte puternic; dacă acum 19. a×b5, a×b5 20. N×e4, D×e4 21. D×b5, Na6 câştigă calitatea; dacă 20. N×b5, Ta2 ameninţând C×c3 şi câştigarea Nebunului) 19. Tc1, Cg5! 20. a×b5, a×b5 21. N×b5, C×f3+ 22. g×f3, Dg5+ şi Albele cedează căci după 23. Rh1, Dg4! cu câştig de Damă.

O partidă excelent condusă de Negru!

Curiozităţile presei

— Marele cotidian francez „Excelsior" publica — după terminarea matchului pentru campionatul lumei — un clişeu cu următoarea explicaţie:

„D-rul *Euwen* (la stânga), cel mai bun jucător de şah olandez, a răpit, la turneul dela Haga, titlul de campion al lumei, fostului campion Alehin (la dreapta), după o luptă aprigă. Iată, la eşirea competiţiunei, cei doi aşi cântând imnul ţărilor de jos.

Partida finală care a fost jucată timp de *mai multe luni*, făcându-se de douăzeci şi şase de ori înconjurul tablei de şah, a ţinut încordată atenţia întregei populaţiuni a ţărilor de jos".

Nu ştiu dacă Euwe şi Alehin au şi voce ca să fi cântat imnul pomenit, însă cele douăzeci şi şase de tururi ale tablei de şah trebue să fi fost foarte obositoare!

— „American Hebrew and Jewish Tribune" în numărul său din Septembrie 1935, publica sub titlu: *Champion of Chess* un articol datorit unui domn H. Cohen, cu trei portrete: a lui Samuel Reschewsky, Emanuel Lasker şi Aron Nimzovici, cu explicaţia următoare:

„Aron Nimzovici, defunctul danez, lumină a şahului a decedat la Copenhaga, în luna Martie, în vârstă de 48 ani. Nimzovici a fost campionul lumei, câştigând acest titlu în 1926 în turneul international dela Drezda. Inainte a ocupat campionatul ex-aequo cu Akiba Rubinstein" şi articolul continuă încă, cu alte consideraţiuni de aceiaşi valoare.

— Să nu credeţi însă că presa noastră stă mai prejos în această privinţă. Iată ce scrie „Opinia" din Iasi în Noembrie 1935, în timpul matchului Alehin-Euwe:

„...Este vorba de tronul şahului. De ani de zile regele acestui joc este d. Alehin, campion mondial de sah. In prezent noul campionat se dispută la Haga. Situaţia d-lui Alehin este primejduită mai ales de d. *Klein campionul Vienei* care se dovedeşte un adversar primejdios. Dar Alehin continuă lupta şi poate până la urmă va reuşi să-şi menţină *tronul*". De unde l-o fi scos „Opinia" pe acest domn Klein? Dacă Alehin ar fi avut deaface cu acest domn Klein, sigur că ar fi fost şi azi campion al lumei!

UN SENZAŢIONAL CONCURS DE ŞAH

In staţiunea Semmering (Austria) va avea loc în luna Octombrie din acest an, un turneu de şah — cu adevărat senzaţional. Vor participa 25 din cei mai tari jucători din lume, selecţionaţi din 14 state şi anume: Capablanca (Cuba) care locueşte acum la Bruxelles, ex-campionul lumei dr. E. Lasker (Moscova), candidaţii la campionatul lumei: Botwinik (Rusia), Fine, Reschewsky şi Kashdan (U. S. A.) şi Flohr (Cehoslovacia). Deasemenea: L. Steiner şi Lilienthal-Ligeti (Ungaria), Prof Vidmar şi Pirc (Jugoslavia), Keres (Estonia), Dr. Tartakower şi H. Frydman (Polonia), Castaldi (Italia), Sir Thomas (Anglia), Spielmann, Eliskasses, Grünfeld, prof. Beker, Hönlinger şi Müller (Austria). Alehin şi Euwe nu vor putea juca, căci în acelaş timp ei sunt angajaţi în matchul lor de revanşă.

Acest important turneu este finanţat de cunoscutul mecena W. D. Zimdin, preşedintele concernului Panhaus, care a pus la dispoziţie — în acest scop — frumoasa sumă de 50.000 shillingi (circa 2.000 000 lei).

BIBLIOGRAFIE. — A apărut Nr. 2 pe Februarie 1937 anul XII din „Revista Română de Şah", excelenta publicaţie de sub direcţiunea d-lui Mihail Sadoveanu.

Acest număr conţine un material bogat, variat şi original care ne-a procurat o adevărată plăcere. Partea technică ireproşabilă. Nu pot decât să felicit pe d. Menciu pentru munca şi ardoarea ce o pune în scoaterea unei publicaţiuni, care, graţie d-sale, progresează cu fiecare număr.

Redacţia: M. Augutştein, Brăila str. Unirei 115.

Abonamente: Un an 300 lei, 6 luni 150 lei. In Bucureşti se poate procura cu numărul la Librăria „Cultura Poporului" Calea Victoriei Nr. 28.

AUREL LERNOVICI

Henriette Ivonne Stahl și Labirintul

Preludii

Când am auzit la telefon vocea Henriettei Stahl, am avut o clipă de uimire; nu mă așteptam să-mi sune în urechi un glas așa de muzical, dulce cântat, întârziind pe cuvinte c'o mângâietoare lene — ca cineva care nu se grăbește deloc și stă întins tihnit pe un divan moale, rezimat în cot, iar după ce-a isprăvit de spus, ridică ochii îngândurați pe fereastră, urmărind o imagine ori poate o pată de soare.

Mă aștepta, la ea acasă, în strada Isvor, să ne cunoaștem și să stăm puțin de vorbă.

Mărturisesc că eram tare curios să am în față pe stăpâna vocii muzicale. Tot ceiace cetisem de această profundă și aristocrată scriitoare îmi plăcuse. Ceiace auzisem despre personalitatea interesantă a acestei intelectuale mă făcea să cred că voiu descoperi o ființă cu totul deosebită, cu care e o plăcere să stai de vorbă.

Nu fără oarecare emoție, am pornit în soarele nesigur al după amiezii, să descopăr casa în care locuia scriitoarea.

Casa și omul

„De unde se oprește tramvaiul, cinci case înapoi", — spunea indicația dată prin telefon.

Strada Isvor scobora la vale, între zidurile de piatră ale Stadionului Sportiv și poarta măreață a Strandului Bragadiru. Spre acel capăt al Bucureștiului, casele sunt mai rare, ca la bariere de târguri, mai mici și mai umile, cu câte-un maidan bătătorit de picioarele copiilor și invadat de buruiene și câte-un gard știrb de scândură — așa cum se văd la țară, ori în orășelele de provincie. Cerul ți se pare aici mai aproape, scăpat din închisoarea de piatră a blocurilor și-a clădirilor ce se țin strâns de braț și cu tot praful ce se cerne mărunt în soare, respiri în voie, eliberat.

Cercetând cu de-amănuntul numerele străzii, am trecut întâiu inutil în vale, apoi m'am întors îndărăt, murmurând în minte indicația știută. Insfârșit, am zărit casa.

Iat-o!

Aceiași mirare ca și la telefon: am în fața ochilor o clădire în stil vechiu, cu ferestre înalte, cu turn și mult lemn în relief. Casa aceasta parcă-i adusă din altă parte, dintr'un burg de altădată ori dintr'un orășel nemțesc și plantată aici, între semenele ei, cu care n'are nimic comun.

Când sun la ușa grea și ferecată, aud un zgomot sonor de pași, călcând pe piatră; și împingând poarta care-i deschisă, văd un coridor îngust și lung, care izolează complect intrarea de restul casei, ca acele poduri medievale castelele feudalilor.

— Urcați pe-aici.

Scări late de lemn, duc înalt spre odăile de locuit. Pretutindeni uși masive, lemn în relief, stil vechiu.

Acum se va deschide și ușa și voiu avea în față pe stăpâna acestei case și-a glasului melodios și leneș.

Cuibul unei scriitoare

— Intră.

In cadrul odăii luminoase, portretul viu al scriitoarei: o față albă aproape albăstrie, doi ochi de culoare nehotărîtă — poate căprii, — poate cenușii, poate verzii — un păr negru pieptănat lins pe tâmple, trăsături delicate și rotunzite visător; statură înaltă, bine legată, cochet înveșmântată într'o rochie lungă și simplă de casă.

C'un gest moale și prietenos, gazda mă poftește să intru. Vocea muzicală sună iar, cu-aceeași indolentă nepăsare.

— Ia loc, te rog.

Odaia e înaltă, c'un geam mare ce privește larg spre soare și zări. Mobilată sobru și cu gust. In colțul în care ne așezăm, o bibliotecă căptușește peretele, cu scheletu-i de lemn și cărțile prietene. O măsuță rotundă și două scaune comode izolează coltonul acesta de restul camerei. In colțul stâng am lumina geamului, în față pe Henrietta Stahl și biblioteca, în dreapta un divan jos pe care doarme tolănită o pisică vărgată.

Lumina dulce a zilei de primăvară împrăștie o căldură plină de prietenie.

Epoca în care trăim

N'am scos încă carnetul în care să-mi însemn unele răspunsuri și vorbe ale scriitoarei. Stăm de vorbă despre ultimele evenimente și stări de lucruri, la noi și în străinătate.

— Trăim vremuri foarte triste, — spune Yvonne Stahl, cu vocea-i domoală. Nici o siguranță, nici un sprijin, nici o nădejde de nicăeri. Societatea în care ne mișcăm e așa de putredă și viciată, că singurul mijloc ca s'o mai ridicăm în fața istoriei, e ca măcar cei cinstiți și de bună credință dintre noi să cerce a fi încă mai curați, mai drepți, răscumpărând astfel relele ce ne înăbușă, ca buruienile și bălăriile florile curate și gingașe.

Ii dau dreptate. Și pe mine m'apasă destinul epocii nenorocoase în care viețuim și văd cu groază în jur mentalitatea nouă — străină de vechile preocupări intelectuale ale tineretului — făcându-și loc și cotropind totul.

— Mă izolez ades, — urmează scriitoarea, — fugind de București și de lume. Am un loc la Brașov, deasupra orașului. Acolo vreau să-mi clădesc o casă de țară și să-mi petrec cea mai mare parte din timp.

— Natural, iubiți natura, — spun eu.

— Da, natural. Imi place să trăiesc la țară. Dar îmi place și orașul pentru lucrurile pe care mi le poate oferi. Când mă izolez în casă, aici în cotlonul acesta, ori când plec la Brașov, nu fug decât de oameni, care ades mă plictisesc și îmi fac groază.

— Că nu iubiți oamenii se simte și din opera d-voastră.

— Acum m'am schimbat. Am ajuns la o înțelegere. Inainte vreme însă, oamenii mă scârbeau, mă îngrozeau. Așa de tare simțeam otrava asta a revoltei și-a scârbei, că am trecut de multe ori pe lângă sinucidere.

Problema existenței

Henrietta Yvonne Stahl e-așa de tânără, că ți se pare nenatural aerul așa de serios și grav cu care spune asemenea lucruri. In ochii sinceri și clari, însă, se vede că tot ceiace mărturisește a fost mult măcinat, rumegat, răscolit. Neobișnuit la semenele ei, un aer hotărît, o maturitate de gândire pare că pune o pecete cu totul personală pe chipul acela palid și delicat, cu contururi rotunde.

Am în fața mea o intelectuală și o liber-cugetătoare, evident. După cum auzisem și după cum și presimțeam, în afară de talentu-i literar, Henrieta Stahl e un spirit clar, ager, frământat de toate problemele vieții, ale existenții și ale realităților psihologice.

— A fost un timp, — urmează ea, — când mă zbăteam necontenit, căutând o dezlegare la răspunsurile pe care mi le puneam. Totul mi se părea zadarnic, de prisos. Mă chinuiam zi și noapte, fără odihnă.

— De-aici a ieșit „Steaua Robilor", — zic eu.

— Da. Deși acolo nu tratez decât o latură a problemei.

— Și ați ajuns să răspundeți la acea întrebare chinuitoare?

Scriitoarea mă privește drept:

— Da. M'am liniștit. Acuma știu care-i sprijinul fără de care ești ca un vas gata la fiecare clipă să se scufunde. Acuma mă simt tare și echilibrată.

N'o întreb pe Yvonne Stahl care e înțelegerea la care a ajuns. Bănuiesc numai ce poate fi acel ceva care te ajută să treci liniștit și sigur prin viață.

— Știi ce spune Dostoievschi, undeva, în una din cărțile lui? „Că omul poate fi fericit și într'o temniță". Afirmația asta m'a făcut pe mine să mă gândesc mult, mult de tot. Și am ajuns să văd că e așa.

Așadar, bănuisem bine. Căci ce alt sprijin de cât credința mistică într'o

HENRIETTE IVONNE STAHL

putere spirituală ce călăuzește toate poate da liniștea și fericirea sufletească chiar și într'o temniță?

Labirint

Mă uit cu luare aminte la rafturile de cărți, la măsuța la care stăm și la biuroul la care desigur lucrează scriitoarea. Caut urme ale conceperii și creației literare. Ași vrea să știu cum scrie, cum lucrează. Ași vrea să țin în mână un manuscris. Ași vrea să fiu lămurit asupra nouei cărți pe care o alcătuește.

— Imi închipui că scrii foarte ușor, — încep eu. Așa s'ar părea, după fraza curgătoare și căldura care încheagă toate într'același val fierbinte.

Henrietta Yvonne Stahl se scoală și se duce să caute pe biurou. Se întoarce c'un maldăr de foi lungi, ca un dosar de tribunal.

— Uite, — zice ea, — poți să-l deschizi și să te uiți. Scriu repede, fără multe ștersături. Insă, am obiceiul de revin asupra anumitor pasagii, desvoltându-le ori adăogând câte o parte întreagă. La romanul acesta, pe care îl ții în mână și care e aproape gata, i-am adăugat alt început, apoi, acuma câteva zile, altul. Astfel că primul început a rămas în interiorul cărții.

Privesc la scrisul asvârlit, nervos, nerăbdător, la paginile acelea mari pe care le țin în mână și care închid în ele, desigur, o întreagă frământare și adâncire psihologică, cum i-i obiceiul Henriettei Stahl.

— Il voi numi „Labirint", — îmi lămurește. E povestea unei familii nenorocite: părinți mitocani și copii intelectuali și rafinați. Contrar celorlalte cărți ale mele, care erau inventate, aceasta se bazează numai pe realitate. Familia asta a existat, am cunoscut-o încă din vremea copilăriei. Povestea pe care vreau s'o dau la lumină e plină de fapte groaznice, oribile, care par neverosimile, atât sunt de înspăimântătoare. Totuși au existat. Canavaua acestui roman e gata de mult. Personagiile erau bine desenate în minte-mi. Ințelesul tragic și tristețea acelui destin vitreg, care a dus la pieire o familie întreagă, dospea de ani de zile în sufletul meu. N'am scris cartea de cât așa de târziu, pentrucă unii membri ai acestei familii mai erau încă în viață și nu-mi plac indiscrețiile. Acum însă toți au murit. A fost ca un blestem care i-a cufundat pe toți, i-a decimat.

— Nu vor mai trăi decât în cartea d-tale, — spun eu.

— I-am pus numele „Labirint" pentrucă în țesătura încâlcită a acelor fapte și destine te pierzi, te buimăcești. Nu știi parcă de unde s'o începi, unde s'o sfârșești și la un moment dat îți face impresia că te-ai rătăcit, ai pierdut firul, că-ți pierzi capul, că n'ai să mai ieși la lumină din întunericul plin de spaimă al cărărușelor acelea ce se 'mpletesc, se înoadă, la nesfârșit.

Real, ireal

Henriette Yvonne Stahl tăcu o clipă, privind înainte, fără să vadă nimic. Eu o priveam pe ea, cum se scufundă înăuntrul, în taina gândurilor care îi sunt se vede așa de familiare. Desigur că stă uneori ceasuri întregi, nemișcată, concentrată asupra unei întrebări, căutând să lămurească o problemă — vrând să-și deie seamă de partea cui este dreptatea; desigur că iar de multe ori se cufundă în cetit, cu mânile la tâmple, surdă la lumea din-afară. Ce departe sunt atunci toate de preocupările-i sufletești și spirituale! Nu mai aude nimic, desigur...

— Țâr! Țâr!...

A țipat strident telefonul.

Și-a tresărit, ca totdeauna, desigur, din meditația-i gravă.

— Mă ierți un moment...

Ia receptorul. Vocea-i muzicală începe-a curge domoală, leneșă.

— Nu... Nu mai ies. M'am răzgândit. Nu mă mai aștepta.

Apoi către mine, lămurindu-mi răspunsul:

— Eu niciodată nu știu ce voi face în clipa următoare. Ce vreau acum, nu voiu mai vrea poate peste un minut. Făgăduisem să ies la aer; acuma însă mi-a venit gust să scriu, aplecată pe foaia de hârtie. Cu toate că parcă-i păcat de ziua asta așa de frumoasă, să mă închid în casă.

Apoi zâmbind, cu ochi-i nelămuriți și încărcați de gânduri:

— Așa-mi spun totdeauna. Și zilele trec, goale și parcă-mi pare rău de tot timpul pierdut. Lucrătorul de condei, ca oricare alt muncitor, ar trebui să-și facă orele de lucru, orice s'ar întâmpla. Și când nu poate făuri, atunci să facă măcar bucătărie, să pieptene, să netezească și să plivească ce-a scris în celelalte zile mai fericite. Așa nu-și va pierde atâta vreme în zadar.

Glasul a sfârșit, cântat. Și când am părăsit casa, lăsând în urmă ochii plini de gânduri, am simțit că rătăcisem într'un labirint, din care acum parcă prindeam sfârșitul, acum începutul, crezând că voiu ajunge lesne la lumină, dar dându-mi seamă apoi că nu-i cunosc taina ce-i explică existența și ființa-i cotită.

VALER DONEA

Cronica modei

Nimic nu e mai delicat și mai important în aspectul femeii de cât pălăria, mai ales în momentul însemnat când începe sezonul primăverii în natură și sezonul maturității în viață!...

Pălăria în moda actuală este însă tocmai din cauza aceasta articolul cel mai gingaș de confecționat, cel mai greu de ales și de purtat. Dispoziția sufletească a vremii cere fantezia cea mai îndrăzneață, mai mult de cât fantazie, un spirit de bravadă și o ușoară intenție de caricatură, care să încadreze chipurile tinere în linia lor fără a li se impune. Pălăria împrumută câte un element din toate coafurile timpurilor trecute, fără a copia ceva sau a insista prea mult asupra vreunei asemănări. Cele ce confecționează aceste pălării ca și cele care le poartă, trebuie să știe traduce cu degetele lor de zâne, cu înfățișarea lor, dispoziția aceasta de a se prezinta lumii aproape ca în costum și mai ales în coafură de carnaval. Iată de ce o pălărie din vremea aceasta cere nu un „stil" de casă mare, serios sau din potrivă exagerat până la caricatură, în care s'a vârît material care să justifice suma de „mii" cu care s'a plătit, ci o semnătură de „artistă".

Iată de ce nu vom găsi modelele cele mai desăvârșite în casele mari și cu renume, ci în unele saloane particulare, în care câte o zână necunoscută, cu magia spiritului său și îndemânatece mâni spirituale, știe să scoată din mici bucăți de panglică, din stofe de pai strălucitoare, din mătase, mlădioasă piele de antilopă, din orice bucățică de stofă ce le cade sub mână, fie chiar și una de pânză de sac, formele cele mai amuzante, coafurile cele mai avantajoase, mici bonete puse pe ceafă, încadrând ca o coroană de regină, dar nu de regină solemnă, ci de regină veselă de carnaval, turbane aruncate deasupra unei clăi de bucle ușoare, pe ceafă sau pe ureche, berete de stofe de pai sau din mătase gros grain, cu forme pătrate amintind pe Porția din Shylock a lui Shakespeare, travestită în magistrat, amuzante talere chinezești sau japoneze, un petec mic de stofă, strâns drapat în jurul capului, cu un moț de flori mlădioase ca clopoțeii ghioceilor de primăvară în față, amintind boneta războinicilor sângeroși din occident. Un îndemn la glumă, la veselie și petrecere, la destindere tinerească din grijile și gândurile sumbre, de năzuințele tragice și sângeroase ale unei tinerimi rătăcite și nenorocite. Astfel sunt pălăriile uneia din aceste artiste, necunoscută încă publicului bucureștean, doamna *Lenuș Teodorescu.* Femee fină, muzicantă pasionantă, care a trebuit să renunțe la arta sa din cauza unei crampe la mână, accident ce se întâmplă adeseori în profesiunea de muzicant, și a simțit nevoia să-și găsească expresiunea firii sale artistice în altă formă. Creații ce le modifică pe capul clientelor cu o cută, două colțuri în formă de cornițe, o mică bucățică de panglică în diademă, un detaliu de nimic, dar atât de bine nimerit la locul cerut de chipul fiecăreia, încât mărturisesc că am asistat multă vreme la încercatul acestor drăgălașe nimicuri, ca la un spectacol interesant. D-na Lenuș Teodorescu a avut șansa să aibă de colaboratoare și manechin una din acele figuri tinerești, care simbolizează oarecum, moda momentului.

Cine a avut șansa să asiste la expoziția din zilele 5-6-7 Martie, în locuința unei modeste perechi tinere de intelectuali a asistat la o frumoasă manifestare a artei în modă.

BITRIX.

Cronica cinematografului

O poveste de puritani

Cel puțin de două ori pe lună americanii ne trimit câte un film adevărat artistic, care să ne dea multă vreme după aceea material de reflecțiune. Ar fi cam incorect să spunem că rolul principal femeesc îl are Claudette Colbert și pe cel bărbătesc Fred Mac Murray. Căci ceilalți actori, toți ceilalți, sunt atâta de la fel de bine cu cei doi protagoniști, încât a-i menționa numai pe aceștia din urmă ar constitui nu numai o nedreptate pentru ei dar și un neadevăr pentru noi, care am fost emoționați în mod egal de masca și destinul tuturor personagiilor.

Este o sumbră poveste de puritani, puritani nu în înțelesul metaforic și ideologic al cuvântului, ci în cel propriu, istoric. Lucrurile se petrec într'un oraș-sat din America secolului al 17-lea pe vremea primilor pionieri, pe vremea începuturilor colonizării viitoarelor 13 State care un veac după aceea se vor declara independente. Ni se înfățișează în filmul acesta toată înalta putere morală, dar și toată monstruozitatea sufletului puritan. Hughenotul francez e un fanatic al libertății, un precursor al revoluției din 1789 (Maurras i-a reproșat-o doară destul de des). Puritanul englez (nu precursor ci autor al revoluției dela 1683), este, din potrivă, un fanatic al coerciției sufletești și al constrângerii morale. Ca un fel de perversă voluptate, simte el nevoia de a tremura de spaimă și mai ales de a înfricoșa pe ceilalți. A arunca panică printre semenii săi este la presbiterianul anglo-scoțian tot odată derivativfreudian (scuzați anacronismul) pentru propriile lui „angoase" și mijloc de dominare asupra populației. Instrumentul perfect pentru fabricarea acestor panice endemice este Diavolul, Satana, viziunile de Infern, de Sabat și de vrăjitorie.

Această mentalitate, deja destul de puternică în metropolă, își îndoia intensitatea atunci când asprii reformați se duceau să fundeze o Nouă Engliteră dincolo de ocean; exiguitatea nouei republici făcea și mai tumultoase sentimentele acestea de exaltare mistică, așa cum într'o albie mică valurile se fac mai mari.

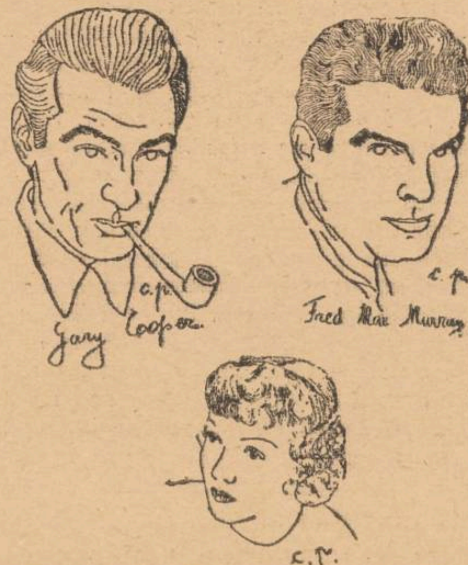
Salem se numește colonia în care se petrece acțiunea filmului nostru. Este o făptură demografică amfibie: nici sat nici oraș, fizionomie foarte tipică pentru societatea americană, unde și azi găsim sute de localități —prin Far-West și Middle-West — a căror natură e pur rurală, căci quasi totalitatea locuitorilor sunt fermieri, unde însă stilul de viață e citadin, fiindcă oamenii locuesc în case urbane, se îmbracă orășenește și petrec ca niște burghezi.

In filmul nostru asistăm la aurora fenomenului. Și în acelaș timp asistăm la celalt fenomen, la synoccismul more britannico, pe bază de etică, de Satana, de ipocrizie și ferocitate. O atmosferă de spaimă la care se adaogă — datorită neîntrecutei arte a americanilor — o imensă poezie. Fiecare interior, fiecare peisaj ne emoționează. Căci simțim mereu că acolo trebue să se petreacă drame.

Cu acest prilej vom face o mică remarcă de ordin technic cinematografic. Dramele interioare, sbuciumurile sufletești lăuntrice sunt materialul favorit al romanului, al analizei psihologice, și nici de cum al ecranului. Ceeace convine literaturii nu convine filmului. Pentru ca un conflict intim să fie fotogenic trebuie retradus într'o limbă de imagini vizuale. Lucrul e oare posibil? Desigur. Totul e posibil când există talent. Și autorii cinematografici americani — produceri, scenariști, regisori, actori, operatori — au cu prisosință acest lucru.

Iată cum s'a procedat în „Fata din Salem".

Ni s'a arătat cum oamenii se chinuiau unii pe alții, conducătorii cu voluptatea de a tortura, ceilalți cu resemnarea — devenită deprindere de a se lăsa torturați. Asta e foarte lesne de redat vizual. Tirania, coerciția, terorizarea sunt fenomene inter-individuale; ele leagă pe un om de alt om. Priveliștea se poate vedea pe din afară, nu-i nevoie să ne coborîm în interiorul sufletului fiecăruia fenomenul se petrece la confinele acestor suflete.

Decât, noi știm că acest conformism moral aproape dement se traduce, în sufletul fiecăruia, prin înăbușiri de tot momentul a tuturor sentimentelor de veselie, de voie bună, de bucurie de trai, de plăcere dezinteresată de a contempla frumusețile făcute de Dumnezeu. Știm asta și atunci, de îndată ce se apropie de noi, pe ecran, o figură omenească, involuntar ne închipuim ce se petrece în fundul conștiinței sale Toată drama interioară ne este deci sugerată prin mijlocul pur exterior al zugrăvirii unei vieți sociale aspre și de o moralitate feroce.

Vizionând a doua oară filmul, mi-am putut da seama că pe lângă frumusețile de ansamblu, este aci o delicateță în îngrijirea amănuntelor și trecerii dela un tablou la altul, care ne lasă fermecați.

Și asta îmi aduce aminte de un amic al meu, avocat și intelectual, care declara că-i plac filmele franceze fiind că-s mai aproape de „moravurile noastre", cele americane apărându-i ca neverosimile din pricina deosebirii de obiceiuri. Astfel,—spunea eminentul observator — cum vrei să mi se pară mie natural ca un băiat și o fată să se afle la bucătărie făcând jumări, și între două spargeri de ouă să-și spună „te iubesc"?

Are dreptate amicul meu. Amorul trebuie prezintat după metoda franceză. Apus de soare, gramofon, barcă pe valuri, hainele cele nouă, extaz și recitare prealabilă de versuri din Eminescu.

Americanii sunt niște măgari.

Cât despre poveștile de vrăjitorie din „Fata din Salem" să le creadă alții. Noi, Românii, spirit latin, etc., etc.

Și chiar costumele nu-s verosimile. Incercați să ieșiți pe Calea Victoriei, îmbrăcați în halul în care era Mac Murray sau Claudette Colbert...

In rezumat: Jos filmul american. Sus filmul francez.

D. I. SUCHIANU

Viața teatrală

Variațiuni pe aceiaș temă

Săptămâna trecută ne-am luat îndatorirea de a reveni asupra celor două piese cehoslovace, jucate cu succes pe scenele Teatrelor Regina Maria și Național, și anume „Cloșca" și „Oameni pe un sloi de ghiață".

Frumoasa primire pe care publicul bucureștean a făcut-o acestor două piese nu se dezminte nici azi.

„Cloșca" lui Edmond Conrad pune o problemă destul de delicată, din punctul de vedere dramatic, aceia a timpului. Intr'adevăr, acțiunea piesei se desfășoară pe o perioadă de circa zece ani. Intre primul și al doilea tablou, au trecut nu mai puțin de opt ani. Cum se întâmplă, în acest caz, ca piesa lui Edmond Conrad să-și păstreze intactă armonia dramatică, iar conflictul să se poată desfășura în mod normal, fără a suferi nici o oprire, nici o lâncezeală? Autorul a dat dovadă de multă iscusință, imaginând anume teatralizarea conflictului prin trecerea timpului. Timpul devine astfel personajul central, în jurul căruia se împletesc toate acțiunile, evoluția lor depinzând exclusiv de acest personagiu, atât de incomod în alcătuirea unui spectacol. Insuși subiectul ales se adaptează de minune unei atari concepții de artă dramatică: viața unei familii. Ne-am obișnuit să vedem în orice piesă de teatru un element de natură epică: trebue în mod logic, pentruca piesa să stârnească interesul necesar, *să se petreacă ceva,* într'un cerc închis, adică *într'un timp limitat.* Regula aceasta a fost respectată de toți marii autori, și va mai fi și de aci înainte. Edmond Conrad, eșind din făgașul normal al unui ciclu dramatic, a răsturnat toate premizele în fond, dar le-a păstrat, — oricât ar părea de curios — în construcția scenică a piesei sale. Intr'adevăr autorul a lăsat timpul să treacă, dar a avut puterea de a-l opri, de cinci ori, în cele cinci tablouri ale piesei, când de fiecare dată a dezvoltat câte *un fapt nou,* dezvoltarea aceasta fiind făcută până la capăt, complect, adică în cadrul elementelor epice pe care momentele dramatice succesive, le cer imperios.

Piese a căror acțiune se desfășoară pe toată durata vieții unui om am avut ocazia să vedem destule. Nu-i nevoe să mergem prea departe, în activitatea Teatrului Național, spre a ne reaminti de „Casa Hervey" sau „Regina Victoria". Aci însă, armonia dintre tablourile care se succedau lipsea cu desăvârșire. Toate faptele importante se petreceau între culise și nu în fața spectatorului. Or, teatrul necesită prezența personagiilor, în momentele cele mai dramatice.

Iată pentruce „Cloșca", respectând cele de mai sus, ni s'a părut o lucrare cu mult mai multe posibilități și orizonturi pentru arta dramatică, decât „Oameni pe un sloi de ghiață", care pare, totuși, să fie mai pe placul publicului.

Piesa jucată pe scena Teatrului Național face parte din categoria pieselor sobre. Spectatorii râd adeseori în cursul celor trei acte, dar râsul lor e îngrijorat, pentrucă în lucrarea lui W. Werner, totul are tendința de a demonstra. „Oameni pe un sloi de ghiață" este fără îndoială opera unui discipol al lui Ibsen. Se simte dealungul întregii piese aripa protectoare a marelui dramaturg norvegian. Problema pusă cu simplicitate de autor este însă o problemă atât de gravă și de nesoluționat, încât nici W. Werner nu reușește s'o ducă la bun sfârșit. Problema conflictului între părinți și copii rămâne însă atacată cu toată convingerea și cu toată vigoarea unui autor înzestrat și priceput în tainele mânuirii elementelor scenice.

GH. NENIȘIOR

Reîntoarcerea

De douăzeci de ani, nici un semn de viață. Il credeau mort, — și iată-l, în haină de piele, cu fața arsă, cu părul cărunt, schiopătând puțin, iată-l acasă, strigoi, nepoftit, amenințând cu o gură în plus, cina frugală a unei familii sărăcite.

Fratele său mai mare, Grigore, s'ar fi aruncat în brațele lui și l-ar fi strâns pe inimă, plângând de bucuria revederii. Dar Zoie era colea. Mai aspră decât oricând îl măsura din frunte pân'la talpa groasă a bocancilor.

— Oamenii care vin din America trebuie să aibă degetele pline de inele și perle cât aluna, la cravată. Asta nici cravată n'are. Un vagabond. O sărăcie! — se gândea stăpâna casei, cercetându-și cumnatul.

Iar bietul ei bărbat gândea cam la fel, dar mai duios întrucâtva:

— Bine, măi frățioare, de ce nu venişi măcar cu un geamantan în mână, că altfel te-am fi primit? Eu sânt fericit și-așa, fiindcă mi-era dor de tine și te credeam pe lumea cealaltă, lângă tata.

Și-acuma parcă te văd și pe tine și pe tata, că mult sămănați! Dar Zoie e necăjită cu copii și numai rudă săracă nu-i trebuia tocmai acum!

Apoi, tare:

— Ia șezi, Stavrache, stai colea, bată-te să te bată... Ia spune, omule, când venişi... Zoico, stai și matale colea... ți-l mai aduci aminte?... A plecat de mult... Hei, dar ești mai cărunt ca mine și eu am șase ani mai mult!

Lui Stavrache i se pusese un nod în gâtlej și nu putea să-l înghită: casa părintească îl înconjura, mirosea a trecut din ultimile-i mobile, copilăria învia și-l saluta cu mii de năframe albe, toate amintirile jucau hora miilor de zile albastre ale copilăriei marine.

Un sfert de veac se ștergea ca un gând. Parcă nu plecase de acolo niciodată.

Nu putea scoate un cuvânt. Tăcerea aceasta, privirile care șovăiau, înlăcrimate, însemnau, pentru Zoie, recunoașterea vinei celei mari, iremediabile, mărturisirea păcatului sărăciei.

— Am venit și eu... mi se urâse printre străini... Vreau să sfârșesc în casa părintească... Niciodată nu m'am simțit mai străin ca aseară, când am picat la hotel... Am dormit eu în multe paturi — mai mult pe pământul gol decât în pat — dar eram departe și somnul adânc, pe orice căpătâi... Dar în țara ta, în orașul tău să stai la hotel... Câțiva pași de casa părintească... mi-a venit să plâng... N'am știut cum s'alerg mai repede.

Zoie îl asculta și comenta, în taina gândurilor ei:

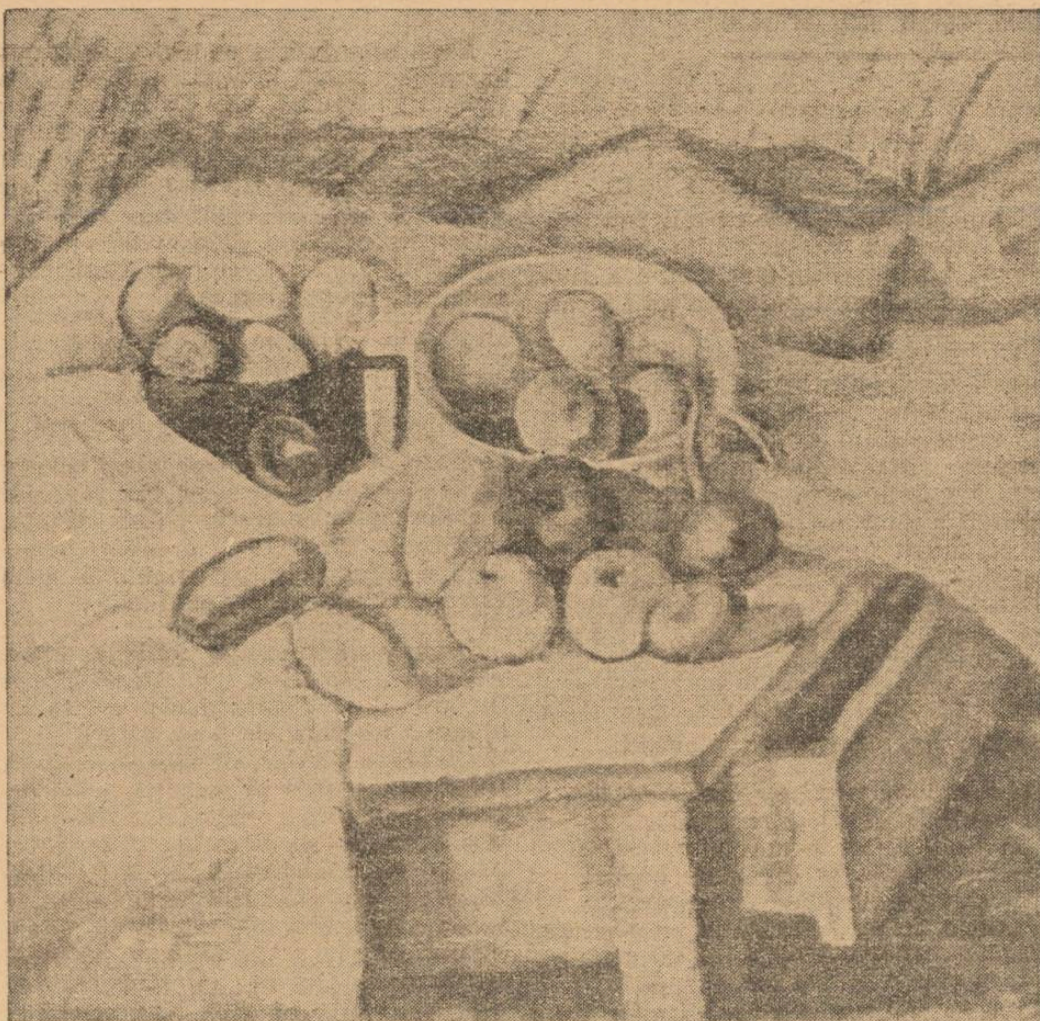
— Prea vorbești mult de casa părintească! A fost odată! Acuma e casa părintească a copiilor mei. Tu ți-ai luat partea, ți-ai vândut locul dintre zidurile astea, nu mai ai nici un drept, nu mai ai ce căuta aici! Ai să vezi numai decât că n'ai să ne prinzi în capcană... Cunosc eu povestea! Fiul risipitor!

N'ai nici un vițel de tăiat, băiatule!

Iar Stavru prindea glas, se încâlcea, vorbea mereu!

— Mă uit împrejur... Parc'am plecat ieri... Erau mai multe mobile, nu? Păcat că le-ați înstrăinat. Pe vapor, pe măsură ce m'apropiam de Constanța, mă gândeam la fiecare scrin, la fiecare canapea. creșteau din uitare... Se desluşeau mereu... fiecare la locul vechi... Douăzeci și cinci de ani nu mă gândisem la ele, — şi'n câteva ore, pe Marea Neagră le-am înviat pe toate... Ce dor mi-era de voi, de casa asta, ce dor mi-era de țară! Știu...

De douăzeci de ani, nu v'am mai scris nimic. Nici n'aveam ce... In fiecare zi, alte griji, altă luptă cu viața... altă țară... mereu alte orașe. Ai uitat de-ai tăi!... parcă s'au scufundat toate în mare. Când ești pe un pământ tăiat de-al tău de oceane, s'a rupt orice legătură, cu pământul tău... Nu vă închipuiți cum înstrăinează apa... Acum n'am să mai plec... Sânt obosit... Nu mă mai chiamă nici o ispită...

N. Brana — Natură moartă

— N'ai pe nimeni, acolo?... îngăimă Grigore.

— Pe nimeni! Nici nevastă, nici copii..

Copiii voștri o să fie și-ai mei...

O lumină se aprinse 'n ochii Zoiei.

„Poate că netrebnicul acesta va fi având o brumă de avere, dacă s'a gândit la nepoți!

— O capcană!" — își răspunse tot ea.

Totuși, încercă să-l iscodească:

— Vremuri grele și pe acolo?

— Grele!, — răspunse Stavrache, într'un oftat. Nu mai e gârla de aur de altădată!

Poate d'asta am și plecat!

— Bine, dar tot vei fi adunat ceva, când erau vremuri mai bune?!

— Am adunat azi, am pierdut mâne și iar am adunat și iar am pierdut! Dar ce înseamnă banul, bogăția?... Nu-i simți bucuria niciodată ! Inainte, credeam că a fi bogat, e tot ce poate râvni omul mai de preț... Când am ajuns milionar, am văzut că nu e lucru mare... O bucățică de pâine, la colțul mesei, între-ai tăi, face cât tot aurul din lume! De asta v'aşi fi rugat... Nu mă lăsați printre străini!... Primiți-mă 'ntre voi... Ați lăsat ochii jos... Știu.. E greu, așa, dintr'odată să te pomenești pe nepusă masă, cu un musafir nepoftit... La urma urmii, pot dormi și la hotel, dar altceva era să stau cu voi... nici nu prea sânt sănătos... Casa e mare.. mă'ncape și pe mine... sânt un om liniștit... n'am să v'aduc nici o supărare. Văd că tăceți. Mă duc. Vă las să vă sfătuiți... Pe'nserate, mă întorc... Știu eu că n'o să vă lase inima și-o să mă primiți!...

Omul care vorbea tărăgănat, aproape tânguitor, cu ceva străin în vorba lui românească, se ridică cu greu, se mai uită împrejur și ieși, schiopătând ușor.

La ușă, surâse:

— Mă'ntorc pe'nserate... Vreau să văd dac'a îmbătrânit mult orașul sau a mai întinerit.

●

Cei doi soți fură mulțumiți de această plecare, ca să-și poată revărsa fiecare gândurile în voie.

— Nu știu ce fel de inimă vei fi având matale, Zoico dragă, nu te supăra! Dar nu-l putem alunga ca pe un câne... la urma urmei nu ne-a făcut nimic... Unde vrei să se ducă?

— De ce nu l-ai oprit dumneata, că ți-e frate și-a venit în casa părintească!, — isbucni Zoie, subliniind ironic casa părintească. — Dacă te dau banii afară din casă, n'ai decât să-l poftești! Asta ne mai trebuia acum!

— Doar n'o să cadă belea pe capul nostru! O fi având și el ceva. Nu s'a întors cu mâna goală din America!

— N'ai auzit ce-a spus? Sânt vremuri grele și-acolo, de-aia a plecat.

— Da, dar a mai spus: copiii voștri o să fie și copiii mei!

— Asta-i ceva platonic, sentimental.

— Cum adică? Să n'aibă nimic?

— Dacă avea ceva, se cunoștea. N'ai văzut cum era 'mbrăcat?

— Asta nu'nsemnează nimic. Vine omul de pe drum...

— Și cum mai schimba vorba: „Am avut azi, am pierdut mâne, iar am avut și iar am pierdut!" E limpede ca lumina zilei. N'are lăscaie. Spunea că a dormit mai mult pe pământul gol decât în pat. Omul bogat altfel vorbește, nu se milogește să-l primești în casă...

— Bine, Zoico micule, poate că ai dreptate. N'am să-ți impun eu familia mea... știi că nu ți-am impus-o nici când ne-am luat. O să-i vorbim frumos, cu dragoste — am fost cam înțepați amândoi, toată vremea — și-o să-i dăm să înțeleagă să nu putem hrăni a șasea gură... n'o să se supere, știe și el ce 'nseamnă sărăcia!...

Stavrache s'a întors curând ,cu sufletul și ochii plini de pulberea de aur a soarelui fărămițat pe albastrul mării. Nimic nu se schimbase din copilăria lui. Numai pietrele digului erau cam roase și pescari mai puțini la prinsul guvizilor.

Dar mirosea tot așa de proaspăt a adâncuri răscolite, a pește sărat, a alge descompuse și-a țiței.

După ce povesti cum a bătut strada Mangaliei, plină de brutării calde și prăvălii tătărești, după ce-a evocat toate peisagiile regăsite, Stavrache a întrebat:

— Ei, ce ziceți, v'ați gândit? Mă primiți la voi ori îmi sfârșesc zilele la hotel între străini? Că de plecat din Constanța nu mai plec, să știți!

— Uite ce e, cumnate dragă... noi te-am primi cu dragă inimă, dar vezi că și p'aici sânt vremuri grele...

— Da' ce treabă au vremurile grele cu noi?

— N'am putea, deocamdată, să mai ținem și pe-al șaselea. Știi că băieții n'au nici o slujbă. Fata era dactilografă, dar în țara asta nu e nici o stimă pentru oamenii care au făcut ceva, — și-au dat-o afară dela prefectură, măcar că era fată de prefect.

Doamna Zoie Dobrotescu intra în amănunte ca să scape de mărturisirea penibilă a paupertății lor.

Stavru se uita nedumerit la fratele său Grigore, care clătina capul, aprobând cu tristeță și suspine discrete partitura doamnei și soției sale Zoie.

O sumedenie de argumente subtile care voiau numai să insinueze sărăcia, nu s'o mărturisească, o penibilă procesiune de aluzii și de recriminări împotriva destinului și-a concetățenilor curseră o jumătate oră, până când Stavrache înțelese că acei bieți oameni erau tare strâmtorați.

Și el care crezuse că-i suspectau trecutul, că-i pedepseau îndelungata tăcere, că nu-l voiau în mijlocul lor fiindcă se înstrăinase.

Se puse să râdă cu hohote, să-și bată cu palmele în genunchii de piele ai pantalonului, un râs bun, cald, fără urmă de sarcasm, râsul omului împăcat cu viața, fiindcă nu trebuie s'o mai învingă, râsul senin, copilăresc, de început de lume, al omului care-a învins viața, a călcat-o la pământ și calcă pe ea ca pe-un nesfârșit covor înflorit.

— Da' bine, oameni buni, de ce nu spuneați mai de vreme?!... De bani o să ne plângem noi? Dar am geamantanele doldora de dolari să vă dau și vouă și copiilor, să cumpăr tot orașul, bată-vă norocul să vă bată!...

— Eu i-am spus lui Grigore: „Omule copiii noștri o să fie și copiii lui!" Dar Grigore n'a vrut să creadă... I se pare că tot neamul a rămas nepricopsit ca el!...

VICTOR EFTIMIU

La comisariat

Cade seara pe răscruce
Imbrăcând-o 'n aur mat.
Când amicul Herş se duce
Drept la comisariat.

Şefu-i ese înainte.
— Dragă, zice Herş Pasmag,
Vreau să-ţi fac o rugăminte,
— Coane Herş, cu mare drag.

— Unde-i hoțul care azi-noapte
A escaladat fereastra
Şi-a pătruns la mine'n casă
Fără a-l simţi nevasta?

— Vrei să-l scuipi fără ruşine?
— Aş, de unde! Il poftesc
Să mă 'nveţe şi pe mine
(Zice Herş) Ş'am să-l cinstesc...

ION PRIBEAGU

Cartea românească

Cronica literară

Ion Pillat: Caetul verde; Aurel V. Sînger: Cartea Sonetelor; Const. Virgil Gheorghiu: Viaţa de toate zilele a poetului

De câte ori ne ocupăm de poezie, simţim numai decât nevoia unui preambul teoretic. In cele din urmă criticul ,aceasta e morala, trebue să vină cu o estetică. Se scriu foarte multe versuri şi nu mai rele decât altă dată, dar nu apar încă poeţi cu personalitate hotărîtă. Adevărul este că totul e în funcţie de factorul individual şi e de prisos să deplângem o direcţiune sau alta caşicând poezia ar fi o industrie. Totuş avem impresia că nivelul poeziei ar trebui să fie mai ridicat, că poetul chiar minor ar putea fi în măsură să fie mai substanţial. Poetul tânăr ni se pare prea pasiv faţă de anume teorii goale şi prea puţin filozof al propriei arte.

Lipseşte, e drept, în general cultura, care e un ridicator de nivel al întregului potenţial sufletesc. Majoritatea tinerilor poeţi e alcătuită din hermetici. Prin simplul fapt al încuierii sintactice a unor gândiri banale, poetul îşi închipue că a atins coarda lirică. Teoria asta vine din literatura franceză, dar ce strâmb au înţeles mulţi aşa zisa „poezie pură". Niciodată abatele academician nu şi-a închipuit să elimine vechea poezie franceză sub cuvânt că e raţionalistă. Purismul nici nu e în necesară legătură cu hermetismul. Teoria era numai aceasta: că oriunde dăm de adevărată poezie, intrăm în iraţional. Iraţionalul e însă un har care îi poate veni lui Racine, lui Hugo şi oricărui poet de veche sintaxă şi poate să nu-i vină lui Paul Valéry, hermetic raţionalist. Purismul e o definiţie estetică, nu o şcoală. Poetul român voeşte a înlocui harul printr'o operaţie devenită mecanică, nevoind a înţelege că foarte adesea cele mai obscure versuri în înţelesul poetic, adică cele mai pline de efluvii iraţionale ,sunt acelea cu aparenţă de claritate. Dar mai este o problemă de estetică pe care poetul român tânăr n'o înţelege. Fireşte, procesul liric e spontan dar conştiinţa estetică poate să-l pregătească, adică să-i uşureze explozia. Un comediograf care voeşte să stârnească râsul nu aşteaptă numai inspiraiţa goală ,ci-şi stimulează această inspiraţie prin examinarea mecanicei comicului. Oricare ar fi misterul creaţiunii, e hotărît că râsul are o maşinărie pe care estetul o descopere şi foarte adesea omul de teatru rutinat lucrează fără inspiraţie. Teatrul lui Molière stă pe această rutină estetică ce pregăteşte verva. Niciun efort nu este făcut acolo unde nu e nimic de scos. Ei bine, există un mijloc de determinare obiectivă a lirismului. care fireşte n'are o valoare absolută, dar are una technică. Sunt idei lirice prin definiţie şi altele tot prin definiţie antilirice, inspiraţia, originalitatea într'un cuvânt, e totul, dar căutarea momentului muzical prin cel mai scurt drum e un semn de cuminţenie. Nimeni nu trebue să sculpteze marea. Tot aşa nimeni nu trebue să cânte uscăciunea. Nu aici avem să ne ocupăm de aceste lucruri, dar este evident că un poet oricât de modest poate scoate ceva dintr'o bună idee. Bunăoară ideea absolutei solitudini până la ruptură cronologică este principial poetică. „Prin orice ţară şi orice oraş aş trece nimeni nu mă cunoaşte nici nu voeşte a mă cunoaşte. Trăe☙ un secol propriu al meu, care nu participă la niciun eveniment istoric". Iată o idee oficial poetică. Evident se poate trata banal sau original, dar ea interesează totdeauna, pentrucă e unul din momentele critice ale personalităţii noastre. Există o profunditate obiectivă a poeziei şi adevăratul poet ştie asta şi nu se rătăceşte.

D. Pillat îşi retipăreşte culegerea de poezii *Caetul Verde* adăogând şi compuneri noui. Ne-am ocupat altădată de acest volum şi d. Pillat merită o cercetare mai atentă în studiu separat. Ne mulţumim să remarcăm aci calitatea unor momente lirice. Poetul trece drept un „clasic", adică drept un poet gramatical inteligibil. In fond dânsul e un pur, un iraţional, dosit sub cadenţa versului normal. Forma cea mai sigură de iraţionalitate, adică una din rotiţele cele mai fără greş ale lirismului, este mitul. In *Centaurul Bătrân* întâlnim acest spectacol:

Când soarele pieziş se lasă'n mare
Şi umbrele alunecă pe munte,
Din patul lui de frunză şi de cetini,
Centaurul bătrân se'nalţă'n codrul
De aur al amurgului. E singur.
Ii curge barba peste piept cum curge
Pe pieptul stâncii un şuvoi de apă.
Sprâncenele stufoase îi acopăr'
Lumina ochilor ce altădată
Zăriră neamul zeilor de-un sânge,
De-un grai cu neamul lui. Etc.

Titlul însuş cuprinde o idee poetică. Culturaliceşte, centaurul e un produs nemişcat al imaginaţiunii colective. Imbătrânirea lui pare o enigmă, înseamnă continuarea peste epoca elină a mitologiei lui. Apariţia în gura unei păduri, seara nu a unui centaur dar a unui simplu cal, într'un aer nebulos este enigmatică. Toată poezia d-lui Pillat se bizue pe procesul mitic, adică pe acţiunea absurdă şi în contrazicere cu natura, care însă pare a avea un sens. De bună seamă că poetul putea pune şi mai multă vigoare plastică, mai multă sălbătăcie. Compunerea cuprinde însă o idee şi altul poate fi ispitit s'o reia. Totuş mai către sfârşit d. Pillat introduce o claritate ,care nu e antipoetică, neoclasicismul francez tip De Régnier a trăit din ea, dar nu e fundamentală:

Şi tot mai rar se-aude de Centaur,
Şi tot mai mult se inveleşte'n umbra
Legendei şi'n Olimp se risipeşte.

Aci nu mai avem de a face cu mitul, ci cu noţiunea culturală de mitologie elină, deci cu un proces livresc. Poetul face propoziţii: Credinţa în Centaur dispare, Centaurul e un element al Olimpului, ceeace s'a văzut în marginea pădurii e o simplă proecţie a culturii noastre. Iată dar explicaţiuni. Există şi aici un element liric, emoţia istorică ,însă temele acestea se banalizează repede. Mitul lăuntric al poeziei, apariţia neaşteptată şi enigmatică a unui centaur bătrîn, e un element pur şi rămâne mereu ininteligibil dar plin de sens abscons.

O foarte substanţială idee lirică se cuprinde în *Scitul*. A face acţiuni inexplicabile, a te pierde într'o entitate care depăşeşte eul tău, a intra într'un cuvânt în principiul eredităţii, este a atinge o altă idee obiectiv poetică. Poetul se trezeşte alergând călare

Pe roib călare o pornesc cu zorii
Oprit cu ochii roată pe gorgan,
Adulmec vântul şi aud cocorii
Vestind din cer sămânţa altui an.

Atunci înfricoşat descalec iute
Lipind urechea de pământul viu.
Şi din afund de lumi răspund pierdute
Popoare răscolite din pustiu.

Până aici poezia e pură. Călărirea, teroarea sunt obscure, automatice. Sensul îl dibuim noi. A fost deajuns, adică, o excitaţiune epică şi fondul străvechiu din noi ne-a împins la acte inexplicabile. In d. Pillat însă stă de veghe şi un intelectual care clarifică obscuritatea. Ce e alergarea? Nu e o simplă faptă pură, ci este simbolizarea fondului scit din noi:

Aud prin vreme scârţâit de care,
Galop adânc vuind spre răsărit.
Şi inima îmi bate tot mai tare
Chiemându-mă cu sângele meu scit.

Astfel d. Pillat este pe rând hermetic şi clar, dar totdeauna în propoziţii logice şi în orice caz în cuprinsul unor idei lirice adevărate, a căror structură mitologică poate fi slăbită prin discursivitate, dar nu anulată.

●

In versuri cuminţi, îndemânatece, *(Cartea Sonetelor)*, d. Aurel Sînger nu are deocamdată decât stângăcia comună multora de a nu cădea pe adevărate idei lirice. Bunăoară în *Sonetul vechei galere* ni se spun următoarele: Viaţa mea e tragedie. Sunt îndurerat. Nu pot să-mi ating ţinta. Ideea aceasta nu e poetică şi cu toată violenţa ei nu e profundă. Toată lumea se crede nenorocită şi nerealizată. Sentimentul acesta e în fond o judecată necontrolată, e un element principial clar. Oricare ar fi haina poetică, banalitatea nu se poate acoperi:

Trăesc tragedia vechei galere,
Pe care o'ncleaştă banchize zi sloi
Un vultur e prins şi se zbate în noi,
Cu zborul închis spre'naltele sfere.

S'afundă materia'n negrul puhoi,
Sub biciul de foc ,de chin şi durere;
Ca Socrate beau paharul cu fiere,
Şi merg resemnat spre lumea de-apoi.

D. Const. Virgil Gheorghiu cade în altfel de manieră antipoetică: sentimentalismul confesional. Mărturisirea oricât de directă izbeşte ca un document, ca un element străin care nu e comun. Din confesiune lipseşte acel factor obiectiv pe care trebue să-l cuprindă orice poezie lirică pentru ca să poată fi asimilată. Câteodată metafora crează fragmente lirice secundare însă d-lui Gheorghiu îi lipseşte şi această latură:

Uită amărăciunile de altădată
Şi toate nopţile de nesomn tată.
Am fost supărarea casei, e drept.
Dar iartă-mă pentru sbuciumările
Şi sfătuirile îngrijorate
Din fiecare noapte
Etc.

Aceasta e proză curată. Altădată poetul simulează acea naivitate artificială care a bântuit o vreme poezia română şi care e de natură umoristică, fiindcă introduce mecanismul în locul spontaneităţii spirituale;

Am răcit ieri şi am fost toată
Vremea bolnav în casă.
Tuşesc puţin şi beau ceai de romaniţă
Luna samănă sara cu un pantof de mătasă

Azi am fost în pădure cu Grigore.
Printre crengile verzi sburau păsărele.
Când am venit înapoi servitorul a spus
Că sunt hultani care se hrănesc numai cu ele.

Poeziile acestea intitulate *Viaţa de toate zilele a poetului* se mai resimt de altfel de înrâurirea d-lui Camil Baltazar, dacă nu cumva ieşite din aceleaşi condiţiuni.

G. CALINESCU

Bibliografie

Istorie literară

Scarlat Struţeanu, *Al. Odobescu şi romantismul franco-englez.*
Editura Ramuri Craiova, 1937, 63 pagini, 30 lei.

Filologia

Prof. Nicolae I. Ştefănescu, *Studiu etimologic şi semantic asupra limbii lui Menandru.*
Tiparul Universitar Buc., 86 pagini, 80 lei.

Filosofie

Pompiliu Preca, *Scurtă expunere a filozofiei lui Vasile Conta.*
Tip. Bucovina Bucureşti, 1937, 39 pagini, 20 lei.

Economie

Stelian Ionescu,*Valoarea noţiunii de credit şi protecţia ei legală în România în ultimii 20 de ani.*
Editura Vremea Bucureşti, 1937, 36 pagini, 40 lei.
St. Antim, *Despre monetă.*
Bucureşti 1937, 45 pagini, 15 lei.
Vladimir Alexandrescu, *Valorificarea producţiei agricole.*
Tip. Apollo Bucureşti, 1937, 110 pagini, 50 lei.
Valeriu Bulgaru, *Noţiunea* şi *problema comasării în România.*
Inst. de arte grafice Brawo, Iaşi, 1937, 43 pagini, 40 lei.
I. R. Ciurescu, *Vinuri normale* şi *vinuri anormale.*
Tip. Bucovina, Bucureşti, 1937, 136 pagini, 80 lei.
Ing. Dr. Valeriu Patriciu, *Probleme fundamentale pentru viitorul industriei noastre de petrol.*
Bucureşti, 1937, 92 pagini, 100 lei.
Demètre I. Gheorghiu, *Organisation de la production mondiale et des échanges internationaux.*
Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1937, 51 pagini, 100 lei.
V. Jinga, *Economia americană,* şi *experienţa Roosevelt.*
Tip. Naţională, Cluj, 23 pagini, 25 lei.
N. Arcadian, *Legislaţia industrială a României din ultimii douăzeci de ani (1916-1936).*
Editura Rev. Industrie şi Comerţ Bucureşti, 1937, 100 pagini, 50 lei.
Const. S. Theodorescu, *Evoluţia întreprinderilor economice.*
Imprimeriile statului, Bucureşti, 1937, 38 pagini, 25 lei.

Diverse

Prof. I. Simionescu, *Ţara noastră (oameni, locuri, lucruri).*
Edit. Fundaţiei pentru literatură şi artă Regele Carol II Bucureşti, 1937, 513 pagini, 200 lei.
R. P. Huc, *In Tartaria,* traducere din limba franceză de V. Stoe.
Edit. Fundaţiei pentru literatură şi artă Regele Carol II Bucureşti, 1937, 247 pagini, 40 lei.
Eug. Herovanu, *Procesul coloniilor germane.*
Tip. Lupta N. Strolă, Bucureşti, 1937, 5 lei.

Cartea străină

Jean Cocteau: Mon premier voyage

Tipul omului de litere călător care, dacă mă pot exprima aşa, porneşte la drum cu creionul în mână, şi pentru care voiajul nu este decât un pretext de reverie, meditaţie şi literatură, tipul acesta de scriitor tinde să dispară. In literatura franceză, atât de bogată odinioară în speţa aceasta de literaţi, — e deajuns să amintim dintre ei pe Barrès şi pe Edmond de Goncourt, — n'am putea cita astăzi în această privinţă decât două nume de seamă: André Gide şi Paul Morand.

Prin apariţia recentă a unui însemnat memorial de călătorie, *Mon premier voyage: Tour du monde en 80 jours*, datorit lui Jean Cocteau, trebue să adăugăm acum şi acest nume la cele două pomenite.

Inainte de a ne opri asupra cărţii în sine, trebue însă să prevenim cetitorul asupra caracterului aparte, am putea spune anormal chiar, al călătoriei care i-a prilejuit apariţia. Voind să sărbătorească într'un chip mai puţin banal de cât se obişnueşte împlinirea a 60 de ani dela apariţia romanului lui Jules Verne, *Ocolul pământului în 80 de zile*, Cocteau se hotărî să repete faimoasa ispravă a lui Phileas Fogg, şi să ocolească planeta în 80 de zile pe aceiaşi rută şi aproximativ în aceleaşi condiţii ca eroul romancierului dela Amiens. Ca oricare dintre noi Cocteau îşi închipuise că, în astfel de condiţii, călătoria aceasta îi va lăsa destul timp liber pentruca să-şi poată îngădui opriri mai îndelungate în unele din punctele principale ale drumului. Care nu-i fu însă uimirea când, la stabilirea programului de drum, fu silit să constate că nici nu putea fi vorba de aşa ceva şi că ocolul pământului nu se putea face în mai puţin de 80 de zile decât doar întrebuinţând în total sau în parte calea aerului, ceeace nu intra însă în regula jocului deoarece aviaţia nu exista încă pe vremea lui Phileas Fogg.

Aşa dar, dintr'o banală călătorie de plăcere, întreprinderea lui Cocteau se transforma într'o adevărată încercare de record. Fără a avea a recurge la mijloace extreme, ca eroul lui Jules Verne, noul Phileas Fogg trebuia totoşi, dacă voia să izbutească, să sară dintr'un tren într'altul sau din tren în vapor ori invers, să nu piardă nici o legătură şi să nu întârzie în escale decât timpul strict necesar aşteptării corespondenţelor care nu sunt totdeauna făcute pentru oamenii grăbiţi.

In chip firesc factura cărţii lui Cocteau, scrisă după capriciul escalelor, vădeşte la fiecare pas caracterul anormal al călătoriei care a prilejuit-o deoarece autorul n'a înţeles să-şi retuşeze în urmă, aş zice *la rece*, primele impresii, şi nici să le tempereze febrilitatea şi precipitarea. Cartea nu are *plan* şi nu dovedeşte preocupări de sistematizare. Nici nu era nevoe de aşa ceva, de altfel. Ea curge spontan, după firul călătoriei şi în ritmul exact al ei. Trei pagini asupra Romei (văzută noaptea, în trei ore), câteva rânduri asupra portului Brindisi, opt pagini despre Atena, douăzeci asupra Egiptului, tot atâtea despre Japonia, şi aşa mai departe, după hazardul escalelor dar şi după capriciul călătorului, după înclinarea şi interesul lui pentru cutare sau cutare lucru din cele care îi defilează atât de repede pe dinaintea ochilor.

Spre deosebire de cele ce se întâmplă de multe ori cu memorialele de călătorie, cartea lui Cocteau nu are nici cea mai mică pretenţie de erudiţie. Cocteau e prea poet şi prea fin om de gust ca să ne facă descrieri de monumente, ori ca să ne dea informaţii istorice, politice, sau arheologice pe care le-am putea găsi în orice enciclopedie. El nu vrea să ne instruiască sau să ne documenteze ci doar să ne împărtăşească ecoul pe care îl are în sensibilitatea sa această confruntare cu noutatea şi cu nemaivăzutul.

Ceeace interesează în primul rând pe călătorul nostru, nu sunt monumentele, ruinele, muzeele, atât de căutate de turistul obişnuit, ci viaţa în toată plinătatea şi complexitatea ei. Chinuit de o curiozitate de copil inteligent şi precoce, el nu se dă înlături de la nimic pentru a şi-o satisface. La Singapore, Penang şi Hong-Kong vizitează mahalalele şi localurile rău famate din porturi, cartierele rezervate şi tavernele de opium unde noul Fogg nu stă la îndoială să încerce magia visurilor artificiale. La Tokio şi Yokohama trăeşte într'un mediu de gheişe, frecventează teatrul de mimică, luptele de circ şi, pe deasupra, locurile deja pomenite, spre desperarea consulilor francezi care se aşteaptă în fiecare clipă să li se aducă ştirea asasinării ilustrului călător.

JEAN COCTEAU

Pe mările Chinei, undeva între Penang şi Hong-Kong, are loc întâlnirea între Cocteau şi Charlie Chaplin. Cocteau descrie această întâlnire cum şi convorbirile următoare într'un chip destul de amănunţit şi pune astfel într'o lumină deosebit de vie personalitatea marelui mim, sau cel puţin câteva din trăsăturile ei esenţiale, bunăoară înverşunarea la muncă, dorinţa de perfecţiune, conştiinciozitatea.

Cocteau va călători împreună cu Chaplin până la San-Francisco. De aici, va porni singur către New-York, şi apoi mai departe, în ultima etapă, către Europa şi către bunul sfârşit al acestei călătorii miraculoase: ocolul pământului în 80 de zile.

In 1876 izbânda aceasta îi adusese lui Phileas Fogg recâştigarea averii şi dobândirea femeii iubite.

In 1936 ea nu avea să-i procure imitatorului său decât mulţumirea de a fi dus la bun sfârşit o frumoasă performanţă sportivă şi, mai ales, de a fi scris o carte bună.

EMIL COLIU

Romanul familial

E vorba de unul din acele romane engleze din care se desprinde o lungă şi amănunţită povestire a unei familii, în care fiecare caracter şi fiecare întâmplare are o valoare egală în tratarea subiectului.

Autoarea este o femee şi cartea se intitulează „Candle indoors" (editura Cobden-Sanderson), roman de ultima oră, deci interesant prin faptul că exprimă cele mai noui tendinţe ale romanului englez.

Romanul începe a doua zi după ce eroul romanului Arnold Carlton, rămâne văduv cu trei copii. El vrea să rămână un tată bun, mai mult prieten şi sfătuitorul de fiecare ceas al copiilor lui. Comite însă mai multe greşeli cu toate bunele sale intenţii, dar, cu ajutorul indirect şi pe tăcute, al copiilor celor mari, ajunge să crească bine pe fetiţa care e ceva mai mică şi să se ridice şi el la nivelul sufletesc dorit şi pe care-şi dădea seama adeseaori că nu-l avea.

Miss Hull, autoarea este cam sentimentală faţă de problema ce se pune relativ la rolul de tată al celor trei copii, dar foarte înţelegătoare a impulsurilor, capriciilor şi aspiraţiilor copiilor, prinzând foarte rapid gândurile şi sentimentele lor. In special e foarte bine redată fetiţa „Candace", deşi tot grupul familial trăeşte în mod firesc şi încântător. Cartea e scrisă pe un ton liniştit, fără întâmplări extraordinare, dar foarte antrenant şi plăcut la citire. E un roman nou, dar fără nici una din aiurelile care strică multe lucruri bune din romanele generaţiei de după războiu. — *Is. Sd.*

Scriitorii despre profesiunea lor...

Stevenson, marele povestitor englez, autorul unuia din cele mai celebre romane pentru tineret „Insula Comorii", zice „Arta este căpătâiul meu; mă deştept din somn cu gândul la ea. Dacă urăsc moartea este mai ales pentru că ea înseamnă despărţirea mea de artă. Imi iubesc nevasta nu ştiu cât şi nici nu voi şti până ce nu voi pierde-o dar dacă mă pot închipui văduv, nu pot primi cu nici un preţ viaţa fără arta mea. Nu exist decât în arta mea. Arta mea sunt eu însumi. Nu sunt decât corpul ei".

Dar iată acum ce spune Théo Gautier: „Trăesc un fotoliu, pun pe masă hârtie, tocuri, cerneală, instrumente de tortură şi mă plictisesc — totdeauna m'am plictisit astfel scriind, apoi e atât de nefolositor! Odată ce m'am aşezat la scris, scriu serios ca un scriitor de birou. Nu merg iute, dar merg mereu, fiindcă, să vedeţi, nu-mi bat capul să scriu mai bine"... Totuşi din acest fel de a-şi socoti misiunea au ieşit acele mărgăritare de versuri: „Emaux et Camées" Gustave Flaubert: „Of! ce chiul e stilul!" Iar după aceasta mărturisirea următoarele: „M'am trudit cinci zile până să fac o pagină!"

Răsfoind Antologia lui F. Ambrière, „Les plus belles pages de Gustave Flaubert" nu putem să ne împiedicăm de a socoti câte chinuri şi câtă trudă reprezintă aceste pagini... adevărate dureri ale facerii, dar dureri rodind plăceri.

Se vorbeşte despre o criză actuală a cărţii, dar iată ce scria Alcide Dusolier în *1864*: Cartea, după cum ştiţi, a intrat în agonie în prezent şi ziarul este pe cale de a o dobori cu totul. Librăriile nu mai vând nimic, editorii deznădăjduiţi aşteaptă în zadar comisionarii din provincie şi nu văd sosind de cât... falimentul. Chioşcurile singure sunt triumfătoare. Această izbândă a ziarului asupra cărţii nu caut s'o explic, mă mărginesc să o constat. Foile zise literare, nu se mulţumesc să-şi arunce năvodul asupra cititorilor ce abia au învăţat buchile, au luat cărţilor şi trei părţi din cititorii lor vechi. Debitul acestor foi este de necrezut, neauzit, prodigios, se poate zice că au Franţa întreagă „în mânu", sunt domni şi stăpânitori peste naţie. Au redus-o ad literam „la sclavie intelectuală".

Henri Pirenne: Histoire de l'Europe, des invasions au XVI siecle

Henri Pirenne n'a avut posibilitatea să-şi termine opera sa intitulată „Histoire de l'Europe", pe care probabil că nici n'ar fi început-o, dacă în vara anului 1916 n'ar fi fost dus în captivitate în Germania.

Trăind în satul Eisenach sub un regim de libertate controlată, Pirenne şi-a început lucrarea fără posibilitatea de-a consulta alte opere.

Fiul său, Jacques Pirennne, a publicat manuscrisul fără să schimbe nimic din prima redactare, mulţumindu-se numai să completeze parantezele lăsate în alb, în care a înscris datele, pe care nu le putuse verifica tatăl său.

Ansamblul formează o frescă de dimensiuni mari asupra formării Europei.

Nobleţea, care s'a constituit în secolul X, aminteşte clasa patricienilor în istoria romană, iar burghezia pe aceea a plebeilor.

Iată ce spune Pirenne în cartea sa: „Nobleţea a exercitat asupra istoriei Europei o influenţă atât de mare şi de totală, încât nimeni nu şi-a dat seama că ea constitue un fenomen original propriu societăţii creştine occidentale. Importanţa nobleţei constă în rolul său social. Ridicată prin funcţiunile sale militare deasupra restului populaţiunii, ea singură furnizează personalul administrativ şi cadrele armatei... Independenţa sa economică a generalizat anumite dispoziţiuni morale, care au persistat şi'n alte condiţiuni, au căpătat forme din ce în ce mai rafinate... Până la sfârşit, în masă chiar, nobleţea îşi va păstra todeauna urma descendenţei sale dintr'o clasă de oameni străini de orice idee de profit, de orice muncă productivă.

„Alături de nobleţe însă, s'a format o altă clasă, care s'a desvoltat bazată tocmai pe munca productivă, capitalizată şi industrializată, care nu va contribui mai puţin la consolidarea regalităţii".

Celebrul istoric belgian notează cu obişnuitul său spirit, cum a contribuit regalitatea în parte, la progresul social din care trebuia să răsară epoca modernă.

„O privire de ansamblu asupra constituirii statelor europene între 1540 şi 1550, va scoate în evidenţă creşterea puterii monarhice... Interesul său esenţial era de a fi modernă şi de a combate tendinţele conservatoare, care se opuneau atât progresului ei cât şi celui social.

Monarhia nu lucra oare în profitul său, dând ajutor capitalismului, favorizând propaganda umaniştilor contra prejudecăţilor morale sau politice, protejând pe luterani, care-i supuneau direcţiunea şi bunurile Bisericii?

Din aceste câteva rânduri se poate vedea spiritul în care Pirenne a conceput opera sa. Acesta nu e un manual de istorie, în care evenimentele să se succeadă în ordine cronologică, ci un ansamblu de meditaţii asupra faptelor esenţiale, care dau o explicaţie mai precisă asupra formării statelor occidentale.

Insemnări şi polemici

Caracter

D. Ovidiu Papadima pledează, într'o publicaţie, pentru căminuri şi cantine — şi contra burselor studenţeşti.

Iată argumentul d-sale:

„Dar s'a mai gândit cineva cum ar putea trăi fără cămine şi cantine, adică la hoteluri şi restaurante, un tânăr, cu cele prea puţine zeci de lei pe zi ai bursei dela stat, în Bucureşti?

„Oare acest bursier sărac, în oraşul acesta al tuturor ispitelor, nu va cădea în altele mai grozave decât iluzia naivă de până acum că prin naţionalismul său exagerat poate, turbulent poate, dar în orice caz curat, va putea aduce un mai bine în această ţară?...

„Ziarele anunţă descoperiri de noi nuclee comuniste în tineret".

D. Ovidiu Papadima, acest apologist al tineretului, are o idee atât de proastă despre studenţi?

Numai cantinele îi fac gardişti de fier? Bursele i-ar transforma în bolşevici?

Foarte frumos...

Mai abject decât asasinatul...

O publicaţie tinerească neagă — contra încheerii parchetului militar — faptul că un număr de studenţi au săvârşit un asasinat asupra d-lui Tr. Bratu, rectorul Universităţii din Iaşi.

„Nu studenţii i-au tăiat urechia", — spune ziarul tineretului, — „ci nişte servitori neplătiţi".

Acest mod de a privi asasinatul („tăierea urechei") şi explicaţia: „neplata servitorilor" — este un gest mai abject decât chiar asasinatul.

Idealul tineretului

Vorbind de starea actuală a tineretului, cineva a explicat-o din punct de vedere naţional.

Inainte de războiu, tineretul avea un ideal: reîntregirea neamului. In aceastǎ direcţie tindeau toate năzuinţele tineretului. Intrunirile, manifestaţiile, demonstraţiile — totul avea drept scop ţinerea trează, în conştiinţa naţională, a ideii unioniste.

Indată ce reîntregirea neamului s'a făcut, idealul naţional realizându-se, — tineretul de acum a rămas fără ideal.

Astfel se explică tulburările anarhice de azi, provocate de un tineret care, — spre deosebire de tineretul de eri — n'are nici un rost ideologic în viaţă.

Cei ce susţin aceste păreri sânt profund greşiţi.

Idealul zilei trecute a fost realizarea idealului naţional. Dar acest ideal nu-i un panaceu universal. Prin el nu s'au rezolvat, automat, toate problemele.

Din pricina împărţirii subt mai multe stăpâniri, neamul nostru nu s'a putut realiza culturaliceşte.

Numai după unire, s'a putut începe fuziunea spirituală şi unificarea sufletească a neamului — trăit în deosebite grade de cultură, subt influenţe diferite, divers în moravuri.

Idealul actual al tineretului este, şi trebue să fie, cultura: adâncirea culturii în popor, crearea unei culturi naţionale — aparte, scoase din aportul tuturor fragmentelor de neam.

Pentru aceasta, se cere ca tineretul să-şi consacre tot timpul şi toată energia instrucţiunii şi apropierii unei culturi generale — urmând ca fiecare în sutul lui, caşi 'n profesiunea sa, să contribue la grăbirea procesului de culturalizare a ţării.

Nu-i acesta un ideal pentru o generaţie?

După gradul nostru de analfabetism — poate fi vorba chiar de munca mai multor generaţii.

Aşa cum a pornit tineretul — nu numai că el nu se apropie de acest ideal, ci dimpotrivă se îndepărtează.

M. Sv.

Miguel de Unamuno

Marele scriitor spaniol mort la Salamanca în vârstă de 75 de ani, era încarnaţia însăşi a ţării sale; a Spaniei tragice şi suferinde din epoca de faţă, aşa cum se prezintă ochilor îngrijoraţi ai întregii Europe.

Insăşi moartea lui e un simbol al agoniei acestei ţări, pe care a iubit-o cu pasiune, cu care a suferit laolaltă şi pe care n'a vrut s'o părăsească niciodată.

Miguel de Unamuno a păstrat toată viaţa în suflet marile contradicţii, care au dus la distrugerea Spaniei.

Timp de mai bine de o jumătate de secol s'au zbătut în sufletul său aceleaşi forţe, pe care ţara sa n'a ştiut să le domine: dorinţa de revoltă şi tradiţia; atracţia Europei şi dorul de solul natal, cultul judecăţii şi puternica viaţă a instinctului, nihilismul cel mai desăvârşit şi credinţa cea mai arzătoare.

Don Miguel n'a făcut parte din nici un partid. El n'a vrut să adere nici la una nici la cealaltă dintre cele două tabere, care se înfruntă astăzi în plin războiu civil.

Până la sfârşit el şi-a păstrat independenţa completă. Totuşi, Unamuno n'a fost un simplist, ci mai de grabă un fanatic cu toată puterea îndreptată spre sine.

Soarta manuscriselor lui Puşkin

In multe muzee şi arhive din Rusia se păstrează astăzi manuscrisele autografe ale lui Puşkin.

In aceste hârtii personale, pe care le-au percheziţionat autorităţile ţariste a doua zi după moartea poetului, se găseşte ceiace e mai preţios în moştenirea poetului: caetele sale de bruioane.

Aceste caete, în care sânt amestecate fragmente în proză, note şi articole cu strofe nemuritoare din Eugen Oneghin şi în care se găsesc ciorne de versuri cu notele marginale ale lui Puşkin, permit, un secol după moartea poetului, să ni-l închipuim pe Puşkin cel adevărat.

Pe lângă 16 caete de bruioane, s'a mai găsit, printre hârtiile lui Puşkin un caet cu extrase din revistele şi jurnalele franceze; aceste extrase au fost făcute de poet în vederea unei istorii a Revoluţiei franceze, pe care intenţiona s'o scrie.

Marea majoritate a manuscriselor lui Puşkin, care erau deţinute de mai mult de 500 persoane, actualmente sânt adunate în muzeele şi arhivele ruseşti şi au devenit proprietate de Stat.

Un nou duşman al cărţii!

„Le buletin du livre français" publică în ultima sa fascicolă o veste care va nemulţumi în cel mai înalt grad pe scriitori şi pe toţi iubitorii de lectură. E vorba de o maşină care va transforma pe cititor în simplu auditor şi va înlocui volumul imprimat cu unul sonor ascultat la fonograf.

Radiofonia practică de mult această metodă. Deasemeni şi filmul sonor, care poate să reproducă pe benzile de celuloid un text oricât de lung. Din moment ce filmul sonor poate înregistra în format redus o operă întreagă, de ce nu s'ar înregistra şi lectura unei piese de teatru sau un roman?

In adevăr, deacum înainte, studenţii vor avea posibilitatea să asculte opere întregi din scriitorii clasici şi nouile cărţi vorbitoare ar putea fi întrebuinţate în mod curent în cluburi, pe vapor, unde şedinţele de lectură publică ar putea suprima orice oboseală. Aceasta ar fi cartea pentru toţi; pentru analfabeţi chiar.

Autorul articolului, care-şi păstrează anonimatul, şi care scoate cu multă precizie în evidenţă toate avantajele nouei invenţiuni, nu uită să menţioneze şi marile-i desavantaje.

Afară de cele materiale, care lovesc direct pe autor, cartea sonoră ar produce mari neplăceri spiritului şi culturii.

In epoca de faţă, în care omul tinde să suprime pentru el cel mai neînsemnat efort, necesar totuşi bunei funcţionări cerute de organismul său, această nefastă invenţie n'ar trebui să ne surprindă. Ne-a mai rămas totuşi o bună armă de apărare, căci nimic nu poate egala cele câteva ore petrecute acasă, într'un fotoliu confortabil, cu o carte în mână, fără alt intermediar între cetitor şi scriitor decât foile imprimate.

Mărunte

A apărut:

Siria, Palestina, Suez, Egipt, note de drum de Dr. I. Weinberg, cu prefaţă de Gala Galaction.

●

Grupul Emil Nicolescu-Nic, Constant Nicolaevici, Basarab Spartali expune pictură şi sculptură în sala „Mozart".

●

A apărut „Dumitriţe brumate", nuvele şi schiţe de Smara.

●

In ultimul număr al revistei „REBUS-Magazin" a apărut o problemă de cuvinte încrucişate sub semnătura d-lui Tudor Muşa-

tescu. Cu această ocazie, autorul lui „Titanic vals" face o serie de declaraţii cât se poate de interesante: Astfel, la întrebarea dacă scriitorii ar fi mai indicaţi pentru dat definiţii cuvintelor din careu, d-sa răspunde:

„Cred că e preferabil ca aceste definiţii să fie datorite oamenilor de meserie cari au rutina expresiei şi technica sugestiei. Scriitorii ar fi, fără îndoială, redactorii ideali ai definiţiilor şi imediat după ei toţi oamenii de ştiinţă".

Fiind întrebat dacă un careu poate fi considerat ca joc literar, d. Muşatescu a răspuns:

„Da şi nu. Poate fi însă considerat ca joc intelectual. Aceasta fără discuţie. Dar luând în consideraţie că intelectualul merge paralel cu literatul, uneori, putem admite şi formula jocului literar".

Acest senzaţional interview al d-lui Muşatescu apărut în nr. 141 al revistei „REBUS-Magazin". Preţul unui exemplar 5 lei.

Primim la redacţie

Cărţi

Iuliu Maior, *Durerea, sora noastră nedespărţită.* Blaj, 1936.

Iuliu Maior, *Tâlcul Evangheliilor,* Blaj, 1936.

Sergiu Cristian, *Iad,* Fund. culturală Carol, Reg. Oltenia, 1936.

Reviste

Afirmarea No. 11—12 (Ianuarie—Februarie).

Satul No. 76 (Martie).

Plaiuri hunedorene No. 72 (Februarie).

Domnul de rouă No. 3 (Martie).

Monitorul oficiilor de stare civilă No. 11 (Februarie).

Meridian No. 11.

Cele trei crişuri No. 1-2 (Ian., Febr.).

Transilvania No. 1 (Ian.—Febr.).

Cuvântul cooperatist No. 2—3 (Ianuarie-Februarie).

Gând şi slovă oltenească No. 18 (Martie).

Insemnări ieşene No. 6 (Martie).

Gazeta cărţilor No. 13—14 (Ianuarie).

Copilul: *No. 5 (Ianuarie).*

Şcoala Mehedinţului: *No. 5-6 (Ian.-Febr.).*

Pământul: *No. 154-155 (Februarie).*

Insemnări ieşene: *No. 5 (Martie).*

Şantier: *No. 2-3 (Februarie-Martie).*

●

A apărut „Dumitriţe brumate", nuvele şi seuri, versuri, cronici, semnate de Eliezer Steinbarg, Dr. S. Bickel, Dragoş Protopopescu, Emil Dorian, Idov Cohn, M. Grindea.

Au apărut următoarele cărţi ale d-lui Mihail Sadoveanu:

Istorisiri de vânătoare, *Edit. „Cugetarea", 60 lei.*

Zodia Cancerului, *ediţia III-a, Edit. „Naţionala", Ciornei, 2 volume, 120 lei.*

Viaţa lui Ştefan cel Mare, *ediţia III-a, Edit. „Fundaţiilor Regale".*

Baltagul, *ediţia IV-a ilustrată, Edit. „Cartea Românească".*

NOU! De cea mai palpitantă actualitate:

DUBLA CRIMĂ DIN FORTIFICAŢIILE FRANŢEI.

(LINIA MAGINOT IN PRIMEJDIE!)

Roman de PIERRE NORD

Misterele formidabilei cetăţi subterane, desvăluite. Desfăşurarea unei zguduitoare drame în inima garnizoanei nevăzute. — Un mediu de-o originalitate, de un interes insructiv fără pereche: Ofiţeri, femei, spioni, detectivi, — devotamente eroice, suferinţi, dragoste, comploturi se învălmăşesc, surprinzătoare, în acţiuni record.

AZI în „Romanele Captivante"

— La chioşcari, librari şi în gări —

ABONAMENTELE LA

Adeverul Literar şi Artistic

1 an	Lei	300
6 luni	„	150
3 luni	„	75

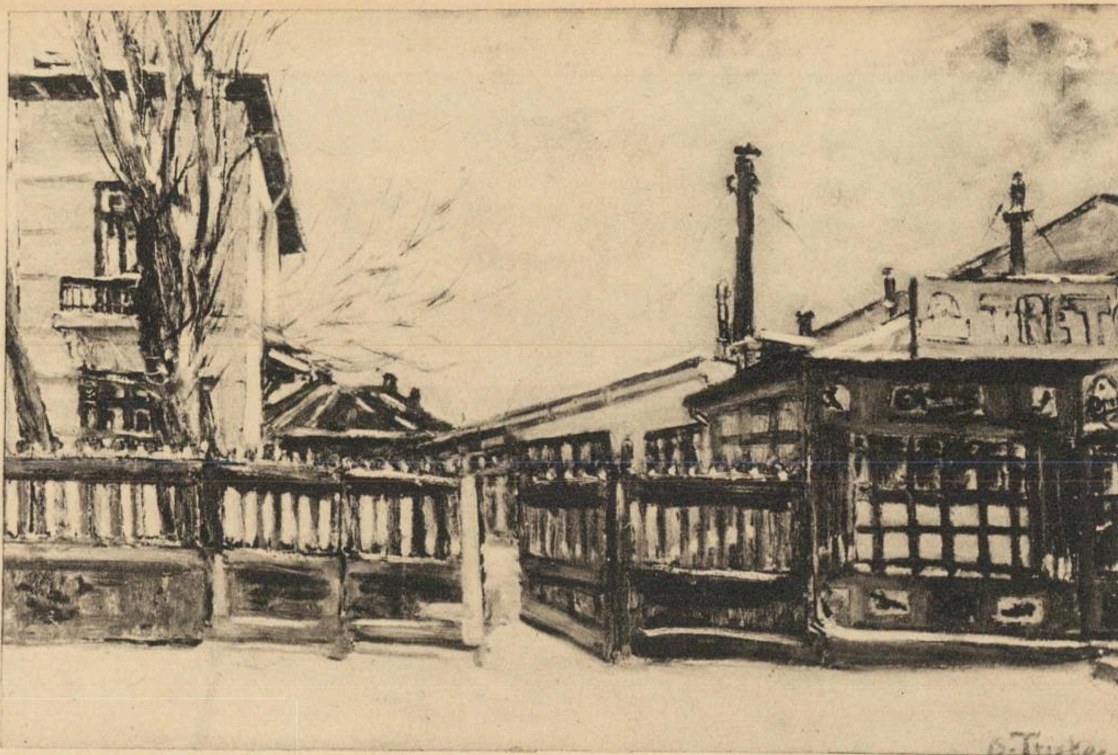
PLASTICA

Artiştii profesori expun din nou la Cercul lor. E a doua expoziţie.

Activitatea aceasta extra-şcolară, care, pentru unii cel puţin, pare activitatea cea adevărată, se impune atenţiunii critice prin ţinuta ei corectă, modestă şi totuş de remarcabil prestigiu.

Dexteritatea *umilă din învăţământul nostru secundar e aci în plină afirmare de valoare.*

Dascălul care nu se limitează la pedagogia sterilă, la îndrumarea obligatorie, adesea stearpă şi seacă, ci se înalţă la treapta de creator, de interpret al frumuseţii firii, îşi merită cu adevărat titlul de educator.

1 Lucian Grigorescu: Balcic

2 S. Triester: Peisaj

3 Ţancu Tudor-Vulcana: Compoziţie

Geta Holban-Peters: Portret

In America există muzee speciale pentru copii, în care, pe lângă studiul desenului, se predau istoria, geografia şi alte materii, după tablourile de pe pereţi. Pretutindeni în Europa se întâlnesc, în Pinacoteci şi Muzee, mame cu copii de mână, explicându-le faptele şi întâmplările mari ale vieţii omeneşti după opere semnate de genii ale viziunii plastice.

Nu-i oare cea mai vorbitoare, cea mai plăcut educativă, cea mai directă cunoaşterea atâtor taine ale lumii după imaginea picturală sau sculpturală? Pentru minţile fragede mai ales!

Una dintre bucuriile noastre de fiecare zi este imaginea, întâlnită la fiecare pas, oriunde, de dimineaţă până seara. Cuprinzând vizual atâtea desfăşurări de linii şi forme, care toate sunt expresia sentimentelor omeneşti, expresia frumosului din natură, avem desigur încă un motiv să binecuvântăm viaţa.

Ca să dobândim însuşirea aceasta, nu-i destul să ne folosim domestic de ochi; trebue să căpătăm deprinderea, disciplina, educaţia privitului. Acesta este rolul învăţământului artistic în şcolile secundare. Nu să scoată pictori din atâta noian de elevi, ci doar să-i îndrumeze spre a descifra frumosul cotidian, să-i convingă de importanţa a două linii, a două nuanţe, în viaţa dinafară, şi'n viaţa lor intimă.

Expoziţia profesorilor de desen, pe lângă valoarea ei artistică, este o demonstraţie pentru încrederea ce trebue să le-o dăm. Când cineva e artist, când are patima frumosului şi trăeşte pentru a pătrunde minunile luminii, minunile vieţii formale, — va şti, fără îndoială, să înveţe şi pe alţii să meargă pe căile bucuriei ochilor.

La Mozart, d. Jean David *a adus viziuni melancolice, figuri ce se voiau înrudite cu imaginile lui Modigliani.*

Artistul nu are grija formei, dar strecoară în spectator îndoeli şi nedumerire, tocmai prin ceiace s'ar putea numi stilul său particular.

Aspecte delicate, aproape imateriale a surprins d. A. Ciucurencu. *Motivele sale, puţine ca număr, nu reproduc: transmit pure senzaţii plastice.*

Dela decorativul sculptural, d. I. Negrulea *a trecut la interpretarea de volum. Pe alocuri, ni s'a părut mai puţin personal.*

Scene rurale în ulei şi gravură a prezentat d. N. Brana. *Greoi, dar bine intenţionat. Unele piese au un accentuat caracter demonstrativ.*

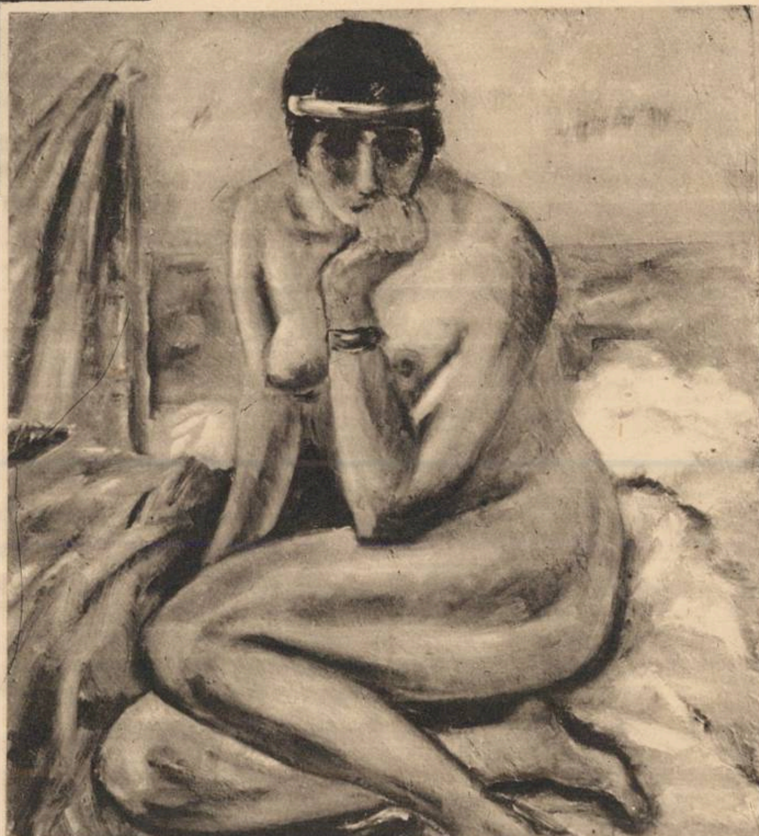
D-na Zoe Ricci *a avut un ansamblu de ţinută făgăduitoare.*

La Ateneu, d-na Geta Holban-Peters *dovedeşte că a ştiut să utilizeze cu folos timpul de când n'a mai expus. Pictura sa de azi e mai luminoasă, mai puţin convenţională, mai bogată în expresivitate.*

D. C. Bacalu, *deasemeni, e în progres. Peisajul şi nudul îi oferă prilejuri minunate ca să se lămurească pe sine şi să studieze posibilităţile infinite ale culorii.*

Neschimbat — d. Ţancu Tudor-Vulcana.

H. BLAZIAN

C. Bacalu: Nud

A. Ciucurencu: Nud

Adevěrul literar
și artistic

Ecaterina-Delighioz Cristescu: Nud

Atelierele „Adeverul". S. A.

Adevĕrul literar şi artistic

851

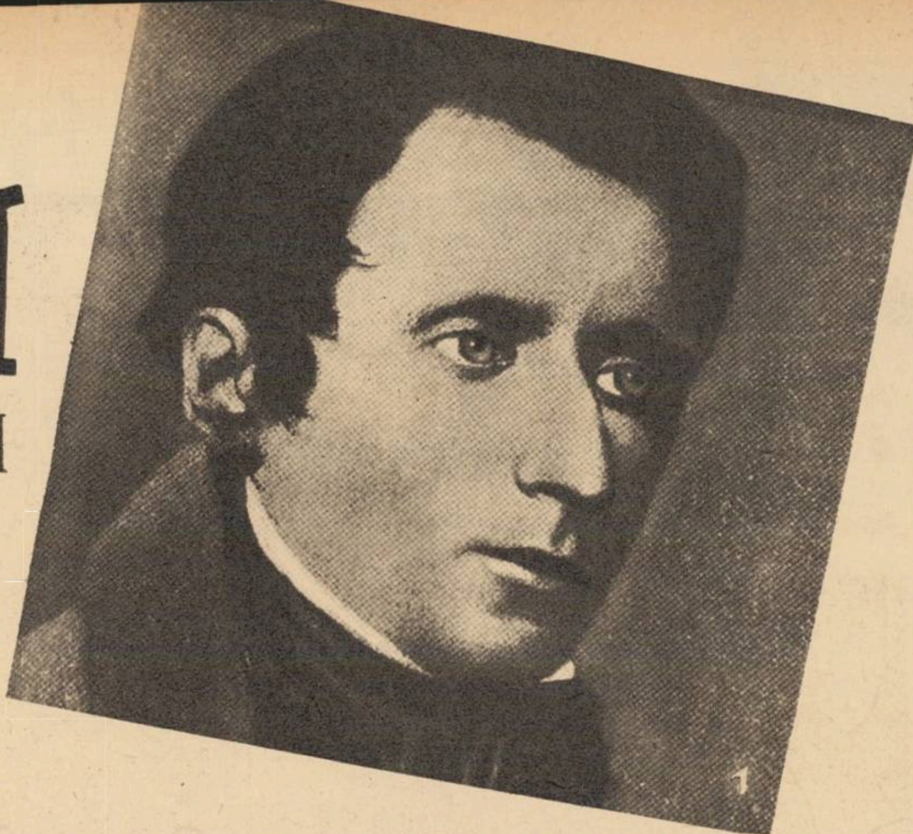

BIBLIOTECA CENTRALA
„ASOCIAŢIUNII"
SIBIIU

Vera Veslovschi-Niţescu: Huţan[ă]

Anul XVIII Seria a III-a No. 851 — 28 Martie 1937

PALATUL LEOPARDI DIN RECANATI

Deşi locuit (de urmaşii familiei Leopardi, nepoţi ai poetului: un venerabil episcop şi un înalt demnitar din părţile apropiatei Ancona), putem cerceta palatul, pas cu pas.

O încăpătoare casă de aristocraţi cu stare şi bun gust, ridicată în secolul al optsprezecelea, deşi tradiţia familiei era mai veche cu alte câteva. De prin 1230.

Oameni cu mare prestigiu în părţile lor, cărora le plăcea să-şi ţină rangul într'un târg modest ca Recanati, cu toată averea şi cultura lor deosebită.

In acest palat cu faţada prelungă, uşor arcuită, toată numai ferestre, uşi, balcoane şi jaluzele.

Cu scări monumentale de marmoră, pe care nu mai urcă însă decât ai casei.

Totul bine orânduit, bine ţinut: dela marmora cenuşie, rece, la pereţii galbeni, simpli ori zugrăviţi cu flori şi cu Ingeri.

De cum intri, îţi dai seama că nimic nu se putea schimba într'o astfel de casă.

In uliţa aceea din Recanati. In palatul copleşit de memoria aceluia care s'a născut într'o încăpere de sus, în anul 1798. Şi de memoriile tuturor Leoparzilor, chiar mai puţin străluciţi, care se pierd între crengile arborelui genealogic, cu care dai ochii, de cum intri, în cel dintâi salonaş.

Deşi „settecentesc", nimic baroc, afectat, în atmosfera acestei case. Lumina intră din plin prin ferestrele care se deschid larg. Totul este proporţionat, simetric, pe o axă bine definită.

Joc armonios de linii printre colonade şi stâlpi de terase, în care gustul provincial răzbate în preferinţa pentru vopsea, în locul materialului nobil.

Din stradă, cu lumina, intră zgomote şi viaţă.

Trece lumea la treabă. Se joacă iarăşi copiii.

Nimic recules. Nimic prielnic gândurilor prea mohorîte. Nici chiar complicatele încrengături ale acestui arbore de familie, doveditor al vitalităţii care-a străbătut trunchiul neamului din care s'a tras marele pesimist, din cele mai adânci rădăcini ale sale.

Iată şi portretele de familie, cele mai apropiate de el. Portretul Contelui Monaldo Leopardi, tatăl lui Giacomo. O figură fină, cu perucă albă, guler de dantelă în jurul gâtului şi sub bărbia ascuţită, ochii vioi, ceva-ceva cam trişti, gura elocventă. O figură care, privind-o bine, nu-ţi spune prea mult.

Ca şi a Marchizei Antici, soţia Contelui Monaldo, deci mama Poetului. Figura acelei femei, care preocupă încă în aşa măsură atenţia biografilor. Tânără, cu gâtul asemenea înfăşat până sus, spre a scoate mai mult în relief ascuţimea bărbiei; cu o gură ceva mai voluntară, cu o privire tot atât de albastră şi vagă, sub pieptănătura cu zulufi mărunţi pe frunte şi punctele lucioase ale unui şirag de perle, de-a curmezişul.

Portretele de familie nu sporesc, aşa dar, întru nimic în această casă obsedanta atmosferă romantică la care te-ai aştepta.

Prin vitrine, caietele de şcoală ale copiilor, ale lui Giacomo, de pe când va fi avut zece ani.

Frumos scrise, ticluite şcolăreşte, impresionante doar prin exageratele pretenţii ale pedagogilor, care le îngăduiau acelor începători traduceri din Horaţiu şi Homer.

File de caiet, încondeiate cu litere mari, trase cu grijă de caligraful casei, un Iezuit, cum îi plăceau lui Giacomo. Teme care dovedesc mentalitatea educaţiei lor, de-o perfectă şi explicabilă moralitate. Locurile comune ale tematicei şcolăreşti, de când lumea. Iată o *Dizertaţie asupra întrebării dacă omului îi este mai de folos bogăţia ori sărăcia*. Alta. *Asupra întrebării dacă îi este mai dăunător omului nelucrul decât osteneala*.

Alături, însemnări, notiţe de prin cărţi, extrase de prin cele mai variate lecturi.

De ale Poetului, dar şi de ale fraţilor săi.

Căci în această casă, prin 1810, se desfăşura o nebănuită, o excepţională activitate cărturărească, patronată de Contele Monaldo, pasionat cercetător în domeniul Istoriei mai ales. Un etaj întreg al palatului fusese umplut cu cele peste 16.000 de cărţi, care alcătuiau biblioteca acestui neştiut aristocrat din micul târguşor.

Părinte şi copii, dis-de-dimineaţă, între aceste ziduri tapetate cu cărţi. Iarna şi vara.

Cu preceptorii alături, îndrumaţi spre cele mai variate lecturi, pe care le indica mentalitatea enciclopedistă a sfârşitului de secol.

Urmările nefaste ale excesului aveau să fie simţite de cel mai nenorocit, trupeşte şi sufleteşte, dintre copiii Contelui Monaldo şi ai Marchizei Antici-Leopardi.

Pe care însă, în cercetarea acestei case, nici nu te face să-l bănuieşti drept ceeace îl ştii din lectura desnădăjduitelor *Canti*.

Nici chiar scrisorile autografe din aceleaşi vitrine cu amintiri, prin care, plecat din Recanati, în anii care-l mai despărţeau de 1837, le cerea bani celor de acasă, cu atâta firească dar stăruitoare sfială. Nici scrisoarea datată din Napoli, la 25 Octombrie 1836, în care descifrezi emoţionanta lui stare sufletească: prin străini, fără bani, cu ameninţarea molimei de ciumă în preajmă.

Nimic nu te ajută să retrăieşti aici lumea poeziei leopardiene.

Mai puţin ca orice, zâmbetul lui Giacomo, tânăr de 19 ani, din portretul schiţat în 1817 de prietenul său Lolli din Bologna, în care totul e romantic, afară de seninătatea figurii.

Pe care nu i-a putut-o de altfel întuneca nici Morelli, în cunoscutul portret din anii prematurei sale morţi, portret aflat în Vila Ginestrei, lângă Napoli.

Dar iată, rând pe rând, încăperile acestui palat-bibliotecă, în care şi-a plăsmuit unul din marii poeţi pesimişti ai liricei universale lumea gândurilor. Iată, singur, la o parte, în stânga, biroul părintelui. Al Contelui Monaldo, omul cu cea mai mare trecere pe vremea lui Napoleon în părţile acestea. Eruditul pe care nimeni nu l-ar fi întrecut în cunoaşterea trecutului acestui colţ de ţară. Compilator al unor amănunţite *Anale Recanatese*, pentru care adunase miile de fişe, strânse cu grijă în cutiile din rafturile de aici.

Umbli prin ele.

Şi înţelegi, acum, râvna fiului Giacomo în a aduna mii şi mii de însemnări, cuprinse apoi în miile de pagini ale *Zibaldone*-lui.

In biroul părintesc totul a rămas neatins, deşi palatul, de o sută de ani încoace, a fost până astăzi locuit.

Totul curat, actual, dovedind aceeaşi atmosferă de casă, unde viaţa se trăia deplină.

In faţa mesei de lucru, iată măsuţa partidelor de cărţi, cu prietenii. După orele de lectură, voia bună nu lipsea deci în casa Contelui.

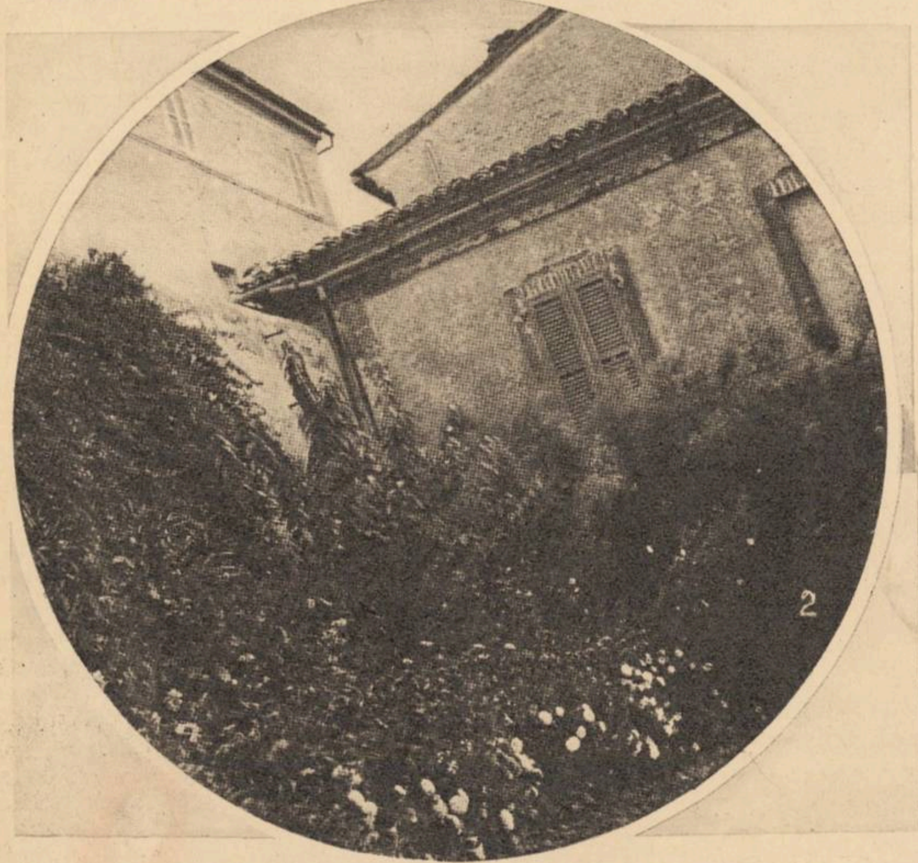
Prin uşa deschisă, din înaltul estradei de pe care, dela birou, oficia acesta, iată odăile cu cărţi, una după alta, din faţa ferestrelor luminoase. Una, două, trei, până în fund. Toate, rafturi-rafturi, cu cărţi.

Acolo se îndeletniceau, cu aceleaşi variate lecturi, copiii. Giacomo, în deosebi. Cu volumele deschise larg pe mesele mari de nuc, făcând însemnări peste însemnări, copiind pagini întregi.

Cu această călimară de ceramică albă alături.

In care s'a uscat de mult garoafa pusă într'o zi de Giosuè Carducci.

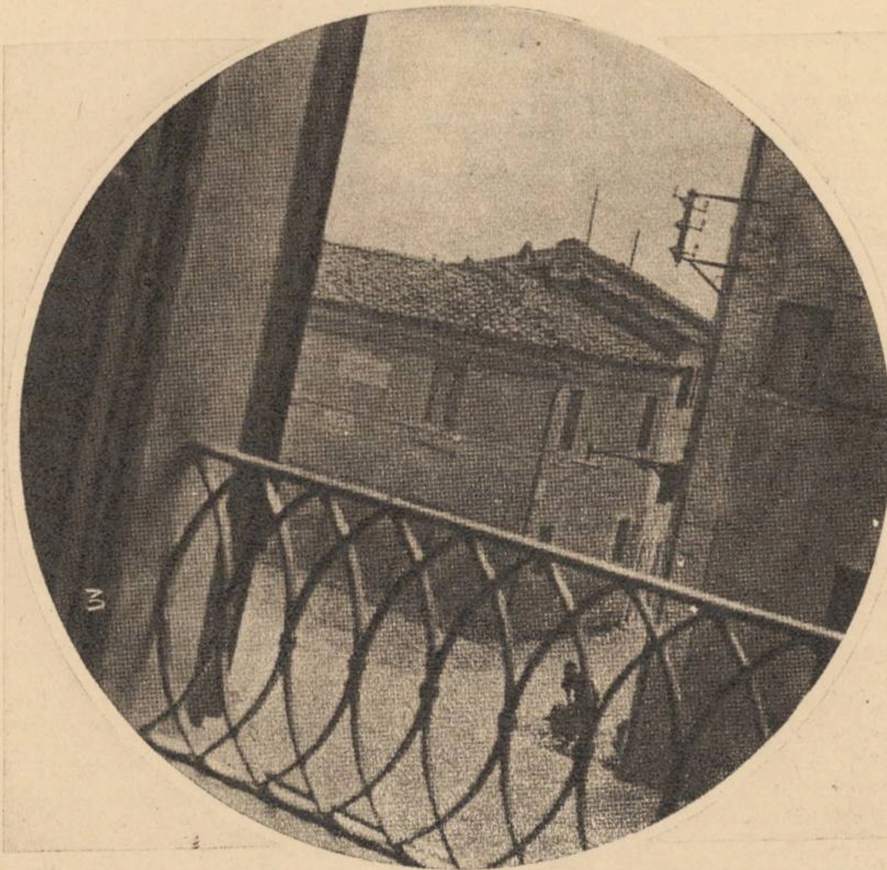
Sala e inundată de aer şi lumină. **(Urmare în pag. 16-a)**

1 Poetul Leopardi

2 Casa în care s'a născut poetul

3 La fereastră, în biblioteca lui Leopardi

Adevĕrul literar și artistic

Anul XVIII * Seria III * No. 851
Duminică 28 Martie 1937

7 Lei exemplarul în țară
14 lei exemplarul în străinătate

S. Triester — Interior

Giacomo Leopardi

In curând se vor împlini o sută de ani și dela moartea lui Giacomo Leopardi, cel mai mare poet itaian modern. Numele circulă, dar opera e puțin cunoscută. Alessandro Manzoni, prin relațiunile lui internaționale, prin opera lui în proză cu tendență religioasă, a putut fi mult mai popular. De altfel, între spiritul poeziei franceze, pe care o cultivăm noi, și al acelei italiene e o mare distanță și niciodată un necunoscător al limbii italiene clasice nu-și va da seama de profunditatea lui Leopardi. Giacomo Leopardi e romantic prin veacul căruia îi aparține, dar pregătirea lui și linia poeziei lui sunt clasice. Pesimismul său, cu rădăcini în existența-i chinuită, e o desvoltare romantică a incredulității păgâne. Copilul, care era un elenist înfricoșător, devine în anii tinereții un scriitor de dialoguri amare de sarcasmul unui Lucian. La Leopardi nu găsim nici o preocupare de muzicalitate, de sonoritate, de versuri frumoase ca ale lui Victor Hugo, dar nici de sinceritate suspinătoare ori solemnă ca la Lamartine. Leopardi își alege un moment al vieții devenit idee generală și-l desface cu o liniște virgiliană. Poezia lui Leopardi e prozaică în punctul ei de plecare, putând fi convertită într'o pagină de proză, care însă ne izbește numaidecât prin interesul ei universal. Poemul se începe ca o biografie

Era dimineața și prin obloanele închise
In balcon soarele își strecura
In odaia mea oarbă întâia rază

dar e biografia omului prototip.

Viața însăși a poetului se desfășură în negru ca o tragedie antică, fără dezordini, fără nici un păcat. Biografia filosofului care a susținut că fericirea e o valoare speculativă, nu e făcută decât din aspirații și amintiri de aspirații. Fiu al unui conte erudit, autor el însuși, Monaldo Leopardi, copilărind într'o bibliotecă particulară dintre cele mai bogate din Italia, Giacomo găsește încă din casa părintească elementele geniului său. Insă tot acolo e și calvarul. Monaldo, om pios și geometric nu vede sufletul fiului. El îi dă cu parcimonie cât îi trebue pentru existență, dar numai în cuprinsul căminului. Nu face nimic pentru cariera lui Giacomo și nu voește a da nici un ban afară din casă. Recanati, orășelul în care trăește, e un punct mort al universului. Giacomo se simte vegetând între animale. Familia îl tratează ca pe un copil, îl ia peste picior pentru erudiția lui, în vreme ce el la 18 ani visează gloria. „Vreau mai bine să fiu nefericit decât mic, și să sufăr mai de grabă decât să mă plictisesc". Prin corespondență, Leopardi a izbutit să se împrietenească cu Giordani, intelectual cu trecere în acea epocă, azi uitat. Face versuri și le publică. Tatăl îi cenzurează însă corepondența, îi privește activitatea cu mare neîncredere și cu greu dă autorizația publicării în volum a poeziilor. Intr'o bună zi Giacomo încearcă să fugă de-acasă. Nu izbutește și cade într'o adevărată prostrație. La 24 de ani în sfârșit capătă învoirea de a pleca pe propria-i socoteală. Merge la Roma, la Bologna, mai târziu la Florența, la Milano, la Pisa și în sfârșit la Napoli. Trăește modest din ce poate câștiga cu munca de erudiție deși reaua sănătate îl împiedică dela sforțări mari. Lucru interesant. Intrat în lume, rămâne dezamăgit și suspină după Recanati. Femeile nu-l iau în seamă, lumea e mare și sunt prea mulți cei cu merit. Intors acasă, suspină iarăși după libertate. Leopardi e un melancolic blând, cu o slăbire a sistemului nervos, dar asta n'ajunge să explice pesimismul lui. El e un imens ambițios căruia îi e teamă că nu va putea trăi atât cât trebue ca să ajungă mare. De aci această viziune a lumii sub specia zădărniciei, de aci aspectul metafizic al biografiei lui. Leopardi e încă una din pildele universale de geniu fulgerător, înrudit cu Eminecu și murind cam la aceiași vârstă. Geniul se vădește repede și se desfășură cu repeziciune înainte ca moartea să pună piciorul peste el.

G. CALINESCU

Interpretarea lui Esenin

Volumul de interpretare românească a versurilor lui Esenin, de către d. G. Lesnea, este una din puținele manifestări minunate ale spiritului din epoca de după războι.

Pentru ca ea să se împlinească trebuia să se nască și pe plaiurile noastre un poet atât de firesc în darul său, în cât, ca și Esenin, — cum zice d. Ionel Teodoreanu, în prefața volumului, să fie poet, „cu un destin omogen și permanent — așa cum buzele Sheherezadei sunt numai și numai poveste dealungul celor o mie și una de nopți ale Sultanului fără de nume".

Apoi, numai un G. Lesnea, așa cum ni-l înfățișează d. Ionel Teodoreanu, putea să aducă literaturii noastre darul neprețuit al „sălbatecii frumuseți" pe care nu o cunosc nici „turiștii sufletului și ai pământului", ci numai băștinașii trăind „în adâncul acelui afară, cu vești și secrete intransmisibile", de unde, ne spune Ionel Teodoreanu, venea și unde pleca mereu poetul G. Lesnea „cu sufletul pe umăr ca un șoim, pe subt stelele de aur care-au vibrat pe drumuri și care tremură pe mormintele lui Villon, francezul și al lui Esenin, rusul".

Pe acești poeți strâns înrudiți sufletește, „ces vagabonds nos frères", chinul unei veșnice neliniști, tainic pătrunsă de groază, îi asvârle, într'un avânt neînfrânat, afară de orbita vieții, în nesfârșire.

Ei năzuesc spre nămoluri de singurătăți, ce nu se găsesc decât afară, vroind să fie numai propria lor pradă.

Nu-s legat de oameni nici decât
Altei lumi destinul meu se 'nchină...

E lumea fiarelor, a ființelor simple, neatinse de cangrena locurilor acelora în care

Și pământul de tâlhari se 'ncarcă,
Ucigașu-i frate c'o lichea,
Findcă tăiem spicele de par'că
Gâturi lungi de lebede-am tăia.
. . . .
Vreau de oameni să-mi deștept ursita
Vreau cu voi să pier și să apun...

Viața cu tot gustul ei amar și dulce, scrisă numai în slovele unor imagini, ce nu pot fi deslegate decât de cel ce le știe taina:

Să priceapă totul pentru alții
E venit poetul pe pământ...

El singur știe să înțeleagă glasul dragostei de mamă a căței care

In vifornița de-afară
Fătase șapte cățeluși roșcați
Până 'n amurg veghiând încovoiată.
I-a răsfățat lingându-i ne'ntrerupt
Și se topea ninsoarea spulberată
Pe fierbințeala pântecului supt...

Ca și înțelesul adânc al morții viețății sălbatice, moartea vulpii, scrisă nu în vorbe solemne, ci în imagini ce rămân aceleași semne încremenite peste veacuri

Negura creștea de-asupra-i
Rumenă 'nserarea jilavă creștea,
Capul tresălta tot mai agale
Și pe rană limba se răcea...

Notații în treacăt, înșirări fără nici o emfază, slove în care stau scrise simțiri antice ca viața și care e destul să ni se arate ca să fim zguduiți din temelie și arși de focul patetismului lor simplu și covârșitor Esenin le citește pretutindeni „în forma vieții cel dintâi". Și parc'ar fi semne scoase din zodiacele străvechi

Pe supt nouri scutură lung vântul,
Cercul lui de aur sunător.

El în zori galopul o să 'nceapă
Zvârlind cușma lunii în ungher
Și zburdând va repezi o iapă
Coada ei cea roșie pe cer...

Primul contact cu volumul acesta subțirel l-am luat într'o seară, în cabinetul de director al Adevărului, al lui Mihail Sadoveanu. Vorbeam amărâți de pâcla ce se lasă tot mai mult peste viața intelectuală dela noi. Dar directorul era departe de noi. Se cufunda în paginile unei cărțulii subțiri.

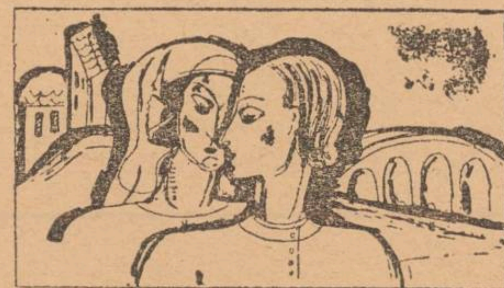
— Ascultați-ne, zise el dintr'odată. Cu glasul său domol și scăzut, atât de pătrunzător în accent, începu a ne citi din volumașul lui G. Lesnea.

Toate s'au depărtat, au devenit fum și scrum, vremea trecea și am fi rămas cine știe cât sub vraja aceasta, dacă nu ne-am fi pomenit toți, câți eram în cabinetul directorului, o fată tânără, un om matur în toată firea și o veterană a scrisului, cu lacrimile curgând șiroaie pe obraz... Ne citise marele nostru Mihai Sadoveanu „Cățeaua", „Vaca" și acum ne doborîse cu „Vulpea"....

Rușinați, ne-am șters ochii pe furiș, iar Mihail Sadoveanu, cu cunoscuta lui mărinimie ne-a dat absolvirea, făcându-se a nu observa nimic...

— Cred că de la războι încoace nu s'au mai scris niciodată versuri de o atât de vibrantă senzibilitate și autentică poezie.

IZABELA SADOVEANU

Multatuli

Fetișul negru

Servitoarea a fost tocmită — să plimbe copiii stăpânului. I s'a poruncit să-i păzească bine.

Dar copiii nu erau ascultători. Evadau. Paza era zadarnică și grija inutilă.

De aceia, servitoarea a zămislit din nimic un câne negru, — ca să muște pe fiecare copil fugar.

Copiii, cuprinși de frică, s'au supus și au rămas lângă paznica lor.

Servitoarea a cumpănit măsura, a privit fetișul pe care l-a făurit, și a văzut că e de folos.

Copiii însă, au înebunit de spaimă din pricina acestui câne. Și au rămas așa pânăn ziua de azi...

Trad. de F. DIMA

Actualități științifice

Rufărie de sticlă

O uzină din Liversedge (Anglia) a reușit, după o perioadă de 10 luni de experiență, să realizeze fire de sticlă, atât de subțiri, deși rezistente, încât, cu ajutorul lor, s'a putut țese o pânză elastică și strălucitoare ca satinul.

Această fabrică a prezentat la recentul târg de mostre din Londra, modele din nouile țesături în sticlă, în special rufărie și pături pentru pat, posedând prețioasa proprietate de a conserva căldura iarna, în timp ce vara țin răcoare.

Cum au dispărut speciile

Savantul austriac O. Abel a reluat de curând problema atât de controversată a dispariției speciilor animale. Intr'adevăr, cauzele care determină pieirea atâtor specii în regnul animal sânt departe de a fi lămurite. In concepția darwiniană această problemă nu se pune, întrucât teoria evoluției admite că speciile nu dispar, ci se transformă unele într'altele. Cu alte cuvinte, speciile preistorice supravietuesc până în vremurile noastre, însă sub o formă perfecționată. Or, examenul speciilor dispărute nu îndreptățește în general această ipoteză.

Unii savanți explică dispariția speciilor printr'o cauză accidentală, datorită mediului extern și nu evoluției biologice. Vechile specii ar fi avut o soartă asemănătoare cu aceea a unui animal oarecare, răpus de un alt animal sau de un cataclism oarecare.

In realitate, „exterminarea" unor anumite rase animale, pe o scară mai întinsă, a fost posibilă numai în epoca modernă, când omul dispune de mijloace de distincție mai perfecționate. In epoca preistorică, un asemenea fenomen nu era cu putință.

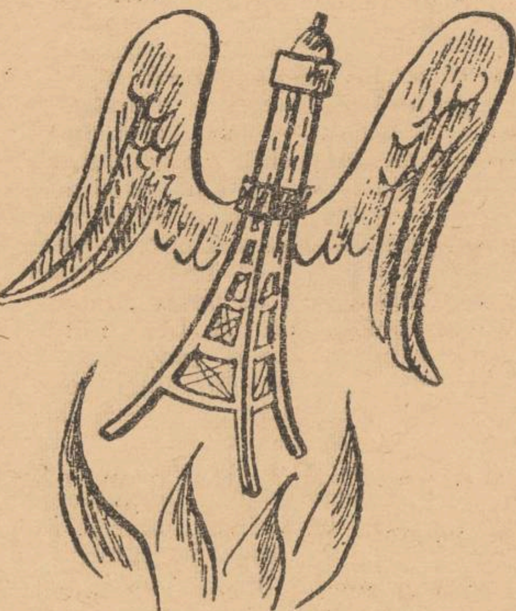
Se vorbește adesea de o „îmbătrânire" a unei specii. Termenul nu poate avea însă acelaș înțeles ca la un individ. Dovadă că numeroase forme din regnul animal supravietuesc din vremuri îndepărtate. Nu împrejurările exterioare, ci elemente din însăș constituția lor pot determina dispariția unor specii animale. Factorii externi contribue cel mult la accelerarea unui destin inevitabil.

Doctorul Abel pare să se fi apropiat de soluția problemei, grație unei recente descoperiri, pe care a făcut-o într'o grotă din Styria, unde a desgropat o serie de oseminte de urși antideluvieni. El a constatat că scheletele din straturile inferioare prezintă toate caracterele tipului normal, pe când cele din păturile superioare aparțineau unor specii degenerate. Intrucât savantul austriac a stabilit că această regiune a trecut prin două epoci glaciale, despărțite printr'o perioadă mai temperată, el a ajuns la concluzia că primele semne de degenerescență ale ursului preistoric au început odată cu îndulcirea climatului și s'au agravat apoi din generație în generație.

Această specie deprinsă cu o viață aspră și condițiuni grele de traiu, s'a moleșit între timp și n'a mai putut îndura a doua epocă glacială, pierind în cele din urmă.

Un alt specialist, K. Beurlen, a constatat că în epoca ce precede imediat dispariția lor, speciile au dimensiuni excesive și o desvoltare monstruoasă a principalelor organe. El atribue această anomalie unei încetiniri în procesul de maturitate sexuală, al cărei efect este prelungirea perioadei de creștere. Mecanismul anormal al glandelor cu secrețiune internă — și în special al celor sexuale — produce o deformare a organismului, compromițând buna funcționare a schimburilor organice. El vede în acest fenomen o „îmbătrânire" a speciei, care conduce în cele din urmă la moartea ei.

O concluzie interesantă a teoriei lui Abel este faptul că, pe măsură ce o specie animală se adaptează unor condiții particulare de existență, ea devine improprie pentru alt mod de traiu și deci mai dezarmată în fața factorilor externi (climă, hrană, etc.).

Jubileul turnului Eiffel

Turnul Eiffel, faimosul monument parizian, a împlinit în anul acesta 50 de ani de existență. La expoziția internațională, care a avut loc la Paris în 1889 el înfățișa o simplă curiozitate. La expoziția mondială din 1937, el va fi utilizat, dimpotrivă, pentru ultimele realizări ale tehnicei mondiale, întrucât e destinat să adăpostească un emițător de televiziune și un post de radio pe unde scurte. Nu e mult de când se hotărîse suprimarea lui. Și iată că acum renaște, asemenea păsării Phönix, din propia sa cenușe...

Serul adevărului

S'au făcut în ultimul timp, în special în America și Anglia, o serie întreagă de încercări, pentru a sili pe unii acuzați — cercetați de autoritățile judiciare—să mărturisească, fie și involuntar, adevărul prin efectul unor băuturi sau seruri speciale, introduse în organism.

E vorba de anumite substanțe chimice care, absorbite de o persoană, îi influențează starea sufletască într'o asemenea măsură, încât ajunge să creeze reacțiuni aproape automate. In aceste condițiuni, omul pierzându-și cu desăvârșire stăpânirea de sine, va spune mai ușor adevărul decât minciuna, întrucât aceasta din urmă necesită o oarecare sforțare de imaginație.

S'a constatat, de pildă, că scopolamina și amitalul de sodiu (ultimul produs e extras din rădăcina de mătrăgună) corespund până la un punct acestor condițiuni. Și una și alta sunt de altfel folosite de multă vreme în chirurgie ca anestezice.

Medicul american, Dr. R. E. House, s'a gândit să aplice aceste substanțe în anchetele criminalogice. Eficacitatea scopolaminei în asemenea cazuri se datorește faptului că ea deprimă creerul într'atâta, încât întrebarea anchetatorilor nu mai impresionează nervul auditiv și răspunsul se produce automat, aproape fără intervenția rațiunii. Experiențele făcute cu acest produs au dat în 50 la sută din cazuri rezultate satisfăcătoare.

In ceeace privește amitalul de sodiu, se pare că acțiunea lui este superioară scopolaminei, întrucât exercită o influență mai îndelungată.

Un ser contra gripei

Epidemiile de gripă care — în special în anul acesta au prezentat un caracter mai grav, constituesc o primejdie împotriva căreia sântem aproape dezarmați. Sforțările specialiștilor de a găsi un ser antigripal aufost însă încununate de succes și astfel avem speranța că în curând vom poseda un mijloc care să ne pună la adăpostul unei boale, pe cât de insidioasă, pe atât de gravă.

Câțiva medici australieni, și în special doctorul F. M. Burnet, au aprofundat problema procedând la o serie de experiențe, pornite dintr'un punct de vedere cu totul nou. In aceste experiențe, ei folosesc ouă proaspete de găină, pe care le introduc într'o clocitoare artificială. Puțin înainte ca puiul să iasă din ou, se practică o mică deschidere în coaja oului, iar în membrana lipită de coaje — foarte bogată în vase sanguine — se injectează un extras dintr'o cultură de bacili de gripă. In urmă, orificiul este închis cu ajutorul unei bucăți de ghiață, lipindu-se marginile cu parafină. Oul este introdus apoi din nou în clocitoare. Se constată că puiul, născut dintr'un asemenea ou, prezintă toate simptomele gripei. Totuș — fapt extrem de important — bacilul astfel transplantat își pierde progresiv virulența sa, într'atâta încât la a 76-a operație nu mai provoacă niciun simptom morbid. Dimpotrivă, dacă este inoculat unei persoane, îi asigură o imunitate absolută contra gripei.

Incurajați de acest rezultat remarcabil, savanții australieni se străduesc acum să pună la punct un vaccin care, printr'o simplă injecție, să împiedice îmbolnăvirea de gripă.

Porumbelul geometru

In recentul congres al zoologilor din Freiburg s'a făcut o interesantă comunicare asupra facultății de calculare a porumbeilor. Un specialist din Königsberg a reușit să dreseze aceste inofensive păsări, inițiându-le în elementele geometriei. Așternând pe pământ, în fața porumbelului, grăuncioare rânduite în formă de linii, cercuri și triunghiuri, savantul german

a deprins pasărea să ciugulească numai boabele în linii și cercuri, fără să se atingă de cele din triunghiu. Oridecâteori porumbelul făcea o greșală, profesorul îl lovea, ca pedeapsă, cu o scândurică peste cap. După 655 de atingeri, pasărea a învățat să distingă triunghiul și nu-l mai atingea.

Ing. I. S.

Cronica șahului

Vechimea jocului de șah

In revista „British Chess Magazine", John R. Murrey, vechi colaborator al revistei engleze, se ocupă într'un lung articol de importanta problemă a vechimii șahului.

„In ajunul marelui turneu dela Nottingham, — scrie Murrey, — am văzut într'un ziar un clișeu cu următoarea explicație: „Acești oameni joacă cel mai vechi joc", iar în subtitlu „Primele urme ale șahului s'au descoperit în insula Ceylon, în anul 3000 înainte de Hristos; Buda, cu 500 ani înainte de Hristos, a interzis credincioșilor săi să joace Dumineca".

Toate aceste afirmații sunt complect false. Acum 30 de ani am publicat în „British Chess Magazine" un articol intitulat: „Cele mai noui descoperiri în istoria șahului", în care, bazat pe documente istorice, am răsturnat toate fabulele, care erau atât de larg răspândite în ceiace privește pseudo-antichitatea șahului. Dar de atunci, o generație făcând loc alteia, nu e zădarnic a reveni.

Despre jocul de șah se vorbește pentru prima oară într'un roman persan, care datează din anul 600 după Hristos. Autorul acestui roman numește șahul cu denumirea sa sanscrită de „șatrang" sau „ciatrang". Unele afirmații că jocul ar fi existat încă din timpul faraonilor sunt inexacte. Este adevărat că în orașul Kurma (vechiul Egipt) s'au găsit gravate pe câteva lespezi de piatră, din acoperișul unui templu, desemne reprezentând tabla pe care se joacă așa numitele jocuri de table și moara, dar eșichierul cu cele 64 câmpuri n'a fost descoperit nicăeri.

In scrierile vechi sanscrite (600—650 d. Hr.) găsim vorbindu-se de șah, de către cărturarii cari au locuit în valea Gangelui, în apropierea regiunii Kaumpura. Un autor sanscrit, Bana, descrie ce splendidă ordine domnea în regatul Kanaudj, în timpul rajahului Harșa (606—648) și spune: „numai tabla de șah (esichierul) ne arată cum se rândueşte armata (ciamurang); în cartea sa se ocupă de două chestiuni: 1) șahul și 2) armata.

Regele persan Husru I (531—578), cu ocazia expediției pe care a făcut-o în nordul Indiei, unde a distrus pe Huni care se stabiliseră acolo, a adus cu el, la întoarcerea sa în Persia jocul de șah, cu denumirea sanscrită de „Ciatrang".

Prima carte persană de șah a apărut între anii 650—750. In ea se pomenește cum a fost adus jocul de Husru I, din India, cum i s'a schimbat numele din „Ciatrang" în „Șah" și cum i s'au modificat regulele. Se mai descrie și jocul al cărui succes depinde de arta jucătorului, dându-se denumiri persane pieselor. Cartea aceasta nu există astăzi, însă datele au fost controlate cu alte opere istorice.

După cotropirea Persiei de către Arabi, șahul a trecut în lumea musulmană. In această perioadă (640—50 d. Hr.) șahul a trecut prin cea mai strălucită epocă. In literatura arabă se pomenește despre șah, pentru prima oară în anul 700. Din aceste izvoare se vede că șahul era jucat și à l'aveugle și chiar de către femei.

Califii, începând cu Harun-al-Rașid, joacă cu asiduitate șah și de atunci începe a se face o clasificare a jucătorilor. Tot în acel timp se pomenesc despre matchuri (întreceri) jucate în prezența califilor Rabrab-Djabir (819), al-Adli—al-Razi (855) as-Suli—al-Mavardi (905).

Probleme de șah au început a se face prin anul 800. Al-Adli a scris prima carte arabă de șah în anul 850. Ea conține deschideri, probleme, partide, analize asupra mersului Calului și un capitol prețios care vorbește despre diferențele între regulele jocului persan și hindus.

In Europa, șahul a fost adus de arabi (mauri) prin Spania, în anii 713—750. Bizanțul a cunoscut șahul cam prin anul 800. Tot în jurul anului 800 se găsesc primele urme despre șah în literatura chineză, care conține câteva indicii asupra regulelor chineze în acest joc.

In lumea creștină din Occident se pomenește, pentru prima oară de șah, în testamentul unui conte spaniol din Catalonia în anul 1010."

In concluzie, J. R. Murrey deduce că șahul a fost inventat cam prin anul 570 d. Hr. în nordul Indiei, bazându-se și pe indiciul că exploratorul chinez Fa-Hieu, care a trăit în India între anii 399—414 și a scris amănunțit, despre viața și obiceiurile hindușilor, nu pomenește nimic despre șah. Nu s'a putut stabili nici până azi dacă jocul este creația unei singure persoane sau a evoluat din alt joc. J. R. Murrey înclină mai mult spre prima idee, aliindu-se părerii lui Sir W. Johns (1790) istoric englez.

AUREL LERNOVICI

Poveste

Inchinată d-lui Mihail Sadoveanu

Prefață

Povestea mea e scrisă pentru Conu Mihai.
Domnia-Sa cunoaște păduri, zăvoi și sate,
Siretul și Moldova, ținuturi depărtate,
Purtând în amintire al munților alai.

Cunoaște toți moșnegii, vorbind acelaș grai,
Și-aceiași fermecare în inimă-i se zbate,
Ca și 'n moșnegii falnici, cu puștile pe spate,
Legat fiind cu suflet de al Moldovei plai.

Sub deal îmbătrânită, șoseaua șerpuește.
Iubește și stejarii, sub care se-adumbrește
Și-l doare când îi știe răriți de vre-un topor.

Din ei „stăpânii vremii", cioplindu-și un pridvor,
Cunoaște și vlăstarul ce'ncet se vestejește,
Departe de moșie și sfâșiat de dor.

Copilărie

Odată, ca'n poveste, crescuse un băiat,
Veghiat mereu de-a mamei prea dragă ocrotire,
Profesori cu'nțeleaptă și bună pregătire,
Acasă, ce se'nvață în școli l'au învățat.

Tovarășii de joacă erau moșnegi din sat.
Ei povesteau ce nu e în cartea de cetire.
Profesorul îi zise, urmând a sa menire,
Bunicul că fusese slugoi la Turci plecat.

Silindu-l să invețe c'a fost lingușitor,
Storcând prin dări averea sărmanului popor.
Cum din părinți aflase, moșneagul povestise.

C'a ridicat biserici și robii slobozise
De pe a sa moșie, cu falnic Domnitor,
— Și mângâia copilul de cele 'n carte scrise.

El ascultând moșneagul, se 'nsenina pe dată
Și se mândrea băiatul acuma de străbun.
Rușinea i-o spălase cum Voevodul bun
Spălă cu-o sărutare obrazul lui Moș Roată.

Și asculta cu lacrimi, sorbind povestea toată,
Scotea din pușculiță pitaci pentru tutun.
Și fără lingușire, așa precum vă spun,
Moșnegii îi clădiră căsuță-adevărată.

O jucărie mare, ca pentru'n băețel,
Miniatură 'ntreagă a caselor din sat,
Cu prispă, cu prilipcă și chiar cu antreței.

Intrau cinchiți moșnegii în ea să țină sfat,
Pe laviți, cu lăicere, ce le-adunase el.
Nu se afla pe lume, copil mai răsfățat.

Mlădița

De-aici purcede, poate, iubirea ce-o avea
Pentru moșnegii care i-au pus și pușca 'n mână;
Iar mama-i pricepută și vrednică stăpână
Lăsatu-l-a cu dânșii; copilul învăța.
Prin lunci și prin pădure, cu ei cutreera,
Mâncând adesea cașul, cu proaspăt zăr la stână,
Și îl veghiau moșnegii, cum ar veghia o zână,
Și ca stejarul fraged, din zi în zi creștea.

Și-așa trecu războiul, aducător de moarte.
Flăcău fiind băiatul, la școală a plecat
Prin țări cu limbi străine, către Apus departe.

Și mama lui se stinse, în chip neașteptat.
Sosi în toi de iarnă flăcăul de la carte,
Acoperind cu lacrămi obrazul înghețat

Inmormântare

Urmă îngropăciune cu-adevărat domnească,
Sobor de nouă preoți, pomenile curgând,
Iar când porni prohodul, toți oamenii, la rând,
Sporeau ca 'ntr'o minune, fără să se sfârșească.

Veniți din zece sate, mânați de-același gând
De nu răzbeau la raclă, vroiau s'o mai zărească
Iși stăpâneau durerea, cu hohot s'o bocească;
Dar ochii tuturora se umezeau plângând.

Băiatul, după carul cu brad împodobit,
Se 'mpleticea urmându-l, străpuns de grea durere;
Urmau apoi boerii, poporul în tăcere.

Pe deal o îngropară la loc de ea dorit,
La poalele pădurii, de unde ai vedere
Departe spre Ceahlăul de neguri aburit.

Printre prietini

Rămase cu moșnegii, unde-a copilărit.
Din buciume pădurea a prins din nou să sune,
Vânau Plăeșii falnici ca 'n vremurile bune.
Arareori de moarte, vreunu-a fost răpit.

Nu-i supărau jandarmii; boeru-a îngrijit
Să-i scoată de 'ngrădirea ce legea le-a impune.
De treci prin cele locuri orice țăran îți spune.
C'a mers tihnit la pândă și 'n râu la pescuit.

Aduseră adesea, legați pe un ciomag,
Lupi fioroși ori fiare cu blănuri căutate,
Pândite cu răbdare lângă băiatul drag.

Dar numai spre pădure mergeau cu pușca 'n spate.
Peste pământul care îl au dela bătrâni
Nu's slobozi să vâneze, căci alții sunt stăpâni.

Mistreții

A 'nconjurat Moș Nica, cu grijă, mlada toată,
Găsind intrată turma și nici un porc eșit
Strângând hăitași în grabă, băiatul l-a vestit,
Nu se 'ndoia o clipă mistreții'n puști să-i scoată.

„Să-ți iei o pușcă tare, cu glonțul oțelit
Căci urma celui mare cât palma e de lată".
Dar rău se mai brodise de musafiri o gloată,
Doi veri și trei prieteni la curte au sosit.

De asta toți moșnegii nu prea se bucurară.
Băiatul lor la locul cel bun l-au așezat
Mistreții năvăliră când glasuri răsunară.

Din turmă boerașul doi porci a împușcat.
De frică musafirii fugind s'au adunat
Și 'n vânt au tras din pușcă cu fețele de ceară.

Urmare

Că le-au scăpat mistreții se mâniară foarte
Și pe băiatul tânăr moșnegii l-au mustrat.
Moș Nica de mânie, pe pușcă s'a jurat
De-o mai călca 'n pădure să nu mai aibă parte.

Puteau la o aripă boierii să fi stat,
Căci porci așa în turmă, vin rar și de departe.
Dece mai poartă pușcă, dacă se tem de moarte
Scăpându-le din palmă, asemenea vânat ?

Dar doi din ei de-odată băiatul împușcase.
Se măguleau, și tare se veseleau în gând.
Dacă dădură-un godin, cel mare le rămase.

L-au împărțit frățește, tăindu-l rând pe rând
Iar când sosi rachiul, cu fețe luminoase
Cinstiră cu boerul, clondire desfundând

Cumpăna

Și pentru ei, moșnegii, tomnatecul flăcău,
Precum îl apucară rămase tot mlădiță.
Se aciuiau cu dânsul, la pândă sub căpiță.
Cătarea 'n bezna nopții, zărind-o ochiul său.

Scoteau din văgăună, bursucii plini cu său
Și rar scăpa de pușca-i cristei sau prepeliță,
Și iarna pândeau rațe la ochi de topoliță.
Dar într'o zi de-odată simți că-i vine rău.

Și doctorul de plasă, sosind la început
Crezu că buruene băuse 'n băutură
De se 'negrea la față și mai ales la gură.

Iar la oraș îl duse, pe când era pierdut
Și-aici dibacii doctori, cu multă 'nvățătură
La pântece cu'n foarfec adânc l-au desfăcut

Menire

Drept Ctitor, pomenit e la Sfânta Liturghie
Și preoții se roagă, în fiecare zi,
In Schitul ce 'nălțară — când nu se poate ști —
Străbunii înzestrându-l cu sfoară de moșie.

Acolo merg moșnegii să afle ce se știe.
Și veștile, în taină, încep a-și povesti.
Că-i mort în multe rânduri a prins a se svoni
Și îngropat departe de strămoșeasca-i glie.

Minciuna cea scornită ușor să risipește
Și-atunci nădejdea 'n suflet mai trainic încolțește.
„Grea cumpănă mai trage dar tare e de fire

Plătește pe la doctori puzderie de bani
Și Dumnezeu pe lume i-a dat altă menire:
Trăind, săraci s'ajute, vădane și orfani".

Carte poștală

Știind că tragi de moarte, la pântec spintecat,
Măria Ta să afle că multă 'ndurerare
E 'n sate și că plânge de jale fiecare.
Ți-o scriem noi ce'n brațe copil te-am legănat.

Părintele Vasile, ce grabnic l-ai chemat,
Ne-a spus că tot la Domnul mai poți afla scăpare.
De-aceia — să se-aleagă — făcut-am Maslu mare,
Sărind ca să-l plătească toți oamenii din sat.

Grijindu-te de suflet, așa cum se cuvine,
Deși nu 'ncape teamă în al Măriei Tale,
C'o să te 'nfrângă moartea să credem nu ne vine.

Foesc în lunci sitarii, ca'n fiecare an,
Dar când privim la pușcă, cuprinși suntem de jale.
Nu-ți părăsi nădejdea! Moș Droanță și Altan.

Epilog

Cum s'o sfârși povestea, doar Dumnezeu o știe.
A revenit boerul, mai trist și mai slăbit.
Dar boala îl întoarse și iar a părăsit
Pe vechii lui prieteni buni din copilărie.

Ca și stejarii falnici, moșnegii s'au rărit
Și cei rămași pe lume se 'ntâmplă să mai scrie
Uitatului ce zace departe de moșie,
Aminte aducându-i de cei ce l-au iubit.

Atuncea se frământă de jale nesfârșită.
Mai bine-ar fi să moară în casa 'mbătrânită,
Printre moșnegii gârbovi, cu zâmbetul senin.

Deși în munți, departe, puterea îi sporește,
Moșnegii scumpi, el știe că moartea îi pândește,
Și-l doare să se 'ntoarcă, târziu, în sol străin.

M. D. STURDZA

Cronica scolară

Ioan Nisipeanu, Ioan Popescu şi Alexandru Ionescu
Carte de limba română pentru clasa II a şcoalelor secundare
Ediţia I-a, Bucureşti, 1935

III

Cel mai bun capitol din acest manual este acela în care ni se expune gramatica limbii române în conformitate cu programa analitică pentru clasa a II-a.

Chiar dela început, remarcăm lipsa clasificaţiei cuvintelor în cele două mari categorii: A. Cuvinte *flexibile (variabile)* şi B. Cuvinte *neflexibile (invariabile)*, clasificare necesară, în special, pentru elevi.

Pentru d-nii Nisipeanu, Popescu şi Ionescu, substantivul este un cuvânt „care arată stări sufleteşti" (pag. 183)), dar şi interjecţiile sânt cuvinte prin care „noi exprimăm stări sufleteşti" (pag. 226). Definiţia cazurilor gramaticale este greşită când ni ni se spune că ele sânt „formele pe care le iau substantivele după rolul ce ele au în propoziţie" (pag. 185), căci cazurile sânt reprezentate prin terminaţiile cuvintelor flexibile (afară de verb), după rolul pe care îl au ele în vorbire, nu în propoziţie. Autorii confundă complementul circumstanţial de cauză cu circumstanţialul de mod, când într'o propoziţie ca aceasta: „Am lucrat *din ordin*" sau „Ursul joacă *de nevoe*" (pag. 186), recomandă întrebarea: *cum?* în loc de: *din ce cauză?*, pentru a afla circumstanţialul. (Vezi şi pag. 239, unde este vorba de complementul circumstanţial de cauză).

Despre Vocativ ni se spune că „n'are nici o funcţie sintactică, dar se foloseşte pentru a exprima strigări, chemări, mirări, pentru a da mai multă viaţă gândirii exprimate". Dar, cum este vorba despre gândiri exprimate în Vocativ, când la începutul definiţiei ni se spune că el n'are nicio funcţie sintactică? Sau poate, strigările, mirările, chemările pot avea şi ele vreo legătură cu gândirea? Dacă este adevărată partea a doua a definiţiei, atunci Vocativul poate fi considerat ca o propoziţie întreagă şi, prin urmare, are mai multe funcţii sintactice.

Ceiace vrem să scoatem în evidenţă sunt contrazicerile care rezultă din definiţia subtilă şi savantă asupra căreia cititorii sânt rugaţi să mediteze. Din acest capitol mai aflăm că Acuzativul este cazul „atributului substantival cu prepoziţie", dintr'un exemplu ca acesta: „Gură *de om*, gură *de câne* cere pâne" (pag. 186, No. 2), în care *de om* şi *de câne* sânt în cazul Acuzativ, după domnii Nisipeanu, Popescu şi Ionescu. Cu alte vorbe, autorii noştri cred că toate substantivele care au o prepoziţie înainte sunt numai în cazul Acuzativ!? La pag. 187, titlul unui paragraf este: „Declinarea *nearticulată* a substantivelor masculine" şi la exemple ni se declină substantive *articulate* cu articolul nehotărît: *un, unui, nişte, unii*, etc. La oricare declinare, Genetivul şi Dativul trebue să se decline separat, fiindcă nu au aceeaşi valoare sintactică şi nici aceeaşi formă; apoi, la Genetiv nu trebue să lipsească formele articolului posesiv: *al, a, ai, ale*, care trebue scris complect, nu numai forma feminină pentru singular: *a*.

Pentru formularea regulelor, autorii se folosesc de termeni *improprii*, care dau naştere la confuzii. De exemplu, în loc de *accentuat*, profesorii noştri spun „vocală sau silabă *intonată*", unde „*intonat*" are mai ales înţelesul de: „*vorbit*", „*pronunţat*", „*cântat*" nu pe acela de „*acentuat*, adică „*pronunţat mai tare*". Tot aşa de nepotrivit este cuvântul „ambigen" în loc de neutru sau eterogen".

Pentru exemplificarea regulelor, se servesc de cuvinte rar întrebuinţate în vorbirea elevilor, sau chiar formate de autori anume pentru a se conforma regulelor enunţate, lucru care nu este îngăduit nici unui om de ştiinţă. Astfel, ca exemplu de substantiv feminin terminat în *—a, —ale*, ni se dă vorba: *Cana, canale* (pag. 188). Acest cuvânt are forma corectă pentru plural: *canele* nu *canale* (cum vor autorii respectivi); *canale* este pluralul dela eterogenul *canal* sau substantivul plurale tantum: *canale*= numele unei plante ornamentale din India (Impatiens Balsamina), cultivată la noi pentru florile ei albe, roşii sau pestriţe. Apoi acest cuvânt: *Cana*, este o formă dialectală, după cum tot dialectală este şi forma a doua *canea* (întrebuinţată mai ales în Moldova). Pluralul canale a fost fabricat ad-hoc de d-nii Nisipeanu, Popescu şi Ionescu spre a fi conform cu regula respectivă, unde aveau nevoie de un substantiv ca: *para, parale; basma, basmale; saca, sacale*. Tot aşa au fabricat un adjectiv: *şesos* (pag. 193) în loc de *şes; răscruciu* (pag. 243) în loc de *răscruce; vede-te* (pag. 221) în loc de *vezi-te; cari* (Nominativul plural pentru masculin, pag. 204), etc. Dealtminteri, nici în acest manual d-nii Nisipeanu, Popescu şi Ionescu nu s'au fixat asupra formelor mai corecte ale unor cuvinte. Astfel, acest pronume relativ *care* este întrebuinţat la Nominativul şi Acuzativul plural sub forma *cari*, dar şi sub forma *care*, pe aceeaşi pagină, sau chiar în acelaşi rând (vezi pag. 141, rândul 17 de sus în jos).

In această privinţă, multă lume nu este lămurită care formă este mai corectă. După noi, unica formă corectă este *care* (pentru plural şi pentru singular). In sprijinul acestei afirmaţii, avem, mai întâi, argumentul etimologic, căci românescul *care* provine din latinescul *quales* (Nominativ, Acuzativ şi Vocativ plural). Pe urmă, cine nu ştie că drept semn al pluralului este şi terminaţia *—e* (aşa avem pluralele: *ele, acele, case, nume*, etc.), alături de terminaţia *—i* (pluralele: *noi, ei, oameni, cărţi*, ş. a.); ba încă terminaţia *—e* este mai arhaică (mai veche, mai conservatoare, adică mai aproape de etymon) în limba română şi pronumele — aici toţi lingviştii români sânt de acord — este cuvântul cel mai conservator în ce priveşte evoluţia fonetică. Să nu uităm apoi că cea de a doua formă de plural *cari* a fost impusă de voinţa gramaticilor români, — prin analogie cu vorbele care au pluralul terminat în *—i*, însă limba nu se schimbă cum vor oamenii, ci cum vrea ea. Ca titlu de curiozitate, întrebăm pe partizanii lui *cari*, oare dece ei nu întrebuinţează, în scris, pluralul pronumelui relativ *ce* sub forma *ci?* Ar fi exact cazul pronumelui relativ *care* — *cari*.

GH. AGAVRILOAEI

N.B.—Vezi „Ad. Lit." No. 848 şi 850.

Şt. O. Iosif licean

Intr'un număr trecut al revistei noastre, am publicat spicuiri dintr'o scrisoare trimisă de „studentul de clasa V-a liceală Şt. O. Iosif", colegului său dela Braşov Aurel Pop. Această scrisoare nu e singura, ci face parte dintr'o serie de patru. Publicăm acum fragmente din cea de-a doua scrisoare.

A doua scrisoare, trimisă de Şt. O. Iosif prietenului său Aurel Pop din Braşov, e datată „Sibiu în 8 Mai st. n. 1890".

Iubite amice,

Cam târziu mă pomenesc cu răspunsul, însă, totuşi, nu cred să te fi supărat. Recunosc c'am fost neglijent şi nu mi-am împlinit promisiunea că îţi voi scrie regulat.

După cum văd din scrisoarea ta, nu ai fost mulţumit cu calculul căpătat din L. Română. Poate că ai dreptate. Insă, amice, adu-ţi aminte de proverbul: „Non scholae, sed vitae". Totuşi, ambiţia nu trebue dispreţuită. Eu, în semestrul prim (la Crăciun), am dus-o ca unul care nu ştie ungureşte, decât ce-a uitat ungurul. In al doilea semestru, am eşit cu „suficient". Nu mi-e ruşine s'o spun aceasta, dar nici aceia că am învăţat întreit ca la Braşov. Şi poate că tocmai aceasta a fost o fericire pentru mine. Insă să lăsăm acestea.

Pe aici se vorbeşte mult despre *maial* *. Şcoala de stat n'a avut acum de mult ma-ial, decât normalele. Saşii de asemenea se pregătesc. Timpul e schimbăcios, acum ploae, acum frumos. Isvorul, dragul meu isvor, iar l-am găsit. Acum pot iar s'ascult murmurul său. Seara merg la plimbare pe câmp, care e foarte aproape de locuinţa mea şi mă plimb dela apusul soarelui, pân' ce răsar stelele. O! ce mulţumire dulce simt atunci!... Eu am de toate aici, şi tot îmi pare că n'am nimic. Nici eu nu ştiu dece sunt totdeauna nemulţumit. Chiar şi amicii mei conşcolari, de multe ori, m'au întrebat: „Miert olyan szomoru?" **. Şi eu ce era să le răspund? Le-am răspuns că nu sunt trist. De aceia visul e o distracţie pentru mine.

Poate că, amice, cetind aceste şire, vei zâmbi. Insă să mă crezi, că eu de multe ori am vărsat lacrămi, fără să ştiu de ce. In aceste momente mai totdeauna fac versuri. Bune, rele, cum or fi, eu le iubesc, căci ele îmi aduc mulţumirea sufletească. Nici nu primesc lauda că versurile ce ţi le-am trimes ar fi frumoase. Eu nu scriu pentru ca să fie frumos, eu scriu numai pentru mine.

Mi-ai cerut ca să-ţi trimet versuri de ale mele, ca să le citeşti; eu, la rândul meu, deasemenea îţi fac o rugăminte, adică mai mult o împlinire a celor promise. Mi-ai promis că îmi vei scrie câteva versuri poporale. Le primesc cu bucurie, însă numai cu condiţia că n'au mai fost publicate. De altfel, ţie nici nu ţi-e greu să faci lucrul acesta. Vara, pe care o petreci de regulă la sate, este un lucru foarte plăcut să culegi cântece din gura poporului, la jocuri, în sărbători sau seara, când vin fetele dela seceriş. Eu pe vară am de gând să merg în satul natal al tatălui meu. Acum îţi scriu nişte versuri mai nouă.

CATE LACRIMI...

Câte lacrimi pe câmpie
Toate sunt de veselie,
Lacrime de bucurie;

Câte lacrimi stau uitate
Intre frunzele uscate,
Toate-s lacrimi întristate.

LANGĂ IZVOR

Stam culcat lângă izvor
Şi el îmi şoptea mereu,
Cu glasul murmurător,
Multe, ce n'am ştiut eu.

Mi-a şoptit că toate curg
Ca şi valurile lui,
Toate trec, toate se scurg
In viaţa omului.

Nu poţi ca să mai opreşti
Undele care-au trecut,
Precum nu poţi să 'ntâlneşti
Fericirile de mult.

Şi am plâns atunci cu el,
Am plâns al lumii destin,
Şi cu tristul isvorel
Am unit al meu suspin.

Ceiace te rog este ca să nu prea arăţi versurile pe la toţi; nu voiesc ca să râdă ori şi care de ele.

Ţi-aş mai scrie încă multe, însă condeiul mi se împiedică în hârtie.

Vale,
Şt. Iosif"

* Maialul este o serbare şcolărească, de origine nemţească, plină de pitoresc, care are loc în luna Mai.
** = De ce eşti atât de trist?

Poem incoherent

Sunt gol şi tăcut, precum mânăstirile gotice
Cu liniştea îngheţată 'n ziduri
Şi luna săpând coloane de 'ntuneric.

Viaţa îmi e dincolo de luminile ochilor,
Cum e lumina domoală dela icoana lui Christ
In chilia putredă, unde pe piatra intrării
Au crescut lichenii şi muşchii tăcerii.

Iar în colţul în care
Amintiri se prăfuesc în amurgul candelei,
'A răsărit, ascetă rugă, un fir alb de iarbă.

In mine s'au rostogolit patimi,
Ca grohotişuri sub paşii unui nepriceput
M'am târât pe pietre şi pietre am desprins din mine
In valea unde trebuia să plâng rouă.

A. BUNESCU

Căderea Sodomei - Lot şi fetele lui

Venim acum la capitolul a cărui întâie jumătate va fi astfel rezumată, în titlu, de Biblia dela Buzău:

„Lot primind în casă pre îngeri, de Sodomiteni se asupreşte; eşind Lot cu femeea şi cu două fete ale sale, Sodoma piere de foc; femeea se face stâlp de sare în cale..."

(E un capitol — cum să-i spunem? gingaş. La noi, unde 'n *judecarea* acestei opere uriaşe care e Biblia a 'nceput să-şi facă loc un criteriu ce nu e nici estetic, nici istoric, nici unul de etică mai ridicată, — faptul că 'n versetele biblice ospitalitatea precumpăneşte asupra unor puncte de morală cari circulă astăzi — dar cari nu circulau odinioară — n'a fost luat în considerare):

1. Şi veniră cei doi îngeri la Sodom seara, şi Lot şădea lângă cetatea Sodomului; şi, văzând Lot, să sculă întru întimpinarea lor şi să închină cu faţa pre pământ şi zise:

2. „Iată, Domnilor, abateţi-vă la casa slugii voastre şi odihniţi şi spălaţi picioarele voastre; şi, mânecând, veţi mearge la calea voastră". Şi ziseră: „Ba, în uliţă vom odihni".

3. Şi silià pre dânşii; şi să abătură la dânsul şi intrară în casa lui. Şi făcu lor ospăţ şi azime au copt lor, şi mâncară mai nainte decât a dormi.

4. Şi oamenii cetăţii, Sodomiteanii, încungiurară casa den tânăr până în bătrân tot norodul împreună.

5. Şi chema afară pre Lot şi zicea cătră el: „Unde sânt ceia ce-au intrat la tine noaptea, scoateţi pre dânşii la noi, ca să ne facem împreună cu ei".

6. Şi eşi Lot cătră ei den naintea uşii, şi uşa o trase dupre el.

7. Şi zise cătră dânşii: „Nice într'un chip, fraţilor, nu vă duceţi.

8. „Iară sânt la mine feate carele n'au cunoscut bărbat; scoate-le-voiu pre eale şi vă faceţi treaba cu eale după cum va plăcea vouo, numai la oamenii aceştia să nu faceţi strâmbătate, pentru căci au intrat supt acoperemântul stâlpilor miei."

9. Şi ziseră: „Fereşte-te, acolea ai întrat a nemernici nu şi judecată a judeca? Acum dară te vom chinui mai rău pre tine decât pre ei". Şi silia pre om pre Lot foarte, şi să apropiară afară la uşă.

10. Iară bărbaţii întinzând mâinile au tras înlăuntru cătră dânşii pre Lot în casă, şi uşa casii o închiseră.

11. Iară pre oamenii ce erà la uşa casii i-au lovit cu orbire, den mic până 'n mare, şi să slăbiră căutând uşa.

12. Şi ziseră oamenii cătră Lot: „Iaste ţie cineva aicea, gineri au feciori au feate? au alt cineva de-ţi iaste al tău în cetate, scoate-l dentru locul acesta.

13. „Pentrucă noi stricăm locul acesta, pentru că s'au înălţat strigarea lor înaintea Domnului, şi ne-au trimis pre noi Domnul să o sfărâmăm pe dânsa."

14. Şi eşi Lot şi grăi cătră ginerii lui ce luase featele lui, şi le zise: „Sculaţi-vă şi eşiţi den locul acesta, pentru că va să sfărâme Domnul cetatea".

15. Şi să păru a batjocori înaintea ginerilor lui. Şi când să făcu demineaţă, grăbea îngirii pre Lot, zicând: „Sculându-te, ia fămeia ta, şi ceale doao feate ale tale ce ai şi eşi afară, pentru ca să nu pieri şi tu împreună cu nelegiuirele cetăţii".

16. Şi să turburară şi apucară îngerii mâna lui şi mâna muierii lui şi mânile a doo feate ale lui, pentru că nu s'au îndurat Domnul de dânsul. Şi fu când i-au scos pre dânşii afară.

17. Şi ziseră: „Mântuind mântuiaşte sufletul tău, să nu cauţi înapoi, nice să stai în tot împrejurul locului; la munte te mântuiaşte ca să nu te apuce împreună cu dânşii".

18. Şi zise Lot cătră dânşii: „Rogumă, Doamne.

19. „De vreame ce au aflat sluga ta milă înaintea ta, şi mărit dreptatea ta care faci pre mine, ca să trăiască sufletul mieu, iară eu nu mă voiu putea mântui la munte ca să nu mă apuce realele şi voiu muri,

20. „Iară cetatea aceasta aproape ca să scap acolo, care iaste mică; acolo mă voiu mântui, — nu iaste mică? Şi va trăi sufletul meu pentru tine".

21. Şi zise lui: „Iată m'am ciudit de faţa ta pre cuvântul acesta pentru ca să nu surpe cetatea carea ai grăit.

22. Deci grăbeaşte ca să scapi acolo, pentru că nu voiu putea a face lucru până nu vei mearge tu acolo". Derept aceaia au numit numele cetăţii aceia Sigór."

23. Soarele au eşit pre pământ, şi Lot au intrat în Sigor.

24. Şi Domnul au ploat pre Sodom şi pre Gomor iarbă pucioasă şi foc dela Domnul din ceriu.

25. Şi au surpat cetăţile aceastea, şi tot împrejurul, şi pre toţi câţi locuia în cetăţi şi toate câte răsar den pământ.

26. Şi căută muiarea lui îndărăt şi să făcu stâlp de sare.

27. Şi mânecă Avraam demineaţa la locul unde sta înnaintea Domnului.

28. Şi căută spre faţa Sodomului şi Gomorului şi spre faţa pământului de împrejurul locului, şi văzu şi iată să suia pară de foc den pământ, ca o văpaie de cuptoriu.

29. Şi fu dupre ce sfărâmă Domnul toate cetăţile depe împrejur, îşi aduse Dumnezău aminte de Avraam şi scoase pre Lot afară, de înmijlocul surpării, când surpă Dumnezău cetăţile, întru care locuia Lot într'însele.

30. Şi eşi Lot den Sigor şi şedea în munte şi amândoo featele lui cu dânsul, pentru că s'au temut a lăcui în Sigor; şi lăcui în peşteră el şi featele lui cu dânsul.

31. Şi zise cea mai bătrână cătră cea mai tânără: „Părintele nostru iaste bătrân, şi nime nu iaste den pământ care să se împreune cu noi după cum iaste obiceiul a tot pământul.

32. „Vino dară să adăpăm pre tatăl nostru cu vin şi să dormim cu dânsul, şi să rădicăm den tatăl nostru sământă".

33. Şi adăpară pre tatăl lor cu vin în noaptea aceaia, şi umblând înlăuntru cea mai bătrână a dormit cu tatăl ei în noaptea aceaia, şi nu ştia când dormia el şi când să sculà.

34. Şi fu a doao zi şi zise cea mai bătrână cătră cea mai tânără: „Iată că am dormit eri cu tatăl nostru; să adăpăm pre dânsul cu vin şi întru aceastã noapte, şi intrând te culcă tu cu el, şi să rădicăm den tatăl nostru sământă".

35. Şi adăpară şi întru aceea noapte pre tatăl lor cu vin şi intrând înlăuntru cea mai tânără dormi cu tatăl ei, şi n'au ştiut când s'au culcat cu ea, şi când s'au sculat.

36. Şi zămisliră amândoao featele lui Lot, den tatăl lor.

37. Şi născu cea mai mare fecior şi-l chema numele lui: Moav, zicând: den tatăl mieu; acesta e tatăl moaviteanilor, până în zioa de astăzi.

38. Şi născu cea mai tânără fecior şi chemă numele lui: Amon, fiiu rudii meale, zicând: „acesta iaste tatăl Amaniteanilor până în zioa de astăzi."

Câteva observaţii şi lămuriri: În versetul 15, cuvintele: „şi se păru a batjocori înaintea ginerilor lui", se traduc prin: ginerilor săi li se păru că el glumeşte.

Propoziţia din vers. 16: „pentru că nu s'au îndurat Domnul de dânsul" trebue înţeleasă tocmai că Domnului i-a fost milă de dânsul (de Lot), adică nu s'a îndurat să-l lase să piară.

Am găsit necesară această explicaţie, pentru că verbul *ae se îndura*, atât în această formă (afirmativă), cât şi în cea negativă (a nu se îndura) are unul şi acelaş înţeles: a-i fi milă.

Pentru finalul versetului 5, Biblia dela Blaj din 1795, are o adnotare a lui Samuil Micu: „Scoate-i la noi ca să ne împreunăm cu ei trupeaşte.... Sodomeanii împotriva firii să amesteca bărbat cu bărbat; de acolo acest păcat să chiamă: sodomiea". Biblia dela Buzău îşi însuşeşte această adnotare, schimbând numai pe Sodomeani în Sodomiţi.

Partea — puţin întunecoasă — dela începutul versetului 9 din Biblia lui Şerban: *„Şi ziseră: Fereşte-te, acolea ai intrat a nemernici, nu şi judecată a judeca?"*, se prezintă astfel în biblia lui Andrei Şaguna: „Şi ei au zis lui : „Du-te încolo: ai venit să lăcueşti aicea, sau judecată să judeci?"

În loc de „zămisliră amândoao featele lui Lot", Palica dela Orăştie scrisese:

„Şi aşa fură *târoase* amândoaă featele lui Lot..."

Vasile Bogrea, în bogatele lui studii de semantică din Dacoromania, vol. III, adaogă acest termen *târoasă* la vasta sinonimie a cuvântului *gravidă*, pentru care poporul are între altele următoarele cuvinte: *încărcată, îngreuată, împovărată, în-altă-stare, neslobodă, cu ciolanul în pântece* ş. a. m. d.

BARBU LĂZĂREANU

Pentru Anton Holban

Puţini ştiu că Anton Holban a fost profesor la călugări. Amintirile lui despre vremea petrecută în Cernica le descrie în nuvela „Halucinaţii". Închipuiţi-vă clasele cu elevi bătrâni îmbrăcaţi în anterie negre, cu fesuri pe cap şi în mijlocul lor pe delicatul Holban povestindu-le o călătorie în Egipt sau o aventură în Danzig.

Totdeauna dornic de noi privelişti şi oameni, era chinuit că trebuia să suporte câteva zile pe săptămână monotonia vieţii călugăreşti, deloc potrivită cu firea lui. Îşi amintea însă cu drag, ca de ceva care făcea parte dintr'un trecut frumos.

Acolo l-am cunoscut. „Au eşit morţii la soare", — spunea el, privind căpăţânele uscate şi oasele scoase de călugări să se usuce. Se plimba absent, culegând toporaşii înfloriţi de timpuriu pe gropi, sau ascultând trestiile verzi pe drumul umbrit de răchiţi. Pe coridoarele goale, cu pasul nesigur, întârzia asupra unui sbor de lăstun. Alteori, iarna, când în liniştea zăpezilor albăstrii un bătrân traversa curtea, Anton Holban îl urmărea cum se depărtează clepăind din papuci, ca o umbră omenească, pe sub arţarul cu braţele întinse spre cer, pe sub gangurile întunecoase şi mucezite.

Intr'o noapte, aleasă anume cu lună plină, a rămas în Cernica. Pentru călugării obişnuiţi cu prea puţine întâmplări în viaţa lor, faptul constituia un eveniment şi toţi se întrebau ce intenţii avea. Şi l-am văzut, târziu, pe pod, lângă malul cu păpuriş, privind apele negre în care clipeau luceferii şi se înecase apusul. Rămăsese să asculte privighetorile care cântau toată noaptea în vişinii spumaţi de floare din spatele zidurilor. Pe deasupra se alungau raţele sălbatice şi în seara înfiorată de vânt, i-am desluşit fruntea înaltă, mare, aşa cum era după ce sufletul luase drum nevăzut în veşnicie.

Ca profesor era desăvârşit camarad. Povestea despre Balcicul drag, despre mare! Ne citea nuvele noi, aducea cărţi pe furiş pentru cei pe care îi dovedea cu veleităţi literare. Ne recita din La Fontaine fabulele preferate. În finalul din „Le chêne et le roseau", inimile ni se strângeau şi simţeam cum ne doare fiecare cuvânt ca şi privirea lui, deastădată turbure. Glasul îi tremura de emoţie abia stăpânită:

Celui de qui la tête au ciel était voisine,
Et dont les pieds touchaient à l'empire des morts...

Ultima oră cu el am făcut-o afară, sub un păr cu rodul nou şi crud. Se întorsese din Egipt. Pe frunte îi treceau zefirii primăverii şi tinereţii. Iar ochii albaştri ne priveau umezi şi clari, de dincolo, din azurul sufletului.

Ne povestea o plimbare pe Nil, cea din urmă fericire şi visare. Aşa ştia să ne strecoare în inimă nostalgiile, făcându-ne să suferim alături de dorurile lui, încât — entuziasmaţi, — i-am promis că orice s'ar întâmpla, oriunde ne-ar arunca viaţa, va trebui odată să apucăm drumul de azur şi ape, spre ţara lotusului şi tainelor sfinxului.

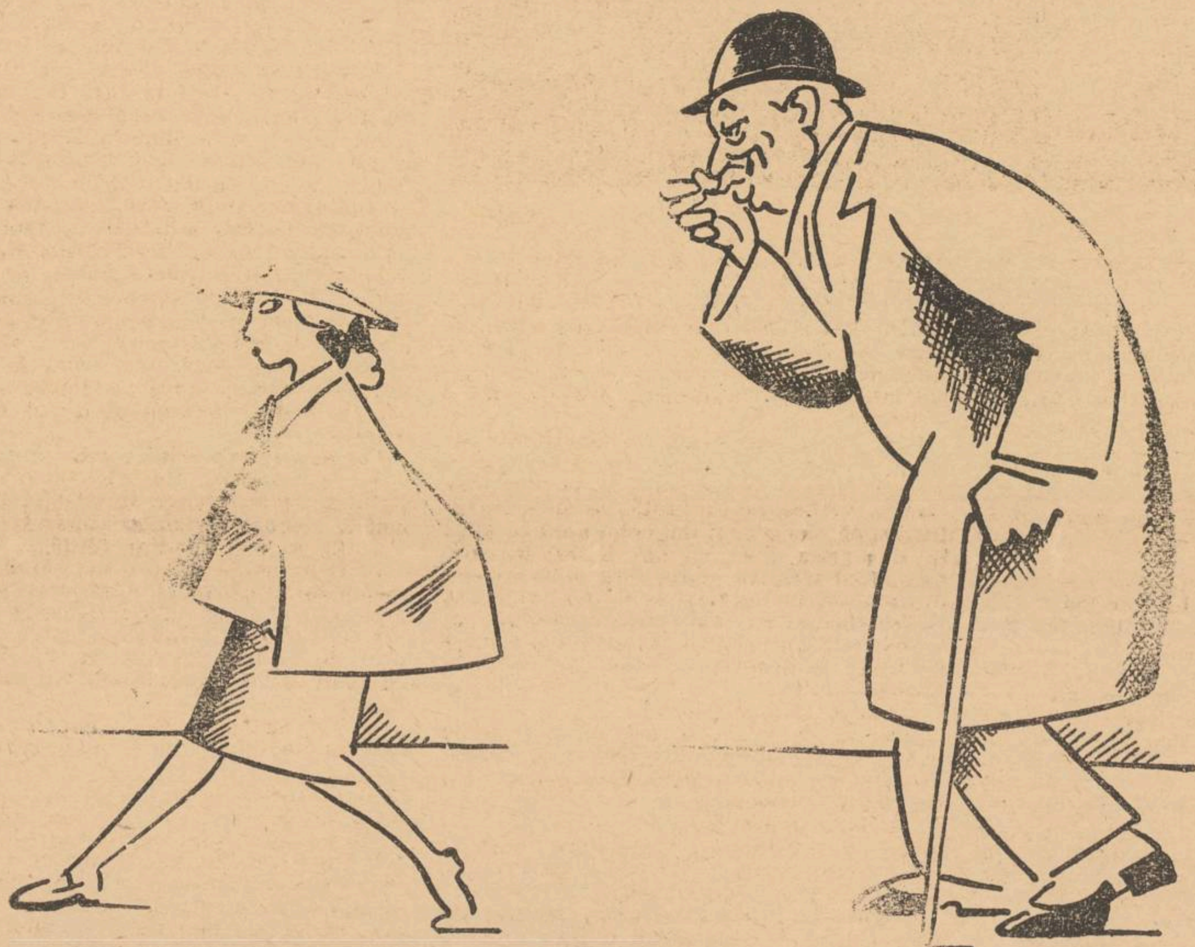
Ii privesc o fotografie de demult. Tânăr, cu plete negre, sburlite, urcat pe o cămilă în faţa piramidelor. În zâmbetul sfios e o frumuseţă ciudată, dureroasă. Şi el spunea undeva: „Numai oamenii care au suferit sunt frumoşi".

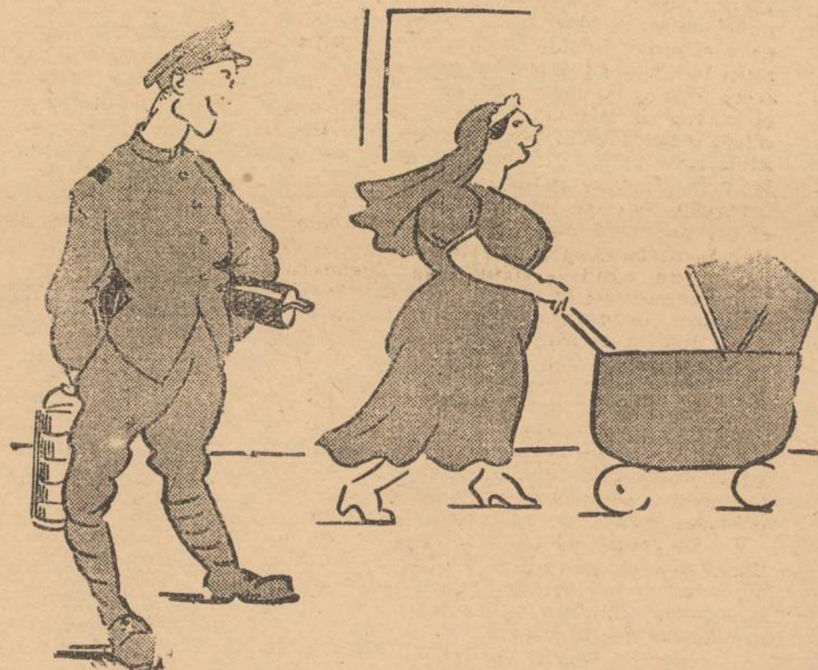
Şi acum, în întunecarea ce mă cuprinde, îmi dau seama că mi-a fost drag, mai drag decât toţi oamenii. Şi îl voiu aştepta lângă tristeţa acestei pene, să coboare din albăstrimi, senin, pe drumul în care serile scutură crengi deasupra apelor.

LUCA SPIVAC
fost elev la Seminarul Cernica

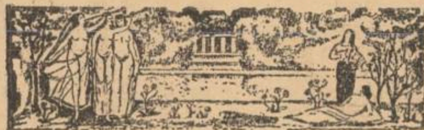

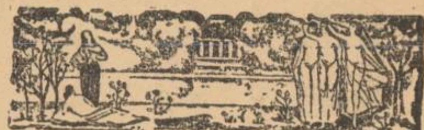
Reportaj de primăvară

de I. Anestin

Pe căi nebătute

— Eu îmi iau lumea în cap, Ghiță — fu, într'o seară de Februarie, cuvântul cel din urmă și dârz al lui Mitrea. — Nu mai pociu!...

Deoarece de multe ori spusese că-și ia lumea în cap, că nu mai poate, dar niciodată nu făcuse nimic, Ghiță îl lăsase și de astădată să spuie... Se oprise Mitrea totdeauna la începutul drumului, fiindcă a-și lua lumea în cap însemna pentru el America... Când însă, a doua zi, Lința le spusese că Mitrea-i la oraș la agenție, să afle ce și cum și să se puie la cale, Ghiță rămase pe gânduri... Mitrea așa-dar plecase și de glumă nu mai putea fi vorba. Iar la o treabă oricât de mare, mai grea e porneala. Căci în adevăr, după ce Mitrea plănuise toată noaptea și prețuise tot ce avea în gospodărie de vânzare — vorbind chiar în închipuire cu Evreul dela agenție — acum mergea întins pe drumul lung și vorbea iar cu Evreul... Stând dincolo de masa lui lungă, ca într'un ocol, și Mitrea dincoace — și ăla dintr'odată pe placul lui Mitrea: „O sută de zloți? Treci cu ei dincolo de America!". Apoi Mitrea întorcându-se către nevastă, către Ghiță. Către Ghiță, pe care-l aude parcă iară: „Du-te și vorbește și cu jidovu și te vindecă!"

După atâta drum lung către oras, când pe lângă pădure, când pe câmp, când chiar pe malul Oltului, și lăsând dârz călcâiele în zăpada care începuse să se înmoaie ori în noroi fără alegere, Mitrea se oprise ca și poticnit pe podețul unui pârâu care ducea, cu svon mare, apă multă și galbenă din munte spre Olt... Aici, iarăși abătut, aproape ofta. Căci mergea acum vorba cu Evreul altfel. Și după ce privi lungă vreme trecând grăbită apa, oftă cu adevărat și greu putu să pornească mai departe. Se rezemase de apărătoarea podului și — obosit după patru ceasuri lungi de cale — se uita cu ochii pustiiți la apă și-l întreba iar pe Evreu... Și iar ieșea bine si iar nu prea ieșea... Dar, ce-o fi, el n'avea să se lase! Trebuia să înfrângă odată greutățile. Si odată cu ele și îndărătnicia lui Ghiță. Căci dacă-i spusese de atâtea-ori: „Trebuie să facem ceva, Ghiță, să ne încercăm norocu tot laolaltă, frate Ghiță", el ori nu zicea niciodată „ba", ori tăcea... Dar, la vorba despre America, da numai din cap că nu, când se sfătuiau la Jugănaru... Doi oameni care la pahar, ca și mai înainte de pahar, se înțelegeau să meargă împreună și la bine și la rău, nu se mai înțelegeau când era întrebarea încotro... Până ce Ghiță, odată, ne mai putând să înăbușe ce fierbea într'însul și ne mai putând nici să dea din cap, își scuturase capul și trântise o înjurătură. Una de acelea lungi, fără răsuflet, adică mai multe înjurături, care îi curgeau din gură ca din trîmbiță, încât Mitrea chiar prinsese curaj. A urmat apoi, răcorit, tot el:

— Tu crezi, mă că la mine în casă nu-i lipsă? Și crezi că mie mi-e frică de America aia a ta? — și ridicase dreapta și o repezise la o parte, sfârșind cu un tușit scurt și cu un căpătâi de înjurătură.

— Nu crez, Ghiță, nu crez... — clipea Mitrea cu bunătate și cu nădejde...

— Ți-am spus eu că grăiești de America și nu știi ce-i America. Nici eu nu zic că știu!... Da' știu că acolo pe nimeni nu-l așteaptă cu trîmbița ca pe gheneral și nici cu plăcinte. Iar până acolo trebuie creițari! Și apoi spune tu, mă, fire-ar a dracului de Americă să fie—și chipul osos al lui Ghiță care nu prea cunoștea înduioșarea, se înmuie dintr'odată cu toate că dăduse dracului America — nu te-ai rupe tu greu de aici dela noi ?... Să-i lași pe ai tăi — că vre-o doi ani măcar nu te poți gânli să-i duci — si să deschizi deodată ochii în altă lume? Nimic din ce a fost să nu mai fie și toate să înceapă iară între străini?... Poate pentru totdeauna, Mitre! Du-te de vorbește și cu jidovu și ai să vezi...

Dela pod pornise Mitrea cu greu mai departe... Cu toate că își da seama că nu se măsoară la fieștecare cu aceiași măsură și că Ghiță chiar dacă era sărac ca el, rămânea altfel legat de Târna și se desfăcea mai greu de ea, căci fusese mereu sărac. El însă, Mitrea, după cele ce au fost și se mai arătau, nu mai putea fi bun decât pentru America și se gândea la America. Mai trebuise doar ceva ca să se hotărască: o iarnă grea și supărări să-l frământe. Și venise și-l frământase.

Și-l frământau supărările și în lipsă. Căci în aceeași zi după amiază, când Mitrea se purta pe la oraș, Haidamai da cu ochii de Ghiță Șoarec, care trecea ca din întâmplare pe la poarta lui... Și nu i-a dat numai bună dimineața și să-și vadă de drum ca alte-ori, ci se oprise să-l întrebe ce mai face... Șoarec pe Haidamai! Ca și cum numai de sănătate se întrebaseră până atunci...

— Noroc să dea Dumnezeu, Ghiță!

— Mulțumim dumitale, nene Ghiță...

— Ce mai faci? Ce mai dregi?...

— Uite, pe-aici, câte-ceva...

Până să ajungă unde vrea, Șoarec a mai

Geta Holban-Peters — Peisaj

vorbit de primăvară — că o să înceapă târziu, dacă mai dă o zăpadă grea — apoi de vite, care nu mai mănâncă bucuroase nici cocenii nici fânul, de prețul vitelor care a început să crească și de semănături... Ghiță zicea ca el, încât vorbeau ca niște prieteni, dar văzându-l cum dă târcoale cu nasul lui ascuțit și rîde unsuros ca un lingău, tare l-ar mai fi apucat de beregată...

— Da,... ce-am auzit? — întrebă în sfârșit Șoarec.

— Ce? — tuși Haidamai cam aspru când îl văzu ajuns.

— ...Că plecați.

— Unde să plecăm?... Cine?

— Apoi tu cu Mitrea... la America...

— Da' nu plecăm, nene Ghiță. Cine ți-o spus? Cine dracu ți-o spus?

— Nu știu care vorbea... Vorbeau că plecați. Dar dacă nu plecați, nu plecați...

— Da' nu plecăm, nene Ghiță — se miră și se indignă Haidamai către Șoarec.

La urma urmei se prea putea să fi și auzit el, Șoarec, ceva prin sat; că oamenii scornesc... Se prea poate ca ei, adică Haidamai și cu Mitrea să fi vorbit vre-odată ceva de America: cum o fi viața pe acolo și cum se trăiește — și lumea a făcut poveste. Gând de plecare însă n'au avut și n'au.

— Nu plecăm, nene Ghiță.

— Ghine, ghine... Poate, așa o vorbă... — se scărpină Șoarec încurcat și mai căutând. Eu am auzit, cum îți spui. Și cum am cumpărat-o, așa o vânz. Dar m'am gândit: dacă l-oi întâlni pe Ghiță, să-i grăiesc... Vorba nu costă parale și supărare nu poate să fie. Așa-i?

— Apoi așa-i...

— La America se pot aduna mulți creițari. De unde să aduni dacă nu din America? Dar la așa drum, fără bani iar nu se poate și bani pentru așa drum fără să vinzi, tot așa... E drept?

— Asta-i așa, nene Ghiță. Dar, cum îți spuneam, nu plecăm.

Și într'o singură zi se mai întâlnise Ghiță și cu gocimanul Toma și cu Fătuleț și cu părintele. Ba-l oprise în loc și notarul și-l iscodea răsucindu-și fuioarele de cânepă. Și toți patru: că el, Ghiță, pleacă și toți patru: că ei cumpără. Gata să cumpere pământ. Dacă pleacă și n'o fi prea scump.

Nu-l ajungea mintea de unde să fi ieșit vorba. Poate dela vre-o muiere, — își da el cu socoteala. Ii părea rău că, în crâșmă la Jugănaru, când au vorbit de America, nu s'a ținut și mai mult de capul lui Mitrea să se astâmpere și să nu mai bată drumurile... Să-l fi făcut să se gândească și mai mult la rău acum cu America, cum îl făcuse să se gândească când cu Măriuța.

Nici el nu știa ce-i America — și putea să stie doar cel care umblase pe acolo ori se făcuse chiar american — dar el se mai gândea și la rău și putea să-și dea seama că Mitrea umblă după prostii și bine nu nimerește. Căci dacă a pățit-o odată cu Măriuța, asta era una și era aici; și dacă pe Măriuța o pierduse în Târna, o pățise pe loc, pe când, ca s'o pățească cu America, trebuia să se ducă acolo, adică să vândă tot și să treacă apa.

Haidamai însă mai purta în suflet o neliniștitoare întrebare: dacă totuși Mitrea — căruia îi era și greu și rușine cu sărăcia — va găsi chip să plece la America? O să poată să-l lase să se ducă singur? Adică se turbura gândindu-se că Mitrea s'ar putea duce singur și că s'ar putea să-l lase să se ducă... Și, cu păreri de rău — ca și cum ar fi rămas în Târna — Ghiță se gândea cum, săptămâni de zile, Mitrea va trece apa... Singur, după ce-l chemase și pe el atât... Se gândea deasemenea cum s'ar purta Mitrea cu gândul îndărăt, până s'ar așeza undeva între americani.

Dar, întors dela drum cu căutătura pustiită — în care se putea citi că nu era America de el — Mitrea nici nu se prea grăbise să vorbească cu Ghiță. Ba jura cumătru-său că nici n'ar fi dat ochii unul cu altul în ziua aceia, dacă nu i-ar fi fost în cale. Cu chipul tras, cu glasul fără putere și cu înțepeneală în mișcări de drumul cel lung și deasemenea cu ochii grei de gânduri, de sbucium și desamăgiri, Mitrea șovăi în fața lui Ghiță. Și negăsind el cum să înceapă, a început Ghiță:

— Te-ai săturat, Mitre?

Drumul, cu adevărat, era scump peste puteri și în America lucrătorii nu aveau acum chiar multă căutare. Nici măcar pentru lucrul câmpului...

— Ți-am spus-o, Mitre?

L-a mai ascultat de i-a povestit cum a umblat, ce-a văzut și ce-a vorbit cu Evreul...

— Cum ți-am spus-o, Mitre...

Și după ce a mai tăcut și a mai oftat Mitrea și după ce iar a vorbit și iar a oftat — lăsat în voia lui să ofteze — Haidamai l-a privit în ochi îndelung și i-a zis cu oarecare sovăială:

— Mă Mitre!

— Ce-i, Ghiță?

— Sântem noi ori nu sântem fârtați?

Ghiță s'a oprit să aștepte mai întâi răspuns la întrebare, ca să meargă mai departe, dar Mitrea în mirare nu răspundea. Ca și cum nu era de tot sigur că sânt fârtați și până atunci nu se puteau urni, Ghiță aștepta, iar Mitrea nu da răspuns. Dar cum Ghiță aștepta neșovăitor și cu gura întredeschisă și cu buza de sus mai ieșită ca deobiceiu, iar cea de jos ușor tremurându-i, răspunse în sfârșit Mitrea, cu gura pe jumătate:

— Eu zâc că sântem...

— Atunci laolaltă trebuie să rămânem și la bine si la rău.

— Și la bine si la rău, vezi bine... — întări și mai șovăitor Mitrea.

Căci și ochii lui Ghiță cam șovăiau, cu toate că-l țineau pe Mitrea din scurt, ca la judecată. El pe scaun, Mitrea pe laviță...

— Și dacă n'o nimerim la dreapta, trebuie s'o întoarcem la stânga?

— Vezi bine...

— Pe drum drept ori pe drum de ocol... Vrei tu, mă, să ieși odată la luminiș?

— Vreau, Ghiță...

— Așa ori ba?

La întrebarea asta, prea respicată, Mitrea începu să se teamă:

— Ce vrei să spui?

Ii era frică de ochii aceia, care pentru prima dată șovăiau:

— Ce vrei să spui, Ghiță?

— Să facem și noi un negoț. Un fel de negoț.

— Ce?

— Cu cai. Să vindem cai... — rosti Ghiță mai rar, ca și cum ar fi fost foarte liniștit, ca și cum ar fi fost foarte ostenit.

— Cum? Ce cai? — îngână Mitrea fiindu-i frică să priceapă.

— Noi... numai vindem.

Și ochii lui Ghiță jucară mai tare. Jucau ca altă dată ai lui Mitrea, dar acum ai lui Mitrea nu mai jucau.

— Ne înghite iadu, Ghiță...

— Ne-om duce după ăilalți, Mitre.

— Asta nu-i păcat ca oricare altul... — și Mitrea căută lung la el.

— Ca toate, Mitre. Nu mă judeca cu ochii. Unde s'o duce alde Bordeianu și Fătuleț, alte Iordache și Fulca și domnu' notar, ne-om duce și noi. Că eu nu mai pociu.

— Ghiță, Ghiță!

In Mitrea bocea inima, ca și cum aflase o veste rea. Se uita cu un fel de frică la Ghiță, care avea privirea tot mai puțin șovăitoare — și ca la un străin... Și tăceau amândoi în liniștea mare ce copleșise locul. Dacă cineva i-ar fi vorbit mai de mult astfel despre toate lucrurile acestea pe care le știuse și el așa cum le știa acum, atunci, ca unui fecior de gospodar fruntaș, i s'ar fi încurcat gândurile, i s'ar fi făcut rușine și s'ar fi dat la o parte. Pentru ce i s'ar fi făcut atunci rușine și s'ar fi dat la o parte, iar acum de ce e întrucâtva altfel? Stă acum în fața lui Haidamai și nu zice „da", dar nu zice nici „nu"... Pentru ce nu zice „nu"? Nu se dă la o parte?... Și pentru ce, pe măsură ce tace, nu se mai înfioară într'atât și gândurile i se lămuresc chiar fără să gândească? Parcă gândul lui Haidamai lucrase asupră-i fără să știe! Ii bate inima simțind cum tace și ce gândește si toate în casa lui Ghiță se învăluie în tăcerea lor și în lumina mohorîtă și slabă strecurată prin fereastra cârpită cu hârtie. Și în această tăcere apăsătoare și în această lumină abia se deslușesc icoanele și blidele si ștergarele de pe un singur perete. De două ori, jucându-și neliniștit ochii, întrebase Mitrea de Fira — unde e Fira — ca și cum se temea de ea. Deși de două ori îi spusese Ghiță că este la maică-sa cu băiatul, fu cât pe ce să întrebe pentru a treia oară. Dar când fu gata să deschidă gura, se frecă pe tâmplă cu palma, căci se vedea de-acum plecat cu Ghiță pe o cărare.

Cu gura întredeschisă, gata să mai spuie ceva și clipind iar din ochii lui căprii, Ghiță tot gusta din pahar, în mișcări iuți — și mut îi ciocnea fârtatului paharul.

— Să ne mai gândim, Ghiță...

— Gândește-te că eu m'am gândit. Tu întotdeauna ai căutat să te gândești și pentru mine și n'ai făcut niciodată nimic... Și Șoarec și Fătuleț și părintele și notaru mi-au ieșit azi în cale să vază dacă plec; să-mi cumpere ei tot cuprinsu ieftin și să mă vază cum plec.

— Gata să cumpere! — făcu Mitrea cu mirare, luminându-se dar și îndârjindu-se după Ghiță.

— In Târna am să trăiesc cu ei, în cinste și în rușine ca ei — și cum au intrat ei în cinstea satului, așa o să intrăm și noi, Mitre. Dacă umblăm cu băgare de seamă! Adică dacă umblăm cu pază, ieșim fără sminteală și sântem oameni.

Cu frica lui Dumnezeu în inimă, Mitrea tăcea cătând mereu la chipul lui Ghiță, care era pătruns de amărăciune și obidă, atât dela îndrăsneala celor cu cumpărătura, cât și dela șovăirea lui Mitrea. Și atunci îngână Mitrea:

— Dar cum?... Cum vine asta, Ghiță (Era cât pe ce să spuie: „Cum facem ?")

— Calu, — reluă Haidamai mai înseninat vorba lui răspicată, — calu vine de departe. Ori... îl aducem noi. Uneori se nimerește de pe aproape. Dar n'avea tu grijă!

Erau dintr'odată prea multe lămuriri și se opri tocmai când Mitrea vrea să afle mai multe și mai cu deamănuntul. Iși adunase Mitrea sprâncenele mari de vale, silindu-se să înțeleagă din fiecare vorbă ceiace cuprindea.

— Mă Ghiță, mă! — începu Mitrea înfiorat, dar fără să găsească ce să mai spună.

— Dar mai întâi vreau să te știu hotărît, Mitre! Să te știu că nu ești muiere. Necinstea la sărac e drept că apasă mai greu și se și plătește. Și de aceea dela el se cere, pe lângă mai multă agerime și mai multă hotărîre dacă o plecat la drum și vîrtute, Mitre! Dar omu de tot sărac numai printr'o afacere ca asta se ridică.

— Și când vine de departe, cine-l aduce? — îndrăzni Mitrea adunându-și sprâncenele.

— Ce?

— Calu...

— Apoi până acolo mai e, Mitre. Da-l aduce.

— Ai tu?...

— E om... Se găsesc! — tuși Ghiță ca hotărît.

— Până acum nu mi-ai spus nimic, — îngână Mitrea cu o ușoară mustrare; căci îl vedea pe Ghiță atât de priceput la treabă, încât îl socotea amestecat mai mult.

— Nu ți-am spus, fiindcă n'am făcut nimic. Acum vreau să pornesc și să fac și uite că-ți spui. Și chiar dacă o porneam fără tine, tu tot trebuia să știi că am pornit. Măcar ca să împlinim legământu.

— Ghiță, mă!... — oftă din nou Mitrea

(urmare în pag. 10)

* Din romanul „Vârtejul", care va apărea în Edit. „Adevĕrul".

Dac'aş fi dictator!...

Omul nostru mergea de la o vreme veşnic încruntat. Se consuma singur. Nimic nu-i mai plăcea şi nimeni nu-i mai intra în voe. Devenise acru şi morocănos. Tuna şi fulgera.

Cum ne plimbam amândoi, în calda înserare de primăvară, el îmi spuse, oarecum, motivele amărăciunile sale.

— Crezi că-i puţin lucru să stai şi să asişti cum se duce ţara de râpă?...

Acum, o paranteză. Fac *mea culpa.* Eu crezusem că încruntarea sa de câteva luni încoace, venea din isvor familiar. Oricine are familie, se ştie că are şi certuri. Şi oricine are soacră, desigur, are şi belele. Andronescu era şi familist şi avea şi soacră, deci, bănuelile mele puteau fi într'o oarecare măsură îndreptăţite. Băgai de seamă însă, că m'am înşelat. Omul nostru se gândea la Binele Ţării şi pe dânsul îl preocupau, în cea mai mare măsură, lipsa de cinste, de corectitudine şi de simţ al datoriei, al celor ce ne cârmuesc.

— Iată, bunăoară, să pornim dela lucruri mici. Cunoşti dictonul: cauze mici, efecte mari. Ei bine, de aici porneşte sămânţa răului. Poftim, — îmi spuse el arătând cu mâna spre un gardist, care, în loc să stea în post şi să îndrumeze circulaţia vechiculelor, se afla tocmai în tandreţe c'o servitoare bucălată, căreia îi îndruga verzi şi uscate printre zăbrelele unui gard boeresc.

— Uite-l cum mănâncă pânea statului de pomană! Dac'aş fi eu dictator, m'aş repezi în pieptul lui şi i-aş spune: de ce, mă rog dumitale, în loc să stai în post, te ţii de idile în timpul serviciului? Com? Nimic! Bagă-l în lagărul de concentrare! Şi să mi-ţi-l vedem atunci pe dumnealui, nu se face om de treabă??!

Ajunseserăm în faţa unei bodegi şi el mă invită, cu multă prietenie, să intru.

— Asta e, domnule, la noi e ţara Bunului Plac...

Comandă energic două halbe şi nişte felioare de caşcaval. Când sosiră, el îl interogă pe chelner:

— Cât mi-ai pus la socoteală caşcavalul?

— Imediat, coane. Două porţii, 24 de lei.

— Cât? — se irită amicul, — 24 de lei? Dar ce, caşcavalul creşte în India? Nu se face la noi la Penteleu?

— Poftiţi, vă rog, la Cassă, aşa sunt marcate...

— Uite, domnule, d'aia merge totul anapoda. Păi dac'aş fi eu dictator, i-aş spune patronului: de ce, mă rog dumitale, faci speculă cu caşcavalul? Com? Nimic! Bagă-l în lagărul de concentrare!

Găsii cu cale să calmez lucrurile:

— Lasă, nene Andronescule, nu te irita, că plătesc eu...

— Com? — ripostă el. — Nimic! Să poftească patronul aicea, în faţa mea.

Făcui chelnerului un semn, mai comandai două halbe şi el înţelese că totul e'n regulă.

Omul din faţa mea îşi manifesta acum indignarea pe alte târâmuri.

Privea, îngândurat, pe fereastră şi dădea vădite semne de nemulţumire.

— Priveşte pe geam, — spuse el. — Vei găsi în tot ce ne 'nconjoară, dovada incapacităţii şi a incuriei. Uită-te, bunăoară, la cei de la tramvae. Taxe peste taxe, nu poţi călători de la o secţie la alta fără să-ţi ceară taxatorul bilet, dar când e vorba de iarnă, umblă tramvaele neîncălzite, pe un ger de crapă pietrele. Păi, dac'aş fi eu dictator, m'aş adresa cam aşa domnului vatman: De ce, mă rog dumitale, umbli iarna cu remorca deschisă şi cu vagoanele neîncălzite? Com? Nimic! Bagă-i pe toţi în lagărul de concentrare, dela director până la vatman! Aşa, s'o ştii...

Preţuiam la dânsul revolta sinceră care-i ţâşnea din adâncuri. Mai comandai două halbe.

— Trebue, domnule, trebue neapărat să 'nfiinţăm lagăre de concentrare. Pac, pac! Cum o greşi vreunul, nimic! Com? Bagă-l în lagărul de concentrare! Numai aşa vom stârpi relele din ţară. Altminteri mergem spre haos, spre prăbuşire.

Acum îmi dam perfect de bine seama că amicul meu suferea cumplit din cauza stării generale greşite din ţară şi că dânsul, ca bun cetăţean, sângera pentru banul public irosit şi era un adversar hotărît al prevaricaţiunii. Tonul său luase accente profetice: începuse să bată 'n masă.

Dela mesele apropiate se auzeau aprobări. Semn că ideile exprimate erau juste. Ba, doi domni cerură chelnerului să le lipească masa de a noastră. Le plăcea grozav cum vorbea Andronescu. Parcă îl sorbeau din ochi. Se vedea că le merge la inimă glasul Dreptăţii ce vibra în posomorîtul meu amic.

— Permiteţi, domnule, să vă felicit din inimă, — spuse unul dintre ei, înclinându-se. Vă aud vorbind şi nu-mi pot stăpâni admiraţia pentru justeţea ideilor dvs... Da, da, ne trebue dictatură... Iată, bunăoară, noi. Suntem funcţionari comerciali. Ei bine, camera în care locuim noi e taxată la consumul electric cu 11 lei şi 25 kilowatul pe oră! E nemai pomenit; ne speculează până la sânge!

— Dar nu-i numai atâta, spuse celălalt, e un fapt şi mai grav: noi, la ora 7 dimineaţa, vrem să bem lapte cald. Ei bine, lăptăreasa s'a îmbogăţit de pe spinarea noastră. Auziţi, vă rog şi comparaţi: 12 lei kilogramul de lapte la noi în ţară, când în Elveţia îl iei pe un preţ de nimic!..

— Plus că mai pune şi apă 'n el, — ne edifică pe deasupra primul.

Domnul Andronescu clătină din cap şi grăi acest adevăr etern:

— Unde nu-i cap, vai de căciulă!... Aici ar trebui să intervină Serviciul Sanitar, care a dus ţara de râpă cu indolenţa sa...

— Ah, — suspină dânsul, — de ce nu sunt eu dictator? In 24 de ore aş face ordine în ţară. Nu merg treburile la Primărie? Bine! Ia să vedem de ce nu merg! Sus în maşină şi inspecţie „inopinantă" peste ei. Direct la primar: — Ce e, domnilor? De ce nu merge? Pentrucă trageţi la stânga? Aud? Com? Nimic! Bagă-i în lagărul de concentrare. In finanţele publice tot aşa. M'aşi duce la ministrul respectiv, i-aşi răsfoi registrele şi l-aş întreba scurt: — De ce, mă rog dumitale, nu avem balanţa comercială a comerţului exterior, echilibrată? De ce avem deficite la încasări? Com? Nimic! Bagă-l în lagărul de concentrare! Şi uite-aşa, uite-aşa, aş introduce ordine, cinste şi corectitudine în ţară. Asta e! Băete, încă două halbe!

Le băurăm şi pe acestea, Andronescu continuând să tune şi pe acelaş ton *să fulgere....* Socotind c'am băut destul, plecai la braţ cu acest integru apărător al ordinei şi banului public. Mă convinsese că, într'adevăr, situaţia e foarte putredă în ţară şi că el, Andronescu, dar'ar fi dictator, ar scăpa ţara de mişei. Da, da, lagărul de concetrare... Era o idee de neclătinat. Numai el, Andronescu, teoreticianul ei, se cam clătina puţin.

— Pe toţi i-aş lua de scurt... Com? Nimic! Lagărul de concentrare.

După noi se ţineau doi domni. Pare-mi-se, aceiaşi doi domni ce se alipiseră de masa noastră; adică chiar ei. Unul dintre dânşii, cel cu mustăţi, se apropie respectuos de noi şi spuse amicului meu cu dulceaţă în glas:

— Dvs. sunteţi d. Firică Andronescu dela Direcţia Tezaurului?

— Eu în persoană, — îşi întrerupse el peroraţia, vrând să-i întindă mâna.

— Da? Vă salut. Comisarul Geantă dela Poliţia Judiciară, — se înclină el în mod foarte amabil. Apoi, schimbând brusc tonul, se răsti la el:

— De trei zile te caut! De ce, mă rog dumitale, ai delapidat 300.000 de lei dela Direcţia Tezaurului Public? Com? Nimic! Gardist, bagă-l la răcoare!

In timp ce-l târau, amicul meu mai spuse:

— Dac'aş fi dictator, aşi desfiinţa toate poliţiile din ţară. Poftim, uite ce mizerii, îmi fac pentru un fleac de 300.000 de lei! Bravo ţară!

Gardistul îl dusese. Erau acum departe. Imi permisei o reflecţie:

Dac'aş fi eu dictator, l-aş graţia pe Andronescu. Prea vorbea din inimă şi prea apăra Banul Public.

IULIU LAZAR

Pe căi nebătute

(Continuare din pag. 9-a)

adânc înfiorat, văzându-se ca şi hotărît. Infiorat era că-i adusese nevoia să pornească la aşa drum, căci de-acum aproape că nu se mai uita înapoi.

— Aici, Mitre... — şi Haidamai tuşi scurt de două ori, — aici, la treaba asta cu caii, la... osteneala şi la alergătura asta, ca la orice afacere sigură, este totdeauna câştig, uneori mai mult alte ori mai puţin. După om, ca la toate. Cu agerime şi osteneală mai multă, câştig mai mult, căci în toate s'a făcut avere după vrednicia omului şi numai cât vrednicia lui. Toate îşi au preţul, după cum ştii să le ridici ori să le scobori, după cum mişti ori stai, după cum eşti căpăţână ori lubeniţă. Când mişti mai mult decât celălalt curge mai mult la tine ori la el nu mai curge de loc. Fiindcă dacă treaba merge la tine cu minte mai ageră, curge şi partea lui la tine. Asta e al negoţului, al afacerii. Ba te osteneşti pe puţin şi te alegi cu vamă mai mică, ba te osteneşti pe câştig mare ori pe pierdere mare — adică pui pe-o afacere mare — ca la cărţi. Numai la sapă ori la coasă te osteneşti pe-o aşa măsură, ca să te ţii. Dacă ai de sapă!

— Eeh! — oftă Mitrea.

— Dar calu, Mitre, calu... de care spui, dacă ai ajuns cu el la târg, are preţ; iar dacă l-ai lăsat în grajd, n'are. Şi-l vinzi bine, dacă eşti meşter, ori prost, dacă eşti lubeniţă. Calu tău ori calu sosit, Cumpărătoru, si el, cumpără rău dacă are de-a face cu un vânzător destoinic şi-i dă un cal cu pricină ori cumpără bine când vânzătoru e un nepriceput iar el treaz. Ca să iasă unul cu isbândă, celălalt trebuie să iasă cu scădere. Asa e pusă viaţa dela Dumnezeu că omul face preţurile, precum omu sfinţeşte locu. Cine a fost mai ager şi mai cutezător, adică mai păţit şi mai cu învăţătură, ăla o avut şi dreptate şi l-o încălecat şi l-o băgat în buzunar pe ăl mai prost decât el şi e domn.

— Frumos şi adevărat grăieşti tu, Ghiţă, — exclamă Mitrea cu admiraţie, ca în faţa unui alt om, — dar greu drum am ales noi.

— De greu e greu, Mitre, dar nu l-am fi ales dacă drumurile celelalte nu s'ar fi închis. Aşa e lumea, aşa e şi nu noi am făcut-o. Viaţa e plină de piedici si de primejdii şi dacă stai pe loc şi dacă te mişti — şi trebuie să le înfrunţi. Un copac cade şi te zdrobeşte când îţi răsuceşti ţigara. E, în toate, numai întâmplare, adică noroc şi nenoroc. Dar viaţa ne goneşte din urmă s'o trăim şi trebuie să-i ascultăm porunca. O fi rău aşa?! Rău, de bună seamă, că noi o ştim, că l-am gustat răul...

Mitrea tot tăcea uitându-se la Ghiţă, uitându-se cum vorbeşte din Ghiţă un om pe care nu-l cunoscuse:

— Poate să-ţi iasă şi cu ruşine, adică cu scădere înaintea oamenilor, care se vor bucura. Se prea poate, dacă ai călcat gresit şi te-ai descoperit. Dar dacă dela început ţi-ai aprins făcliile cumsecade ca să nu te poticneşti şi ţi-o pus Dumnezeu mâna în căr, apoi iese cu cinste, Mitre. Ese şi lumea te cunoaşte. Aşa că, după ce ai intrat între oamenii ştiuţi, lumea te cunoaşte şi te soco-teşte.

După ce-şi făcuse iarăşi calea şi ridicase din nou aşternuturile de lumină de pretutinderi — de pe valea Oltului ca şi de pe câmpul Lupoaii — soarele se lăsase dincolo de Găina, stropind doar pădurile de pe înălţimile de peste Olt. Iar când, tot mai afund, se pierdea printre crestele Carpaţilor si fu aproape întuneric deplin în casa lui Haidamai, pătrunşi fură amândoi de un puternic simţământ nelămurit, în care era si prietenie şi nădejde şi credinţă mare dela unul către celălalt. Şi de-acum fârtaţii ba tăceau înţeleşi, ba mai aruncau o vorbă, ba închinau cu paharale şi cereau îndurarea lui Dumnezeu şi pentru norocul copiilor lor.

Iar târziu, către miezul nopţii, cu temei păşind în călcâie, se ducea Mitrea cam poticnindu-se spre casă. Singur pe drumul poleit de lună, tot în sus pe valea Târnei. După ce mai băuse şi multă vreme vorbise şi tăcuse cu Ghiţă — turburaţi după ce o hotărîre aşa de mare sosise pentru amândoi — el, Mitrea, ca un alt om, se ducea spre casă, pe drumul de pe valea Târnavei... Mitrea Căuş era acum hoţ de cai şi se ducea în sus la ai lui. Se mai ducea cu Ghiţă pe aceeaş cărare din închipuirea lui. Si cum mergeau, Mitrea era de-acum cu gândul şi la ai lui cu gândul şi la el; cu trup şi suflet după Ghiţă, pe cărarea lor închipuită să-l urmeze, iar cu inima acasă... Mai multe legături se rupseseră în el şi se simţea slobod de ele, dar se simţea şi mai neajutorat, mereu mai neajutorat fără Ghiţă. Slobod rătăcea ca o luntre îndreptată în largul unei ape şi buimac. Lumea era parcă iarăşi a lui, ca atunci când era fecior şi o căuta cu închipuirea, şi parcă nu mai era... Cu capul ameţit şi de băutură şi de ceiace Ghiţă stârnise în inima lui, cu fruntea încreţindu-şi-o — ca să înţeleagă ceeace se cădea pentru ca să poată merge în pas cu soarta — Mitrea se ducea către ai lui, către cei pe care Atot puternicul i dăduse în grijă şi în răspundere. Şi când poate ai lui dormeau, când dormeau şi ai lui Ghiţă, atunci el, Mitrea, ba vorbea în gând cu Ghiţă, ba vorbea cu ai lui, ba vorbea cu sine însuşi... Şi cum vorbea la întâmplare ba cu glas ba fără, cu toţi şi cu toate prin pustietatea tainic luminată a locului unde se stinseseră deacum luminile dela toate casele rare şi rar lătra vre-un câne, din inima lui Mitrea căuta parcă să se închege o melodie din dragostea si din bucuriile de altă-dată şi nu isbutea. Drag îi era de viaţă, dar nu isbutea să închege în glas stihurile sosite fără rând. Ii treceau doar prin minte şi rămâneau. O melodie cu o cadenţă ce amintea un legănat grăbit pe braţe i se ridica în gât ca un nod şi nu putea să se facă auzită, că n'avea inimă destulă:

> Ba mi-e dor mândruţă tare
> Nu pot trece, valea-i mare...

Iar la gândul că nu izbuteşte, după ce se cinstise atâta cu Ghiţă, se turbura Mitrea şi mai tare. Şi ajuns în poartă şi adunând din sprâncene şi ducând şi mâna după ureche, se îndărătnicea totuşi ridicând sus dreapta...

> Şi valea-i cu bolovani,
> Nu pot trece de duşmani...

ROMULUS CIOFLEC

Greşalele greşiţilor noştri...

Intr'un recent comunicat al sfântului Sinod se spune printre altele că „această dorinţă Biserica şi preoţimea ei n'o poate îndeplini".

Nu — „n'o pot"?

Şi noi care eram deprinşi cu armonioasa limbă a vechilor cazanii...

Amatorul de sonate

E mai bine aşa... mult mai bine, cu pianul aici, în dormitor. Prea e mohorît holul. Chiar acum primăvara, trebue să aprinzi dela şase lumina. Dormitorul e elegant, cu unghere tainice: un paravan cu berze de mătase, o toaletă cu şipoţele de cristal aromate şi cu oglindă până la glezne, pianul în colţ, lângă fereastra deschisă spre liliacul din curte — poetic — şi la un pas, patul... Ce ticăloasă mai sunt, glumi Tina privindu-se în oglindă.

Părul e alb-cenuşiu şi creţ ca o perucă stil „régence", dar tuns tinereşte, „Eşti elastică, madam, ca o muere la două-zeci de ani. O să răstorni ştiinţa medicală", îi spusese păcătosul de doctor Barbu. Cam aşa e. Tenul pe obraji şi pe frunte e destul de întins şi curat. Doar puţin la ochii şi la colţul gurii, când râde mai ales, se ivesc creţuri mici. Nici gâtul nu mai e neted. Dar n'are face. Sânul n'a cedat, braţele şi coapsele au carne legată şi dârză, cu tot începutul de îngrăşare, iar gambele sunt de căprioară.

Işi umbri puţin ochii cu cearcăne de viţiu, puse un pic de roşu închis pe buze (mi-l mănâncă numaidecât, râse ea), îşi trecut discret pe alocuri, gândilându-se, beţişorul de cristal cu mitsouko, şi-şi puse în degetul arătător de la mâna stângă inelul cu trifoi de briliante, pe care i-l cumpărase răposatul colonel — soţul ei — înainte de război. Isi trecu apoi, peste combinezonul champagne, un peignoir de mătase neagră cu crini arămii şi rari. „Uite aşa îl voiu primi, ca să-l zăpăcesc de tot", îşi puse în gând, ducându-se să pregătească şerbetul de ciocolată, lichiorul, apa şi ţigările.

— E şase. Trebue să vie. Părinţii îl trimit la profesoară să înveţe pianul, iar el, băiat de liceu — noroc că e într'a opta—se ţine de blestemăţii, mânca-l-ar mama de puştiu. Şi când te gândeşti ce mironosită era până acum o săptămână. Când greşea câte o măsură, se roşea şi-i tremurau degetele pe clape. De mai multă vreme, nu-i vorbă, cam bănuiam eu ceva. La sfârşitul lecţiei, când mă ruga să-i cânt vreo sonată, se cam uita la mine — mai mult la picioare şi la şolduri — să mă soarbă. Făcea mititelul, pe amatorul de sonate, dar era amator de altceva. Când i-am dat peste degete, odată, în glumă, fiindcă tot greşea o notă, păcătosul mi-a strâns mâna în treacăt. Da' tot nu-mi închipuiam.

— Sărut mânile, doamnă... Vă rog să mă iertaţi n'am putut să pregătesc aşa bine. Am avut lucrare scrisă la istorie

Dar când l-am luat de sfârcul urechii acum o săptămână, fiindcă tot cânta fals, mi-a luat mâna şi mi-a sărutat-o pe podul palmei, apoi, scurt, m'a luat de gât şi m'a frânt de m'au trecut fiorii, şi, fără nicio introducere, m'a târît în dormitor, cum nu îndrăznesc să facă nici cei mai blestemaţi donjuani. Orice rezistenţă a mea era inutilă. A plecat ameţit. Peste două zile, la lecţie, deabia am mai putut să-l ţin la pian o jumătate de ceas. Mi-a cerut să-i cânt „Patetica" de Beethoven, dar n'am apucat s'ajung nici până la „Adagio", că m'a şi încleştat în braţe. I-am dat o ţigare şi mi-a fumat trei ca un şarpe... Dar dece întârzie ?

Se apropie de fereastră, privi prin perdea afară şi aşteptă mult să-l vadă. Se făcuse şase şi opt minute. Peste puţin apăru. Cu cine e ?... A! de ăştia îmi eşti, domnule Titi. Faci dragoste cu o colegă. E fata popii Drăghici, elevă la externat. Ce poamă, sărăcuţul de tine! Ce cârlionţi şi ce bască strâmbă şi nas în vânt ca o disperată! Cum le-o fi lăsând aşa dela şcoală! Nici ea nici el nu s'au uitat spre fereastră. Uite-i cum merg agale şi serioşi, ea cu flori în mână, el cu notele de pian la subsuoară şi cu şapca nouă cât un cozonac.

Tina se depărtă dela fereastră, dar privirea îi rămase în strada goală. Ia să vedem ce fac. Se duse la marginea ferestrei de unde putea să privească în lungul străzii. El se uită furiş înapoi şi îşi luă prietena de braţ.

Vru să se aşeze pe pat, dar se feri Se aşeză pe scaunul dela pian. Ii bătea inima. Ce prostie! Puţin îi pasă ei de aventurile unui băieţaş. Dar dacă o veni la lecţie, n'o să-l primească. Să-l înveţe să vie la ora fixă. Sună pe servitoare.

— Dacă o veni băiatul la lecţie spune-i că nu sunt acasă.

Aşa ! Işi aprinse o ţigare şi se instală într'un fotoliu din hol, rezemându-şi capul de spetează. Uşa spre antreu era deschisă. Va ieşi în oraş să facă un tur. Ba nu, e mai bine să rămână acasă, să se odihnească. E obosită.

La uşa de afară o umbră. A venit ! Sună. Tina svâcni în fotoliu, dar se opri. Lasă-l! Când auzi paşii servitoarei în curte, se repezi la uşă şi deschise.

— Vă rog să mă scuzaţi c'am întârziat. Ne-a ţinut până acum la cor.

Vai, ce prost ştie să mintă! Şi-mi vorbeşte şi la plural pe deasupra. Ochii ei mari şi albaştri ştiau să fie de ghiaţă, câd vroiau.

— Când nu poţi veni la timp, am să te rog să-mi trimeţi un bilet, ca să nu te-aştept. Tocmai voiam să ies în oraş. Acum nu e nimic.

— Dar pianul ? întrebă nedumerit.

— Poftim, îl îndrumă ea spre dormitor El dădu să zâmbească, însă ea devenise doamna colonel Tina Cosmescu, profesoară de pian.

Lecţia începu. Gamele merseră destul de slab, iar „Frühlingslied" de Mendelsohn se împotmoli, după mari şi repetate sforţări.

— Dar ce-i cu d-ta azi ? Nu merge de loc.

— Nu ştiu nici eu. Te rog cântă-mi-o d-ta.

Vru să fie sarcastică.

— Da' Lola popii o ştie ? Bagă de seamă să nu te vadă căpitanul Dănescu. O păţeşti. Iţi rupe urechile şi te reclamă la şcoală.

El o privi scurt şi-şi coborî ochii.

— Care căpitan Dănescu? Păi e însurat

Ea hohoti.

— Ce-are a face ?... In sfârşit, nu ştiu, am auzit şi eu de chestia asta. Chiar pe nevastă-sa.

Apoi se aşeză la pian să cânte bucata de Mendelsohn. Minţise cu seninătate şi era triumfătoare. Il izbise în inimă. El se depărtă puţin de ea şi ascultă. Notele sburau ca fluturi de harpă, se înşiruiau ca perlele, se legănau ca mânile de fete într'un joc câmpenesc, se fugăreau şi se întorceau ca degetele vântului în ramuri înflorite. Niciodată Tina nu cântase atât de frumos. Termină, uşurată de parcă povara lăuntrică se topise în aerul de primăvară. El rămase cu ochii pe clapele pianului, toropit.

— Incearcă şi l-ta încă odată.

Apoi îi dădu câteva indicaţii de execuţie, tocmai ca să pună o cât mai mare distanţă între ei. El se supuse şi începu să descifreze cu trudă. Degetele tremurau, broboane mici de sudoare musteau pe fruntea cu urme de coşuri.

Tina se hotărî să-l lase să cânte cum o putea, să nu-l mai sâcâie. Bietul băiat ! Ce stângaciu a devenit iar ! Aşa-i trebue! Dar nu, nu trebue să plece umilit şi supărat. Citise ea undeva sfatul unei regine către fiicele sale: o femee să nu lase pe bărbatul necăjit mai târziu de apusul soarelui.

După ce sfârşi, îmbujorat, se sculă să plece.

— Te rog să mă scuzi că nu mai cânt. Nu prea pot astăzi şi am mult de învăţat pentru mâne.

Se apropie de braţul ei şi vru să i-l ia. Ea se feri, cochetă:

— Nu, te rog.

Incurcat, îşi lăsă mâna în jos şi se duse să-şi ia notele.

— A, să nu uit. Trebue să vă plătesc luna. Poimâne plec la ţară, în vacanţă

Scoase o hârtie de cinci sute de lei. Ea îl privi fără să-l înţeleagă.

— Lasă. Nu vreau.

— De ce ?

— Uite... nu vreau eu.

El băgă în buzunar hârtia şi se îndreptă spre uşă.

Se simţi pierdută, cu vuiet în urechi şi cu genunchii tremurând.

— Cumpără o cutie de bomboane Lolei.

Vai, ce i-a spus! Dece a lăsat să-i scape nerozia ? El se întoarse, cu privire duşmană. Gura ei dădu să zâmbească. Scoţând brusc hârtia din buzunar, el i-o aruncă pe covor.

— Ţine-ţi banii, cucoană, şi lasă-mă în pace !

Se repezi la uşă. Tina se urni ca'n vis şi-l urmă.

— Titi, ascultă... Dece pleci?

Uşa antreului se trânti cu necaz.

— Titi.

Plecase.

Buimacă, se apropie de fereastră şi se uită. Pustiu, apoi o birje goală. Văzu jos hârtia de cinci sute de lei, o ocoli şi se aşeză pe marginea patului cu mânile împreunate în poală.

Fereastra era deschisă. Innopta. Liliacul îşi clătina o floare în dreptul ferestrei... Poetic... „Frühlingslied". Ce-am făcut, ce-am făcut!

Când lacrimile ajunseră în colţul buzelor care dârdâiau, ea le simţi reci şi sălcii.

M. D. IOANID

M. Maeterlinck

Inţelepciunea şi destinul

Nu te înalţi decât în măsura în care conştiinţa ţi se înalţă, iar conştiinţa ţi se înalţă în măsura în care te înalţi.

●

Inteligenţa şi voinţa, întocmai ca nişte soldaţi victorioşi, trebue să se obişnuiască şi să trăiască pe socoteala celor învinşi.

●

Raţiunea deschide uşa înţelepciunii, dar înţelepciunea cea mai vie nu se găseşte în raţiune.

●

Ceea ce este raţional nu e neapărat înţelept, după cum ceeace e prea înţelept nu este aproape niciodată raţional în ochii raţiunii prea reci.

●

Inţelepciunea se naşte din pacea care intervine între iubire şi raţiune.

●

Inţelepciunea este lumina iubirii, iar iubirea este alimentul luminii.

●

Un singur lucru nu se transformă niciodată în suferinţă; este binele pe care l-am făcut.

●

Este periculoasă înţelepciunea pentru cei care se tem de sacrificiu.

●

Nenorocirea are toldeauna acelaş aspect, dar fericirea face cu atât mai puţin sgomot, cu cât este mai profundă.

●

Inţelepciunea este mai mult o plantă a vieţii morale, decât o plantă a vieţei intelectuale.

●

Un adevăr nu este viu pentru noi decât începând din momentul când a modificat, purificat, îmblânzit ceva din sufletul nostru.

●

Să căutăm fericirea în renunţare când nu mai este posibil de a o găsi în altă parte.

Nu renunţând la fericirile ce ne înconjoară devenim înţelepţi, ci devenind înţelepţi renunţăm, fără să ştim, în fericirile ce nu se ridică până la noi.

●

Resemnarea este bună şi necesară în faţa faptelor generale şi inevitabile ale vieţii, dar acolo unde lupta este posibilă, resemnarea nu este decât ignoranţă, neputinţă sau lene deghizată.

●

Sacrificiul poate fi o floare pe care o culege virtutea în trecere, dar ea nu este pusă în drum pentru a fi culeasă.

●

Este, în general, mai uşor să mori moralmente sau chiar fiziceşte pentru alţii, decât să înveţi a trăi pentru ei.

●

Câteodată mişelia împrumută dela bunătate o rază de lumină pentru a-şi putea lumina triumful.

●

Nu trebue să iubim lumina pentru ea însuşi ci pentru că luminează.

●

A fi înţelept nu înseamnă să n'ai pasiuni, ci să înveţi să le purifici pe cele ce le ai.

●

Omul care n'a fost fericit seamănă puţin cu călătorul ce n'a călătorit decât noaptea.

●

Nu trebue să fim fericiţi pentru a fi fericiţi, ci pentru a învăţa să vedem distinct ceiace ne va ascunde totdeauna aşteptarea zadarnică şi prea pasivă a fericirii.

●

Albina înfometată găseşte mierea ascunsă în cele mai întunecate peşteri, iar sufletul întristat zăreşte bucuria care se ascunde în ascunzişul cel mai depărtat.

Tr. de M. SAVEANU

ELIDA SHAMPOO

Mijlocul ideal pentru spălatul, îngrijirea şi igiena părului.

ELIDA

Mutația

Nu știu ce am avut eu cu înecații. Hotărît lucru că dacă mai stam un an sau doi în B., mă înecam și eu din lipsă de alte victime. Dar „cazul", pe care vreau să vi-l povestesc acum, s'a petrecut altfel și înaintea celui pe care l-ați auzit rândul trecut. (Așa era Zenovie: pentru el, rânduiala timpului n'avea niciun rol; își istorisea întâmplările pe sărite, cum îi veneau în minte).

Eram, cu compania de poduri, tot în târgul B., pe malul Prutului. Menirea noastră acolo, aceiaș: să înlesnim comunicația între Moldova și Basarabia printr'un pod de vase.

Lucrurile mergeau strună în tot timpul anului afară de iarna, adică mai precis, de începutul ernei. In acest anotimp aveam de luptat cu griji și greutăți din cele mai neașteptate: înghețuri din senin, sloiuri, revărsări și zăpoare. Atunci transformam podul în pod umblător, adăposteam restul materialului după un cot al apei, înființam pichet de alarmă, dublam personalul navigator și luam o mulțime de alte măsuri de natură a întrebuința ultimul om din unitate.

In anul acela năboiul pornise din sus mai curând ca oricând, prinzându-ne, într'o bună zi, cu podul întins dela mal la mal.

Cu o străduință demnă de laudă și împinsă până dincolo de miezul nopții, ostașii mei desfăcură podul fără nici o pierdere de material. Rămânea ca a doua zi să-l prefacă în pod umblător și rosturile să-și ia cursul normal, când o nenorocire veni să-mi bată la fereastră în zorii zilei: la apelul făcut oamenilor, după intrarea în dormitor, se constatase lipsa unuia din ei.

— Cum se poate?, — întrebai eu, cu mantaua pe umeri și cu inima cât un purice, în pragul ușii.

Am uitat să vă spun că eu, personal, nu luasem parte la operația din seara zilei. Aveam încredere în majorul companiei, om încercat în toate și, după raportul primit pe la ora unu, mă culcasem liniștit. Bietul om, în dorința de a nu mă face să pierd noaptea îngrijorat, îmi comunicase prea devreme!

Agentul de legătură, cu ochii holbați de spaima ce-l mânase, repetă mesagiul:

— Să trăiți, domnule căpitan, lipsește soldatul Barbu.

Și pentrucă eu, uluit de veste, nu-l mai întrebam nimic, dădu și câteva amănunte:

— L-am căutat, l-am strigat în toate părțile, dar degeaba: cu siguranță că s'a înecat; o fi căzut de pe pod.

Mă îmbrăcai în grabă și cei doi kilometri, ce mă despărțeau de tabără, îi făcui în câteva minute.

Acolo ancheta era în toi. Majorul lua declarațiile necesare. Din cercetările făcute, nu mai rămânea nici o îndoială că soldatul se înecase. Doi-trei soldați auziseră ceva căzând în apă: un „huștiuluc" și un „hâhâit" bolborosit, printre sloiuri.

Fără să scot o vorbă, asistai la restul cercetărilor și când soarele abia se revărsase peste lunca din dreptul Călineștilor, rezultatul era și trimis regimentului și parchetului corpului de armată.

Era al doilea, sau al treilea caz în cursul anului. După câteva zile, Prutul îngheță de tot și parchetul autoriză înmormântarea „când va fi pescuit cadavrul". Pescuit! Nici nu mai putea fi vorbă de așa ceva până 'n primăvară. Trecerea se făcea acum pe ghiață și, deci nici o grijă din partea înecurilor, singurele puncte vulnerabile ale activității mele. Căci, să v spun drept; deși nu eram controlat acolo de nimeni, (ce timpuri fericite îmi vedeam de treabă și nu era zi d la Dumnezeu să nu intru în mijlocu oamenilor. Dar se vede treaba că demonul neliniștilor mele, ce m'a urmărit toată viața trebuia să-și vâre coada, din nou, socotind prea lung popasul de tihnă pe care l-am avut.

Intr'una din zile, cam la vreo dou săptămâni dela întâmplarea cu înecu un basarabean dădu buzna în bordeiu cancelariei și, cu lacrimi în ochi, îm istorisi că a fost jefuit de-un solda de-al meu în lunca de pe malul Căli neștilor. Ii dădui banii furați, două zeci sau treizeci de lei, îl asigurai c voi lua măsuri și — împreună cu majorul — trecui Prutul să cercetez pădurea.

Nu făcurăm decât câteva sute d metri și, ce ne văzură ochii? Lângă salcie, gata s'o rupă la fugă, stăte soldatul Barbu, înecatul. Il somai, a menințându-l cu revolverul și ne apro piarăm de el. Bucuria mea nu ma putea să încapă în piept: bine că n se înecase, săracul!

Soldatul căzu în genunchi și încep să plângă.

— De ce-ai fugit, măi păcătosule?

Plânsul i se revărsase peste voce ș nu putu răspunde decât dându-și c pumnii în cap.

— Hai la companie!, — îi strigai eu pentru a scurta scena ce începuse s mă înduioșeze.

Dar majorul îmi tăe tot avântul:

— Nu se poate, domnule căpitan Am trimis actele că s'a înecat, așa c înecat trebue să rămână. Asta ne ma trebue acum, ca să le punem capac la toate!

— Ești nebun?

— Nebun, nenebun, asta-i. Altfe intrăm noi în pușcărie.

— Dar cum se poate? Din momen ce trăește...

— Treaba lui. Să se ducă dracului să se inece, să dezerteze peste Nistru să facă ce-o vrea. Pentru noi, el este mort; i-am făcut mutația în registru

M'am convins? Nu știu. Știu că am plecat fără să mai spun nimic. Inainte de a pune piciorul pe ghiață, îmi întorsei capul și-l văzui pe Barbu, în genunchi, la fel cum îl lăsasem. Din trunchi îi crescuseră două brațe către cer. Către cer sau către mine?

Ochii mei înghițiră imaginea și-m continuai drumul, fără a încerca să lămuresc rostul gestului încremenit lângă salcie.

O, de-aș fi știut că brațele acelea o să trăiască atâția ani în gândul meu!..

Peste noapte a început un viscol, d n'am putut să-mi văd compania două zile. A treia zi, când eram gata să-m iau drumul spre tabără, majorul îmbătu, radios, în ușă.

— Să trăiți, domnule căpitan

— Ce-i, Brane?

— Ce să fie? Toate bune, domnule căpitan. V'am adus hârtiile la semnat ca să nu mai veniți la cancelarie. E drumul greu al dracului; nici o pârtie

După ce semnai:

— Altceva?

— A, era să uit: știți c'am avu dreptate?

— Cum, cu ce?

— Cu soldatul Barbu.

— Nu 'nțeleg.

— Am scăpat de orice grije.

— Cum?

— L-au mâncat lupii azinoapte în pădure; i-am găsit numai hainele sfâșiate.

— ?

— Să n'aveți nici o teamă: i-am sco petlițele și-o să se creadă că a fost di infanterie.

MIRCEA MARC

Trecut

Trecutul meu cotește după colț
Intr'un târg provincial și monoton,
Unde, vara, cântă caterinci
Și visuri și flori se-ofilesc în balcon.

Gândul trist e nostalgic și melodia fadă,
Flașnetele-amintirii cântă desacordat
Şi din cerul cețos cad fulgi de zăpadă
Şi geamul de frig a 'nghețat...

Mă 'ntorc spre geamurile spectrale
Ale nopții trecute care a fost cândva:
Au înflorit flori de ghiață pe mânile tale
Ce le-am văzut într'un târg provincial, undeva...

ADAM VORNICU

Alfredo Panzini

Macaroane cu sardele

Am rămas foarte mirați: el un intelectual, să vină să ne deschidă, îmbrăcat cu șorț de bucătar! Şi nu s'a rușinat. Ne-am cam rușinat însă noi.

— Poftiți, poftiți, dragii mei!, — zise el, — să sting focul că mi se arde mâncarea. Vin îndată.

— Dar ce faci?

— Prepar macaroane cu sardele.

— Da' unde-i servitoarea?

— Buna Rozina, care era la noi de atâția ani?... Da, era servitoare; acum însă e taxatoare de tramvai.

— Dar soția dumitale?

— Oh, soția mea! E la asociația pentru înălțarea femeii.

— Dar parcă ai și un băiat...

— E dincolo; doarme.

— Rău!

— Ca să-și treacă vremea, îi oferisem fabulele lui Esop, dar colegii lui de școală au râs de el, zicând: „E o morală care nu mai face de noi!" E bine, deci, să se conformeze moralei moderne și deaceia noaptea se plimbă, iar acuma doarme. Și apoi, „cine nu muncește, să nu mănânce". Bucură-te, băete, atâta vreme cât pot să muncesc.

— Bine, dar dumneata trebue să te ocupi cu aceste umile sarcini casnice?...

— Umile? Le numiți umile? Soția mea le numește astfel și le disprețuește, dar eu vă mărturisesc sincer că prefer să stau acasă și să prepar macaroane cu sardele; adică... cu sardele pentru mine și băiatul meu. Soția mea le preferă cu unt.

●

Crezurăm că prietenul nostru s'a prostit. El ne înțelese gândul și zise:

— Asta-i părerea nevesti-mi, dar nu-i adevărat. Nu din prostie nu mă interesez de destinele omenirii, ci pentrucă nu știu cum să rezolv problema gravă de care e frământată soția mea și toate membrele Societății pentru înălțarea femeii.

— Dar ce problemă?, — întrebarăm.

— Dumnezeule, și voi sânteți pe altă lume! Știți prea bine că femeia a obținut drepturile politice. Soția mea multă vreme a fost foarte agitată de teamă că n'o să aibă dreptul de vot. I l-am oferit pe-al meu, ca să se liniștească: ea voia însă votul ei! Intr'o bună zi, Parlamentul a votat drepturile politice ale femeii; am fost atât de fericit încât am preparat o prăjitură cu cremă, ca să sărbătorim evenimentul. A fost, în adevăr, o mare sărbătoare; doamnele și domnișoarele s'au adunat în salonul meu, ca să stabilim caracterul religios care trebuia dat acestui mare fapt. Eu, ca bărbat, am avut vot consultativ și deaceia am propus aceste noi ceremonii: Taina sfintei egalități, Obținerea dreptului de vot, Purificarea moralei tradiționale, Crăciunul Libertății, Paștele învierii sexului slab.

După aceia însă, s'a ridicat o altă problemă gravă: cea economică. Femeia trebue să se elibereze și de sub tirania economică a bărbatului.

— Eu, — spunea chiar aici, pe fotoliul acesta, o pedagogă neînsemnată cu un nas odios cu trâmbiță, — pot să mă mândresc că nu mi-a plătit un bărbat nici măcar o înghețată.

Ea pretindea pentru împrumuturile sale pedagogice, cel puțin zece mii de lire pe lună, ca o modestă artistă de cinema.

Acum câteva zile, nevastă-mea se întoarse acasă cu pălăria sucită. Se încăeraseră!

Astăzi însă, scumpi prieteni, problema a devenit și mai palpitantă, căci cum să contopești femeia-libertate, cu femeia-proprietate comună? Dar e ceva și mai grav! In numele darwinismului, burghezii ar trebui să fie excluși dela acest drept de proprietate colectivă, pentrucă până acum au dat produse proaste. Numai lucrătorii și soldații! Eu voiam să consult pentru aceasta pe Rosina; dar ea face acum pe taxatoarea de tramvai, după cum v'am spus. Multe doamne au protestat, în acest salon, contra teoriei rusești a femeii „proprietate comună a soldaților și lucrătorilor"; dar domnișoara cu nasul cu trâmbiță a declarat: „trebue să ne sacrificăm toate pentru binele omenirii. Numai așa va înceta scandalul cu domnișoarele de cinema, care alcătuesc o clasă de privilegiate."

●

Am ascultat acest discurs fără rost și n'am răspuns. Ochii noștri însă exprimau, probabil, milă. El observă și zise:

— Vedeți, prieteni, era o zi, nu cu mulți ani în urmă, când un mare poet străin a proclamat printr'o eroină a sa, aceste cuvinte: „Eu nu știu, (soția vorbește soțului) care dintre noi doi are mai multă dreptate, dar știu că adevărul tău nu-i și adevărul meu; și acum când o știu, nu te mai pot urma. Fiecare dintre noi să-și urmeze calea proprie." Bărbații au aplaudat aceste cuvinte; ele însă au semănat principiul marii revoluții în care trăim azi. Cu siguranță, femeia are o personalitate proprie, înspăimântător de incompatibilă însă, cu căsătoria. Una dintre cele două personalități trebue să se sacrifice. Mă sacrific eu și — vedeți — prepar macaroane cu sardele și cu unt pentru nevastă-mea. „Trebuia să te căsătorești cu servitoarea", — îmi spune ea mereu. Dar servitoarea a plecat; și ea a băgat de seamă că are personalitate.

Dormi, dormi, în vremea asta, fiule!

●

In clipa aceia intră doamna. Radia de fericire!

Niciun firicel de păr ciufulit!

Acordul asupra gravei probleme fusese obținut în modul cel mai simplu.

— A fost o oarecare docentă în matematici, — spuse doamna, — care a găsit soluția. Este adevărat că două forțe egale și contrarii se exclud? Ei bine, dacă femeia trebue să fie proprietate colectivă, să fie proprietate colectivă și bărbatul. Dar trebuia să se găsească o femee care să descopere această „soluție"!

Trad de D. GARNET

O vizită la Braşov

Spre munţi

Când primăvara vrăjită începe a răsufla aer cald pe nări şi a văpsi cu soare peisagiul sterp, un dor de ducă te cuprinde, ca o nostalgie după vremurile de aur ale copilăriei, sau ca o boală de dragoste.

Deşi copacii abia au prins a înmuguri şi pădurile a se auri uşor — a părere de înverzire — totuşi vrai să te găseşti în natură, afară de oraş, la libertate.

— La munte e încă frig...

Iţi spune cineva.

— E frumos când pădurea e încheiată.

Te sfătuieşte altul.

Nu asculţi pe nimeni. Asculţi numai sufletul ce te îndeamnă spre înălţimi, spre culmi, spre aer înviorător, spre libertate.

Braşovul

Braşovul e-un oraş aşezat între munţi, ca 'ntre urieşi înpăduriţi ce străjuiesc casele ţuguiate cu olane roşii şi cărămizii, cu ziduri colorate felurit: verde, roz, galben.

Ca să ajungi acolo, — loc obişnuit de vilegiatură — călătoreşti cu trenul câteva ceasuri, trecând mai întâi de văile frumoase dar prozaice ale Prahovei, apoi urcând la deal, tot la deal, printre dealuri înpădurite, apoi printre râpi înalte cu pereţi de stâncă şi copaci firavi, în sfârşit printre munţii falnici cu crestele acoperite cu omăt.

De-ai pornit la amiază, seara te prinde pe drum, pela Predeal şi ajungi la Braşov pe întuneric, cu noaptea ce prăbuşeşte totul în gaură neagră, pe care mai licăreşte numai câte-un foc roşu, luminiţele tainice ale locuinţelor ori luna albă — dacă e senin.

Cobori în gară, unde autobuzele ori trăsurile te primesc prietenos, să te ducă ori unde „pofteşti", chiar şi pe „Tâmpa" ce se ridică neagră înainte, pătând fioros cerul nopţii, până sus, în creştet.

Casa de pe culme

„La curmătura doua" — am spus vizitiului ce mă ducea în tropot falnic de cai bine hrăniţi, pe-un drum ce urca la deal, sub şalele uriaşului „Tâmpa".

Am cotit, am luat-o în piept pe-o străduţă dosnică, spre un grup de vile ce se înălţau vesele şi curate, acolo la marginea târgului.

Caii s'au oprit, încordaţi în hăţuri. Acolo era vila Astoria, unde locuia d-na Olga Monta, ce-avea să mă găzduiască pentru două zile, cât îmi propusesem să mă bucur de vilegiatură.

Cetisem „Nadia" primul roman pe care îl tipărise d-na Monta şi care făcea parte dintr'o serie de volume cu acelaşi titlu. O cunoşteam pe scriitoare şi după cele câteva nuvele tipărite în „Adevĕrul Literar". Acum îmi părea bine c'am s'o cunosc şi-am să stau de vorbă cu dânsa, aici în mijlocul naturii minunate şi 'n parfumul tare şi amar al aerului de munte.

Ştiam că Olga Monta are gata de dat la tipar al doilea volum din ciclul „Nadia", cu titlul „Casa de pe culme". Şi mă gândeam s'o întreb dacă este vre-o legătură între acest titlu al noii sale cărţi şi casa de pe înălţime, din marginea Braşovului, în faţa căreia mă aflam în acea clipă.

Scriitoarea

Ca un călător ce cade dela drum, ostenit, pe 'nserat, am sunat la uşa gazdei mele. Mi s'a deschis şi-am urcat treptele casei cochete şi moderne. La al doilea etaj, am intrat într'o încăpere simpatică, mobilată simplu şi cu gust. Inainte de-a avea vreme să cercetez mai amănunţit interiorul, stăpâna casei mi-a şi ieşit în întâmpinare, cu faţa plină de zâmbet.

Văzusem o fotografie a d-nei Monta: îmi rămăsese imaginea unei persoane blonde, corpolente, c'un aer melancolic.

In loc de asta, o statură mai mult mică, nimic impozant, mişcări vioaie, un cap brun, doi ochi bulbucaţi plini de isteţime şi trăsături mai mult ascuţite.

— Mi te 'nchipuim cu totul altfel... i-am spus, strângându-i mâna.

— Şi eu de-asemenea, — mi-a replicat, privindu-mă cu ochii-i bogaţi, cafeniu deschis, plini de neastâmpăr.

M'a condus îndată în odaia ce-avea să mă adăpostească şi m'a rugat să mă simt ca la mine acasă.

Nu era nevoie de recomandare, căci înfăţişarea şi felul de-a fi prietinos al gazdei mă şi făcuse să cred că mai venisem odată aici şi că o cunoscusem mai de mult pe Olga Monta.

Nadia

De fapt o cunoscusem, într'adevăr, căci ceia ce pune un scriitor în cele ce creiază face parte din eul lui intim şi oricât ar căuta să fie obiectiv tot strecoară între rânduri ceva din firea şi simţirile lui.

La o femeie, mai cu seamă, literatura pe care o scrie e strâns legată de viaţa ei intimă. Aşi îndrăzni să spun chiar că, dacă nu simte, o femeie nici nu poate scri. Şi chiar dacă personagiile şi întâmplările pe care le încheagă într'o carte sunt străine de biografia ei, sentimentele şi senzaţiile sunt strict autentice, trăite.

Indată, deci, am întrebat-o pe Olga Monta:

— Ai fost bolnavă şi ai trăit, desigur clipele chinuite din „Nadia"?

Scriitoarea m-a privit curios, cu ochii întorşi de-odată în trecut:

— Da. Am fost bolnavă pe vremuri şi ştiu ce 'nseamnă să ai într'una lângă tine imaginea hidoasă a morţii. Nadia nu sunt eu, însă. Am avut o prietenă care a fost tuberculoasă şi care s'a vindecat prin voinţă. Ştiu şi eu însă ce 'nseamnă boala şi disperarea că poate vei renunţa pentru totdeauna la viaţă şi la bunurile ei.

— Şi în volumul al doilea al „Nadiei" — pe care am auzit că l-aţi pus sub tipar, ce problemă v'aţi propus?"

— Acelaşi lucru ca în primul; să arăt psihologia unui suflet sensibil şi avid de-a cunoaşte viaţa care din impresiile, tipurile şi întâmplările cu care vine în contact, îşi formează ideea despre lume şi ceia ce-o aşteaptă.

La început, mărturisesc că alta mi-a fost intenţia: mă gândeam ca prin acest roman, să dovedesc acelor fiinţe roase de ftizie, că speranţa nu este de tot pierdută pentru ele şi că soarele vieţii va luci iar în ochii lor stinşi, dacă au dorinţa şi voinţa să lupte cu răul care le doboară.

— Minunată temă şi frumoasă intenţie...

— Da. Scriind însă, m'am îndepărtat de ideea iniţială şi peripeţiile psihologice ale Nadiei m'au interesat pur şi simplu în sine, independent de tema ce-mi propusesem.

Munca creaţiei

Gazda s'a sculat o clipă dela masă şi deschizând un sertar, a scos un caet mare, cu scoarţe roşii, scris la maşină. L-am deschis, cu curiozitate; era un dublet al manuscrisului „Casa de pe culme" ce se afla subt tipar.

— Va fi o carte mare... am cântărit-o eu în mână cu plăcere. Aţi scris-o în multă vreme.

— Da. In ani de zile. Trebuie să ştii că eu lucrez foarte încet şi migălos. In orele libere, pe care mi le lasă gospodăria, mă aşez la masă, cu caetul dinainte. Lucrez, lucrez... Şi după patru cinci ceasuri de muncă, am realizat abia o pagină ori două. Mă chinueşte exprimarea cât mai corectă, cuvântul cât mai bine ales, stilul cât mai perfect. Ani de zile am muncit ca să-mi formez o limbă cât mai frumoasă şi mai pitorească. Problema stilului a fost pentru mine totdeauna o obsesie.

Maiştrii limbii româneşti

— Ştii ce-am făcut pentru asta? — îmi spune scriitoarea, cu vocea-i clară, răspicată, — eram disperată, când vedeam ce sărac mă exprim, cât de slab era vocabularul de care mă slujeam. Câte odată nu mai puteam de ciudă, recitind cele ce scrisesem cu o zi înainte. Mi se părea aşa de prost ceiace creiasem! Adesea mi se întâmpla să plâng de disperare, cugetând că poate niciodată nu voi ajunge şi eu să fiu mulţămită de ceiace fac.

Deschideam cu evlavie o carte de Mihail Sadoveanu, pentru care am o neţărmurită admiraţie, ori un volum de Caragiale sau de Otilia Cazimir şi mă pierdeam în stilul aşa de bogat, limpede, măiestrit. Ce meşteşug tainic au oare aceştia? — îmi ziceam. Eu nu voi putea oare niciodată să ajung să scriu cât de cât asemenea?

Şi ştii ce-am făcut? Uite, să-ţi arăt.

Şi Olga Monta se scoală iar şi-mi aduce un caet mare şi lat, ca o evanghelie, pe care mi-l deschide cu dragoste:

— Uite! Am avut răbdarea să scot aici toate cuvintele şi expresiile deosebite pe care le-am întâlnit în opera lui Sadoveanu, Caragiale, Otilia Cazimir şi alţii; dar mai cu seamă din cărţile marelui prozator moldovean, care a îmbogăţit limba românească cu atâtea cuvinte noi, întrebuinţându-le neaşteptat, în forme veşnic proaspete şi inedite, lărgind astfel vocabularul de până acum.

— Frumoasă operă! — am zis, răsfoind cu admiraţie cartea aceia pe care se aplecase zile şi nopţi Olga Monta, în bucuria de-a descoperi tot alte lucruri, tot alte flori ale limbii noastre. Ce răbdare! E aproape un dicţionar.

— Da. Mi-a folosit enorm de mult. M'am învăţat şi eu să aleg cuvintele, să împerechez vorbele armonic şi să veghez cu băgare de seamă la stilul meu. Am nădejdea că poate odată voiu ajunge şi eu să scriu bine.

— Sunteţi prea modestă... am spus eu.

In adevăr, fraza Olgăi Monta e curată, limpede, curgătoare, bine încheagată. Vorbele sunt alese frumos, armonios, şi orice cuvânt e la locul lui, pus cu grijă multă.

— Nu sunt deloc mulţămită de ceia ce realizez, — spune scriitoarea, încruntându-se uşor. Dar am totuşi încredere în forţele mele şi mă port cu gândul că poate mai încolo...

Viaţa tihnită

Gazda s'a sculat şi m'a poftit în sufragerie, unde masa ne aştepta, demult. In noaptea care ne înconjura din toate părţile, coltonul acela unde ne aflam era liniştit, tihnit; dacă ar fi răsunat şi-un cântec undeva în depărtare prin ferestrele închise şi s'ar fi auzit sgomotele pitoreşti de tălăngi şi căruţe ce se întorc la vatră, m'aşi fi crezut la ţară. Aerul tare şi amar pe care îl respirasem de cum scoborîsem în Braşov, îmi rămăsese încă în nări şi 'n piept, ca un parfum de floare cu miros puternic, înecăcios.

— De mult trăieşti aici, în munte?

— De şapte luni. Abia m'am aşezat. Dar am de gând să mă stabilesc mai bine, să fac unele modificări şi reparaţii; vilegiatura prietenilor mei să fie şi mai plăcută şi eu să mă bucur de tovărăşia lor.

— Dumneata ai aici o tovărăşie care îţi ţine loc de toate, priveliştea largă, peste văi şi peste oraşul colorat ca o acadea, brazii negri de pe culme învăluiţi în aburul violet al tufişurilor şi „Tâmpa" — uriaş din poveste — care te străjuieşte din spate, proptind cerul până la nouri. Aici, să tot stai şi să tot scrii, în tihna măreaţă a acestor locuri încântate...

— Da. E frumos Braşovul... spuse Olga Monta, zâmbind pierdut. — Dacă mâne e frumos, urcăm la Poiană, tocmai colo, sus.

Şi scriitoarea face un gest cu mâna, arătând spre tavan.

Da. Aştept şi eu să vie dimineaţa însorită, punând ceaţă uşoară de aur peste văi şi munţi şi să pornesc în aerul limpede spre înălţimi, spre creste spre care visează Olga Monta cu ochii-i mari, căprii, privind cu încredere locul în care îşi va clădi „Casa de pe culme" şi nădejdile ei artistice.

VALER DONEA

Jose Marie de Heredia

Patul

De-o fi cu perdeluţe de in sau stofă rară,
Tăcut cum e mormântul sau cuib încântător,
'n el se naşte, doarme şi tremură de dor,
Prunc, soţ, moşneag, bunică, femee sau fecioară.

La morţi sau nunţi cu-aiazmă de-l bine-cuvântară,
Sub crucifixul negru sau blândul merişor,
Acolo 'ncepe totul, acolo toate mor,
Din zorii vieţii până la facla funerară.

Umil, sărman sau mândru, de-al său polog bogat
Ce străluceşte falnic sub aurul pictat,
De-ar fi de brad, de paltin sau de stejar durabil :

Ferice de acela ce poate liniştit
Să odihnească 'n patul masiv şi venerabil,
In care se născură ai săi şi au murit.

ION PAVELESCU

Cronica modei

Fiecare vrea să cunoască precis ce se va purta în noua modă, pentru ca să știe să-și facă cumpărăturile când are o sumă disponibilă și să-și comande rochiile și pălăriile fără a-și risipi banii și timpul.

In primul rând, țesăturile cadrilate, ecosez, reiate în ton pe ton sau baiaderă, de lână pentru rochiile purtate ziua la curse și la treburi. In special se poartă jerseul de lână sau de bumbac, fie într'o culoare, fie imprimat. Pentru costumul tailleur mai gros tweedul de culoare albăstrie sau verzuie, pentru un tailleur ușor mai de vară alpagaua, crepul de lână și mătase, satenul mat și lucios amestecat.

Cu tailleurul se poartă vesta și bluza, una mai încântătoare decât alta. Pentru vestă feutrul e țesutul la modă și el există într'o gamă de colorit foarte bogată, servind foarte mult nu numai ca material pentru vestă, ci și pentru motivele de broderie aplicată, atât de mult utilizată în moda actuală pe geantă, centură, eșarpă și bluze.

Motivul tăiat din feutru n'are nevoie să fie nici brodat nici festonat. El se decupează și se prinde cu mici puncte invizibile sau în formă de spin, căci nu se distramă, nici nu se îndoaie pe margine. Pentru bluză, dantela de lână este cea mai preferată.

Culoarea la modă este verdele în toate tonurile; el deține recordul, mai puțin negru, foarte puțin bleu marine, rozul dar nu acel trandafiriu care plăcea bunicelor noastre în prima tinerețe ci roz spumă de zmeură, ciclamen sau Watteau, adeseori amestecat cu negru. De exemplu am văzut o bluză foarte elegantă cu motive negre încrustate pe roz Watteau. Roșul ce se poartă este de nuanță portocalie sau roș ca focul. Se poartă apoi gris, în toate nuanțele, gălbui auriu ca șampania, floare de tei, mastic și mult galben, chiar foarte bătător la ochi și foarte mult tonuri amestecate. Talia este aproape la locul său cu tendința de urcare, mânecile nici prea largi, nici prea lungi. Vera Boréa le subliniază la umăr cu o singură pensă, rotunjită cu ferul de călcat, mânecile le face în formă de raglan, rotunjind umărul cu pense. Numai Worth mai stărue asupra umărului foarte pronunțat.

Jupele de lână se fac drepte, în formă de porte-feuille sau cu pliuri încrustate foarte jos, pentru după amiază, din stofe suple, înfășoară silueta, cu amploarea în față, lungi până la glesne sau sunt tăiate în biais. Mantourile pe jumătate lungi sunt foarte largi, sau abia vagi, în caz când se poartă, căci marea vogă este a jachetelor pe talie cu mai multe sau mai puține buzunare unle cu bască evazată în spate.

BITRIX

Cronica cinematografului

Dama cu camelii

Marea artistă care este Greta Garbo a fost victima unui accident, unde desigur a intrat oarecare vină și din partea ei. Vină de neprevedere. Asociații ei de la Metro-Goldwin au târît-o într'o aventură din care nimeni nu putea ieși teafăr: au pus-o să joace „Dama cu Camelii".

Celebritatea romanului și piesei lui Alexandre Dumas-fils se explică prin împrejurări străine de estetică. Mai întâi, pe vremea lui — și până la războI — burghezia franceză — și burghezia în genere — trăia o viață prea austeră pentru a ști ce înseamnă prostituția, pentru a avea o opinie istoricește exactă asupra acestei profesiuni. Desigur, domnii soți, frați, fii și tați o cunoșteau perfect. Dar nu aveau dreptul să dea femeilor din familii explicații care ar fi trădat din parte-le o cunoaștere infamantă. De aceea se prefăceau că aprobă ideea romantică și fantezistă a soțiilor sau surorilor lor, pentru care cocotele erau personagii misterioase, încărcate cu prestigiul libertății și al păcatului, obiect totodată de dispreț aparent și de admirație nemărturisită, poate chiar sporită cu puțină invidie. In tot cazul, dacă partea de oprobiu era, în imaginația burghezilor, amplificată, partea într'adevăr penibilă a meseriei de hetairă, chinurile așteptării și ale nesiguranței erau inconceptibile pentru o femee cinstită, care tocmai se înăbușea de prea multă certitudine în situații și ofta după neașteptat.

Pentru toate aceste motive, tabloul pe care femeile din lumea regulată și-l făceau despre femeile din „semi-lume" era fals, inexact până la ultimele detalii, eronat și în bine și în rău. Pe de altă parte, să nu se uite că publicul literar, al cărții și al teatrelor, a fost și este un public mai cu seamă feminin. Cocoanele au și mai mult timp și mai mult amor pentru îndeletnicirile artistice. Așa încât de hotărîrea lor depindea și succesul sau eșecul unei întreprinderi ca „Dama cu camelii" a lui Dumas.

Pe de altă parte, îndrăzneala lui Dumas avea o valoare ca atare independentă de calitatea ei estetică A sări în ajutorul unei categorii de nefericiți, a le arăta noblețea dealungul turpitudinii, iată o faptă de cavalerism pe care Francezii, specialiști ai panașului, au apreciat-o totdeauna. Succesul romanelor lui Hugo n'a avut altă cauză. Firește, Dumas pleda în chip naiv, căci nu arăta „noblețea dealungul și în ciuda turpitudinii", ci nega prostește pe aceasta din urmă, reducând-o la mici încurcături de bani și escamotând problema reală prin inflația unei probleme anexe, lupta dintre amor și maladie — chestiune care nu mai are, cu aceea a prostituției, decât un raport vag — atât cât trebue pentru a ne păcăli pe noi, făcându-ne să credem că autorul continuă a se războI pentru scuzarea tristei meserii de femee pierdută.

Prost sau bine, Dumas avea deci aerul că apără o clasă de năpăstuiți. Atitudinea plăcea publicului francez, și mai ales damelor — damelor celor fără camelii. Iar clasa de năpăstuiți în chestiune avea tot farmecul misterului, tot prestigiul lucrurilor nu numai ignorate, dar interzise cunoașterii noastre. Piesa lui Dumas, unde două mărfuri clasa I: generozitatea și scandalul erau servite pe aceeași tavă, s'a bucurat deci de un enorm succes, și moral și comercial, care a durat până.... până aproape de zilele noastre... aș îndrăsni să spun: până la filmul Gretei Garbo care a adus o probă (nu prima, ci oarecum ultima, proba „finală") că solemnele bazaconii gen „Dama cu Camelii" departe de a emoționa, plictisesc prin vidul lor psihologic și fac să se surâdă pentru absurditatea situațiilor pe deantregul scornite.

Asta pentrucă, între timp femeia a progresat în cunoașterea societății, a oamenilor și a ei-însăși. Acum ea știe ce înseamnă a te prostitua. Acum știe că multe burgheze de altă dată, care înghițeau compania eternă a unui soț urât, bătrân, tâmpit și obraznic se prostituau poate încă mai tare decât cocota propriu zisă, negustoriță, într'un sens, cinstită, de vreme ce vinde o marfă al cărei preț este fixat „fair" prin legile aspre dar oneste ale liberei concurențe. Apoi, astăzi, prostituția propriu zisă, adică desfacerea frumuseții „cu bucata", prin tranzacții precise și scurte, a devenit foarte generală; atmosfera de arivism exacerbat în care femeile luptă cot la cot cu bărbații le împinge pe foarte multe să „trișeze" cu cariera suprapunându-i, uneori provizoriu alteori pentru totdeauna, cariera anexă a galanteriei. Astfel, prostituția este, în societatea contemporană, la femei ceeace lichelismul e la bărbați.

Insfârșit, libertatea mare pe care femeile au căpătat-o nu numai în ce privește faptele lor directe, ci și a putinței lor de a se informa, de visu, de auditu și de lectu, asupra tuturor lucrurilor care le atrag curiozitatea; gustul crescând pentru reportaj, pentru cunoașterea exactă a împrejurările morale în care trăim, toate acestea au avut drept rezultat că femeea știe, acum, în mod corect, cum este o prostituată. In consecință, nu mai poate înghiți bazaconiile romantice ale unui Dumas fils.

Am amintit toate acestea pentrucă dovedesc că azi femeia este exact edificată asupra tuturor aspectelor de activitate ale femeii. Chiar dacă n'a studiat special o femee medic, sau avocat, sau cocotă, ea știe cum anume femeile sunt și mai ales cum nu pot fi, cum ar fi absolut imposibil ca ele să fie. Așa încât astăzi portretele de inutilă fantezie ale unor Dumas sau Bourget ne fac cel mult să zâmbim.

Nu mă pot abține să nu semnalez un mic fapt istoric de cea mai perfidă ironie. La București bate trotoarul căii Victoriei o doamnă zdravănă și chipeșă, care fie ploaie fie vânt, pe viscol sau pe zăpușala intoxicantă a serilor de Iulie, își face „rontul" între Corso și Bulevard. Adunând, cu răbdare, sută de lei la sută de lei, parvenise a strânge trei sute de mii de lei, pe care îi ținea depuși la Banca Blank. Dela o zi la alta, acești bani au dispărut. Fără ezitare, prietena noastră a luat-o d'a capo. Astăzi ea are iarăși aproape un sfert de milion.

Firește, se ferește de bănci. Istoria complectează viziunile realiste pe care oamenii cu imaginație și bună credință le au, anticipativ. Și femeile de astăzi, în măsura în care posedă această intuiție psihologică, însușire căpătată foarte mult prin lectura literaturii bune și vizionarea de filme americane, cunosc perfect „les tenants et les aboutissants" ale carierei de curtizană, chiar dacă în viața lor nu s'au apropiat de vreuna din ele.

Iată de ce rolul Margueritei Gautier este fals; nici Greta Garbo, și nici chiar pretutindinele Hary Baur nu l-ar fi putut juca în mod convenabil.

D. I. SUCHIANU

Viața teatrală

Spectacole ușoare

N'am avut încă ocazia să vorbim de „Corbul alb", jucat la Teatrul Modern, de compania d-lui Ionel Țăranu, nici de noul spectacol al Teatrului Alhambra-Excelsior. Mărturisim că nici nu prea ne-am grăbit să o facem, dat fiind nivelul ușor (dar nesupărător) la care s'a ridicat valoarea ambelor spectacole.

Plecarea d-lui Ion Iancovescu dela Teatrul Modern a avut repercusiuni logice la care ne așteptam. Atât repertoriul cât și spectacolul s'au resimțit de lipsa acestui genial animator. Evident intenția d-lui Ionel Țăranu, atunci când a pornit să înjghebeze o trupă dramatică, nu a fost de a reprezenta „Hamlet", nici „Oedip-Rege". Il înțelegem și îl aprobăm. Publicul are nevoe, mai cu seamă în București, unde mișcarea teatrală nu are o influență covârșitoare asupra ritmului cotidian de viață, de spectacole ușoare. Artă se poate însă face și cu cel mai strident vodevil, atunci când cei chemați să-l ilustreze, își dau o cât de mică osteneală. Lucrurile nu s'au petrecut tocmai așa, cu ocazia reprezentării „Corbului alb", o comedie atât de tristă prin banalitatea ei, încât spectacolul a ratat din plin.

Ce l-o fi determinat pe d. Ionel Țăranu să joace o piesă atât de insipidă, făcută pe calapodul eternului triunghiu care a încântat scenele bulevardiere din Paris până la 1925, dar care astăzi a căzut cu totul în desuetudine, un vodevil, în care nici măcar actul al doilea nu reușește să descrețească frunțile spectatorilor?

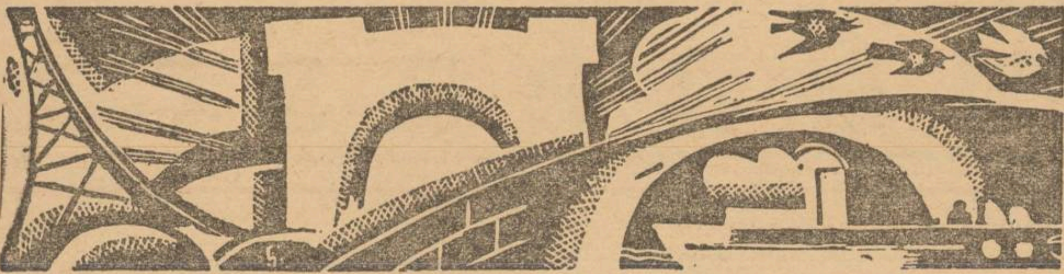
D. Ionel Țăranu a făcut apel la elemente consacrate în arta dramatică, ca de pildă d-na Marietta Rareș, a cărei reapariție pe scenă, după o îndelungată absență, a fost viu remarcată, sau d. Romeo Lăzărescu, strunit la școala d-lui Sică Alexandrescu, specializată în vodeviluri. La aceste două excelente elemente s'au alăturat d-na Lulu Savu, căreia cadrul revistei îi convenea mai mult, d. Milică Milian, debutant fericit într'un spectacol fără cuplete, și însfârșit d. Ionel Țăranu. Toți au jucat fără nicio însuflețire, fără nicio vervă, izolându-se fiecare într'un text incolor, din care numai traducerea fără greșală a d-lui Sergiu Milorian a reușit să fie remarcată. Toți au jucat anost, cu excepțiunea d-lui Ionel Țăranu, care dându-și seama că întreaga responsabilitate a spectacolului cade pe umerii săi, s'a străduit să reliefeze întrucâtva personajul ce-l interpreta. D. Țăranu a reușit una din cele mai bune creațiuni ale carierei sale. Aceasta însă nu a fost de ajuns pentru a salva un spectacol compromis „ab initio".

●

Am revăzut cu plăcere compania de reviste condusă de d-nii N. Constantinescu și N. Vlădoianu, în noua ei producțiune „Super-Alhambra 1937". Acelaș text, aceleași melodii, acelaș ansamblu. Spectacolele teatrului Excelsior-Alhambra îți dau măcar siguranța de a vedea întotdeauna aceea ce te aștepți să vezi. Nivelul ridicat la care au ajuns reprezentațiile acestei trupe de reviste, a avut repercusiunile cele mai bune asupra publicului, care a răspuns întotdeauna cu solicitudine la apelul d-lor Vlădoianu și Constantinescu.

„Super-Alhambra 1937" nu este mai bună decât producțiunile similare care au precedat-o. Nu este însă nici mai rea. De aceea noul spectacol al teatrului Excelsior oferă toate garanțiile cerute de public. D-nii Groner și Nicolaidi s'au remarcat din nou, în fruntea unui ansamblu plin de omogenitate, de tinerețe și de avânt.

GH. NENIȘIOR

Ludwig van Beethoven

Un cap enorm și buhos, acoperit totdeauna de un păr mare, aflat într'o permanentă și sălbatecă neorânduială. O frunte extrem de largă și boltită, brăzdată de zeci de vinișoare, prin care sângele, în momentele de adâncă inspirație, trebuie să fi circulat activ, violent, nestăpânit. Ochii mici ca de calmuc primitiv, pierduți în găurile enormelor orbite, din fundul cărora vor fi privit viața când agitați și neliniștiți, cu sclipiri de vioiciune fascinantă, sub stimulentul tainelor inimii, când triști și îndurerați sub povara suferințelor fizice și morale. (Atunci vor fi căpătat înfățișări de melancolie sfâșietoare și vor fi înotat adesea în lacrimi, iar culoarea lor, — sub povara durerii, — trebue să fi împrumutat adesea culoarea albastrului pe care-l au mările, când se coboară de-asupră-le umbrele inserărilor de Mai). Fața boțită și chinuită mai peste tot de cute adânci, cari mărturisesc rostul unei existențe nu tocmai fericite. Fălcile puternice și colțuroase, pometele ieșite mult în afară, obrazii aspri, purtând urme de vărsat, nasul mare, croit din plin, cu nări largi și fine, cari se vor fi agitat adesea sub acțiunea unei sensibilități neobișnuite. Buza superioară mult proeminentă, acoperind gura melancolică, iar în partea dreaptă a bărbiei o adâncă gropiță care strica și mai mult simetria unei figuri și așa destul de puțin atractivă...

Intru totul înfățișare de sălbatec, de primitiv, exemplar unic de urâțenie, după cum unic trebuia să fie ca geniu creator în muzică. Tip ale cărui caractere exterioare se întâlnesc atât de des în tratatele de patologie generală la capitolul „speciei nedesevârșite”, ori în planșele grăitoare de degenerescență ale lui Lombrozo. Chip de ființă umană, căreia Natura a omis să-i pună și în făptura fizică ceva din frumusețea îngerească cu care i-a înzestrat-o pe cea sufletească. Avea în adevăr o sensibilitate neobișnuită, o delicatețe fără seamăn, o simțire care atinge culmile celei mai înalte poezii și care apoi se traduce prin mijlocirea inspirației în sublime simfonii, care il înalță dintre oameni și-l apropie de Dumnezeu...

■

Acesta a fost omul a cărui înfățișare atât de aspră a făcut ca toată viața lui să rămână un izolat, un singuratic, un părăsit, mai ales după ce, la vârsta de 30 de ani și în plină ascensiune, și-a pierdut auzul...

Și totuși, omul acesta ocolit de semeni, timid din pricina scăderilor lui fizice și a infirmității care-l făcea să evite tot mai mult societatea, omul acesta urmărit de nenoroc, învins de boală, părăsit de toți ai lui, strivit de lipsa oricărei iubiri (căci cele două mari afecții, a nepotului Carl și a contesei Thereza Brunswick, sâjșesc deopotrivă de tragic), a dat umanității cel mai înalt, mai prețios și mai sublim exemplu de dragoste și neasemuită bunătate...

In măsura în care suferințele-i trupești sunt mai mari, loviturile ce primește mai crude, calomniile îndreptate împotrivă-i mai aprige, ingratitudinile celor din jur mai numeroase, umilirile la care e supus mai lipsite de jenă, prigoana mai sălbatică, în aceași măsură crește la el îndurarea pentru sbuciumul celor cari se trudesc să-i amărască zilele, iertarea pentru acei care-l nedreptățesc, mila pentru toți cei ce-l vrăjmășesc. Tuturora le răspunde prin valuri de sublimă armonie.

„Pace vouă” strigă prin muzica lui care cuprinde numai iubire, numai lumină, numai bunătate, — suprema chintezență a dragostei de oameni...

Simfonia IX-a și simfonia VIII-a, capodopere ale muzicii instrumentale, au fost scrise în mijlocul unor sfâșietoare suferințe morale și fizice: il turburau zilnic creditorii decăzutului său nepot, și-l chinuiau tot mai mult cumplitele dureri din fundul urechilor, dureri care se adăogau la vechea infirmitate a deplinei lui surzenii...

■

Beethoven reprezintă chintezența resemnării și a bunătății nețărmurite, suprema înțelegere a iubirii de oameni, la care suferința fizică, amarul ingratitudinii și chinul înșelărilor vulgare, nu sfârșesc prin a lua calea oarbei revolte, nici pe aceia a deprimării ucigătoare, — ci largul drum al înălțării către divin prin mijlocirea sunetelor cari-i deschid cerurile nemuririi...

El face parte din rasa marilor figuri despre care ne vorbește Carlyle, e cel de al șaptelea tip pe care geniala lui gândire n'a avut răgazul să-l studieze și să-l cuprindă în al său „Cult al Eroilor”. Este „Eroicul în muzică”, reprezentat în chip sublim de către acela care, deși își petrece aproape jumătate din cei 57 de ani ai necăjitei lui existențe în chinurile celei mai depline infirmități a auzului, — nu încetează totuși a da la iveală, grație eroismului său interior, cele mai înalte și mai subtile compoziții muzicale...

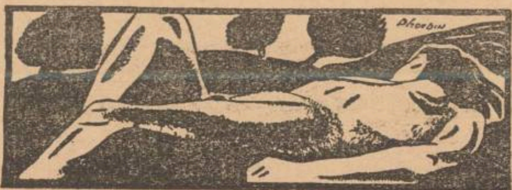
...Au trecut o sută zece ani din ziua în care Beethoven a luat calea veșniciei.

Sărac și dat uitării, agonia nu i-a fost încălzită de niciun prieten, de nicio rudă apropiată... O călugăriță miloasă, dintr'un ordin anglican, i-a închis pleoapele, iar singura făclie care i-a luminat chipul tragic și palid, a fost alba sclipire a unui fulger, după care au urmat tunete violente și bubuituri teribile, o deslănțuire furioasă de aspre elemete ale firii: în mijlocul acestei răscoale a naturii și-a dat sufletul sfânta făptură a celui care a fost Beethoven. Sfânt prin nemaipomenita lui suferință, sfânt prin arta lui sublimă. Era în noaptea „Bunei Vestiri”.. Douăzeci și cinci Martie 1827.

...Și dacă atunci sicriul lui modest n'a fost urmat decât de doi-trei prieteni și câțiva admiratori, (printre cari și poetul Grillparzer), astăzi după trecerea unui veac și mai bine din clipa în care a închis ochii, o întreagă lume cultă, care s'a încălzit cu nesațiu la focul sublim al artei sale, preamărește amintirea zilei în care acest mare geniu al omenirii a trecut la o nouă viață...

STELIAN I. CONSTANTINESCU

* In toate țările Apusului s'au pregătit grandioase festivități pentru ziua de 25 Martie 1937, cu ocazia împlinirii a 110 ani dela moartea lui Luwgid van Beethoven. In această zi se face un impresionant pelerinaj la mormântul marelui muzician, în Viena, iar seara se va organiza la Operă un festival muzical, la care se vor cânta bucăți din opera maestrului.

A. Costerin

F i u l

Mihail Nicolaevici Ostroumov privi nedumerit un plic cu înfățișare neobișnuită, rătăcit parcă în corespondența lui de dimineață. El primea zilnic poștă numeroasă și variată, scrisori groase oficiale, ziare și reviste, scrisori simple sau recomandate dela prieteni sau dela lume necunoscută, care i se adresa cu petiții și plângeri. Plicurile erau de toate culorile posibile: gri, albastre, roze, galbene, puțin mototolite de mânile grabite ale funcționarilor dela poștă. Ostroumov desfăcea plicurile la cafeaua de dimineață cu un gest mașinal, pe rând, așa cum le primea din mânile servitoarei. Nota particulară a fiecărei scrisori apărea abia după ce-i afla conținutul. Dar plicul acesta l-a frapat dela prima privire pe care a aruncat-o asupra corespondenței sosite. Un plic alb, cu chenar roz, curat, scăpat parcă de atingerea degetelor aspre ale poștașilor. De la început ți-atrăgea atenția că scrisoarea era dela o femeie. Lucrul acesta nu era extraordinar, dar scrisul de pe plic răscolea amintiri vagi din trecutul îndepărtat.

Mihail Nicolaevici scoase o țigară, o aprinse și deschise cu băgare de seamă plicul. Prima lui grije fu să vadă iscălitura de la sfârșitul scrisorii. Aci găsi el numele adresantei „Mașa Dubovska”, scris cu litere citețe și ordonate de femeie.

— Mașa Dubovska trăiește! — exclamă el. — Ce o fi scrind?

„Dragă Mihail,” — începea scrisoarea.

„Scuză-mă că îți răpesc câteva clipe din timpul tău prețios. Dar nu eu sunt cea vinovată, ci fiul tău Leonida. Acum câteva zile el mi-a spus cu o voce groasă bărbătească: „Tu, mamă, mă consideri copil încă, dar eu înțeleg totul; tu poți să ai orice părere vei vrea despre tata, eu însă vreau să-l văd”. I-am explicat că nu nutresc față de tatăl lui nici un gând rău și dacă nu trăim împreună, e din cauză că ocupațiile noastre ne-au aruncat în orașe diferite. Drept să spun, după această conversație cu copilul meu am început să-l observ cu mai mare atenție. Am văzut că băiatul nostru a crescut mare, iar când vorbește de fete se roșește până'n vârful urechilor. Gesturile lui devin bărbătești. M'am gândit că i-ar fi de folos să strângă legături de prietenie cu tatăl său, iar acestuia nu i-ar displăcea deloc să-și vadă moștenitorul. El e înscris în organizație și cetește cu aviditate cărți de care mie, la vârsta lui, mi-era frică. Ce-ai zice dacă fiul tău te-ar vizita în curând? Dacă n'ai nimic împotrivă, trimite-i bani de drum.

Salutări, *Mașa Dubovska*.”

Pe Ostroumov l-au trecut nădușelile, iar scrumul și firișoarele de tutun din țigara mototolită i-au pătat haina.

Nu înțeleg! De unde să am eu un băiat? El sări depe scaun și începu să umble cu pași nervoși prin sufragerie. Valuri de amintiri îi năvălira în minte, îi luară pe sus și-l duseră cu două decenii înapoi.

Răsboiul. Revoluția din Februarie. Revoluția din Octombrie. Soldatul Ostroumov deveni comandant de batalion, de regiment și apoi comandantul unei armate întregi. Armata lui opera în apropierea unui mare oraș industrial, ocupat de trupele albe. In orașul partidul avea o organizație ilegală. Centrele acestei oganizații cădeau mereu în mânile albilor. Numai o celulă a reușit să lucreze timp de un an fără să fie descoperită. Corespondența venea cu precizia trenurilor de azi. Un scris de copil comunica dispoziția forțelor armate ale inamicului, armamentul de care dispunea și starea de spirit a soldaților și a populației. La sfârșitul scrisorii stătea totdeauna o iscălitura scurtă și îngrijit scrisă — „Mașa”.

Ostroumov nu cunoștea cine era acest informator dibaci și silitor. Il uimea totdeauna precizia informațiilor și cunoașterea gradului de importanța a materialului informativ. El era încântat de curajul și abilitatea acestui personaj extrem de folositor.

La începutul anului 1920, armata lui a ocupat orașul și două zile mai târziu i s'a raportat că o fată cu numele de Mașa vrea să-i vorbească.

— Oare putea să se întâmple altfel? — se gândi Mihail Nicolaevici, continuând să măsoare cu pași mari sufrageria în lung și în lat.

Mașa abia împlinise optsprezece ani. Ființa lui de bărbat puternic, curagios și plin de energie a atras-o spre el. Două luni au trecut în lupte continui, mai mult corp la corp, cu armatele albe. In acelaș timp s'au strâns legăturile lor de dragoste. Fata cu o căciuliță căzăcească în cap, cu revolverul la brâu, lupta alături de el în atacurile ce se repetau mereu.

Apoi armata a fost trimisă pe alt front. Pe urmă a fost din nou mutată. Mașa dispăruse. Intre ei se așezaseră mii de kilometri, săptămâni lungi de lupte grele, marșuri continui, rana lui periculoasă, epidemii.

Acum zece ani el o întâlni pe neașteptate la o stație de cale ferată. Intr'un sfert de oră și-au putut spune foarte puțin: „Ce mai faci? Unde lucrezi? Cu ce te mai ocupi?”. Raporturile intime din trecut parcă au fost uitate, și ei s'au despărțit ca buni prieteni, ca luptători pe acelaș front. El avea multe legături de prietenie asemănătoare. Ea era una dintre acestea.

De copil n'au vorbit nimic în timpul întâlnirii din gară. Băiatul trebue să aibă acum 15 sau 16 ani. Ciudată femeie! Ea avea desigur tot dreptul să tacă, dar, totuși, putea să-i spuie, măcar din prietenie. Și în definitiv el e tatăl băiatului și are oarecare drepturi spre a lua parte, măcar indirect, la educația lui.

Mihail Nicolaevici reciti scrisoarea. Trebue să-i scriu numaidecât să trimeată copilul la mine, — gândi el. Cercetă cu atenție scrisoarea și plicul, dar nu găsi nici cea mai mică urmă de adresă. Numai stampila poștală indica numele orașului de unde venise scrisoarea. O certă pe Mașa pentru ușurința ei de femee.

Zilele următoare le petrecu într'o excitație neobișnuită. Răspunsul îl trimise prin tr'un prieten al său, care locuia în acelaș oraș cu Mașa.

Zilele de așteptare și le petrecea cu gândul la copil. Cum arată acest băețandru? Cu cine seamănă? Fără să știe dece, era convins că trebue să-i semene. Să fie roșcovan, cu părul vâlvoi și cu pielea cojită pe nas din cauza scăldatului prea des, — așa cum era el la cinsprezece ani?

Dar ce prostie! La 15 ani Mihail Ostroumov era un ciobănaș sărac, iar Leonida Ostroumov-Dubovschi e un elev de liceu în clasa 7-a sau a 8-a.

In fiecare moment de liniște și singurătate — acasă și la birou — gândurile îi alergau spre băiat. Cât de curând îi va vedea intrând pe ușă și spunând cu o voce groasă: „Noroc, tată!” Acest sentiment nou pătrundea în adâncimile ființei lui cam mohorîte la înfățișare. Ocupațiile zilnice și luptele îndârjite prin care trecuse nu-i dădeau timp să-și manifeste sentimentul părintesc. Soția lui, cu care trăește de 13 ani, are o fiică. Fetița nu e a lui, dar el nu făcea nici o distincție.

Totuși această scrisoare îi răscolise dragostea părintească. Intr'o zi, când se întorcea pe jos acasă, se opri în repetate rânduri în fața vitrinelor. Iși surprinse gândul că vrea să aleagă un cadou pentru băiat. Da nu se supără, ci zâmbi numai ironic: „Lup bătrân, te simți fericit că ți-ai găsit, așa pe neașteptate, fiul”.

In fine, într'o dimineață el zări în grămada corespondenței sosite, plicul alb cu chenar roz, așteptat cu atâta nerăbdare. Cu grabă îl deschise și citi scrisoarea:

„Dragă Mihail,

Din nou trebue să-ți cer scuze pentru deranjul pe care ți l-am pricinuit, probabil, cu prima mea scrisoare. In ultimul timp am devenit cam distrată. Am pus în plicul pe care ți l-am adresat scrisoarea către tatăl lui Leonida, iar scrisoarea către tine în plicul lui...”.

In dimineața aceia Mihail Nicolaevici n'a mai citit corespondența obișnuită. După plecarea lui, pe covorul din sufragerie se putea vedea, ruptă în mii de bucățele, mult așteptata scrisoare.

Tradusă din rusește de ZINAIDA PANFIL

Prefață

Am coborît în lume pe aripi de albine
Să te găsesc troiță culcată peste gând
M'am strecurat în noapte vremelnic
pân' la tine
Și 'n cuiburi de argilă am poposit
plângând.

Am strâns în mâini potecă'nflorită
de ninsoare
Să sui peste coclauri și liniștea s'o
sparg,
Cu vipere sub brațe pe țărmuri fără
soare,
Mi-am spintecat privirea în fiece ca-
targ...

Cu degetele negre de trudă și de vis
Troene de lumină ți-am împletit în
veac.
Nu te-am găsit și singur în larguri
m'am închis,
Să duc peste ruine, colindul meu
sărac...

Am dus cu mine cântec și toamne
mohorîte
Și 'n fiecare seară mi-am frânt ge-
nunchii grei,
Tovarăș și prieten cu fetele urîte,
Și orbilor lumină le-am dat din ochii
mei...

CONSTANTIN SALCIA

Cartea românească

Cronica literară

Al. Puşchin: Boris Godunov, trad. de Gr. Avakian ş I. G. Dimitriu; Esenin: Poeme, trad. de George Lesnea

Centenarul morţii lui Al. Puşchin, comemorat în forme colosale, a aruncat acest nume în presa mondială. Intelectualii occidentali au rămas surprinşi, fiindcă pentru ei literatura rusă se confunda cu romanul rus, cu Turgheniev, cu Dostoievwski, cu Tolstoi, şi în fond nu atât cu un grup de valori literare deosebite cât cu un număr de documente asupra sufletului slav, văzut după un anume tipic. Insă Puşchin e clasic, cel puţin în sensul lipsei unei hotărîte specificităţi, e un artist, iar întrucât priveşte materia şi forma operei lui e un romantic de tip byronian, cu nu puţine elemente din poezia franceză a secolului al XVIII-lea. Literatul francez nu mai înţelege nimic. Poezia asta i se pare banală, aşa cum banal pare unora Eminescu. Trebue aici un mare simţ al suflului intern al unei poezii sau în sfârşit cunoaşterea limbii în care e scrisă. De aceea comemorările şi traducerile aceste ale unui poet nu aduc prea mult peste goala reputaţie. Geniul poetic rămâne o valoare absolută numai în cuprinsul unei literaturi. Este bine totuş că se fac astfel de comemorări, în care intră din nefericire şi un factor pe care nu-l poate realiza orice cultură, anume puterea politică, fiindcă ele lărgesc puţin sfera valorilor universale. Există, nu mai este îndoială, o tiranie a culturilor strict occidentale. Oricât de însemnate ar fi contribuţiile culturilor estice, Occidentul nu le va înregistra, şi se va încăpăţâna să nu vadă în ele decât răsfrângeri ale Occidentului. Intrucât ne priveşte, noi suntem înghiţiţi şi de prestigiul slavilor. Când un scriitor român nu apare ca vădit occidental, atunci se pare a se vedea în el „sufletul slav". Exagerările specificizante sunt primejdioase şi cazul lui Puşchin dovedeşte pe deplin că nu e necesară singularizarea etnică pentru a fi interesant. Insă mai e la mijloc limba sub care mocneşte într'adevăr subconştientul geografic şi fără cunoaşterea căruia cu greu vei putea ajunge în miezul creaţiunii. Un oarecine, cam versos, Vladimir Nabokoff-Sirin, se chinue în ultimul număr din *L N. R. Fr.* să demonstreze valoarea lirismului puşchinian, să-i evoce nespusa vrajă, să-i sugere inefabilul. Intreprindere disperată, a cărei sterilitate o simte autorul însuş. Cele câteva specimene din *Eugen Oneghin* şi alte compuneri rămân nişte palide hieroglife, din care totuş prin analogie un temperament poetic, român mai cu seamă, ar putea scoate o intuiţie a liricei lui Puşkin. Iată în denaturare română probabila denaturare franceză:

Să nu-mi cânţi
(textul francez zice: Ne me les chante pas, *ma belle)*
Să nu-mi cânţi
Cântece din Georgia,
Amărăciunea lor îmi aminteşte
Un alt ţărm, o altă viaţă.

Vorbele tale aspre îmi aduc aminte
De un câmp, de o noapte cu lună
Şi de figura
Unei fete de departe.

Această umbră fatală
O uit când te văd
Dar pe dată ce cânţi
Chipul ei reînvie.

Să nu-mi cânţi
Cântece din Georgia,
Amărăciunea lor îmi aminteşte
Un alt ţărm, o altă viaţă.

Iată nişte rânduri sterpe. E poezia romantică sonoră, sentimentală, fără multe metafore, al cărui inefabil stă în misterul muzical al construcţiei. Dar să recităm câteva versuri eminesciene :

Când amintirile'n trecut
Incearcă să mă cheme,
Pe drumul lung şi cunoscut
Mai trec din vreme'n vreme

şi vom ghici de ce natură trebue să fie voluptatea Rusului citind originalul.

Când compunerea e de gen dramatic ca *Boris Godunov* pe care ne-o înfăţişează tradusă din ruseşte d-nii Avakian şi Dimitriu înţelegerea poate fi mai largă, din cauza factorului obiectiv. Drama cunoscută cu numele din libretul folosit de Musorgski, ocupă toată întinderea domniei ţarului Boris Godunov, pe care svonul îl arată ca ucigaş al lui Dimitrie, fiul lui Ivan cel Groaznic. Insă personagiul cu adevărat activ este călugărul Grigorie, care nutreşte dela început gândul de a deveni mare. Fugind din mânăstire şi scăpând cu o mare prezenţă de spirit din mânile urmăritorilor, se refugiază în Polonia, unde se dă drept ţareviciul Dimitrie care n'ar fi murit. Ambiţia se complică la el cu nevoia de dragoste şi de confesiune şi unei nobile iubite, Marina, îi mărturiseşte origina sa. Aceasta e scandalizată, dar, ambiţioasă, presimte geniul lui Grigorie şi tace. Grigorie însuş, spirit politic, ştie că nimeni n'ar crede delaţiunea Marinei şi că lumea nu-l sprijină fiindcă e autentic ci fiindcă prin el poate avea un folos. Aşa dar este observaţie umană foarte fină aici, precum este în scenele de sumbră anxietate a lui Boris. Totuş pentru cine citeşte în traducere, exaltarea pentru această dramă pe care criticii ruşi au socotit-o ca un produs de tărie shakespeare-iană nu pare îndreptăţită. E ceva din *Despot Vodă* aici, şi din *Răzvan şi Vidra*, iar Boris însuş e un fel de Lăpuşneanu. Teatraliceşte, dramele române sunt superioare. *Boris Godunov* e însă un „poem dramatic" şi pe contimporani i-a încântat limba ca a lui Nestor, cum am zice ca a lui Niculce. Aşa dar şi aci există un inefabil liric, linguistic, ca în *Scrisorile* lui Eminescu şi adăogând la asta un aer imens, nebulos, rezultă că nu putem decât ghici ceeace, pe deasupra aspectului obiectiv, formează esenţa acestei poeme, pe care traducătorii au înfăţişat-o într'o limbă de mari eforturi literare în care noi preferăm părţile în proză, ca fiind mai netede, mai turburătoare.

●

In ultimii ani un alt poet rus, modern acesta, a început a înrâuri pe poieţii români şi a fi tradus. Un număr de tălmăciri indirecte a dat d. Zaharia Stancu iar acum deadreptul din ruseşte şi în chip copios, d George Lesnea. Favoarea de care se bucură Esenin printre anume fel de poeţi este foarte explicabilă afară de împrejurarea că se pare a fi vorba de un poet mare. Lumea e obosită de estetisme exagerate de „purism", ca doreşte sentiment şi claritate. Poetul venit dela ţară nu poate gusta o poezie lipsită de orice element al vieţii lui. Ruşinii dar de a fi „perimat" acest poet i-a adus deodată un contra-argument extern, pe acest Esenin care este modern şi totuş sincer. Mai este apoi, fireşte, şi o înrudire de temperamente etnice. Ceva din poezia d-lui Sadoveanu trece adesea prin aceste versuri, care însă, lăsând la o parte factorul rus, aproape inefabil, sunt nişte versuri în vechea linie romantică orientală. Vagabondajul e al lui Gorki, devenit mai ostentativ. Bosforismul , caucasianismul sunt ale romanticilor ruşi (Puşkin, Lermontov) corespunzând orientalismului romantic occidental. Neliniştea vagabondă, tendenţa către chiot aminteşte pe originarul din fosta Ungarie, Lenau. Ruralismul e un aspect aproape universal pe care l-a înăbuşit oarecum poezia geometrică şi care în poezia noastră e bine reprezentat. Pe alocuri descoperi vaetul desrădăcinării ca în poezia noastră ardeleană de dinainte de războiu Mai este însă un aspect pe care-l întâlnim şi în poezia occidentală, cu deosebirile fireşte de mediu: poezia momentului prozaic, a sublimului cotidian. Toate aceste topite într'o personalitate tumultuoasă, într'o ţară de moravuri încă rurale, plictisită de combinaţii metafizice trebuia să încânte. E de observat că poezia franceză, oricum s'ar suci, rămâne cărturărească, bizuită pe cultura greacă şi latină. Valéry cântă o Parcă, pe Pythia, pe Orpheu. Esenin, ca atâţi poeţi români, e în afară de cultură, e un spirit direct. Cu geniu iese de aci un lucru mare, altfel sunt mari riscurile. In Ardeal Aron Cotruş reprezintă azi tocmai această poezie a impulsiunii, fără mijlocirea cărţii, în vreme ce Ion Pillat, în aparenţă direct e în fond un rafinat, care vechii poezii neoclasice franceze îi propune un material autohton.

Cum a tradus d. Lesnea nu putem spune de vreme ce nu suntem în stare să-l confruntăm cu originalul, pe care de bună seamă că l-a părăsit în amănunte adesea ca să satisfacă nevoile versificaţiei. Ca în orice traducere nici nu putem vorbi de autor ci de traducător ca poet cu materie străină. Aşa stând lucrurile, ar fi nedrept să comparăm pe d. Lesnea cu d. Stancu. Fiecare se exprimă pe sine prin Esenin şi trebue să recunoaştem că amândoi sunt interesanţi, iar d. Lesnea mai bogat. D. Stancu, traducând liber, zice de pildă

Imi vine să strâng lângă piept
Arbonii goi.

ceeace e foarte frumos şi sălbatec. D. Lesnea e nevoit să complice

Răchitele svelte cu sânii afară,
Imi vine deodată la pept să le strâng.

In schimb mai departe *(Intâia zăpadă)* strofa d-lui Lesnea e mai sugestivă:

Imi vine în braţe s'apuc voiniceşte,
Frumoasele sălcii cu şolduri de lemn.

Fiecare interpretează în felul său, dar în orice caz interpretarea d-lui Lesnea e valabilă, intră adică în sfera poeziei. Dăm câteva exemple:

Potopul ploii s'a topit în sine,
Furtuna toată s'a făcut nimic.
Serghei Esenin, mi-e urât cu tine,
Şi silă mi-i privirea să-mi ridic

●

Dar nu mă duc spre lupte sau spre-un tihnit coclaur,
Ci pe ascunse urme colind, când ziua lin,
Se stinge licărindu-şi călcâiul ei de aur
Şi'n coşul vremii mele strâng faptele ce vin.

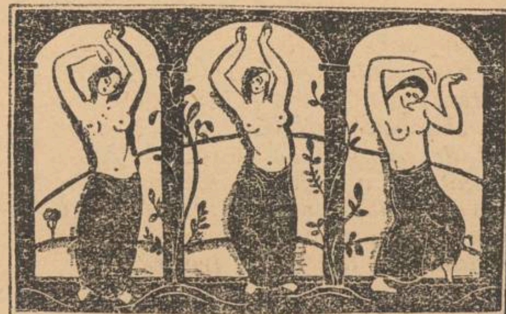
Căldura mă momeşte, simt miros alb de bulcă,
In gând muşc castraveţii cu miez cronţăitor,
Din zări tresare cerul pe şesul ce se culcă
Şi de căpăstru scoate din stanişte un nor.

●

Ah, voi sănii! Şi voi cai, voi cai!
Numai dracul v'a scornit, mişelul!
Peste stepă'n goană cu alai,
Râde pân' la lacrimi clopoţelul.

Am putea cita nenumărate versuri bune şi poezii întregi în care ideea e evidentă. E adevărat, pe alocuri e prea multă familiaritate în locul probabilului pitoresc rus şi oarecare greutate nu în vers ci în muzică, senzaţie de lucru muncit. Asta vine desigur din cauza necesarelor umpluturi şi din temperamentul mai mult noţional, decât melodic al autorului. Dar interpretarea sa, într'o versificaţie tip V. Alecsandri modernizată merită toată lauda.

G. CALINESCU

Palatul Leopardi

din Recanati

Continuare din pagina 2-a

Totul e aci îndemn la lucru. Totul a fost însă pentru romanticul tânăr prilej de istovire şi dureros regret. „...M'am ruinat—ţinea să-i scrie cândva unui prieten — în acei şapte ani de studiu nebunesc şi desnădăjduit, pe vremea când mi se forma şi trebuia să se întărească în mine complexitatea sufletească. M'am ruinat în chip nenorocit, fără remediu, pentru totdeauna".

Peste rafturile înţesate cu dosuri de cărţi albe, în pergament, păstrătoare ale comorilor şi deşertăciunilor Ştiinţei omeneşti, luminează din tavanul scund, peste măsuţa dela fereastră a tânărului nefericit, între raze care susţin un triunghiu, Ochiul lui Dumnezeu.

Nici de data aceasta Giacomo nu-L vede.

Precum nu vede, în lumina care-l împresoară, decât întunecarea din sufletul lui. Nu simte decât zvonurile de îndurerare, străbătute până la Recanati din cotropitoarele bântuiri ale unui început de secol bolnav.

Ca trupul rahitic al bietului infirm. Pe care, în recile zile de iarnă şi-l învelea în bucata de postav din această vitrină, spre a nu întrerupe lucrul în bibliotecă.

Spre a căuta mângâiere pentru risipa gândurilor, în gândul altor înaintaşi.

ALEXANDRU MARCU

Notă. — *Din volumul „Itinerar adriatic", edit. „Scrisul Românesc", Craiova.*

Cartea străină

Lorenzi de Bradi: La breve et merveilleuse vie de la Malibian

In ultima sa carte, scriitorul Lorenzi de Bradi evocă scurta existenţă a artistei Marie-Félicité Garcia-Malibian, după numele primului său bărbat.

La vârsta de şaptesprezece ani tânăra artistă cucerea pe scena din „King's Théâtre" la Londra un adevărat succes. A doua zi chiar, Malibian era celebră. La New-York, apoi la Paris, ea încarnează rând pe rând, pe Desdemona, Julieta şi Semiramis.

Plină de nuanţe, vocea artistei excelează în cele mai grele melodii de soprană ca şi în iscusite arpegii de contraltă.

Se părea că succesul ei va dura încă mulţi ani, spre fericirea auditorilor. Pe neaşteptate însă, la vârsta de douăzeci de ani este răpită de o nemiloasă şi năprasnică moarte.

Jacques Chardonne: Romanesques

In „Romanesques" Jacques Chardonne a cristalizat drama eternă a dragostei, care se distruge încet, încet.

In cursul volumului urmărim cu vădit interes pe Octave şi Armande, al căror zbucium sufletesc ne este mărturisit de un prieten intim. Acţiunea e jalonată de o serie de episoade, care prepară şi justifică întreaga aventură. Cartea lui Chardonne înseamnă o dată importantă în literatura franceză.

Jules Bertaut: Le roi bourgeois Louis Philippe intime

Cartea lui Jules Bertaut, „Le roi bourgeois", ne prezintă pe unul dintre cei mai buni, mai echilibraţi şi mai bine pregătiţi dintre regii Franţei.

Portretul lui Louis-Philippe, pe care-l evocă atât de bine Jules Bartaut e o revelaţie pentru noi şi o încântare de-a cunoaşte figura unui suveran, străin din acest punct de vedere chiar contemporanilor şi supuşilor săi.

Trilogie americană

Romanele în serie par a câştiga din ce în ce favoarea lumii contimporane. John Doss Passos a publicat al treilea şi ultimul volum din trilogia începută acum câţiva ani în urmă cu „Paralela 42", continuată cu „1919" şi terminată cu „The Big Money".

Nu este scriitor care să fi ridicat mai multe protestări şi, în acelaş timp mai multă admiraţie de cât J. Doss Passos, de la primul său volum până la cel din urmă.

„Avere mare" va ridica desigur aceiaşi furtunoasă apreciere într'un senz ca şi în celălalt. Se găsesc în acest din urmă roman aceleaşi caracteristice: succesiunea rapidă a unui film, care rulează cu o iuţeală la maximum, împiedicând imaginile să se fixeze în atenţiune, aceleaşi personagii de fum şi pulbere, despre care André Gide spune: „Nici un răsunet. Nu mă interesează. Piară şi lumea nu se va simţi mai săracă fără ele".

„The Big Money" însă, pe lângă toate calităţile de virtuozitate din celelalte volume, are meritul de a fi un document real, fiind construit din amănunte îngrămădite, unele lângă altele, unele peste altele, dar toate conştiincioase şi bine construite în dezordinea lor aparentă. El va fi pentru viitor un izvor foarte preţios de informaţii asupra vieţii din această parte a lumii şi a civilizaţiei noastre din epoca omului mecanic, într'o lume mecanizată.

Totuşi trebue citit, chiar ca o terapeutică sufletească, un mijloc de a eşi din această stare, cunoscând-o în toate amănuntele, dintr'o carte inteligentă, scrisă cu talent şi luciditate, în ariditatea ei uscată şi desnădăjduită.

Maurice Maeterlinck: L'ombre des ailes (Fasquelle)

Maurice Maeterlinck a publicat o nouă carte de reflexiuni, în care regăsim problema vieţii şi a morţii — care n'a putut fi rezolvată încă.

Autorul e într'o permanentă stare de îndoială. Odinioară el a încercat să afle date mai mult sau mai puţin sigure, cu ajutorul spiritismului, dar n'a ajuns la nici un rezultat. Atunci şi-a întors privirile către biologie, dar nici acolo n'a găsit ceiace dorea.

In lucrarea de faţă, Maeterlinck continuă să confirme supremaţia morţilor asupra celor vii.

Iată cuvintele sale:

„Noi nu întrupăm decât visul, planurile şi dorinţele morţilor noştri. Ei ne forţează să realizăm astăzi toate aşteptările, visele, speranţele şi toate dorinţele din vremea când sălăşluiam încă în fiinţa lor...

Literatura la expoziţia franceză din 1937

Pavilionul rezervat literaturii şi artelor la viitoarea expoziţie 1937, este încă în plin şantier, dar la înălţarea lui nu lucrează numai legiuni de lucrători de zidărie, lemnărie şi alămărie. Cohorte de literaţi, bibliotecari şi membri ai Institutului lucrează cu tot atâta zel şi zor, iar munca lor nu e mai uşoară decât a celorlalţi. In adevăr, ei trebue să rezolve problema de a găsi mijloacele cele mai simple şi cu mai mult efect de publicitate, care să exprime plastic şi cu amploare, strălucirea şi importanţa activităţii naţionale în aceste ramuri de activitate.

In planul expoziţiei, afară de partea pur technică, a trebuit să se prevadă şi un loc destul de larg pentru elementele intelectuale. Dar dacă venind vorba de electricitate se pot uşor găsi maşini de expus, sau fiind vorba de pictură sau sculptură se pot găsi tablouri şi lucrări plastice de expus, neavând decât osteneala alesului, nu e acelaş lucru cu literatura.

Au fost alese eminente personalităţi pentru acest scop şi au fost împărţite pe clase ca la Institut. Grupul I, care poartă frumosul titlu de Expresie a cugetării şi e pus sub preşedinţia lui *Paul Valéry*, e împărţit în şase clase: prima consacrată descoperirilor ştiinţifice prezidată de *Jules Perrin*, a doua rezervată bibliotecilor şi manifestaţiilor literare, prezidată de *Julian Cain*, celelalte patru aparţin teatrelor, muzeelor, muzicii şi cinematografului.

Să încercăm a lămuri ce au vrut organizatorii să înţeleagă prin manifestaţii literare. Ei s'au gândit, cu drept cuvânt, ca spiritul să fie unit cu materia, iar manifestările spirituale să-şi aibă corpul lor, pentru a da o imagine sensibilă vizitatorilor expoziţiei. Lucrând deci în legătură cu grupul X al ediţiilor, al legăturii şi al Cărţii de artă, se expun, în aripa Passy a Trocaderului, cărţi, biblioteci şi... manifestaţii literare.

Organizarea acestor manifestări literare a fost încredinţată scriitorilor înşişi şi asociaţiilor lor: Societatea Literaţilor de sub preşidenţia lui Jean Vignaud, Asociaţia de Critică Literară sub preşidenţia lui André Thérive, Asociaţia Poeţilor francezi prezidată de Foulon de Vaux şi Pen Club, prezidat de Jules Romains.

Vor fi apoi organizate grupe de conferinţe ţinute de personalităţi importante, cu subiecte determinate, de ex. romanul sau poezia în Franţa pe o epocă de cincizeci de ani, utilizându-se cele mai moderne de câte ori va fi posibil. De exemplu, se vor reproduce toate înregistrările poeţilor din trecut, folosindu-se toate plăcile ce se găsesc. Se vor face recepţii frumoase grupelor sau scriitorilor izolaţi marcanţi străini. Pen-Clubul va fi sortit să se ocupe cu aceasta.

Bine-înţeles că aceste mijloace, mai mult de oratorie, nu vor impresiona în acelaş grad ca marea expoziţie de arte plastice şi pictură din marile săli din muzeele de pe cheiul Tokio.

Se va face însă tot ce e cu putinţă pentru reuşita acestui Pavilion. Se va căuta să se prindă în activitatea vie scrisul marilor literaţi, prezentând manuscrisele lor succesive, corecturile şi apoi cartea în forma definitivă. Astfel de pildă, mulţumită lucrărilor lui René Dumesnil se va putea reprezinta istoria compoziţiei cărţii lui Flaubert „Education Sentimentale". Cu ajutorul lui Marcel Bouteron se va putea prezenta un fragment din Balzac: în manuscris, prima probă şi prima ediţie. Alte demonstraţii în acest fel vor fi făcute din Renan, Victor Hugo, Zola, Proust, Anatole France, Barrès etc.

Vor fi reprezentate şi manifestările literare ale scriitorilor din provincie precum şi acele ale scriitorilor străini de limbă franceză.

Vizitatorii se vor familiariza cu tot ce priveşte organizarea erudiţiei şi toate procedeele moderne de care dispune această organizare: photostat, photoscopie, mycrophotografie, lucrări cu raze infraroşii sau ultraviolete, etc. Vor fi modele de biblioteci între care biblioteca copiilor „L'Heure Joyeuse". Vor fi expuse şi biblioteci străine, fotografii mari vor reprezenta bibliotecile din Anglia, Canada, America, Republica Sovietelor şi Germania.

Va figura şi bibliobusul, destinat să repartizeze cărţi până în cea mai îndepărtată comună rurală şi care face parte din noul sistem de organizare a lecturii publice, datorit lui Victor Bérard, dar neexistând încă decât în două departamente din Franţa.

Is. Sd.

Mentalitatea „prelogică" a omului primitiv

Savantul etnolog Lucien Levy-Bruhl denumeşte astfel mentalitatea omului primitiv, spre a o deosebi de aceea raţionalistă a insului civilizat. Mentalitatea primitivului e „prelogică", deoarece nu-i însufleţită de logică, ea este cu totul indiferentă faţă de contradicţii cu care raţiunea nu se împacă. Pe când omul civilizat demarcă lucrurile şi fiinţele, primitivul le confundă, le amestecă, le leagă printr'un fluid spiritual, care — după cum crede şi simte — curge prin ele, aşa că fiinţele pot comunica între ele într'un fel mistic. Astfel un om poate fi în acelaş timp un animal. Un fenomen natural, de pildă ploaia, e văzută şi ca atare şi sub forma unei fiinţe. Nu sânt simbolizări, acestea presupun o treaptă mai înaltă a culturii, ci viziuni ale primitivului, ce constitue pentru el o realitate.

Atitudinea primitivului faţă de natură e asemănătoare acelei a copilului. In dosul fenomenelor presupune anumite puteri şi evident, că e înclinat a le atribui dacă nu chip, în orice caz facultăţi omeneşti. Legea cauzei şi a efectului e necunoscută primitivului. Intenţiile ce se ascund ochilor săi şi care declanşează ploaia, vântul, furtuna, inundaţiile, seceta etc. sunt în majoritatea cazurilor ostile. Din această cauză frica e sentimentul cel mai puternic resimţit în faţa naturii. De aci decurg riturile, sacrificiile menite să îmblânzească, să înduplece autorii anonimi ai fenomenelor naturale bănuiţi de mentalitatea „prelogică" a primitivului. Acesta îşi închipuie că trăeşte într'o lume de spirite care operează prin materie.

Miturile popoarelor primitive au caracterul mentalităţii „prelogice" incoerente, indiferente la contradicţii, pline de participări magice şi mistice. Basmele populare, bazate în cea mai mare parte, pe credinţe străvechi trădează mentalitatea „prelogică". Lupul din „scufiţa roşie", „cotoiul încălţat" sunt totodată animale şi oameni. Metamorfozele aşa de dese în poveştile populare, unde lucrurile şi fiinţele se schimbă şi se transformă, îşi au obârşia în mentalitatea „prelogică", care n'a fost complect înlăturată de civilizaţie.

Fluiditatea lumii în care au loc aceste poveşti îi dau dealtfel farmecul poetic.

Există desigur legături, corespondenţe, atracţii şi repulsii pe care spiritul raţionalist, ştiinţifico-experimental nu le poate defini sau explica. Aci intervine spiritul mistic, imaginaţia, tot ce este alimentul mentalităţii primitive, de care omul modern — cel puţin deocamdată — nu se poate lipsi cu totul, căci acesta este isvorul de la care se adapă poezia, artele. Ceeace Levy-Bruhl numeşte o „categorie afectivă" este o necesitate a firii omeneşti, deoarece reducerea reacţiunii umane în faţa vieţii la simple înregistrări şi asocieri raţionaliste ar sărăci enorm viaţa, în care afectivul ocupă un loc însemnat. Deaceia acest autor exprimă teama de a vedea dispărând odată cu mentalitatea primitivă „tot ce face frumuseţea vieţii omeneşti".

Trebue rafinat acest spirit şi veghiat ca acel ştiinţific să nu devină un obiect de idolatrie. Spiritul primitiv — termenul nu trebue înţeles numai în sens pejorativ — e unul din elementele principale ale psihologiei umane în general. Ceeace lipseşte primitivului este controlul raţiunii, din care cauză mentalitatea prelogică pricinueşte o anarhie completă în structura sufletească a omului primitiv.

Ls.

Insemnări și polemici

Cum se scrie...

Am citit în întregime un număr dintr'o revistă săptămânală. Ne-am înspăimântat. Am găsit în 12 pagini sute de greșeli — de tot felul.

Am găsit expresii ca „biserica noastră s'a fosilizat", „agonică încordare", „poporul grec a culminat istoria", „inomenire", „de-acum s'a stins pîrjolul", „cîrje pastorale tainează sub sloduni", „răbojim prima plângere", „echipele n'au arătat o luptă organizată", „prisma aridă", etc.

Autorii nu scriu simplu — ci colorat, crezând că numai asta-i literatură. Astfel ei scriu: „îi vom urmări pas cu pas, păstrându-ne în chinga nemiloasă a faptelor", „iubitori de bifteli colorate", a face „pomelnicul unui elogiu", „întrecerea" echipelor de football „n'a cunoscut duhul aprig al luptei drepte, al luptei între „Feți frumoși" și între uriești", „vom izbuti să aducem duh nou și pe arena întrecerilor atletice" (de ce nu spirit nou?).

Apoi întâlnim o revoltătoare necunoaștere a noțiunii cuvintelor și o beție de cuvinte fără pereche,

Iată-le:

„D. C. este un componist fecund, și prezintă deci foarte multe compoziții".

„De aici întreaga acțiune se petrece pe un plan care permite intervenția comicului".

„Apariția d-nei A. F. pe scena teatrului Vesel, este o fericită inspirație".

„Bineînțeles succesul acestui început nu trebue să-l mulțumească, deoarece laurii unei asemenea glorii pot ascunde spinii unei exagerate auto-aprecieri care exclude evoluția talentului, închizându-l într'o înșelătoare cușcă de cristal."

Cât privește ortografia, e destul să spunem că această revistă scrie cuvântul dintru cu apostrof, așa: dintr'u...

Pentru punctuație, cităm una din regulele revistei: între fiecare subiect și predicat se pune virgulă.

Revista recenzată aici este monitorul doctrinar și ideologic al mișcării de extrema dreaptă.

Ajungând la putere extremiștii — am fi fericiți dacă ei nu ne vor reforma, pe lângă stat, limba și stilul... după normele notate mai sus.

Punere la punct

Intr'o revistă se vorbește de comunicările despre cenzură făcute la Academia Română de „academicianul Radu Rosetti".

In realitate aceste comunicări au fost făcute de Radu Rosetti, autorul volumelor despre chestia țărănească, tatăl d-lui general Radu Rosetti care este academician.

D-sa are importante lucrări istorice și militare — dar nu despre cenzură.

Autorul articolului a făcut o confuzie.

Adevărata atitudine

Intr'o revistă care face apologia urii, a violenței și asasinatului, — găsim o profesie de credință diametral opusă.

„Sfântul sinod, — spune revista, dându-și aprobarea, — condamnă brutalitatea și teroarea adoptate ca metode de luptă politică, precum condamnă de asemenea ura de clasă și lupta de clasă".

Iar mai departe:

„Altul crede că metoda cea mai bună e să-ți ucizi adversarul, iar preotul imbecilizat face teoria necesității crimei".

Cine-i autorul acestor rânduri?

D. Nichifor Croinic — autorul formulei: „Incă un iureș!" după propagarea primului „iureș".

Dar cum convingerile unor politiciani ai ortodoxismului nu-s eterne — poate și d. Nichifor Crainic s'a pocăit.

Numai să nu-i fie pocăirea cași credința...

Comparație

Un emul al d-lui Nichifor Crainic scrie următoarele într'o revistă de extrema dreaptă:

„Citind articolul dascălului de naționalism al nostru al tuturora, Nichifor Crainic, — am avut impresia că umbra transcendentă a lui Cristos coboară în fabrici și mângâie frunțile asudate ale lucrătorilor".

Nichifor Crainic — Cristos... nu-i rău!

Competență

Cronicarul literar al unei publicații săptămânale scrie următoarele cu prilejul unui articol despre Aron Cotruș:

„Cunosc cam puține lucruri din viața poetului Aron Cotruș, sau ca să fiu mai sincer, nu cunosc aproape nimic, și poate că destul de bine, nu-i înțeleg nici poezia."

Atunci de ce te-ai apucat să scrii?

Rectificare

Toate revistele ultra-naționaliste care preamăresc pe Vasile Alecsandri drept cel mai mare poet național — îi scriu numele greșit: Alexandri, cu x în loc de cs., așa cum semna poetul.

Ințelegem superficialitatea informației — dar să nu știi cum se scrie exact nici numele idolului?

Logică

Un publicist polemizează cu foștii luptători care „timp de douăzeci de ani n'au înțeles să fie paznicii victoriei", „Ați predat-o oamenilor politici, — urmează autorul, — care n'au avut respect de ea, fiindcă victoria se respectă numai când știi cât sânge ai pus în strălucirea ei".

In războiu se pun în valoare unele calități ale omului: cele militare.

De unde rezultă că ostașul viteaz și priceput va fi bun și în politică — unde se cer, pentru izbândă, cu totul alte calități?

Efectul persecuției

Cerând măsuri contra masoneriei, o revistă citează — în sprijinul tezei sale — faptul că „masoneria a mai fost desființată odată de către Cuza Vodă, care a și dat foc lojilor și francmasonii n'au murit".

Aceasta împrejurare pledează tocmai împotriva prigoanei cerute de revista cu pricina.

Focul nu poate arde ideia...

Cronica mizantropului

Ticuri comerciale

Există în lumea comercială ca și în cea biurocratică, mișcări automatice, fără altă rațiune decât obișnuința. Cine n'a primit o „circulară" în care un tânăr băcan anunță onoratei sale clientele că a deschis un magazin de coloniale sub emblema la Portocala Națională. rugând-o să-l onoreze cu încrederea? Operație de reclamă inutilă, dacă nu se dă servitoarelor din cartier câte un pachet de ciocolată. Insă absolvenții școalei comerciale au învățat la corespondență acest gen literar pe care-l cred sfânt. Acum de curând a apărut un nou mod de reclamă, care tinde să devină tic comercial. Văzând că scriitorul, actorul, ghicitorul își pun fotografia în gazetă, vânzătorul de mărunțișuri își dă și el portretul la jurnal, încredințat poate, că avantagiile figurii sale vor cădea și ele în balanța comercială.

Cele mai demodate ticuri se observă la funcționarii comerciali, în limbaj comun, vânzătorii. Niște elementare observațiuni psihologice au dus de mult la concluziunea că vânzătorul trebue să se poarte în anume fel. Nimeni nu s'a gândit că psihologia se bizue pe nuanțe și pe infinite relații și nimeni n'a crezut de cuviință să dea elevului de școală comercială oarecari noțiuni de psihologie a categoriilor sociale. De pildă negustorii cred că e necesar să pună în ușă un strigător care atunci când tu intri de bună voe să te îndemne decorativ: poftiți! sau să te 'ntrebe: ce să ia domnul? Pentru o anume lume mai periferică și pentru coditoare, îndemnul poate fi decisiv, pentru mine și pentru mulți pe care-i cunosc un astfel de preambul produce numaidecât fuga. Voiam să-mi cumpăr un costum de haine și priveam în vitrina în care credeam că am să găsesc ceeace-mi trebue. Știu din experiență unde să caut ce-mi e necesar și când am aflat intru și cumpăr, evitând astfel discuția inutilă. Acum, însă, deși văzusem lucrul meu, am fugit fiindcă în clipa când voiam să intru, un strigător mi-a spus: Poftiți, vă rog, avem tot ce doriți, ce să ia domnul? Un mare succes au avut la noi anume galerii după modelul celor pariziene. Psihologia acestor întreprinderi stă în varietate și libertate. Te plimbi ca'ntr'un muzeu, nesupărat de nimeni, îți cauți ce vrei după banii pe care îi ai în buzunar (prețurile sunt fixe) și când te-ai decis, arăți cu degetul. Ei!

Rutina absurdă a intrat și aici.

Un vânzător, pus să te păzească, sare numai decât și nu te slăbește: Ce să ia domnul! Doriți o cravată? Doriți batiste? Poftiți să v'arăt! Aceastã insistență agasează, distruge solitudinea și provoacă fuga. Este o lege pentru vânzător că trebue să-și laude cu orice chip marfa. Greșală capitală în cele mai multe cazuri! Clientul de orice categorie are pretenția de a se pricepe și uneori chiar se pricepe. Vrei să cumperi un anume fel de mănuși și vânzătorul se încăpățânează să-ți laude altă marfă: aveți aici un articol chic, foarte mult se poartă, am vândut până acum sute de bucăți, a luat chiar d. cutare. Firește, te crezi tot așa de priceput ca și d. cutare și rămâi jignit! Nu știu cine a descoperit că și în materie de cărți abilitatea vânzătorului poate face minuni. Altă greșală, dacă cumva vânzătorul nu e un om de o rară cultură. Cine intră în prăvălie știe ce vrea și nu se uită la ce-i spune impiegatul. Voiam să cumpăr o anume carte, dar librăria n'o avea, însă vânzătoarea nu mă slăbea. Avem cartea asta, avem și asta. — Nu citesc astfel de cărți, am zis cu pofidă. — Vai, își continuă lecția vânzătoarea, dar e tot ce e mai frumos. Incercați și o să vă veți convinge. Am vândut sute de bucăți. A luat și d. cutare.— E de prisos a spune că nu mai calc în acea librărie.

ARISTARC

Cugetare

Cităm din revista „Reporter" următoarea cugetare de d. H. Streitman:

„Bărbații îi cunoști după râs. Observați-i când râd, pentru ce râd și mai ales cum râd.

„Femeile după plâns. Observați-le când plâng, pentru ce plâng și mai ales cum plâng."

M. SEVASTOS

Mărunte

Reproducerea din pag. a III-a a numărului nostru trecut — Peisaj din Silistra — era o lucrare a d-lui Hrandt Avakian, pe care din eroare am atribuit-o d-nei Holban-Peters.

In Editura Tiparul românesc a apărut *Jugo-Slavia* (drumuri dalmatine) de Pavel N. Pascu, cuprinzând, într'o limbă clară, interesantele note de călătorie ale autorului, cu impresii asupra orașelor și localităților vizitate în Jugo-Slavia. Cartea mai conține o privire asupra evenimentelor istorice mai importante din trecut și prezent.

●

A apărut „*Gazeta Cărților*" pe luna Martie a. c. cu colaborarea d-nelor *Alice Soare, Constanța D. Mazilu* și a d-lor *D. Munteanu-Râmnic, Protopop Dr. Ilie Dăianu, Ing. Gh. Balif, prof. Aurel Stino, Horia Petra-Petrescu, prof. Dr. N. Dimancea, prof. T. Palade, I. C. Delabaia, prof. I. Gane, prof. V. Teodosiu, maior Al. Slătinescu-Sever, D. N. Mincev, prof. D. Borislavschi, căp. Drag. Petrescu*, poema „*Țiganii*" de *Pușchin-Al. Donici*, ș. a.

Desenuri de *A. Bordenache* și *A. Dragoș*, precum și cu *cataloage de cărți vechi, note, carnet bibliografic, biblioteci, recenzii, autografe, cărți-reviste, ziare, centenarul lui Pușchin* și *I. Creangă, subscripția pentru casa lui M. Eminescu*, ș. a.

Director: *profesor D. Munteanu-Râmnic.* Redacția și administrația: *Ploești, strada Zagoriț No. 1.* Abonamentul anual Lei 200.

●

— *Revista „Muzică și Poezie", numărul 5 din Martie, cuprinde: un studiu despre cântecul popular românesc de Dimitrie Cuclin; muzica rusească până la războiu de Em. Ciomac; Destinul și poetica lui Artur Enășescu de Silviu Cernea; Antoniu Sequens de Al. Tiberiu; cronici de artă semnate de Victoria Dragoș-Ursu, Virgil Gheorgiu și versuri de Adrian Maniu. Desenurile sânt semnate de Rodica Maniu; suplimentul muzical de către Antoniu Sequens.*

NOU ! De cea mai palpitantă actualitate :

DUBLA CRIMĂ DIN FORTIFICAȚIILE FRANȚEI.

(LINIA MAGINOT IN PRIMEJDIE !)

Roman de PIERRE NORD

Misterele formidabilei cetăți subterane, desvăluite. Desfășurarea unei zguduitoare drame în inima garaizoanei uevăzute. — Un mediu de-o originalitate, de un interes insructiv fără pereche: Ofițeri, femei, spioni, detectivi, — devotamente eroice, suferinți, dragoste, comploturi se învălmășesc, surprinzătoare, în acțiuni record.

PIERRE NORD — 15 — DUBLA CRIMA din FORTIFICAȚIILE FRANȚEI (LINIA MAGINOT în PRIMEJDIE) — ROMAN

AZI în „Romanele Captivante"

— La chioșcari, librar își în gări —

ABONAMENTELE LA Adeverul Literar și Artistic

1 an	Lei	300
6 luni	„	150
3 luni	„	75

EXPOZIȚIA HONORIU CREȚULESCU

Cap de fată

Cap de băiat

Portret

S'a discutat adesea la noi problema specificului românesc în artă. Confuzia de termeni a făcut să se socotească producție cu caracter specific național orice realizare plastică a unui aspect autohton.

Inutil să stăruim. Inspirația locală, trecerea ei prin interpretarea artistului, prin sufletul lui românesc — acestea hotărăsc specificitatea operei.

Zădarnic s'ar strădui cel ce nu s'a înfrățit cu pământul nostru, să ne înțeleagă și mai ales zădarnic și-ar da silința să ne tălmăcească sufletul, credința și năzuințele, în linii, forme și culori.

Expoziția d-lui Honoriu Crețulescu *în sala Ileana a „Cărții Românești" reactualizează această problemă.*

D. Crețulescu s'a ridicat dela țarină. Vom vedea însă, dacă a izbutit să fie și interpretul ei.

S'a născut la 24 Octombrie 1898 la Tazlău, în județul Neamț. A făcut școala normală la Piatra Neamț, apoi școala de Belle Arte la București, cu pictorii G. D. Mirea, Costin Petrescu și sculptorul Fr. Storck. Absolvind, și-a continuat studiile în Academia liberă a d-lui A. Verona. Un an și jumătate a lucrat în Academia Grande Chaumière din Paris, iar după aceia, timp de doi ani, a cercetat muzeele italiene.

Prima expoziție personală a avut-o în 1926. S'a prezentat apoi anual la Saloanele Oficiale, la Tinerimea Artistică, și la alte manifestări colective.

Evoluția artistică a d-lui Honoriu Crețulescu a cunoscut străluciri și sincope.

Marea făgăduială a începutului amenința la un moment dat, să devină rutină. Facilitatea pusese stăpânire pe paleta sa, năruind adesea brutal ceiace artistul clădise cu trudă.

Temele se repetau sarbăde, compoziția pretențioasă, greoae, falsă, ocupând primul plan al preferințelor pictorului.

Au apărut mustrările firești. Nici azi însă, ele nu și-au produs deplin eficacitatea.

In deficit de vervă și de libertate stilistică, practicând un sentimentalism cu tendință, abuzând de pitorescul rustic, superficial, d. Crețulescu aduce și anul acesta compoziții care caută rezonanța specifică.

In realitate, nu sunt decât momente etnografice, aproximative ca înfăptuire artistică.

Titlurile sunt uneori tot atât de căutate: „Să mă strângă, să mă frângă", „Ciobănaș cu gluga sură", „Șezi binișor și nu-mi da pace"...

Să nu fim nedrepți. D. Crețulescu are talent. In multe peisaje și mai ales în portrete, d-sa valorifică o aproape uimitoare sobrietate de colorit. Expresia e adâncită, desenul atent, tehnica unitară. Parcă fiecare portret răzbună, recompensează, dojenește.

E calea cea bună; singura pe care trebue să stărue artistul.

Subiectul românesc trebue înțeles, simțit, interpretat, — nu reprodus rece, în serie, cu migală și ostentație.

D. Crețulescu pricepe condiția aceasta. O și acceptă adesea. E necesar totuși să-și prețuiască mai mult mijloacele și să-și utilizeze fără risipă posibilitățile excepționale.

H. BLAZIAN

Culesul merelor

Ciobănaș

Prin expoziţii

G. Teodorescu-Romanaţi: Interior rustic

N. Brana: Vatră

Cornelia Babic-Daniel: Balcic

Antoaneta Stefă-nescu-Arefi: Peisaj

Medy Wexler; Balcic

S. Triester; Flori

Atelierele „Adevărul" S. A.

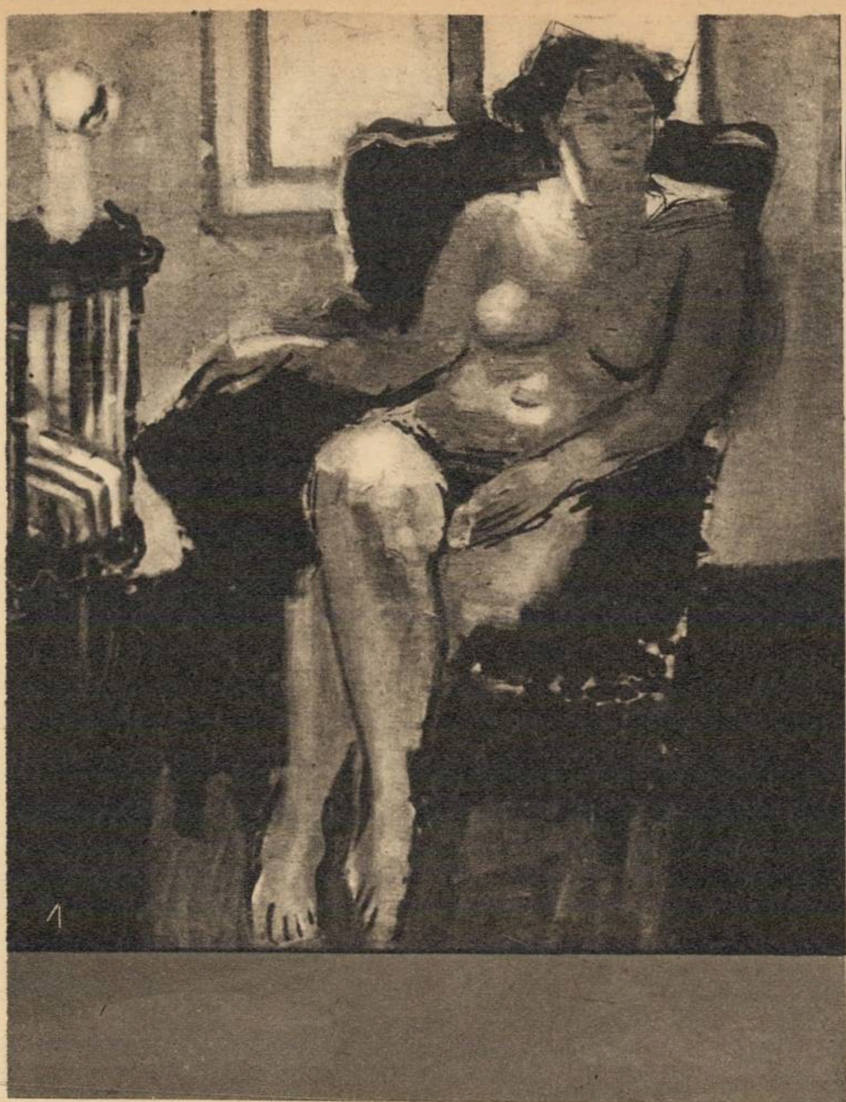
Adevĕrul literar si artistic

Magda Iorga: Portretul d-nei I.

Anul XVIII. Seria a III-a. No. 852 4 Aprilie 1937 20 Pagini Lei 7

Prin expoziţii

1. A. Ciucurencu Nud

2. G. Vânătoru Desen

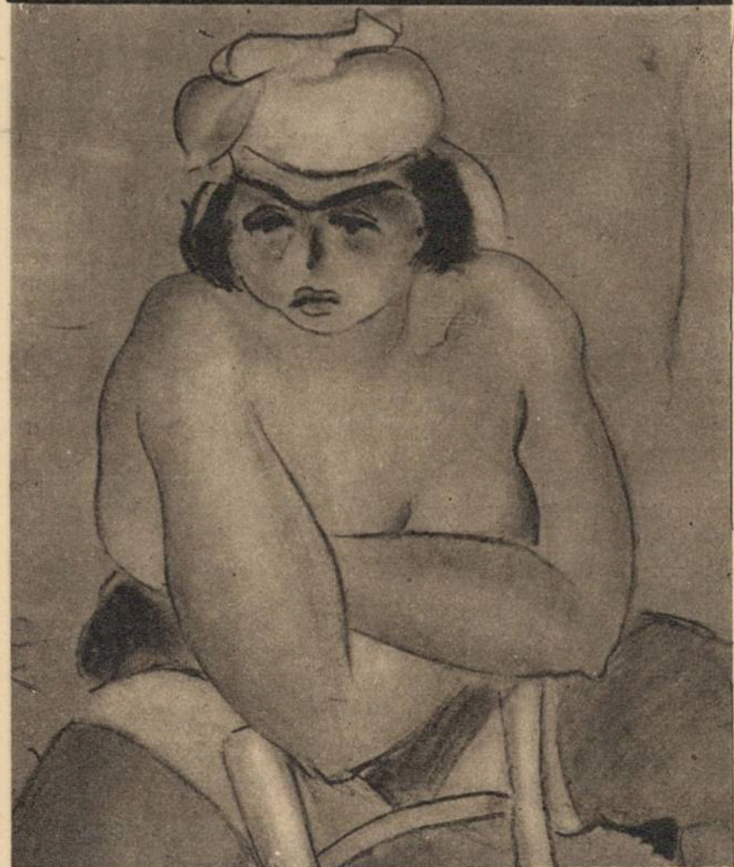
3. Honoriu Creţulescu: Portret

4. I. Negrulea Primitivul

Borgo Prund Relief

Eugen Drăguţescu: Nud

T. Soroceanu: Desen

Basarab Spartali: Pictorul C. N.